SIMON SEBAG MONTEFIORE

Într-o noapte de iarnă

virtual project

SIMON SEBAG MONTEFIORE

ÎNTR-O NOAPTE DE IARNĂ

Original: *One Night in Winter* (2013)

Traducere din engleză de:
LUCIAN NICULESCU

virtual-project.eu

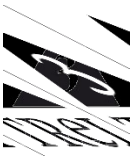

2014

Niciun suflet de om nu are știință despre aceasta și nimeni n-o să știe vreodată. El trăia două vieți: *una oficială, pe care o vedeau și o cunoșteau toți cei doritori să i-o cunoască, plină de adevăruri și de minciuni convenționale, asemenea vieții cunoscuților și prietenilor săi, dar trăia și o altă viață, o trăia în taină. Printr-o ciudată potrivire de împrejurări, poate cu totul întâmplătoare, tot ce era pentru el mai însemnat, interesant și necesar, în care el era sincer și nu se mințea pe sine, tot ce constituia esența vieții sale era o taină pentru alții*.

ANTON PAVLOVICI CEHOV,
„Doamna cu cățelul”[1]

1 Traducere de Alice Gabrielescu și Tatiana Panaitescu, E.S.P.L.A. – Cartea rusă, 1959. (*N.t.*).

Lista personajelor

Personajele principale sunt subliniate; personajele istorice reale sunt marcate cu asterisc.

COPIII ŞI PĂRINŢII LOR

FAMILIA ROMAŞKIN

Konstantin Romaşkin, scenarist şi poet, căsătorit cu Sofia „Mouche” Ghedeonovna Zeitlin, vedetă de cinema.

Serafima Romaşkina, 18 ani, unicul lor copil.

Saşenka Zeitlin, verişoara Sofiei, arestată în 1939, soartă necunoscută.

FAMILIA SATINOV ŞI SUITA

Herkules (Erakle) Satinov. Membru al Biroului Politic, secretar al Comitetului Central, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, căsătorit cu: „Tamriko”, Tamara Satinova, profesoară de limba engleză la Şcoala nr. 801.

Mariko Satinova, 6 ani, fiica lor.

Fiii lui Satinov dintr-o precedentă căsătorie în Georgia: „Vania”, Ivan Satinov, pilot, mort în 1943; David Satinov, 23 de ani, pilot; „George”, Gheorghi Satinov, 18 ani; Marlen Satinov, 17 ani, şeful organizaţiei de Comsomol pe şcoală.

Colonelul Loşa Babanava, şeful gărzii personale a tovarăşului Satinov.

Valerian Ciubin, aghiotantul tovarăşului Satinov.

FAMILIA DOROV

Ghenrih Dorov, preşedintele Comisiei Centrale de Control şi ministru al Controlului de Stat, căsătorit cu: „Daşka”, Dr. Daria Dorova, Ministru al Sănătăţii, medic cardiolog.

Copiii lor: Serghei Dorov, 20 de ani, ofiţer în armată; „Minka”, Marina Dorova, 18 ani, colegă de şcoală şi prietenă a Serafimei; Demian Dorov, „Şobolanul”, 17 ani, şeful organizaţiei de pionieri; „Senka”, Semion Dorov, „Profesoraşul”, 10 ani.

FAMILIA BLAGOV

„Nikolaşa”, Nikolai Blagov, 18 ani.
Ambasadorul Vadim Blagov, tatăl lui, diplomat.
Ludmila Blagova, mama lui.

FAMILIA ŞAKO

Roza Şako, 18 ani, colegă de şcoală şi prietenă a Serafimei.
Mareşalul Boris Şako, tatăl ei, comandantul Forţelor Aeriene Sovietice.
Elena Şako, mama ei.

FAMILIA TITORENKO

Vladimir Titorenko, 17 ani.
Ivan Titorenko, tatăl lui, ministru al Industriei de Avioane.
Irina Titorenka, mama lui.

FAMILIA KURBSKI

Andrei Kurbski, 18 ani, nou-venit în şcoală.
Piotr Kurbski, tatăl lui, duşman al poporului, arestat în 1938, condamnat la 25 de ani de închisoare, „fără drept de corespondenţă”.
Inesa Kurbskaia, mama lui.

PROFESORI AI ŞCOLII NORMALE NR. 801 „IOSIF STALIN”

Kapitolina Medvedeva, Directoare şi profesoară de istorie.
Innokenti Rimm, Director adjunct, profesor de ştiinţe politice şi etică marxist-leninistă.
Benia Golden, Profesor de limbă şi literatură rusă.
Tamara Satinova, profesoară de engleză (vezi mai sus Familia Satinov).
Apostolon Şuba, profesor de educaţie fizică.
Agripina Begbulatova, profesoară suplinitoare.

CONDUCĂTORI

Iosif Stalin*, mareşal, secretar general (Secgen) al Partidului Comunist, preşedintele Consiliului de Miniştri, comandant-suprem, „Stăpânul”, „Instanţa”.

„Vaska”, Vasili Iosifovici Stalin*, 24 de ani, fiul său, ofițer de aviație, „Prințul moștenitor”.

Svetlana Stalina*, 19 ani, fiica sa, studentă.

Viaceslav Molotov*, ministru de Externe, membru al Biroului Politic.

Lavrenti Beria*, șeful poliției secrete, ministru al Afacerilor Interne (NKVD/MVD). 1938-1945, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, membru al Biroului Politic.

Gheorghi Malenkov*, membru al Politbiroului.

Andrei Vîșinski*, adjunct al ministrului de Externe.

„Saşa”, Alexandr Poskriobîșev*, șeful de cabinet al lui Stalin.

Vsevolod Merkulov*, ministru al Securității Statului (MGB).

Viktor Abakumov*, șef al Contraspionajului militar (SMERȘ: Moarte spionilor), ulterior ministru al Securității Statului (MGB).

MAREȘALI

Mareșalul Gheorghi Jukov*, comandant-suprem adjunct

Mareșalul Ivan Konev*.

Mareșalul Konstantin Rokosovski*.

POLIȚIA SECRETĂ

Colonelul Pavel Moghilciuk, anchetator, Ministerul Securității Statului, Secția Cazuri Serioase.

Generalul Bogdan Kobulov*, „Taurul”, Ministerul Securității Statului.

Colonelul Vladimir Komarov*, anchetator, Contraspionajul militar/Ministerul Securității Statului.

Colonelul Mihail Lihaciov*, anchetator, Contraspionajul militar/Ministerul Securității Statului.

STRĂINI

Averell Harriman*, ambasadorul SUA la Moscova.

Căpitanul Frank Belman, diplomat, adjunct al atașatului militar, interpret.

Prolog

Iunie 1945

La doar câteva clipe după împușcături, în vreme ce Serafima se uită la trupurile colegilor ei de școală, o albeață ușoară le glazurează deja carnea sfârtecată. E ca un înveliș de omăt, însă vara e în toi și ea își dă seama că trebuie să fie polen. Semințe de plop plutesc, saltă și fac tumbe prin aer cu mișcări arbitrare, întocmai ca o invazie de nave extraterestre micuțe. Moscoviții o numesc „ninsoare de vară”. În acea seară umedă, Serafima se luptă să respire, se luptă să vadă.

Mai târziu, atunci când își depune mărturia, își dorește să fi văzut mai puține, să fi știut mai puțin. „Ăștia morți nu sunt niște copii *oarecare*”, bolborosește unul dintre milițienii pe jumătate beți sosiți la fața locului. Când acești milițieni verifică actele de identitate ale victimelor și ale prietenilor acestora, ochii le clipesc încercând să evalueze primejdia și pe urmă pasează cazul mai departe cât mai rapid cu putință. Așa încât nu miliția, ci „Organele”, poliția secretă, sunt cele care fac ancheta. „E vorba de crimă, de sinucidere sau de conspirație?” vor întreba.

Ce să povestești? Ce să ascunzi? O greșeală și-ți poți pierde capul. Nu doar tu, ci și familia și prietenii, toți cei legați de tine. Ca o echipă de alpiniști: dacă se prăbușește unul, se prăbușesc toți.

Miza Serafimei este mai presus de viață și moarte: ea are optsprezece ani și iubește. Cu ochii țintă la cei doi prieteni care fuseseră vii cu câteva clipe înainte, înțelege că aceasta e problema cea mai mică și are dreptate: orice eveniment din viața Serafimei se va defini de-acum încolo ca „înainte” sau „după” împușcături.

Uitându-se la cadavrele prietenilor săi, vede întâmplările de peste zi cu o intensitate mărită. Este 24 iunie 1945. Ziua în care Stalin trece în revistă Parada Victoriei. Da, e una dintre zilele acelea speciale pe care și le amintește orice rus, întocmai ca 22 iunie 1941, data invaziei naziștilor. Războiul s-a sfârșit, străzile forfotesc de mulțimi de oameni beți care cântă. Toată lumea e convinsă că o Rusie mai bună, mai lipsită de griji va ieși la lumină după război. Dar asta depinde de un om al cărui nume nu este pronunțat de cei cu scaun la cap decât însoțit de respectuoase elogii.

Serafimei nu-i pasă câtuși de puțin de toate acestea, se gândește numai la dragoste, chiar dacă își ține iubitul secret, și pe bună dreptate. De obicei, atunci când elevele au o astfel de taină, le încredințează toate micile detalii prietenelor

celor mai apropiate. Nu-i însă stilul Serafimei, care ştie din propria-i familie că flecăreala se poate dovedi fatală în această epocă de crâncenă persecuţie. Ştie totodată că e cumva diferită, chiar dacă nu se prea poate hotărî din ce cauză. Poate pentru că se dezvoltă în umbra mamei. Poate pentru că aşa-i este felul. E convinsă că nimeni, în decursul existenţei omenirii, n-a mai cunoscut o pasiune ca a ei.

De dimineaţă, o trezesc ritmurile cadenţate şi joase ale fanfarelor militare care-şi exersează marşul de Glinka pe stradă, huruitul motoarelor tancurilor, tropotul cavaleriei pe caldarâm şi se dă jos din pat cu senzaţia că n-a dormit mai deloc.

Tatăl, Konstantin Romaşkin, îi ciocăne la uşă.

— Te-ai trezit deja? Parada te entuziasmează?

Fata se duce la fereastră.

— Vai, nu! Plouă.

— Se va opri până la paradă.

Dar nu se opreşte.

— S-o trezim pe mama?

Serafima porneşte pe coridorul cu parchet şi candelabru spre dormitorul părinţilor, pe lângă afişul înrămat al filmului *Katiuşa*, dominat de o femeie sculpturală în uniformă, care ţine o mitralieră, proiectată pe un fundal militar. Are părul negru ca abanosul şi dâre de unsoare de armă pe obraji, ca un viteaz indian Cherokee. Litere de efect proclamă că steaua filmului este „SOFIA ZEITLIN” (mama Serafimei), iar scenariul îi aparţine lui „KONSTANTIN ROMAŞKIN” (tatăl Serafimei). *Katiuşa* e filmul preferat al ostaşilor sovietici, scris de scenaristul numărul unu al lui Stalin. Serafima este ferm convinsă că graţie unor astfel de scenarii a cucerit-o tatăl ei pe mama şi cu siguranţă că aşa a păstrat-o.

Dormitorul. Un morman de aşternuturi mătăsoase. Acolo e culcată *Katiuşa* însăşi. Păr negru lung, un braţ gol durduliu. Serafima inspiră aroma familiară a mamei: parfum franţuzesc, ţigări franţuzeşti, cremă franţuzească de faţă.

— Mamă, trezeşte-te!

— Doamne! Cât e ceasul? Trebuie să arăt bine astăzi, trebuie să arăt bine zi de zi. Aprinde-mi o ţigară, Serafimocika.

Sofia se ridică în fund; e dezbrăcată; sânii îi sunt plini. Are însă deja ţigara pregătită într-un port-ţigaret de fildeş.

Tatăl, tensionat şi năzuros, umblă încoace şi-ncolo.

EL: Nu trebuie să întârziem.

EA: Nu mă mai bate la cap!

EL: Tu întârzii mereu. De data asta nu putem întârzia.

EA: Dacă nu-ţi convine, divorţează!

În cele din urmă, s-au îmbrăcat și sunt gata. Serafima descuie ușa de la intrare în aceeași clipă în care ușile tuturor celorlalte apartamente spațioase, cu podea de parchet și tavane înalte, se deschid în clădirea Granovski (cunoscută și ca „a Cincea casă a sovietelor”), care arată ca un tort roz de nuntă. Celelalte familii de elită coboară și ele.

Pe scări, vocile copiilor tremurând de emoție, scârțâitul pielii bine lustruite, pocnetul blacheurilor cizmelor; zornăitul medaliilor, pistoalele care se ating cu un clinchet de centurile cu catarame împodobite cu stele. Mai întâi, părinții îi salută pe Molotovii cei îngâmfați – el are costum negru de cioclu burghez și monoclu pe capul rotund ca o ghiulea, iar soția, Polina, cu chipul ca un tomahawk, are blană de vizon. Chiar în fața lor, mareșalul Budionîi, cu mustățile-i pomădate și lungi ca niște ghidoane de bicicletă, fredonează un cântecel căzăcesc (afumat la 8 dimineața?), o nouă și frumoasă soție ițindu-se în spatele lui.

Pe primul palier, Herkules Satinov este în uniforma-i de general de paradă, cu pantaloni cu vipușcă roșie și epoleți stacojii cu stele aurite. Mama Serafimei îl îmbrățișează pe Herkules, prieten de familie de dinainte de revoluție. Copiii Satinov îi fac semn din cap Serafimei cu complicitatea conspiratorilor școlari.

— Ce-i nou? întreabă înfocat George Satinov.

Mereu zice asta. S-au întâlnit seara trecută la restaurantul Aragvi, iar în după-amiaza aceasta vor face ceea ce fac întotdeauna. Vor juca Jocul.

— Salutări comuniste, Serafimocika, spune tovarășul Satinov.

Serafima răspunde din cap la salut. Pentru ea, acest bărbat e o statuie imperturbabilă și rece, ca orice știab tipic. Granit și gheață – și pomadă de păr. Știe că el are să stea curând alături de Stalin în vârful Mausoleului lui Lenin.

— Cred că ploaia se va opri pentru tovarășul Stalin, zice Mariko, fiica de șase ani a Satinovilor. Are cosițe împletite și un cățel de jucărie sub braț.

— Probabil că da, râde Tamara, soția tovarășului Satinov.

Afară în parcare. Ploaie caldă de vară. Aerul încărcat de apropierea furtunii, de aromele pregnante de liliac și măr înflorit. Serafima se teme că, în umezeală, firele de păr i se vor încreți ca niște sfredele blonde, iar rochia bleu cobalt cu gulerașul ei alb își va pierde forma. Dincolo de toate tocurile înalte, pălăriile clopot și chipiele cu cozoroc stacojiu, poate să simtă deja râncezeala sudorii și a satinului îmbibat cu apă.

Gărzile de corp în uniforme așteaptă, ținând umbrelele deschise. Limuzinele blindate, cu faruri mari ca niște planete și curbe ca ale dansatoarelor de cabaret, pornesc degrabă, una câte una, să-i transporte pe scurta distanță până la Marele Palat al Kremlinului. O coadă de automobile blocate în trafic se încolăcește aproape de două ori în jurul zidurilor sale roșii.

SERAFIMA: De ce mergem cu mașina?

TATA: Nu-s decât o sută de metri.

MAMA: Ia încearcă tu să mergi oriunde pe tocurile astea înalte! Nu știi nimic despre femei, Konstantin!

Serafima se gândește la iubitul ei. „Mi-e dor, te iubesc, te doresc”, îi șoptește. Undeva, nu prea departe, face oare și el la fel?

Mașina îi lasă în fața Marelui Palat al Kremlinului. Fortificațiile roșii crenelate, domurile aurii în formă de ceapă, clădirile somptuoase în ocru și alb îi sunt atât de familiare încât Serafima abia dacă le mai observă.

Ceea ce vede atunci când traversează Kremlinul reprezintă întreaga ei lume. Ea ajunge lângă mausoleu, care seamănă cu un templu aztec. Făcut din marmură roșie, pătat ca pielea unei bătrâne, pare mult mai scund decât pe ecranul de cinema. Dincolo de bariere și gărzi, s-a montat o tribună centrală din lemn pentru protipendada bolșevică. Serafima știe că totul în viețile lor e secret, dar nimic nu-i privat. Ea este „un copil de aur” și toți „copiii de aur” merg la aceleași școli, își petrec vacanțele în aceleași stațiuni și, când cresc, se căsătoresc între ei. Fiecare își cunoaște locul și orice cuvânt are mai multe înțelesuri.

Cea mai bună prietenă a ei, Minka Dorova, o sărută. E cu frățiorul ei, Senka, în vârstă de zece ani. Tatăl lor, Ghenrih, în uniformă și el, îi oferă Serafimei un surâs anost și o strângere de mână rece și umedă. El e autoritatea supremă în materie de „virtute bolșevică” și opusul acesteia. Minka i-a mărturisit o dată că, atunci când era mică de tot, tatăl ei i-a pus în pătuț un portret al lui Stalin.

Ceilalți colegi de școală sunt și ei acolo, la fel ca aproape toți comisarii, mareșalii, exploratorii polari, compozitorii sau actrițele de care a auzit ea vreodată. Și odraslele lor, majoritatea de la școala ei, numărul 801. Un general face o plecăciune cuiva. Serafima privește atent pe după epoleții lui și iat-o și pe Svetlana, fiica masivă, pistruiată și roșcovană a lui Stalin, aproape de aceeași vârstă cu ea. E cu fratele ei, care poartă uniformă de general de aviație și soarbe dintr-o ploscă. Vasili Stalin îi zâmbește stins Serafimei și, chiar și după ce se uită în altă parte, îi simte privirea posacă ațintită asupra-i.

Cu mult înainte de ora 10, ea, părinții ei și prietenii acestora se află la locurile lor din tribuna de lângă mausoleu. Mulțimile uriașe și regimentele bățoase amuțesc complet atunci când un bătrân crăcănat și cu mers de rățoi, în uniformă de mareșal, urcă treptele mausoleului, urmat de camarazii săi de război: Molotov, Beria și, într-adevăr, vecinul ei, Satinov. Deși Serafima se află suficient de aproape încât să vadă ploaia șiroindu-i mareșalului Stalin de pe cozoroc pe obraz și să observe că Satinov discută cu el, n-o interesează ce-și spun. De-abia dacă-și amintește ceva despre paradă. Visează cum are să-și întâlnească iubitul mai târziu, cum are să-l sărute. Știe că el e aproape și asta o face dureros de fericită.

•

Parada s-a terminat. A venit vremea Jocului. Descotorosindu-se de părinți, Serafima își croiește drum prin îmbulzeala de soldați care dansează și civili care merg agale, ca să se întâlnească cu prietenii ei pe Kamennîi Most, în apropierea

Kremlinului. Își caută prietenii și iată-i. Câțiva s-au costumat deja. Pentru unii dintre ei, Jocul reprezintă mai mult decât un joc; e o obsesie – mai adevărat decât realitatea.

Ploaia se oprește brusc; aerul e înțesat de polen sufocant, iar Serafima își pierde din ochi prietenii, înghiontită de gloata chefliilor. Mirosul de vodcă și de pomi înfloriți, bubuitul asurzitor și fumul purtat de vânt al unor salve de tun, o sută de coruri stradale improvizate, care cântă romanțe din vremea războiului în mijlocul salvelor de onoare pornite din cincizeci de tunuri o înconjoară și o ametește. Apoi, două împușcături sacadate, foarte aproape.

Serafima știe că prietenii ei au pățit ceva încă înainte ca sunetul să fi încetat să ricoșeze din zidurile Kremlinului. În timp ce mulțimea se trage înapoi, ea pornește în fugă spre zgomot, ciocnindu-se de oameni, împingându-i la o parte. O vede pe Minka Dorova cum își trage frățiorul în căldura protectoare a jachetei și se uită fix în pământ ca o stană de piatră. În jurul ei s-au adunat colegii de școală dispuși într-un ciudat de protocolar semicerc. Toți au privirea ațintită în jos spre ceva anume; toți sunt foarte rezervați și tăcuți.

Minka își ridică mâna în dreptul feței.

— Să nu te uiți, Senka, îi spune fratelui său. Să nu te uiți!

Serafima este, preț de câteva clipe, împietrită de o groază de nedescris produsă de ceea ce vede. Fata e cea mai aproape de ea. Zace nemișcată, însă tot pieptul ei, înveșmântat în faldurile pelerinei, scânteiază de sângele roșu aprins care curge ca un șuvoi pe o stâncă. E moartă, Serafima știe, dar a murit doar de câteva clipe și sângele i se împrăștie încă pe trup, domolindu-se, impregnând, închegându-se în timp ce ea privește. Dar privirea îi rămâne acolo doar o secundă, înainte de a zbura la băiatul de alături. O jumătate a feței îi este neatinsă, însă cealaltă, spulberată de glonțul care a sfâșiat-o, e spintecată și larg deschisă. Ea observă fărâme de craniu, fâșiuțe de carne rozalie și materie albă care lucește ca o cocă proaspătă și umedă. Un ochi i-a ajuns băiatului pe obraz.

Îl vede zvâcnind.

— O, Doamne! Hristoase! țipă. Uitați-vă, e viu!

Dă fuga să îngenuncheze lângă el, să-i cuprindă mâna, conștientă că i se îmbibă de sânge genunchii, rochia; are sânge între degete. Pieptul lui… eșarfa și catifeaua redingotei lui de bal mascat sunt încă imaculate fiindcă au culoarea vinului de Burgundia, remarcă ea irațional. El gâfâie foarte iute, geme, apoi, într-un mod cu totul de neuitat, suspină – un suspin gâlgâit și prelung, ce pare să vină direct din gâtlejul care, într-o parte, se confundă cu chipul său. Se înfioară tot și după aceea pieptul i se liniștește. Nu mai e un băiat, nici măcar o persoană, nici urmă de prietenul pe care-l cunoștea atât de bine, iar în starea lui actuală pare incredibil că a existat vreodată.

Minka vomită. Cineva plânge în hohote acum; altcineva a leșinat și zace întins la pământ. Niște oameni străini se năpustesc și se retrag la fel de rapid, îngroziți.

Serafima aude un țipăt puternic și ascuțit foarte aproape de ea. Este țipătul ei. Se retrage, dar simte ceva ascuțit ca un spin sub talpă și, când se ridică, ține în mână doi dinți însângerați.

Câțiva soldați și un marinar văd ce s-a întâmplat și îi cuprind pe elevi în brațe cu bunătatea necioplită a țăranilor care au trecut prin război. Îi duc deoparte, îi protejează. Unul dintre ei îi dă Serafimei o duşcă de vodcă, iar ea înşfacă sticla din nou și soarbe cu lăcomie până aproape că i se face rău. Dar arsura din stomac o calmează. Pe urmă, forțele de ordine – *miliția* – se află acolo. Roșii la față, întrerupți din cântece și urări, milițienii au un aer confuz și vulgar, dar cel puțin preiau controlul mulțimii și o îndepărtează pe Serafima de cadavrele pe care nu se poate opri să nu le privească.

Fata se duce la prietenii ei, care se țin strâns unii de alții. Dar e mânjită de sânge și toți se trag înapoi.

— Doamne, Serafima, e sânge pe tine! Ai peste tot!

Serafima ridică mâinile și-i murdărește.

Scântei argintii îi trec valvârtej prin fața ochilor când se uită iar la cadavre și pe urmă în sus, către stelele ca niște rubine ce strălucesc în vârful turnurilor Kremlinului. Ea știe că foarte curând, undeva în Kremlin, Stalin va fi informat că doi elevi de la Școala nr. 801 au murit violent și că acea forță feroce, vicleană, neobosită va căuta să dea un sens acestei morți, un sens care să servească propriilor scopuri înalte și misterioase.

Pe când cerul cu crăpături rozalii se întunecă, Serafima capătă dintr-odată cea mai insuportabilă certitudine: este ultima noapte a copilăriei lor. Aceste focuri de armă le vor face viețile harcea-parcea și vor scoate la lumină secrete care, altfel, n-ar fi fost descoperite niciodată, mai cu seamă al ei.

PARTEA I

„Clubul romanticilor fatali”

Fiecare ceas i-o bucurie,
La învățătură și răgaz,
Dragi copii, fiindcă ne este Stalin
Nouă cel mai bun prieten azi.

De copilăria noastră fericită
Dă de știre lumii, cânt voios!
Mulţumim tovarăşului Stalin
Că ne e prezentul luminos!

„MULȚUMIM TOVARĂȘULUI STALIN”
cunoscută melodie sovietică

1.

Cu câteva săptămâni înainte

Cea mai bună școală din Moscova, și-a zis Andrei Kurbski în prima sa zi la Școala nr. 801 de pe strada Ostojenka, și, prin cine știe ce miracol binecuvântat, am reușit să ajung aici.

El și mama lui sosiseră mult prea devreme, iar acum zăboveau sub un portal vizavi de porțile școlii, ca doi țărani cu gurile căscate. A blestemat îngrijorarea mamei văzând-o cum ținea o listă și verifica toate accesoriile pe șoptite: ghiozdan – este; cămașă albă – este; haină bleumarin – este; pantaloni gri – avem; un volum de Pușkin; două caiete; patru creioane; pachețelul cu sandviciuri… Acum se holba la el încruntându-și sprâncenele în cel mai enervant mod cu putință.

— Vai, Andriușa, ai ceva pe față!

Scoțând o batistă mototolită din poșetă, a udat-o cu salivă și a început să-i curețe obrazul.

Aceasta a fost prima lui amintire de la școală. Erau prezente acolo toate firele care aveau să ducă la măcel, dacă știai să le urmărești. Și începeau cu mama, care-l curăța, în vreme ce el încerca s-o îndepărteze dând din mână, ca și când ar fi fost o muscă înnebunindu-l cu bâzâitul într-o zi de vară.

— Termină, mamă!

I-a împins mâna la o parte și și-a aranjat țanțoș ochelarii la loc. Chipul ei scobit și uscat de dinapoia ochelarilor cu rame metalice îl scotea din sărite, dar a izbutit să se controleze, știind bine că ghiozdanul, sacoul și pantofii proveneau din cerșit pe la vecini, rugăminți pe la verișori (care-i lăsaseră baltă, firește, când tatăl lui dispăruse), pescuit prin târgurile de vechituri.

Cu patru zile înainte, la 9 mai 1945, mama lui i se alăturase în stradă la sărbătorirea căderii Berlinului și a capitulării Germaniei naziste. Însă, chiar și-n acea zi fabuloasă, lucrul cel mai uimitor era că, nu se știe cum, într-o perioadă mai relaxată a războiului, li se permisese să revină la Moscova. Și nici măcar asta nu se compara cu adevăratul miracol: el se înscrisese la toate școlile din centrul Moscovei așteptându-se să fie respins peste tot, dar, dintre toate, fusese acceptat la cea mai bună – Școala normală nr. 801 „Iosif Stalin”, unde învățaseră chiar copiii lui Sta- lin. Numai că această veste uluitor de bună îi pricinuise de îndată mamei sale, Inesa, o nouă avalanșă de griji: cum avea să plătească taxele școlare din leafa ei de bibliotecară?

— Uite, mamă, se pregătesc să deschidă porțile, a spus Andrei, în timp ce un tadjik bătrân și mărunțel, într-o uniformă de portar maronie, zbârcit ca o castană prăjită, zăngănea o legătură de chei.

— Și ce porți!

— Au vârfurile aurite, zise Inesa.

Andrei a cercetat portretele masive cioplite pe cei doi pilaștri în stilul Stalin imperial. Fiecare coloană fusese împodobită cu o placă de bronz pe care, în siluete aurite, i-a recunoscut imediat pe Marx, Lenin și Stalin.

— Restul Moscovei e o ruină, dar uită-te la școala asta pentru elite! a exclamat el. Se pricep, nu glumă, să se-ngrijească de-ai lor!

— Andrei! Ține minte, ai grijă ce spui…

— Vai, mamă!

Era de fapt la fel de prudent ca și ea. Când ți-a dispărut tatăl și familia ta a pierdut totul, iar tu te afli chiar pe muchia distrugerii, nu mai e nevoie să ți se reamintească să fii atent. A simțit-o pe mama lui ca pe un sac de oase când a cuprins-o în brațe. Alimentele erau raționalizate și abia dacă-și puteau permite să se hrănească.

— Haide, i-a spus el. Soseşte lumea.

Deodată, copii în uniforma școlii – pantaloni gri și cămașă albă pentru băieți, fustă gri și bluză albă pentru fete – veneau din toate părțile.

— Mama, uită-te la mașina aceea! Oare cine o fi înăuntru?

Un Rolls-Royce a încetinit lângă bordură. Un șofer cu chipiu a sărit afară și a dat ocol în fugă mașinii să deschidă ușa din spate. Andrei și Inesa au privit cu ochi mari cum o femeie voluptuoasă, cu buze de un roșu aprins, cu maxilarul puternic și părul negru ca abanosul, a apărut din mașină.

— Ia uite, Andriușa! a exclamat Inesa. Știi cine e?

— Sigur că da! Este Sofia Zeitlin. Îmi plac filmele ei. E actrița mea preferată.

O și visase: buzele acelea cărnoase, formele acelea. Se trezise foarte jenat. Era bătrână – peste patruzeci de ani, ce Dumnezeu!

— Uite cum e îmbrăcată! se minuna Inesa, cercetând amănunțit taiorul ecosez și tocurile înalte ale Sofiei. În urma ei, o fată înaltă cu păr blond cârlionțat a ieșit din Rolls.

— Oh, aceea trebuie să fie fiica ei.

S-au uitat la Sofia Zeitlin cum și-a îndreptat jacheta șic, și-a verificat coafura și a lansat un zâmbet profesional în trei direcții, obișnuită să pozeze pentru fotografi. Fiica ei, pe atât de neglijentă pe cât îi era mama de impecabilă, și-a dat ochii peste cap. Cumpănind un vraf de cărți în brațe și străduindu-se să-și păstreze cureaua ghiozdanului pe umăr, s-a îndreptat direct către porțile școlii.

Inesa a început să perie niște praf imaginar de pe umerii lui Andrei.

— Pentru Dumnezeu, mamă! i-a șoptit el, îndepărtându-i mâna. Haide, o să întârziem.

Cum ar fi să-l vadă pentru prima dată colegii de clasă în timp ce-l curăța maică-sa pe obraz! Era de neconceput.

— Vreau doar să arăți cât mai bine posibil, a protestat Inesa, dar el traversa deja strada. Nu erau prea multe automobile, iar Moscova arăta decolorată, cicatrizată, trudită după patru ani de război. Cel puțin două clădiri de pe Ostojenka erau acum niște grămezi de moloz. Familia Kurbski tocmai ajunsese pe trotuar când o limuzină Packard, neagră și strălucitoare, a venit în derapaj către ei, urmată de o Pobedă turtită. În scrâșnet de frâne, o gardă de corp în uniformă, cu mustăți pomădate, a sărit din Packard de pe scaunul de lângă șofer și a deschis portiera din spate.

Un bărbat a coborât din mașină.

— *Îl* recunosc, a spus Andrei. Este tovarășul Satinov.

Andrei și-l amintea din *Pravda* cu pieptul plin de decorații (sub titlul „Comisarul de fier al lui Stalin”), dar acum purta o uniformă kaki obișnuită, cu un singur Ordin Lenin. Privire de gheață, nas acvilin: disciplină impasibilă, rigoare bolșevică. Ce des văzuse el acest chip pe stindarde cât casa de mari, pe steaguri înălțate la defilări! Exista chiar un oraș în Urali numit Satinovgrad. Mama l-a strâns de braț.

— Asta da școală, a spus el.

Gărzile de corp au alcătuit un grup în jurul tovarășului Satinov, căruia i s-au alăturat o femeie micuță și trei copii în uniforme școlare, doi băieți de vârsta lui Andrei și o fată mult mai mică.

Herkules Satinov, membru în Biroul Politic, secretar al partidului, general-colonel, s-a apropiat de porțile școlii ținându-și fiica de mână ca și când s-ar fi aflat în fruntea unui marș victorios. Andrei și mama lui s-au tras instinctiv înapoi, și nu erau singurii: se formase deja o coadă la poartă, dar s-a deschis un culoar pentru Satinovi. Urmându-i îndeaproape, Andrei și mama lui s-au trezit chiar în spatele băieților Satinov.

Andrei nu mai fusese niciodată așa de aproape de un conducător și i-a aruncat mamei o scurtă privire îngrijorată.

— Să ne dăm puțin înapoi.

Inesa i-a făcut semn: retragerea. Mai bine să nu te bagi prea în față. Regula numărul unu: nu te face remarcat, nu atrage atenția. Era o deprindere născută din nesfârșite nenorociri și suferințe îndurate în acest sistem cu inimă de piatră. Ani de zile de invizibilitate prin gări aglomerate, unde se temeau că li se vor cere actele la control.

Sfâșiat între prudența timidă și arzătoarea dorință de a se amesteca cu noii săi colegi, „tineretul de aur” al Moscovei, Andrei nu-și putea lua ochii de la ceafa tovarășului Satinov, rasă milităreşte. Și astfel s-au pomenit destul de repede foarte aproape de fruntea cozii, între cei doi stâlpi incrustați cu aur ai porților școlii, sub un fierbinte cer moscovit de un albastru atât de senin încât părea deprimant.

În jurul lui Andrei și al mamei sale se înghesuia grupul părinților – femei bine îmbrăcate, bărbați cu epoleți auriți (el a văzut un mareșal drept în față) și costume de vară de culoare crem, copii cu cravată roșie de pionier. Alături, Inesa asuda, cu chipul sluțit de îngrijorare, cu pielea uscată ca mucavaua gri. Andrei știa că ea nu avea decât patruzeci de ani – nu prea bătrână –, însă diferența față de mamele de la școală, proaspăt coafate, în rochițele lor elegante de vară, era cât se poate de evidentă. Arestarea și dispariția tatălui său, surghiunirea lor din capitală, cei șapte ani de exil în Asia Centrală, toate acestea o măcinaseră complet. Andrei se simțea stânjenit de ea, iritat și dornic s-o protejeze, toate deodată. A luat-o de mână. Zâmbetul ei supus și recunoscător i-a amintit de tatăl lui. Unde ești, tată? s-a întrebat. Mai trăiești? Să fie oare întoarcerea lor la Moscova sfârșitul coșmarului sau doar o altă festă crudă?

Tovarășul Satinov a păşit înainte și o femeie într-o rochie neagră, simplă și fără mâneci, ca un sac, care-i dădea aspect de călugăriță, i-a ieșit în întâmpinare.

— Tovarășe Satinov, bine ați venit. Sunt Kapitolina Medvedeva, directoarea, și în numele colectivului Școlii nr. 801 Stalin doresc să spun că este o mare onoare să vă cunosc. În sfârșit! Personal!

— Mă bucur să mă aflu aici, tovarășă directoare, a răspuns Satinov cu un puternic accent gruzin. Am fost pe front și n-am mai făcut nimic alături de copii din 22 iunie 1941 – ziua când Hitler invadase Rusia, după cum știau prea bine Andrei și tot poporul rus –, însă acum am fost convocat înapoi de la Berlin la Moscova.

— Convocat, a repetat directoarea, roșind ușor fiindcă acest „convocat” nu putea însemna decât un ordin din partea mareșalului Stalin însuși. „Convocat de…”

— Tovarășul Stalin ne-a învățat: acum, că s-a încheiat războiul, trebuie să restabilim valorile ruseşti şi sovietice cuvenite. Să oferim un exemplu. Omul sovietic totodată este și familist.

Andrei a remarcat că tonul lui Satinov era răbdător și sigur de sine, dar deloc arogant. Aceasta era modestia bolșevică.

— Prin urmare, s-ar putea să mă vedeți cam des de-acum la poarta școlii.

Directoarea Medvedeva și-a apropiat mâinile ca pentru rugăciune și a tras adânc aer în piept.

— Câtă înțelepciune! Tovarășe Satinov, firește că vă cunoaștem foarte bine familia. Soția dumneavoastră este un membru stimat al corpului profesoral, iar noi suntem obișnuiți cu părinți de vază, totuși, un membru al Biroului Politic – suntem… suntem copleșiți și deosebit de onorați că ați venit personal…

Băiatul din fața lui Andrei clătina din cap urmărind acest spectacol.

— Doamne, Maica Domnului, ai zice că tata e însuși Hristos pogorât pe pământ, a spus cu glas tare.

Andrei nu știa cui i se adresase.

— Oare o s-avem parte de asemenea plecăciuni și temenele de fiecare dată când ne va aduce la școală?

Era unul dintre fiii lui Satinov, care se întorsese pe jumătate către Andrei.

— E destul de neplăcut să ai mama profesoară, dar așa ceva… Doamne! Grețos.

Pe Andrei l-a șocat această lipsă de respect, dar băiatul cel spilcuit, cu pantofi lustruiți, pantaloni cu dungă și pomadă în părul elastic părea încântat de efectul pe care-l produsese asupra nou-venitului. I-a surâs manierat lui Andrei.

— Eu sunt Gheorghi Satinov, dar toată lumea îmi spune George. Englezește.

Britanicii erau încă aliați, la urma urmei. George i-a întins mâna.

— Andrei Kurbski, a zis Andrei.

— Aha, da. Proaspăt întors în oraș? Ești băiatul cel nou? a întrebat George abrupt.

— Da.

— Mă gândeam eu.

Și surâsul i-a dispărut. Fără el, chipul lui George Satinov arăta îngâmfat și plictisit. Audiența se isprăvise, iar Andrei a simțit cum revenea la loc pe pământ.

— Minka!

George îmbrățișă o fată plinuță, cu ten măsliniu.

— Ce-i nou? o întrebă.

Andrei a pălit puțin și a simțit-o pe mama lui alături din nou. Amândoi știau la ce se referise George cu „proaspăt întors în oraș”. Era pângărit de exil, ca fiu al unei „foste persoane”.

— Să n-ai așteptări prea mari. Până la urmă, toți vor dori să-ți fie prieteni, i-a șoptit Inesa, strângându-l de braț ușurel. El i-a fost recunoscător. Fata pe nume Minka era așa de frumoasă! Oare va reuși vreodată Andrei să discute cu ea la fel de încrezător și de relaxat ca George Satinov? Părinții stăteau în spatele fetei împreună cu un băiețel. „Aceea trebuie să fie mama ei. O recunosc și pe ea. Este doctorița Daşka Dorova, ministrul Sănătății.” Mama Minkăi, cu pielea cafenie și ochii negri, purta un taior crem cu fustă plisată potrivit mai degrabă pe terenul de tenis decât într-un cabinet medical. Cea mai elegantă femeie din Moscova pe care o văzuse vreodată Andrei s-a uitat cu atenție preț de o clipă la ciorapii cârpiți ai Inessei, la pantofii scâlciați și la pungile vinețiide sub ochi. Soțul ei purta și el uniformă, dar era mărunțel, cu părul albit înainte de vreme și cu tenul de o paloare bolnăvicioasă, tipică birocratului sovietic: bronzul Kremlinului.

Andrei tocmai se străduia să-și recâștige optimismul natural când mama l-a tras înainte.

— Vă mulțumesc, tovarășă directoare. Satinov trecuse la tonul de încheiere a conversației. Și noi apreciem munca dumneavoastră.

Directoarea Medvedeva a făcut aproape o plecăciune în vreme ce intrau Satinovii și s-a întors apoi spre Andrei, chipul devenindu-i iar o mască a onestității solemne.

— Da? a întrebat ea.

Privind-o pe sub părul neted și sprâncenele stufoase în ochii ei severi, băiatul s-a temut că nu-i cunoaște numele sau, mai rău, că-l cunoștea, cu scopul precis de a-l izgoni. Inesa a strâns și ea mâna directoarei cu o mină care parcă spunea: „Lovește-mă. Sunt obișnuită, mă aștept la una ca asta”.

— Mamă, cum o să plătim noi pentru școala asta? o întrebase el pe Inesa chiar în acea dimineață.

Ea îi răspunsese:

— Lasă, să apucăm noi întâi să trăim clipa aia.

„Avea oare să fie demascat ca fiu al unui dușman al poporului și expulzat încă dinainte de a începe?”

Directoarea Medvedeva a întins cam în silă o mână atât de osoasă încât degetele păreau să se macine.

— Elevul cel nou? Da. Să treci pe la biroul meu după adunare. Neapărat!

S-a întors către Dorovi:

— Bine ați venit, tovarăși!

O fierbințeală i-a cuprins trupul lui Andrei. Directoarea Medvedeva îl va întreba cum o să-și permită taxele. Își amintea că, adesea, cele mai neînsemnate indicii dătătoare de speranță – mama își găsise o nouă slujbă, se mutaseră într-o încăpere mai spațioasă dintr-un apartament la comun, primiseră permisiunea de ședere într-o localitate mai apropiată de Moscova – le fuseseră oferite și apoi retrase în ultimul moment. Simțea cum îi pierea tot calmul.

Vestibulul dădea într-un coridor lung.

— Să intru și eu cu tine? l-a întrebat Inesa.

Nu exista nimic mai intimidant decât prima zi într-o școală nouă, însă ba simțea nevoia căldurii ei alături, ba prezența i se preschimba în lanțuri în jurul gleznelor lui.

— Ai nevoie de mine, dragule?

— Da. Nu. Adică…

— Te las atunci.

L-a sărutat, s-a întors și mulțimea a înghițit-o.

Andrei era singur. Acum, se putea reinventa: a te reconstrui era un principiu bolșevic. Stalin însuși dăduse asigurări că păcatele părinților nu se vor răsfrânge asupra copiilor, dar Andrei știa că tocmai contrariul era valabil – și încă cum.

2.

Andrei a stat singur câteva clipe sub portalul care dădea spre coridorul principal al Școlii nr. 801 și a tras adânc în piept aerul cu aroma noii sale vieți: dezinfectantul amar al toaletelor, lacul dulce al parchetului, parfumul acelor mame elegante, izul înțepător de vodcă din răsuflarea unor profesori și, mai puternic decât orice altceva, a inspirat oxigenul speranței. Apoi, s-a amestecat printre ceilalți, uitându-se la pereții ornați cu afișe înrămate cu tineri pionieri în drumeții, benzi desenate cu *Timur și băieții lui* în aventurile lor din război și liste de *otliciniki*, elevii fruntași, copiii cu rezultatele cele mai bune.

Da, era înăuntru – și a simțit cum voioșia lui optimistă biruia disprețul lui George Satinov și sinistra convocare a directoarei. Acolo, drept în fața lui, se afla vedeta de cinema Sofia Zeitlin discutând cu tovarășul Satinov. Nu mai văzuse niciodată două ființe atât de faimoase angrenate într-o conversație banală. Era ca un buletin de știri în culori. Putea să le audă vocile. Respiră oare ca noi, muritorii? s-a întrebat; apoi și-a venit în fire, râzând. De bună seamă că da.

Gărzile în civil ale lui Satinov îl cercetau disprețuitor cu privirea, iar el s-a întors, aproape ciocnindu-se de fiica Sofiei Zeitlin, și s-a oprit, fără să-și poată da seama ce anume din înfățișarea ei îi atrăgea atenția. Firește, faptul că venea la

școală în automobilul Rolls-Royce al unei vedete de cinema era o explicație parțială.

Ea se mișca nepăsătoare, cu spiritul liber și vioi al unei fete mult mai tinere. Părul blond cârlionțat îi era nepieptănat, fața luminoasă, fără urmă de machiaj, și totuși Andrei a simțit o autoritate înnăscută, puterea unei persoane care se aștepta să fie admirată și chiar așa se întâmpla. Ochii ei verzi s-au întâlnit cu ai lui pentru o clipă, iar Andrei a remarcat că genele negre și lungi și gura ei mare și senzuală erau atât de frapante încât îi puneau complet în umbră ciorapii deșirați și șorțulețul alb demodat, încheiat cu nasturi până la gât, cu care era îmbrăcată.

În timp ce Sofia Zeitlin și tovarășul Satinov avansau pe coridor, salutând pe toată lumea, fiica lui Zeitlin, observând pesemne că Andrei o privea, și-a ridicat ochii spre ceruri, un gest complice care părea să spună că și ei îi era rușine cu maică-sa.

— Serafima! A fost frumoasă vacanța? Ce-i nou? Era iarăși fiul lui Satinov. Părea să fie fraza predilectă a lui George, s-a gândit Andrei.

Andrei mergea pe coridor în urma Serafimei și a lui George când a sunat clopoțelul. Părinții au început să se retragă, iar copiii s-au îndreptat către adunare. Serafima și George s-au uitat la doctorița Daśka Dorova și la soțul ei cel deshidratat care treceau prin fața lor.

— Ce alăturare a contrariilor sunt părinții Minkăi, a zis George.

— El e ca un… da, un pui opărit! a spus Serafima.

— Exact așa este! a chicotit George.

A zâmbit și Andrei. Remarca răutăcioasă a Serafimei era justă.

Copiii se duceau într-o direcție, iar părinții, în cealaltă. Când a trecut tovarășul Satinov, a dat brusc din cap spre Andrei, care n-a avut habar cum să reacționeze – să salute?, nu! –, dar a fost purtat de mulțime pe coridor.

În sala de sport a școlii, șiruri de scaune din lemn fuseseră așezate sub funiile groase care atârnau ca niște lasouri uriașe prinse de grinzile tavanului înalt de lemn. Spaliere de antrenament se întindeau în sus pe pereți și o capră de lemn fusese depozitată în spate, lângă bustul alb al lui Lenin din Colțul lui Lenin. Scaunele pentru profesori fuseseră aranjate pe două rânduri pe podiumul din lemn. Cel al directoarei Medvedeva se afla în mijloc: era singurul cu mânere și tapițat. Școala era o Rusie în miniatură, și-a zis Andrei. Fiecare instituție avea propria sa ierarhie, ca și partidul. Portrete uriașe ale lui Stalin și ale conducătorilor atârnau pe pereții din spate (da, acolo, al patrulea era Satinov).

Pentru o clipă, Andrei a intrat în panică atunci când cei cinci sute de elevi și-au regăsit prietenii. Se salutau cu toții, întorși din vacanță – dacă n-avea să găsească niciun scaun? I-a prins privirea lui George un moment, dar George s-a uitat în altă parte.

— Minka, ți-am păstrat un scaun, a strigat el. Serafima, aici!

Aşezat între Minka Dorova (fiica „puiului opărit”) şi Serafima (fata vedetei de cinema), George radia cu satisfacţia îmbujorată a flăcăului convins că se afla la locul potrivit. Un băiat înalt şi roşcovan s-a repezit să ocupe scaunul de lângă Serafima.

Andrei s-a uitat groaznic de mult timp după un loc înainte de a se aşeza uşurat pe unul dintre scaunele goale aflate vizavi de George şi Serafima. O fată zveltă şi palidă cu părul bălai a luat loc lângă el. Ea s-a uitat la George şi la prietenii lui, apoi s-a întors spre Andrei ca şi când tocmai atunci se trezise dintr-un vis.

— O, bună. Eşti nou?

— Da, a zis Andrei.

— Mmm, a murmurat ea. Eu sunt Roza Şako.

Trebuie să fie fata mareşalului Şako, şi-a spus Andrei, care-l văzuse pe comandantul Forţelor Aeriene chiar în faţa şcolii.

Când şi-au strâns mâinile, ea a rămas cu privirea pierdută în gol spre rândul de scaune unde se afla George, ca şi când ar fi uitat iarăşi de el.

— Aceia sunt prietenii mei, a spus. N-ai făcut cunoştinţă cu George la intrare?

— Nu tocmai.

— Trebuie să fie dificil să vii în ultimul trimestru al anului şcolar, a zis fata.

Andrei s-a gândit că arăta exact ca un înger dintr-o carte pentru copii, cu ochii ei albaştri şi zulufii bălai.

— Îl vezi pe băiatul cu părul roşcat?

— Cel care stă lângă Serafima?

Un nor a trecut peste chipul Rozei.

— Acela e Nikolaşa Blagov. Prietenul meu.

Deschisese gura să mai adauge ceva când – sst! – vocile tuturor au scăzut până la şoaptă. Au intrat profesorii, în şir indian în ordinea importanţei, străbătând culoarul dintre scaune şi urcând apoi treptele către podium, exact în acelaşi mod în care Stalin şi membrii Biroului Politic îşi făceau intrarea la congrese.

— Îi cunoşti pe toţi? l-a întrebat Roza amabilă.

— O cunosc doar pe dumneaei, a răspuns Andrei când directoarea Medvedeva însăşi a păşit pe podium, urmată – pesemne – de adjunctul ei, un bărbat al cărui păr unsuros şi răzleţ, pieptănat peste chelie, avea textura unui coş împletit.

— Acesta-i Rimm, a spus Roza în şoaptă când bărbatul a trecut pe lângă ei. Serafima, care născoceşte toate poreclele, îi spune Zumzăilă. Ascultă. Tovarăşul Rimm fredona cu glas tare o melodie care era fără îndoială „Lui Stalin slavă, slavă-i cântăm”.

— Linişte, George! a poruncit Rimm cu glas ascuţit. Privirea drept înainte, Serafima. Stai dreaptă. Disciplină!

Au urmat apoi ceilalţi profesori.

— Aceasta este soția tovarășului Satinov, Tamara, a zis Roza. Ne predă engleza.

După aceea, a intrat un domn bătrân și robust, ai cărui genunchi încrețiți, de culoarea pieii tăbăcite, erau vizibili între pantalonii bleumarin scurți și fâlfâitori și ciorapii stacojii.

— Acesta este Apostolon Șuba, profesorul nostru de educație fizică. Ți se pare cumva că arată ca un sergent-major din armata țaristă? Ei bine, exact asta a fost!

— Chiar?

Oare cum supraviețuise terorii această relicvă, cu mustăți pe oală, s-a întrebat Andrei. Dar, pentru că aparținea unei generații de copii crescuți să creadă că discreția era esențială în viață, n-a spus nimic.

Un scaun rămăsese deocamdată gol. Și apoi un profesor cu un sacou umflat, de culoarea nisipului, și șosete dungate a sărit sprinten pe scenă. Un murmur a străbătut audiența.

— Mereu ultimul, a zis încetișor Roza. Ia să vedem! Uite ce cravată nou-nouță galben-canar! Acesta-i Benia Golden, profesorul nostru de literatură.

Andrei a văzut un bărbat blond și energic, cu început de chelie, furișându-se pe scaun.

— Serafima îi zice Romanticul. Dacă ai noroc, vei fi în clasa lui. Dacă nu, o să te alegi cu Rimm Zumzăilă.

Un alt clopoțel a anunțat liniște strictă. Directoarea Medvedeva a bătut cu bagheta în pupitru.

— Bine ați revenit la școală în era istoricei izbânzi repurtate de genialul nostru conducător, tovarășul Stalin.

S-a întors spre Rimm, care a făcut un pas înainte.

— Comsomoliști, o întrebare! a trâmbițat el cu o voce care ar fi putut fi, la telefon, luată drept una de soprană. Dacă ar fi să vă pierdeți ori toate bunurile, ori insigna de comsomolist, ce ați alege?

Un băiat cu părul pieptănat lins pe spate, ca al conducătorilor sovietici, s-a ridicat în picioare și a dat răspunsul:

— Toate bunurile! a strigat el.

Andrei l-a recunoscut, era celălalt fiu din familia Satinov.

— E Marlen, fratele lui George, i-a confirmat Roza la ureche. Mirosea a apă de trandafiri. Ești comsomolist, Andrei?

Andrei își dorise să fi fost, dar nu era loc pentru copii pătați în rândurile tinerilor comuniști.

— Pionieri! Ridicați-vă în picioare! Pionieri, sunteți gata? a strigat Rimm.

Pionierii cu cravatele roșii au răspuns într-un singur glas:

— Întotdeauna gata!

— Bravo, pionieri.

Rimm a scrutat sala. Andrei era deja prea mare ca să mai poată fi pionier, dar ar fi dat orice să poarte cravata roșie.

Directoarea Medvedeva a bătut cu bagheta.

— Mariko Satinova să poftească la tribună, a spus ea.

„Familia asta e omniprezentă”, s-a gândit Andrei, în timp ce o fetiță cu cosițe și cravată roșie și-a făcut apariția pe o latură a podiumului.

Tap, tap, s-a auzit bagheta directoarei: semnalul pentru o tânără profesoară blondă așezată la pian, care a început să zdrăngăne acordurile inițiale atât de bine cunoscute lui Andrei.

— Și pianista cine e? a întrebat el.

— Aceea este Agripina Begbulatova, suplinitoarea de muzică, a răspuns Roza, pe când fetița intona deja primele versuri ale imnului elevilor, „Mulțumim tovarășului Stalin pentru copilăria noastră fericită”. Andrei putea să-l cânte și-n somn; de altfel, uneori chiar o făcea.

Directoarea Medvedeva a făcut anunțurile referitoare la activitățile trimestrului: tabăra pionierească Artek din Crimeea; meciul echipei a doua de fotbal împotriva Școlii normale nr. 54 „V.M. Molotov”. Benia Golden părea să găsească multe dintre aceste înștiințări mai degrabă amuzante, a observat Andrei, în timp ce profesorii ieșeau pe rând și trimestrul începea.

•

Directoarea Medvedeva scria la biroul ei când Andrei a fost condus înăuntru. În încăpere se aflau un singur telefon de bachelită, o fotografie mică a lui Stalin și un seif mititel. (Andrei știa bine că numărul telefoanelor, împreună cu dimensiunea și calitatea portretelor lui Stalin și a seifurilor erau toate criterii de măsurare a puterii și influenței cuiva.) O lozincă desfășurată pe un perete întreg proclama: „Îți mulțumim, iubite mareșal, pentru libertatea noastră, pentru bucuria copiilor noștri, pentru viețile noastre”.

Directoarea i-a făcut semn să ia loc pe un scaun de lemn.

— Bun venit la școală. Noi făurim aici viitorii cetățeni sovietici, înțelegi?

Andrei aștepta cu obidă acel „dar”, care, știa din experiența-i amară, nu va întârzia să sosească.

— Dar tu ai o biografie pătată. Cei mai mulți dintre colegii mei n-au fost de acord să te primim. Mă îndoiesc și eu că va funcționa, dar e vorba de un singur trimestru. Voi sta cu ochii pe tine și voi observa chiar și cel mai mic semn de deviaționism. Asta-i tot, Kurbski.

El s-a îndreptat cu pași grei către ușă în timp ce ea se ridica brusc.

— Trebuie să mergi acum la prima ta oră. Urmează-mă!

Mintea lui Andrei lucra febril: oare s-o întrebe despre taxe? Ce sens avea? Părea că urma oricum să se descotorosească de el cât de curând. Pașii lor răsunau pe coridorul cu podele de lemn, care era acum pustiu. Străduindu-se să țină pasul, lui Andrei i se părea că pielea ei solzoasă și părul neted și rar nu se

bucuraseră niciodată de lumina soarelui. În cele din urmă, Medvedeva s-a oprit în faţa unei uşi închise şi i-a făcut semn să vină mai aproape.

— Nu vei plăti taxe şcolare.

Andrei a deschis gura să întrebe: de ce, cum aşa? Însă ea l-a redus la tăcere cu o singură privire.

— Nu discutăm despre asta, Kurbski. S-a înţeles? Aici e clasa ta.

S-a întors ca o santinelă şi zgomotul paşilor ei cadenţaţi în ghetele cu blacheuri metalice s-a pierdut pe coridorul cel lung.

Andrei ar fi vrut să chiuie de bucurie, dar ştia că nu trebuia. Nu spune nimănui. Nu dezvălui nimic. Cercetează sensul mai târziu. Luptându-se să-şi controleze respiraţia, îşi linişti mâinile tremurânde şi ciocăni la uşă.

•

Prima lui oră era literatura rusă, dar nu ştia dacă avea să dea de profesorul Rimm sau de profesorul Golden. Care era oare de preferat? Când a deschis uşa, douăzeci şi cinci de perechi de ochi s-au întors către el şi Andrei a băgat îndată de seamă că Serafima, fraţii Satinov şi băiatul cel roşcat şi sobru numit Nikolaşa se aflau în clasa lui. Doar Roza l-a salutat din cap.

— Aha, un străin! a zis Benia Golden, care stătea relaxat în scaunul lui, cu picioarele pe catedră. Hai înăuntru! Abia am început.

— Am nimerit bine clasa? Este literatura rusă?

— Parţial da, parţial nu. (Clasa a râs de nonşalanţa lui Benia Golden.) Doreşti să te alături confreriei noastre de prieteni dragi, romantici preaiubiţi şi visători plini de dor?

— Mmm, cred că da.

— Numele?

— Kurbski Andrei.

— Stai jos. Nikolaşa Blagov, mişcă-te şi fă-i loc.

Băiatul roşcovan stătea iar alături de Serafima şi, oftând din rărunchi, îşi mută îmbufnat cărţile. Serafima a trebuit la rândul ei să se mute cu un loc. Nikolaşa a mormăit în barbă ceva în momentul în care Andrei s-a aşezat lângă el.

— Bun, Kurbski, a zis Benia Golden. De unde eşti?

Andrei a ezitat.

— Păi, am locuit în Stalinabad, dar tocmai m-am întors la Moscova.

— Stalinabad! Parisul Asiei Centrale! a exclamat Nikolaşa cu o voce gravă ce părea s-o ia razna în momentele cele mai nepotrivite.

Un băiat brunet cu părul lung, care stătea chiar în spatele lor, a rostit în batjocură:

— Atena Turkestanului!

Ştiau cu toţii din ce pricină cineva ca Andrei sfârşise prin a locui într-o răstoacă din Asia Centrală. Biografia lui pătată ieşea la iveală din nou.

— Te-a întrebat cineva ceva, Nikolaşa? a replicat tăios Benia Golden.

Sărind în picioare, s-a dus țintă spre băiatul cu părul negru și lung.

— Sau pe tine, Vlad? Nu există nimic mai neplăcut decât snobismul moscovit. Să știi că prezența ta în această clasă nu reprezintă câtuși de puțin un fapt împlinit. Aud că orele profesorului Rimm sunt *mult* mai distractive decât ale mele!

Nikolașa i-a aruncat peste umăr o privire lui Vlad și amândoi păreau să fi intrat la apă sub amenințarea lui Benia Golden. Andrei a remarcat că Nikolașa era conducătorul, iar Vlad, acolitul său în acest grup de tineri care păreau să-și ia de bună seamă foarte în serios părul lung și gusturile intelectuale.

— Haideți să-l primim cum se cuvine pe Andrei, măi pungașilor dușmănoși. Dacă tovarășa directoare Medvedeva l-a repartizat în clasa noastră, trebuie să fi avut dumneaei un motiv. În acest trimestru, vom parcurge *Evgheni Oneghin* de Pușkin.

Benia Golden a pășit înapoi pe podiumul cu catedra și a luat o carte.

— *Evgheni Oneghin*, a spus el. Cei mai mulți dintre noi cunoaștem câte ceva din acest text. Tu cum stai, Andrei Kurbski?

— Dă, Doamne, ca în tot ce-am scris,
Pentru distracții, pentru vis…
Să afli-un grăuncior măcar.[2]

Răspunsul lui Andrei a stârnit un murmur aprobator din partea clasei. Serafima a ridicat privirea, surprinsă, ori doar i s-a părut lui?

— Bine! Sunt convins că te simți minunat întors la Moscova, a zis Benia Golden, zâmbindu-i.

— De câte ori în pribegie,
De sorți amare-ndepărtat,
O, Moscovă, eu te-am visat!

— Acum, îmi dau seama de ce te-a repartizat directoarea la mine în clasă, Kurbski.

Golden s-a urcat în picioare pe scaunul lui, ținând volumul într-o mână. Nikolașa, suflă din goarnă!

Nikolașa scosese instrumentul din cutia pe care o avea alături și, scuturându-și timid pletele roșcovane, s-a ridicat și a trâmbițat ca și când vestea intrarea unui rege medieval.

2 Toate fragmentele din *Evgheni Oneghin* au fost preluate din traducerea lui George Lesnea, E.S.P.L.A. – Cartea Rusă, 1959. (*N.t.*).

— Ți-a crescut părul și mai mult în trimestrul acesta, i-a spus Benia Golden. Să fie coafura asta nouă o poză romantică? Colegilor mei n-o să le placă. S-ar putea chiar să aibă impresia că-ți cultivi o imagine cu totul nebolșevică, de tânăr romantic. Bun! Bine ați venit la *Oneghin*. Pregătiți-vă să fiți uluiți de bardul rus prin excelență. E așa o bogăție în paginile cărții, încât nu încetează nicio clipă să ne surprindă și să ne încânte. Să fie „o enciclopedie a vieții rusești”? E oare tragedie, comedie sau roman de dragoste?

În timp ce Golden vorbea, Nikolașa se așezase, pusese trompeta la loc și nota ceva cu seriozitate într-un caiet cu coperți de catifea stacojie. Văzând că Andrei se uita la el, bombăni „vezi-ți de treaba ta” și mută caietul cât mai departe cu putință de el.

— Este Oneghin însuși un narcisist posomorât și mizantrop ori o victimă a iubirii și a societății? E Tatiana o provincială mărginită, nedemnă de o astfel de pasiune, sau o imagine a condiției femeii ruse? Putem considera această carte un ghid care ne călăuzește cum să iubim în ziua de astăzi? Da, Demian Dorov?

— Nu încape îndoială că doar partidul ne poate călăuzi astăzi.

Andrei a recunoscut chipul ascuțit și cravata roșie ale comandantului organizației de pionieri a școlii.

— Și tovarășul Stalin! a adăugat Marlen Satinov.

— Tovarășul Stalin ce? a întrebat Benia Golden, încă în picioare pe scaunul său de pe podium.

— Numai tovarășul Stalin, a declarat Marlen, și partidul ne pot călăuzi viețile. Sunteți în primejdie să cădeți pradă sentimentalismului burghez.

— Ei bine, îți mulțumim că ne-ai adus aminte, a spus Golden. Însă eu nu fac decât să-l predau pe Pușkin aici. Să începem așadar. Sunteți gata?

Benia Golden a închis ochii.

— Adunați-vă simțurile, dragi prieteni, romantici preaiubiți și visători plini de dor. Nu uitați: viața-i scurtă. E o aventură. Orice-i posibil! Respirați odată cu mine!

A tras pe nas aer în piept și copiii au făcut la fel. Toți au expirat deodată. Andrei s-a uitat în jur să vadă dacă râdea sau protesta cineva, dar Nikolașa i-a aruncat o privire cruntă de parcă ar fi incitat la blasfemie, iar Serafima a inspirat cu o expresie ușor amuzată, cât să-i dea de înțeles că era conștientă că se uită la ea. Așa că s-a alăturat și el nebuniei și tocmai expirase din nou când Golden, fără să deschidă cartea, a declamat primele versuri, cu palma dreaptă ridicată și deschisă ca și când profera un descântec:

— *Un unchi am, plin de cuviință…*

Și a continuat, recitând textul cu atâta farmec încât copiii ascultau în tăcere până când George Satinov a ridicat mâna.

— Da? a întrebat Benia Golden.

— Tocmai mă întrebam ce vrea să spună Pușkin de fapt cu *taina patului, adâncă*?

Această întrebare a stârnit multe chicoteli înfundate în spatele clasei.

Nikolașa s-a întors către ei.

— E vorba despre *dragoste*, a rostit printre dinți.

— Maturizează-te, George, i-a ținut isonul aliatul său, Vlad, care părea să-l susțină pe Nikolașa în toate privințele.

— Ți-e gândul la Roza, așa-i? l-a tachinat George.

— Nu, la Serafima visează el, a spus Minka Dorova.

Alte râsete. Roza s-a îmbujorat la față, iar Serafima l-a ignorat complet pe Nikolașa. Andrei și-a dat seama că toată dimineața nu-l băgase în seamă deloc.

Benia Golden și-a dus mâinile la urechi:

— George! Minka! Cum de puteți masacra poezia cu insinuările voastre vulgare?

Andrei nu mai văzuse niciodată un astfel de profesor, care să savureze și chiar să încurajeze poznele clasei.

— Înapoi la divina poezie! (Golden s-a așezat la loc pe scaun.) Serafima, ești cu noi în dimineața aceasta? Ia spune-ne cum se îndrăgostește Oneghin de Tatiana, o neprihănită fată de la țară.

În timp ce Serafima citea, clasa a tăcut din nou. Andrei o privea fascinat și a observat că toți ceilalți o priveau și ei. Nu era la fel de frumoasă ca Roza, nici la fel de ispititoare ca Minka de pe rândul din spate, însă ochii ei uimitor de verzi erau presărați cu aur care sclipea pe sub genele-i negre. Era oare chinuitor de sfioasă și pur și simplu nu-și conștientiza propria putere?

— Foarte bine, Serafima, a spus Golden, oprind-o în cele din urmă.

Serafima a ridicat ochii spre el și a zâmbit.

— Destul pentru azi. Andrei, aș vrea să mai rămâi puțin.

Copiii și-au adunat cărțile, iar scaunele au scrâșnit pe podea cu ecou. Când George Satinov a trecut pe lângă banca lor, Nikolașa i-a arătat caietul cu coperți de catifea și i-a șoptit ceva.

— După cum poți constata, a zis Benia Golden după ce au rămas singuri, elevii mei sunt la fel de serioși în privința micilor lor legături de prietenie ca atunci când vine vorba despre poezie. Însă, cu toate că unii dintre ei sunt fiii și fiicele conducătorilor noștri, sunt în general copii buni. Oricum, și ei au fost impresionați de cunoștințele tale în materie de Pușkin, așa cum am fost și eu.

— Mulțumesc, a spus Andrei.

Golden l-a bătut pe umăr.

— Curaj. Vei avea succes aici.

— Sunt… sunt foarte fericit că mă aflu aici.

— Te vei împrieteni cu grupul Serafimei, fii liniștit. Dar știu că nu-i ușor să revii.

— Știți?

— Da, a spus Golden. Pentru că n-a trecut multă vreme de când m-am întors la Moscova.

Andrei și-a privit profesorul, părul lui rărit, deschis la culoare, pe cale să încărunțească, gropița din bărbie, fața brăzdată de cute. Zâmbetul lui părea sincer, dar chiar era? Andrei știa că era bine să nu mai spună nimic. Consultându-și orarul, se grăbi să ajungă la ora următoare.

•

În pauza mare, Andrei și-a mâncat tartina cu pâine neagră și un castravecior în banca lui, mulțumit să fie singur câteva clipe, în timp ce Nikolașa și amicii lui, Vlad, George și Roza, au lipit câteva pupitre unul de altul, formând astfel o masă pătată de cerneală pe care și-au împărțit peștele, friptura de vită, brânza și roșiile. Părea că Nikolașa nu era niciodată singur, niciodată lipsit de o suită de creaturi palide și pletoase, care arătau de parcă nu făceau niciun fel de exercițiu și nu ieșeau la aer. Nikolașa le citea din caietul lui cu coperți roșii de catifea și ei șușoteau entuziasmați. Pe Andrei l-au străbătut fiori de dispreț și invidie, dar și-a adus aminte de tatăl lui și și-a dat seama că astfel de sentimente nu erau demne de el. Și-a isprăvit tartina și, atunci când a trecut pe lângă ei, a văzut cum îi dădea Nikolașa caietul lui George.

— Poți să citești, George, îi spunea, dar să iei lucrurile în serios. Îl vreau înapoi mâine. Însoțit de comentariile tale.

— Desigur, desigur, a răspuns George jovial.

Pe urmă, când Andrei mergea grăbit pe coridor către ora următoare, a auzit plescăit de tălpi de cauciuc pe parchet în spatele lui. S-a întors și un chip alb și plin de pistrui i s-a ivit înaintea ochilor. Nikolașa Blagov era atât de înalt încât se încovoia în mers. Ca de obicei, era urmat de silueta cadaverică a lui Vlad cel cu plete negre, precum și de zâna Roza Șako.

— Ce părere ai despre profesorul Golden? a întrebat Nikolașa cu o voce lugubră, atât de joasă încât vorbele îi ieșeau bolborosite, de parcă limba lui era o lingură de lemn. Vlad și Roza s-au aplecat amândoi ca să-i audă răspunsul.

Andrei a șovăit, prudent să nu facă vreo greșeală îngrozitoare din prima zi.

— Interesant, a zis el în cele din urmă.

Nikolașa a clătinat din cap. Părea dezamăgit.

— Asta-i tot ce-ai de spus? S-a aplecat ca și când era gata să-i comunice un secret dintre cele mai primejdioase. Ai face bine să fii atent. Lucrurile stau altfel pe-aici.

— Ți-a spus Serafima ceva deocamdată? a întrebat Vlad.

— Serafima? Nici n-o cunosc pe Serafima.

— Serafima înțelege cu adevărat poezia, a spus Nikolașa solemn. Ei bine, e clar că n-ai prea fost la înălțime, chiar dacă ești capabil să dai așa, nitam-nisam, citate din Pușkin.

— La ce înălțime?

— O să vezi tu. Gândește-te la asta.

El și Vlad s-au făcut nevăzuți după colț. Roza a mai zăbovit o clipă și i-a atins mâna lui Andrei.

— El ia totul foarte în serios, dar e foarte deștept și original, ai să vezi.

•

Prima zi a lui Andrei la Școala nr. 801 aproape se terminase. Ultima oră: etica marxist-leninistă, cu profesorul Rimm, un dogmatic pe lângă Benia Golden, în opinia lui Andrei. Tunica tovarășului Rimm, de tip *stalinka*, de culoarea nisipului, era atât de strâmtă încât nu făcea decât să-i accentueze silueta plină de cocoloașe. Clasa a luat poziția de drepți la intrarea lui și a rămas în picioare până ce el a făcut semn cu mâna în jos, într-un gest poruncitor și tăcut. La capătul unei ore pompoase, pe parcursul căreia Demian Dorov și Marlen Satinov s-au luat la întrecere cu tovarășul Rimm în materie de citate din Stalin și Lenin, în vreme ce restul elevilor căscau de plictiseală, își trimiteau bilețele și încercau să nu adoarmă, Andrei a părăsit sala ultimul.

La ieșire, a observat caietul de catifea roșie al lui Nikolașa pe jos, lângă banca lui George Satinov. O să li-l înapoiez mâine, și-a zis, și l-a pus în ghiozdan.

3.

Ora cinci după-amiază la Porțile de Aur. Aceasta, și-a spus Andrei uitându-se la limuzinele care îi așteptau pe colegii săi, chiar că era epoca noilor libertăți, a noilor distracții. Șoferi și ordonanțe militare se sprijineau de aripile curbate ale automobilelor Packard și Lincoln, fumând, transpirând la soare. Erau acolo și câteva mame care așteptau, dar cele mai multe femei bolșevice se aflau la serviciu. Bonele, un trib de *matrioșki* înflorate, țărănci în rochii de casă, se țineau deoparte, amuzându-se de propriile glume. N-aveai cum să le confunzi cu mamele, și-a zis Andrei. Cele două grupuri nu-și vorbeau niciodată.

Băiatul s-a oprit între stâlpii cu vârfurile poleite, căutând cu privirea – ce oare? Să-și facă mama apariția și să-l ia acasă într-o ditamai limuzina? Nicio șansă, dar se așteptase întrucâtva ca ea să se învoiască de la serviciu și să-l întâmpine. Și totuși, era ușurat că nu se afla acolo. Mai degrabă trăgea speranță s-o poată vedea din nou pe Serafima cu mama-i celebră… când fata se strecură chiar pe lângă el.

— *Chiar* te pricepi la *Oneghin*, a zis încetișor Serafima. Pun pariu că Nikolașa este gelos. El i-a remarcat din nou chipul de forma unei inimi, pielea albă și ochii aceia veseli și verzi. Ea nu s-a oprit să-i asculte răspunsul, și cu atât mai bine,

căci lui nu-i trecuse niciunul prin minte. Ulterior aveau să-i vină în minte o sumedenie de replici de duh.

Automobilul Rolls o aştepta, cu şoferul ţinând o ţigară între colţii metalici, rezemat de masca radiatorului. Nici urmă de părinţii ei. Dar fata nu părea încântată.

— Îţi mulţumesc c-ai venit, Hirocenko, i-a zis. Însă voi merge pe jos. Spune-i mamei că nu-mi trebuie maşina.

Şoferul a ridicat din umeri, iar Serafima s-a îndepărtat apucând-o pe străzile înmiresmate. Inflorescenţele plopilor se învolburau în jurul ei ca o escortă de ocazie.

În timp ce şoferii porneau maşinile, Andrei îşi dorea cu înfocare să ia şi el parte la vieţile acestor copii de aur. Linişteşte-te, îşi spunea, te afli la şcoala lor, eşti în vieţile lor. În curând, vei fi şi tu inclus în grupul lor.

Ţinându-şi ghiozdanul în mână, a luat-o pe străzi. Simţea căldura ce se degaja din pavaj. În jurul lui, capitala victoriei sovietice arăta ca un oraş înfrânt. Vedea clădiri năruite, cu faţadele sfârtecate de şrapnele, ferestre spulberate, drumuri presărate cu cratere de bombe. Totul – zidurile, casele, maşinile – totul, cu excepţia drapelelor roşii, era mohorât, anost, decojit, kaki, cenuşiu. Dar feţele trecătorilor erau îmbujorate de parcă victoria şi lumina soarelui aproape compensau lipsa hranei, iar străzile erau pline de fete frumoase cu rochii scurte, de soldaţi, marinari şi ofiţeri în uniforme albe de vară. Camioanele Studebacker, jeepurile Willys şi maşinile Buick ale oficialităţilor treceau huruind, dar erau şi căruţe trase de cai, şi câte o cotigă încărcată până la refuz cu fân ori cu aşternut pentru vite sau napi, chiar în centrul acestui oraş care înălţa către cer cupolele-i aurite. Uneori, când închidea ochii în arşiţă şi lumea toată se colora într-un portocaliu dulce, Andrei auzea râsete şi cântări şi era convins că percepea oraşul însuşi înzdrăvenindu-se la soare. A luat-o pe strada Ostojenka, pe urmă a ocolit pe lângă Hotelul Naţional şi Kremlin, în sus pe strada Gorki, cu Casa Cărţilor în dreapta şi Sovietul orăşenesc pe stânga.

Privind către un gang, a văzut în curte nişte capre şi vite, cu care se ciorovăia o ţărancă bătrână cu un batic roşu pe cap şi un băţ îndoit în mână. Şi totuşi acesta era oraşul care-i învinsese pe hitlerişti şi care luase cu asalt Berlinul! Ce mândru era de măreţia patriei sale şi ce oroare îi inspirau barbariile ei… Babornița se ghemuise să se pişe, cu o ţigară între două cioturi de dinţi. Andrei a oftat: îşi iubea oraşul, iubea Moscova. Era aproape acasă.

Băiatul a cotit pe următorul gang, a străbătut curtea prin grădina de zarzavat plantată între ţevile de încălzire şi a intrat apoi în scara unui bloc din anii ’30. A urcat treptele de beton, în mirosul de legume fermentate al ciorbei *şci* şi de urină acră, până la etajul al doilea, unde a deschis cu umărul uşa apartamentului lor. Se auzea un aparat de radio, Levitan citea ştirile cu glasul lui autoritar şi bombastic şi o ceartă era în toi. Pe un culoar fără carpetă şi nezugrăvit, Ivanov, un naturalist

de vârstă mijlocie din Rostov, zbiera la unul dintre copiii costelivi ai familiei Goldberg:

— Gândac scârbos ce eşti, mi-ai băut laptele. Îţi fac raport la comitet. Vă scot eu pe voi afară de-aici…

Uşa din stânga s-a deschis, iar putoarea fecalelor umane proaspete l-a făcut pe Andrei să lăcrimeze încă dinainte ca Peşlauk, un colos demodat, dar indestructibil, să iasă împleticindu-se şi ridicându-şi pantalonii cu cataramă uriaşă.

— Am adus pe lume acolo un ditamai pruncul! a declarat el, fălos nevoie mare.

Un alt copil Goldberg – câţi să fi fost, patru, cinci? o liotă de şobolani malnutriţi – a trecut pe lângă Andrei înghiontindu-l.

— Hei, nu mă-mpinge, l-a apostrofat el. Dar şi-a amintit îndată că nimeni nu respecta spaţiul personal în Uniunea Sovietică. Toată lumea trăia într-o stare de anxietate nevrotică, însă, aşa cum îi spusese maică-sa, cheia supravieţuirii era să-ţi păstrezi calmul şi să nu te consumi. Să nu întrebi pe nimeni ce-a făcut înainte şi ce urmează să facă. Să nu zici niciodată cu glas tare ce gândeşti. Şi să-ţi faci prieteni oriunde e cu putinţă.

— Mamă!

Andrei a intrat în cămăruţa lor cu cele două paturi pliante strâns lipite unul de celălalt. Puţea adesea ca o cuşcă de iepuri, dar era în Moscova şi le aparţinea.

— Închide uşa, a spus Inesa, care stătea întinsă pe patul ei, citind în *Pravda* despre războiul cu japonezii. Războiul în Europa se terminase, iar Stalin lua parte acum la nimicirea Japoniei.

Ea a bătut uşurel cu palma patul alăturat:

— Povesteşte-mi despre şcoală.

— Ai găsit ceva de mâncat?

— Sigur că da, Andriuşa. Ţi-o fi tare foame. Brânză şi pâine neagră. Aruncă un ochi în peştera lui Aladin.

Andrei a trecut peste celălalt pat şi, ghemuindu-se, a scos o cărămidă de beton din perete şi a luat de-acolo brânza rece. Apartamentul lor nu avea frigider. Iarna, îşi ţineau laptele la răcoare atârnând sticla la fereastră, dar în timpul verii aceasta era metoda cea mai potrivită de a păstra alimentele alterabile şi de a le feri totodată de mâinile copiilor Goldberg sau de burta fremătătoare a lui Peşlauk.

Inesa a zâmbit uşor uitându-se la el cum mânca, iar Andrei, după ce şi-a recăpătat puterile, a privit-o radios.

— Veşti bune, mamă! Am fost admis la şcoală şi taxele îmi sunt achitate!

— O, dragul mamei!

L-a strâns în braţe şi l-a privit apoi îngrijorată.

— De cine? Ce se întâmplă oare?

Andrei i-a povestit întocmai ce se petrecuse și a văzut cum se risipea neliniștea mamei sale. Aceasta era fără îndoială dovada unei ere noi? O eră nouă însemna întoarcerea tatălui lui Andrei.

— Andrei, a spus ea în șoaptă, venind mai aproape de el. Crezi că…

— Să nu crezi, mamă. De câte ori nu mi-ai spus tu așa?

— Sigur, însă…

— Să nu ne facem speranțe, căci o nouă dezamăgire are să ne termine iar.

Ea a încuviințat și și-a tamponat ușor ochii. Numaidecât, ca să schimbe subiectul, Andrei i-a povestit despre școală; despre directoare și despre profesorul Rimm – da, fiecare școală avea câțiva din aceștia – și l-a descris apoi pe profesorul de literatură, Golden.

— N-am mai avut niciodată așa o oră. A fost foarte distractiv! El însuflețea totul și era ceva atât de special în felul în care vorbea despre poezie…

— Un astfel de profesor într-o școală ca a voastră… chiar că se schimbă niște lucruri, a zis ea.

— Și, mamă, mi-a spus că abia ce s-a întors și el la Moscova.

Ea l-ar mai fi întrebat despre Golden, însă băiatul vorbea deja despre Serafima (ochii ei, felul de a se îmbrăca), despre fanfaronada lui George și despre înfricoșătorul Nikolașa și companionii săi gotici, Vlad și Roza.

— Să ai grijă cu prințișorii aceștia, l-a povățuit Inesa. Clicile sunt primejdioase, Andrei. Nu uita ai cui copii sunt…

Dar Andrei n-o asculta. Se îndrepta deja, cu ghiozdan cu tot, către baie. Nu era nimeni acolo, fiindcă niciun om sănătos la cap n-ar fi intrat după Peșlauk, însă lui nu-i păsa.

A încuiat ușa. Simțea efectiv gustul de căcat în aer și nu îndrăzni să se uite în closet, dar se așeză pe margine și, ca un miner care furase un diamant, își scoase la iveală comoara, intitulată „Cartea de catifea a iubirii”. Era doar un caiet obișnuit, cu catifea lipită pe coperți. Dar era nou și Nikolașa de-abia începuse să scrie în el.

> *Ordinea de zi pentru trimestrul de vară*
> *Strict secret*
> *Considerații privitoare la noua noastră mișcare literară, „Clubul romanticilor fatali”, fondat în luna decembrie 1944 de mine, Nikolașa Blagov. Voi consemna întrunirile, regulile și gândurile noastre în această carte.*

Așa deci, își spuse Andrei, Nikolașa are un mic club. Mai toate școlile aveau cluburi literare și teatrale, dar acesta părea diferit. A continuat să citească. *Membri*: *secret*.

Nu chiar așa de secret! Vlad și Roza trebuie să fi fost membri și ei, posibil Serafima și cu siguranță George.

Inspirația noastră: *Pușkin.*

Momentele noastre istorice: *așa cum, pentru creștini, răstignirea lui Hristos este momentul primordial, pentru noi este 1837, când Pușkin a murit în duel.*

Profesorul nostru favorit: *profesorul Golden*.

Un ciocănit în ușa băii l-a făcut pe Andrei să tresară. Uitase unde se afla. Cartea confirma că un ceva anume, poate războiul, poate situația lor privilegiată, îi schimbase pe tinerii aceștia și le acordase libertatea de a-și asuma un risc.

— Mai durează mult?

Era Kozamin, taxatorul de autobuz.

Andrei a scos un muget bovin din repertoriul zgomotelor de bază ale traiului în comun.

— Cinci minute. Aaaah!

— Stai liniștit, i-a spus Kozamin.

Declarăm următoarele:

1. Ne sufocăm într-o lume banală, bazată pe știință și planificare, condusă de mașinăria rece a istoriei.

2. Trăim pentru iubire și pentru romantism.

3. Dacă nu putem avea parte de iubire, alegem moartea. De aceea, practicăm ritualurile noastre secrete; *de aceea, jucăm focul.*

Jocul! Andrei a zâmbit în barbă, dar și-a mijit ochii și a mai citit încă o dată. Să fi fost toate acestea scrise cu viclenie, ca să le camufleze adevăratul sens? În ziua de astăzi, totul – de la comunicatele guvernamentale din ziare până la divagațiile anoste ale profesorilor – era codificat hieroglific. Nimic nu însemna ceea ce părea să spună și uneori însemna exact opusul. Dar ținta lui Nikolașa era evidentă. *Știință și planificare*. Ăsta era Partidul Comunist. *Mașinăria rece a istoriei*. Comunismul. *Iubire și romantism*. Asta era ceea ce comuniștii numeau „sentimentalism burghez”.

Andrei a închis caietul. În lumea adulților, într-o perioadă mai apăsătoare, așa cum fusese în 1937, toate acestea ar fi reprezentat un discurs antisovietic foarte periculos. Dar lucrurile deveniseră mult mai relaxate odată cu războiul. Nimeni n-ar fi putut lua neghiobiile lui Nikolașa în serios, nu-i așa? Și totuși, îi veneau în minte vorbele înțelepte ale tatălui său și avertismentele mamei. Acești copii nu făceau parte din lumea lui, dar tânjea să-i cunoască mai bine.

4.

— Am o vorbă cu tine, i-a spus Andrei lui George. Erau la școală, câteva zile mai târziu, iar clopoțelul tocmai sunase pauza de masă.

— O vorbă? s-a răsucit George, care tocmai ieșea din clasă după Nikolașa și Vlad.

— Între patru ochi.

— Între patru ochi? Cum așa?

Niciun mare duce de pe timpuri, și-a zis Andrei, n-ar fi putut egala morga trufașă a unui prințișor comunist.

— Am găsit ceva pierdut de tine.

George s-a încruntat.

— Ceva care conține niște mâzgăliturimisterioase?

Andrei a dat din cap.

— Vin imediat, a strigat George după Minka și Serafima, care îl așteptau cu cutiuțele de sandviciuri în mână.

— Hai cu mine. Și l-a tras pe Andrei prin toaletă către încăperea unde se depozita echipamentul sportiv și se puneau la cale poznele școlare.

— Slavă Domnului că-i la tine, a zis George, cu un aer mult mai nesigur decât în urmă cu câteva clipe. Nikolașa îi dă așa o importanță! Mi-l cere înapoi, iar eu i-am tot zis că încă-l mai studiez cu pasiune sacră.

— Ei bine, iată-l, a spus Andrei, scoțând caietul din ghiozdan.

— M-ai salvat, a spus George. Andrei i-a întins caietul, iar George l-a apucat și se întorsese degajat să plece, dar, în momentul în care a dat să-l ia, a constatat că Andrei îl ținea încă.

— Ce faci? a întrebat George.

— L-ai citit?

— Nu, n-am avut timp, dar tu evident c-ai făcut-o. Te oferi să-mi prezinți un rezumat?

— Este un manifest romantic care ar putea fi caracterizat drept sentimentalism burghez…

George a ezitat un moment.

— Mulțumesc pentru avertizare, însă Pușkin este poetul favorit al partidului. Mă îngrijorează doar faptul că Nikolașa ar putea afla că l-am pierdut.

A dat cu voioșie din mână.

— Hai să rămână doar între noi și-am să găsesc eu o cale să-ți mulțumesc. Să văd dacă te pot introduce în „Clubul romanticilor fatali”.

— Mi-aș dori, a zis Andrei, dând drumul caietului, care s-a făcut nevăzut în ghiozdanul lui George.

— Nu va fi uşor să pătrunzi, a continuat George. Nikolaşa e fanatic. Dar tu chiar ar trebui să fii membru, te pricepi la Puşkin mai bine ca oricare dintre noi.

Andrei şi-a desfăcut mâinile, cu palmele în sus, învins de curiozitate.

— Încă un lucru. Ce este Jocul?

George era deja pe jumătate ieşit pe uşă, dar s-a întors.

— E obsesia lui Nikolaşa. O să afli. Deocamdată, trebuie să ne mâncăm gustarea. Vii cu noi în sala de sport?

•

Sala de sport era de obicei goală la prânz, iar copiii îşi mâncau sandviciurile cocoţaţi pe scaune şi pe rogojinile moi. Dar, atunci când George şi Andrei le-au regăsit pe fete, Minka era în mod evident supărată.

— Uitaţi-vă ce se petrece cu frăţiorul meu, a spus ea.

Instructorul de educaţie fizică, mustăciosul Apostolon Şuba, se sprijinea cu o mână de capra de lemn, cu un fluier în gură. Faţa lui era intens bronzată. O clasă de copii mai mici, în pantaloni scurţi şi tricouri, aştepta în poziţie de drepţi în şir indian de cealaltă parte a caprei de lemn. Singur în spatele sălii stătea fragilul Senka Dorov, pe care Andrei îl văzuse ultima dată în acea dimineaţă, adus la şcoală de tatăl lui. Senka avea aerul să se simtă la fel de în largul lui în echipamentul sportiv pe cât s-ar fi simţit într-un costum de scafandru. I-a aruncat surorii sale o privire care implora „salvează-mă” cu ochii lui mari şi căprui, dar era prea târziu.

— Aşa, băiete, a lătrat Şuba. A cincea încercare! Nu pleacă nimeni până nu treci peste capră!

— Dar n-o să reuşesc niciodată, a zis Senka cu glasul lui ascuţit.

— Defetismul nu-i o atitudine sovietică!

— Eu nu sunt vreun voinic din aceia care fac salturi şi tumbe. Cu siguranţă că puteţi vedea şi dumneavoastră asta, a spus Senka.

— Hai, Senka, grăbeşte-te! Ne e foame! a strigat un copil.

— LINIŞTE! a poruncit Şuba, arătând înspre spalierele de lemn de pe perete. Următorul care mai deschide gura va avea de atins tavanul de douăzeci de ori!

A fluierat scurt. Senka a tras adânc aer în piept şi apoi a luat-o la fugă în mare viteză spre capra de lemn, a sărit pe trambulină, dar, după aceea, ca un cal de curse care refuză să sară, a ocolit.

— Şi te pretinzi bărbat sovietic? a urlat Şuba. ÎNCĂ O DATĂ!

Un alt fluier puternic.

— Nu pot s-o fac şi n-am s-o fac, a strigat Senka, izbucnind în lacrimi.

— Ba o s-o faci chiar dac-ai să-ţi dai duhul aici! a mugit Şuba drept răspuns. Atunci, Senka şi-a apucat deodată pieptul cu mâinile, s-a luptat să respire şi s-a prăbuşit apoi pe duşumea.

— A leşinat, a ţipat o voce din clasă. E bolnav! E pe moarte!

— Se preface, a răspuns Şuba tăios.

Se făcuse liniște deplină în sală.

— O, Doamne, a exclamat Minka, făcând un pas înainte.

— E bine? a întrebat George luând-o de mână. Minka!

— RIDICĂ-TE ÎN PICIOARE, BĂIETE! a ordonat Șuba. Dacă simulezi – a folosit un vechi termen cazon –, vei plăti pentru asta.

— Și dacă nu-i așa? a întrebat unul din colegii lui Senka.

— Bine, pe loc repaus, a zis Șuba în cele din urmă. Briusov, adu-mi apă.

S-a aplecat deasupra lui Senka și l-a pălmuit pe obraji de două ori cu o mână ca pielea tăbăcită. Când a sosit apa, i-a aruncat-o lui Senka pe față. Acesta a părut să-și revină în simțiri.

— Unde mă aflu? Sunt la școală?

— Nu mă lua pe mine cu de-astea, a mârâit Șuba, respirând greu.

Senka a rămas întins pe podea.

— Vă rog, nu mă puneți s-o iau de la capăt.

— Știam eu! Ba o s-o iei de la capăt, a zis Șuba, îndreptându-și spatele. Și, pe urmă, vei atinge tavanul de o sută de ori!

— Mă ia cu amețeală pe spaliere și risc să cad, a replicat Senka. Am sinusurile înfundate.

— Eu am văzut eroi ai Rusiei pierind pe câmpul de luptă! Cum îți închipui tu c-am câștigat noi acest război? Leșinând prin sala de gimnastică? Eu pregătesc următoarea generație de luptători care va apăra paradisul nostru sovietic. Partidul ne cere abnegație și rigoare. Mă aude toată lumea? NU MIȘCĂ NIMENI PÂNĂ CÂND NEISPRĂVITUL ĂSTA NU TRECE PESTE CAPRĂ!

A fluierat, dar Senka nu s-a clintit.

— Avem nevoie de războinici, a încuviințat Senka, dar ne trebuie și cugetători, iar eu fac parte dintre aceștia. Tovarășul Stalin a spus de asemenea că „trebuie să ne prețuim cadrele” și, chiar dacă eu nu sunt un viitor războinic, sunt de bună seamă un viitor cadru. Mă văd nevoit să vă previn că, dacă va fi să mor de inimă, tovarășe profesor Șuba, are să fie doar vina dumneavoastră. Senka a izbutit să ridice capul și să privească în jur. Și se află aici o mulțime de martori.

Șuba a făcut un pas înapoi, s-a scărpinat în cap și și-a molfăit vârful mustății.

— Ai să plătești pentru asta, pudel caraghios ce ești! Te voi raporta și voi aduce la cunoștința directoarei minciunile tale. Rupeți rândurile!

A părăsit sala în pas de marș, iar Minka a alergat către Senka, care, își spuse Andrei, își revenise miraculos.

— Într-un fel sau altul, le-a spus Minka atunci când s-a întors la Andrei și la George după ce Senka plecase să se schimbe, „Profesorașul” capătă de fiecare dată ce vrea.

— „Profesorașul”? a întrebat Andrei.

— Așa-i spunem noi în familie lui Senka, a explicat Minka. Mama zice că asta vine de la faptul că e așa de precoce și de neprețuit.

George l-a apucat de umăr pe Andrei.

— Minka, a propus el, hai să-l băgăm pe Andrei în „Romantici”.

— Profesorul Golden va fi de acord, a zis ea. Știți că a fost destul de cunoscut într-o vreme.

— Golden? Nu se poate! s-a mirat George.

— Benia Golden…, a început să zică Andrei amintindu-și reacția mamei sale când îi menționase numele în seara precedentă. L-a dus cu gândul înapoi în copilărie. Cu nouă ani în urmă – într-o altă viață. Locuiau în Moscova pe-atunci, într-un apartament spațios, iar tatăl îi oferise mamei o cărticică albastră, intitulată *Povestiri spaniole*. „Inesa, trebuie să citești cartea asta de Golden, e țesută cu fir de aur…”

Doi ani mai târziu, tatăl dispăruse. Andrei și-a amintit cum a găsit *Povestirile spaniole*, cum a studiat coperta ștanțată în relief cu un taur spaniol și o stea roșie, și cum s-a dus la prima pagină ca să înceapă să citească. Și cum Inesa i-a smuls-o iute din mână. Nimeni nu-l mai citește pe Golden, îi spusese, iar Andrei n-a mai văzut niciodată cartea de-atunci.

•

Benia Golden mai zăbovea în cancelarie, cufundat în gânduri. Întârziase deja la ora despre Pușkin, dar își spunea că un om ca el, care suferise atât de mult și se-ntorsese din tenebre numai grație unei înlănțuiri de miracole, trebuia să se mai și bucure de viață. Era atât de norocos să se afle acolo, să predea Pușkin, să respire. Nimeni nu avea idee prin ce trecuse de fapt, dar el, mai mult decât oricare altul de-acolo, știa cât de schimbător e norocul.

Stătea întins cât era de lung pe canapeaua de piele studiind revista satirică leningrădeană *Krokodil*, pe când tânăra profesoară de pian, Agripina Begbulatova, cunoscută (doar pentru el) și ca „Ochi-Albaștri”, prepara ceaiul într-un ceainic chinezesc, așezând cești și farfurioare pentru toată lumea.

Directoarea Medvedeva, cu niște ochelari de bufniță cu ramă de baga pe vârful nasului, scotea câte un geamăt sonor în timp ce corecta lucrări la masa cea lungă – ca și molfăitul zgomotos, unul dintre indiciile faptului că o femeie a trăit singură prea multă vreme. Numai că, și-a zis Benia, ea își asumase un risc atunci când îi oferise această slujbă și îi era sincer recunoscător.

Adjunctul ei, profesorul Rimm, încercase de la bun început să facă în așa fel încât Benia să fie dat afară. Citea acum ostentativ cartea tovarășului Stalin *Istoria Partidului Comunist* (*bolșevic*) *al URSS Cursul scurt*, de parcă cineva, fie și o persoană atât de slugarnică și de mohorâtă ca Rimm, ar fi putut chiar să citească acea pură galimatie. Rimm își tot schimba poziția, fornăia și arunca priviri de păun prin încăpere ca să se asigure că toată lumea îi remarcase lectura virtuoasă. Apostolon Șuba tocmai intrase în cancelarie, blestemând teribil lenea, lașitatea și moliciunea odraslelor răsfățate din școală. Acum studia scorurile

meciurilor de fotbal din *Pionierskaia Pravda* molfăind o șuviță din magnificele-i mustăți.

— E gata ceaiul, a spus suav Agripina.

Benia o privea turnând profesorilor ceaiul în ordinea vechimii în muncă și retrăia în minte cum o dezbrăcase, cum îi desfăcuse picioarele lungi și o dezmierdase cu degetele, cu limba, cu mădularul, cu doar douăzeci de minute în urmă, în garsoniera lui de după colț. Se bucuraseră de patruzeci și nouă de minute de plăcere amețitoare, iar ea nici măcar nu apucase să se șteargă înainte de a da fuga înapoi, gând care îl electriza acum.

Nu știa nimeni, desigur. Secretul îl încânta pe Benia în mod special deoarece colegii lui erau exemple perfecte de formaliști sovietici încuiați ai noii generații. Agripina era pe cât de frumoasă pe atât de pură, o virtute sovietică pe care-i plăcea s-o susțină afirmând: „Nu cred în bârfa pe seama altora” și „Sunt de părere că o fată sovietică trebuie să se păstreze pentru soț și copii”, simțăminte în care părea să creadă la modul absolut când le enunța.

Atunci când Benia nu citea (era un cititor vorace) și nu stătea de vorbă, era asaltat de pasiunea lui epicuriană pentru femei, poezie, hrană și simțuri. Odinioară fusese un scriitor renumit, care publicase reportaje despre războiul civil spaniol și îi cunoscuse pe Picasso și pe Sartre. Dar își pierduse cele două giuvaere ale vieții. Pierduse legătura cu fiica rezultată din căsnicia lui când ea și mama ei emigraseră în Occident. Și o pierduse pe singura femeie pe care o iubise vreodată cu adevărat, o femeie a cărei amintire îi provoca un spasm de cumplită durere chiar și în prezent. Fusese soția unui funcționar superior, mamă și veche bolșevică. În 1939 se prăbușise în hăul „justiției sovietice”, iar el căzuse odată cu ea. Când, sau, mai bine zis, dacă urma să se întoarcă, el avea s-o aștepte. Era o promisiune pe care intenționa să și-o țină.

Profesorul Rimm a plecat la ora de istorie comunistă. Benia și-a privit ceasul. Întârziase deja cinci minute la clasa lui favorită. Și-a terminat ceaiul și a ieșit în grabă, observând în treacăt un plic cu numele destinatarului bătut stângaci la mașină, într-una din căsuțele pentru corespondență. Când a trecut prin dreptul sălii de clasă unde se afla Rimm, și-a băgat capul înăuntru.

— Tovarășe Rimm, i-a spus, aveți o scrisoare.

A intrat apoi în clasa lui și atașamentul și respectul elevilor l-au învăluit pe dată. Sporovăitul lor plin de vervă îl încânta: Nikolașa îi arăta lui Vlad Titorenko niște pagini din proiectul pentru care făcuse o obsesie, aflat în caietul cu coperțile de catifea. Amândoi băieții etalau plete gen Byron în semn de omagiu romantic. Nu era decât o chestiune de timp, a hotărât Benia, până când Rimm avea să aducă un frizer militar. Băiatul cel nou, Andrei Kurbski, dovedise că știa și mai mult Pușkin decât ceilalți. Și iat-o și pe Serafima ascultându-l cu capul înclinat într-o parte, frumoasă fără s-o creadă, atrăgând privirile băieților fără să-și dea seama. Chiar acum, Nikolașa întorsese capul spre ea; Andrei de asemenea. Dar

Benia avea încă un motiv pentru care o aprecia: mai mult decât oricine altcineva, îi amintea de dragostea lui pierdută, de femeia care dispăruse înainte de război.

Nu putea crede nici el ce noroc îi picase pe cap, să prindă acest post, să predea literatură unor copii care o îndrăgeau la fel de mult ca el. Era cea de-a doua sa viață. Parcă se născuse din nou. Nu mai putea să scrie. Săgeata aceea se rupsese; însă putea să predea și încă cum! Numai că era însemnat cu punctul cel negru: cât avea să mai dureze oare? Își dorea să împărtășească tot ce știa înainte să se termine.

— Dragi prieteni, iubiți romantici și visători plini de dor! (A bătut din palme și a deschis exemplarul său din *Oneghin*.) E noaptea balului fatidic, a continuat, cel care pricinuiește duelul. Închipuiți-vă emoția. Toată lumea îl așteaptă să sosească pe logodnicul Lenski. Cum se simte Tatiana la vederea lui Evgheni Oneghin?

Ea-i palidă ca luna-n zori
Și ca o ciută speriată
Privește-n jos. O prind fiori:
Într-însa patima zbucnește,
Se-năbușă; *nu deslușește*…

Golden se oprește și apoi strigă:

— O, crâncen chin al suferinței ei! Oare cine ne poate explica prin ce trece? Andrei?

— Nu prea știu… Nu este iubirea doar o chestie din romane și din cântece?

— Mai e cineva de aceeași părere cu Andrei? Nikolașa?

Nikolașa s-a ridicat în picioare.

— Absența iubirii înseamnă moartea, a afirmat el, cu vocea lui joasă tremurând. Ca Romeo și Julieta, Antoniu și Cleopatra.

Golden s-a arătat interesat.

— Susții așadar că dragostea își atinge apoteoza în moarte? Nu piere și ea atunci când viața se stinge?

— Din contră, a răspuns Nikolașa. Moartea face dragostea să fie eternă. Nu e oare aceasta lecția care se desprinde din duelul lui Pușkin? Cum să fii rus, cum să iubești, cum să trăiești și să mori.

— Dar iubirea nu e decât obsesie amoroasă, nu? i-a scăpat lui George.

— Ceea ce contează e lupta de clasă, a spus fratele lui George, Marlen.

Avea unul dintre acele nume bolșevice – o combinație de Marx și Lenin – care fuseseră la modă în anii ’20, se gândea Benia, iar acum erau cu indulgență destinate coșului de gunoi al istoriei.

— Restul nu e decât sentimentalism burghez, o treabă foarte periculoasă.

— Cine are dreptate? Serafima? a întrebat Golden. Așa cum se așteptase, toată lumea se întorsese către Serafima.

— N-aș putea să spun…, a zis Serafima.

— Fă o încercare, Serafima Konstantinovna, a îmboldit-o Golden. Luminează-ne.

Ea și-a lăsat capul într-o parte.

— Păi… Vorbea cu glas atât de scăzut încât Andrei și Nikolașa au fost nevoiți să se întindă ca s-o poată auzi. Aș zice că în *Oneghin*, Tatiana nu visează la nimic altceva. Nu poate nici mânca, nici dormi. Își apără secretul din inimă. Nimeni n-a mai suferit și preamărit iubirea așa cum a făcut-o ea. Iubirea este tot ceea ce contează.

Serafima s-a uitat împrejur.

— Asta este ceea ce cred eu.

•

George Satinov și Minka l-au tras pe Andrei sub portal în vreme ce profesorul Rimm trecea bălăbănindu-se pe culoar. Amândoi râdeau de se prăpădeau. George l-a apucat pe Andrei de manșetă:

— Vino aici! Iată-l pe Zumzăilă.

L-au urmat pe Rimm, care se îndrepta spre cancelarie.

— Se uită încoace. Făceți-vă că citiți anunțurile, a șoptit Minka.

Profesorul Rimm se oprise în fața cancelariei, unde corespondența cadrelor didactice era stivuită în răftulețele unui dulăpior compartimentat.

— Uită-te acum, a zis George. L-a primit! Rimm își luase corespondența, răsfoise hârtiile și dăduse deodată de un plic.

Profesorul Rimm s-a uitat atent în jur, pe culoar, într-o parte și în cealaltă, apoi, după ce a îndesat restul hârtiilor la loc în răftuleț, s-a dus în grabă cu plicul la toaletă. Când a ieșit de acolo, cânta teribil de tare și de fals și aproape că dansa. A trecut pe lângă ei și tinerii s-au silit din răsputeri să nu pufnească în râs.

— Ce scrisoare era? a întrebat Andrei

— Poți să păstrezi un secret, Andrei, nu-i așa?

— Sigur că da.

— Poate, a consimțit Minka. Să-i spunem!

L-au tras pe culoar afară, în curtea cea mică de lângă laboratorul științific. Nu se afla nimeni acolo.

— Citește aici, i-a zis George, înmânându-i o bucată de hârtie. Asta va urma.

Era bătută la mașină cu majuscule.

> ARMONIOS CÂNTĂREȚ AL ȘCOLII, DULCE „ONEGHIN”, ȘTIU CĂ MĂ IUBEȘTI ȘI EȘTI LA RÂNDUL TĂU IUBIT DE LA DISTANȚĂ, AȘA CUM NUMAI DOI BOLȘEVICI SUNT CAPABILI SĂ IUBEASCĂ.

SĂRUTĂ-MĂ CA UN COMUNIST VERITABIL.
„TATIANA”

— Vai, Doamne! a exclamat Andrei. Și el își închipuie…

— Păi chiar asta-i amuzant, a zis Minka. Nu-i așa că-ți place? „Cum numai doi bolșevici sunt capabili să iubească!” Asta a fost ideea mea.

— Cine credeți că-și închipuie c-a scris-o?

— Directoarea Medvedeva probabil? George râdea așa de tare încât de-abia a putut pronunța numele.

Andrei era uluit. Așa ceva se putea întâmpla doar acum, după război. Tatăl lui George era unul dintre conducători, mama lui era profesoară și ambii părinți ai Minkăi erau persoane importante. Andrei știa că numai niște copii favorizați ar îndrăzni să ticluiască un astfel de renghi, ba încă îndreptat împotriva primului secretar al Comitetului de Partid pe școală. Partea aceea despre „a iubi ca un bolșevic” era primejdios de lipsită de respect, în anii ’30, oamenii primiseră un glonț în ceafă pentru mai puțin de-atât…

— Kurbski?

Doamne sfinte! îl striga Rimm. George și Minka s-au făcut nevăzuți când profesorul l-a chemat de sub portal. Intrând înapoi în clădire ca să dea ochii cu Rimm, Andrei își dorea să nu fi știut nimic despre parodiile de scrisori de dragoste.

— Kurbski, a zis pe un ton glumeț profesorul Rimm. Aud că ești mai mult decât competent în materie de Pușkin.

— Mulțumesc, tovarășe Rimm.

— Ai auzit pesemne de cursul meu despre realismul socialist, nu-i așa?

— Desigur.

— Predau literatura așa cum trebuie predată, a spus Rimm. Andrei știa că se referea la cursul lui Benia Golden.

Rimm a ezitat, apoi și-a rostogolit ochii asigurându-se că nu se aflau decât ei doi pe culoar.

— Te simți bine în… grupul profesorului Golden, unde Pușkin este predat, din câte am înțeles, fără niciun fel de conștiință de clasă, ci doar sub forma aspirațiilor romantismului burghez? Nu dorești să te muți?

— Mulțumesc, tovarășe Rimm. Sunt mulțumit cu orice clasă în care mă repartizează tovarășa directoare.

— Răspunsul tău e corect, a spus el. Dar să nu pierzi din vedere că partidul este cel care ne arată singurul mod de a analiza literatura. Calea care nu ține seama de partid n-are niciun viitor. Tu ești inteligent. Îți cunosc dosarul pătat, dar ține minte că aceasta este școala pe care și tovarășul Stalin a ales-o pentru propriii săi copii. Dacă lucrurile vor merge bine, pentru tine urmează Comsomolul și probabil Institutul de Limbi Străine. Mă înțelegi?

Andrei visase să poarte insigna Comsomolului. Curățarea trecutului său pătat însemna că ar fi putut să intre în partid și să urmeze după bunul său plac o carieră academică sau diplomatică. Mama îl prevenise. Acum, profesorul Rimm făcea același lucru. Farsele „romanticilor fatali” îi puteau distruge reabilitarea. Dar, în timp ce se grăbea către următoarea oră de curs, Andrei își dădu seama că era deja prea târziu.

5.

– Kurbski! Tu ești Kurbski?

Un ofițer de securitate robust, cu petlițe albastre ale Ministerului de Interne, i-a apărut în față lui Andrei la ieșirea din școală câteva săptămâni mai târziu. Era garda de corp a cuiva, fără îndoială, însă inima lui Andrei a stat în loc: își aducea aminte de acea noapte, cu mult timp în urmă, înainte de război, când cekiștii[3] veniseră să-i aresteze tatăl, când niște bărbați în cizme tropăiseră cu pași amenințător de scotocitori prin apartament.

— Eu… da, eu sunt, s-a bâlbâit Andrei.

— Ești și tu vreun fătălău ca prietenii ăia lățoși ai lui George? Citești poezii pentru fetițe? Culegi floricele? Îți împăturești frumușel pantalonii înainte să fuți o femeie sau ți-i smulgi, îi arunci cât colo și treci la treabă ca un bărbat adevărat? l-a întrebat ofițerul de securitate.

Andrei a deschis gura să răspundă, apoi a închis-o la loc.

— Glumeam, băiete.

S-a prezentat:

— Colonel Loșa Babanava, șeful pazei tovarășului Satinov. Palma lui Andrei a fost strivită într-o strângere de mână vibrant de virilă.

Accentul lui Loșa era puternic gruzin, pieptul ca un butoiaș îi era înțesat cu medalii, iar pantalonii cu dungă roșie erau strâmți pe picior. Andrei i-a observat pistolul Mauser cu mâner de fildeș într-un toc din piele de ied și dinții care-i luceau de sub un extravagant de înaripat set de mustăți de culoarea lignitului.

— George așteaptă în mașină împreună cu fratele și cu sora lui. Tu, băiete, ai fost invitat la ceai la familia Satinov.

Ofițerul l-a apucat de umeri pe Andrei și l-a dirijat către o limuzină ZIS.

— Salut, Andrei, a zis George prin geamul deschis. Urcă.

---

3 Membri ai Comisiei extraordinare pentru combaterea contrarevoluției și sabotajelor, în lb. rusă *Ceka*, prima organizație sovietică de poliție secretă. (*N.red*.).

Loșa a deschis portiera, iar Andrei i-a văzut pe George, pe Marlen și pe micuța Mariko pe bancheta din spate, care era aproape la fel de mare ca dormitorul lui. George i-a zâmbit:

— Vezi portiera și geamurile? Cincisprezece centimetri grosime. Blindate! Pentru eventualitatea în care ar încerca cineva să-l asasineze pe Marlen.

— Ce motiv ar avea cineva să mă ucidă? a întrebat Marlen, uitându-se împrejur.

— Fiindcă ești așa de important la școală. Dușmanii noștri știu cu siguranță că tu ești șeful organizației de Comsomol.

— Chiar? Marlen părea încântat să audă așa ceva.

Loșa a trântit portiera. Apoi, fluierând către „coadă", mica Pobedă plină de gărzi aflată în spatele lor, și-a proptit mâinile păroase pe acoperișul mașinii și s-a balansat pe locul din față de parcă ar fi săltat într-o șa.

— Bagă tare! a lătrat la șofer. Mașinile au demarat deodată, iar șoferul a învârtit de volan și a acționat frânele dând naștere unor inutile scrâșnete de cauciuc ars, care îi făceau pe trecători să sară la o parte din calea micului convoi ce gonea spre Kremlin.

— Tăticul vostru n-a dormit toată noaptea și se află încă din zori la birou, le-a spus Loșa copiilor Satinov, făcând semn cu capul spre zidurile crenelate și roșii ale Kremlinului și aprinzându-și o țigară. Mă voi duce să-l preiau în curând…

Pe urmă, cu un scârțâit de piele și o adiere de apă de colonie, Loșa s-a răsucit către ei și le-a arătat o fată de pe trotuar. Șoferul, în uniformă și el, și-a lungit gâtul să se uite și puțin a lipsit să nu facă un accident.

— Hei, Merab, ochii pe volan! Loșa s-a întors din nou spre copii. Îi vedeți pe rușii ăia? N-aș vrea să fiu mojic, Andrei, dar cei mai mulți dintre ei habar n-au cum să se poarte cu femeile. Rusoaicele se uită mereu într-o parte. Știi de ce?

Andrei a clătinat din cap.

— Fiindcă sunt mereu în căutarea vreunui gruzin, uite de-aia! M-ai înțeles, nu? Și-a izbit palmele una de alta. Zboing!

Drumul de la Ostojenka până la strada Granovski a durat doar câteva minute. În curând, au cotit pe o străduță și gărzile le-au făcut semn să intre în parcare pe la punctele de control.

— Bun venit la „a cincea casă a sovietelor", a zis George în timp ce un agent din Pobeda aflată în spatele lor sărise din mașină și le deschisese portiera.

— Gata, copilași, coborâți, a zis Loșa. Eu trebuie să mă întorc la Colțul Mic și să-l iau acasă pe șefu'.

Bătând cu mâinile în bordul mașinii, i-a făcut semn șoferului să pornească și i-a lăsat pe Andrei și pe Satinovi în mijlocul unei colecții de automobile de vis.

— Cui aparțin toate astea? a întrebat Andrei.

— Ei bine, a zis George, cei mai mulți dintre conducători locuiesc aici. Dar astea sunt ale noastre – pe cea mare ai văzut-o, dar mai sunt un Cadillac, un

Dodge și Mercedesul ăla decapotabil, care provine de la Berlin. I-a aparținut lui Goebbels. Sau să fi fost al lui Himmler?

— Le folosiți pe toate?

— Bineînțeles că nu. Tatei nici nu-i pasă de mașini și chestii din astea. Dar nimeni nu refuză un dar din partea Comitetului Central.

Andrei s-a uitat în jur la automobilele care sclipeau în soare, apoi, în sus, către clădirea rozalie cu coloane de deasupra.

— Recunoști Rolls-Royce-ul? l-a întrebat pe Andrei. Locuiește și Serafima aici. E singurul Rolls din Moscova care aparține unei persoane particulare.

Un paznic a deschis ușa din spate a clădirii, iar Andrei și Satinovii au urcat o scară cu trepte largi de marmură.

George a împins ușa de la primul etaj. Înăuntru te îmbia un culoar orbitor cu parchet și candelabre de cristal. Deci așa trăiesc aristocrații, și-a zis Andrei, în timp ce servitoarea, o fată oacheșă, veselă, într-o uniformă alb-negru, i-a strâns în brațe pe copii pe rând, pupându-i pe obraz de mai multe ori și îndrumându-i pe coridor.

— Duceți-vă, a strigat după ei. Gătesc o delicatesă gruzină. A, și fratele vostru cel mare a venit. Grăbiți-vă!

Aroma de legume picante, brânză topită și pui fript se încolăcea prin încăperile bine aerisite ale apartamentului. Au străbătut o cameră de primire cu un pian mare, covoare persane, fotografii ale copiilor, o vitrină cu porțelanuri turcoaz, un tablou în ulei reprezentându-l pe Stalin – mai mare decât în carne și oase – pe front, cu binoclu (să fie oare un original de Gherasimov? s-a întrebat Andrei). Apoi, au ajuns într-o cămăruță cu lambriuri de lemn, plină de cărți și hârtii.

— Ăsta e cabinetul lui tata. Acolo nu tragem niciodată cu ochiul.

George a arătat spre un teanc de dosare bej de pe birou, inscripționate „Comitetul Central. Strict secret”. Andrei le-a aruncat o privire: or fi fost oare semnate de Stalin însuși? George a deschis o cutie de lemn, a scos patru discuri și, așezându-le cu grijă pe platanul montat într-un dulăpior de lemn stratificat, a învârtit un buton. Platanul a pornit să se învârtească, un braț lung cu un ac s-a smucit și a coborât la locul lui și au început să se audă melodiile de jazz ale lui Utesov.

— E un gramofon de la RCA, din America, a zis George. Poate să citească discurile unul după altul. Nu-i așa că sunetul e minunat?

— Nu-i rău, a spus Andrei, absolut fascinat de ceea ce vedea.

— Iar ăsta abia a sosit.

George arăta spre un tub bizar de sticlă, aranjat într-un alt dulăpior elegant de lemn.

— Ce drăcie ciudată! Ce este?

— Aia, a spus George, e o mașinărie numită iconoscop sau televizor și arată o imagine…

— Chiar? Dar cum…

— Vino.

Andrei putea să audă hohotele de râs, sfârâitul tigăilor și clinchetul tacâmurilor, în timp ce se îndreptau în fugă spre o bucătărie uriașă, unde familia Satinov stătea la o masă de mahon, iar Leka, servitoarea, jongla cu cel puțin trei cratițe aburinde.

— Andrei Kurbski!

Profesoara lui de engleză, Tamara Satinova, mama vitregă cu trăsături fine a lui George, îi strângea mâna:

— Tu ești elevul cel nou din clasa mea de engleză. Intră și gustă niște *haciapuri*.

Ochii lui Andrei s-au dilatat la vederea acestui fel de mâncare gruzin din care ieșeau aburi, ceva între pizza și plăcintă cu brânză, și a cantității de mâncăruri aflate pe masă, în fața lui.

— Noi mâncăm o mulțime de feluri gruzine. Uite, aici avem *lobio* – ciorbă de fasole – și acesta este *saț ivi* de pui…

Andrei n-ar fi vrut să recunoască faptul că nu încercase niciodată așa ceva, dar Tamara a părut să înțeleagă și l-a făcut să se simtă atât de în largul lui încât băiatul a început să se servească.

Un tânăr în uniforma Forțelor Aeriene, cu steaua aurită a Ordinului Drapelului Roșu pe piept, ședea în capul mesei.

— Aha, noul prieten al lui George, a zis, strângându-i mâna.

Andrei știa că acesta era maiorul David Satinov, proaspăt întors din război. Aproape a făcut o plecăciune în fața acestui eroic pilot, care fusese doborât și rănit.

Mariko, fetița de șase ani, stătea pe genunchii mamei sale, ținând în mână un cățel de jucărie.

— Leka, îi faci te rog lui Mariko o ciocolată caldă? a întrebat Tamara.

Mariko era micuță și brunetă, cu părul împletit în cosițe prinse în creștetul capului.

— Fă cunoștință cu câinele meu, i-a spus ea lui Andrei, arătându-i jucăria mițoasă, un labrador negru. Mângâi-o pe blăniță. Nu-i așa că e mătăsoasă? Eu conduc o școală pentru câini-fetițe care se numește „Școala pentru cățele din Moscova”. Astăzi, învață toate despre Pușkin, la fel ca voi.

— A, Andrei, a zis Tamara. Să știi că, atunci când intri în această casă, trebuie să te dedici „Școlii pentru cățele din Moscova” a lui Mariko! Dar, acum, liniște, iubito, îl ascult pe fratele tău mai mare.

— Ei bine, aceste avioane noi se manevrează bine, a spus David, dar există o problemă cu ele…

— Nu mai spune niciun cuvințel despre asta, l-a întrerupt Tamara cu o asprime care n-o caracteriza deloc.

S-a făcut liniște. Erau cu toții conștienți că fuseseră arestați și împușcați oameni din cauză că formulaseră critici despre tehnica sovietică.

— Dar toată lumea din cadrul aviației discută despre asta, a protestat David.

Tamara a aruncat o privire spre Andrei, străinul, iar Loșa Babanava a intrat cu pași mari în bucătărie.

— A sosit șeful! a anunțat el.

Veselia s-a topit și atmosfera s-a schimbat, ca atunci când ninsoarea este iminentă. Toți băieții s-au ridicat brusc: puterea sovietică pătrunsese în încăpere, în tunică și cizme, cu emoție stăpânită și economie de mișcări. Încordat ca un arc, cu părul tuns foarte scurt și încărunțit pe la tâmple, tovarășul Herkules Satinov i-a salutat pe copii de parcă trecea în revistă un regiment.

Toți băieții și-au sărutat tatăl de câte trei ori.

— Bună, tată, l-au întâmpinat oficial.

Satinov a luat-o pe Mariko în brațe, a ridicat-o sus și a pupat-o pe frunte.

Pe Andrei îl captiva și îl înspăimânta prezența lui. Își imagina faptele din decursul anilor mulți petrecuți de Satinov alături de Stalin: lupta cu Troțki, războiul împotriva țărănimii, vânătoarea de spioni din vremea terorii, războiul. Ce de secrete cunoaște probabil, câte lucruri a văzut. Era însăși întruchiparea fermității, *tverdost'*: suprema virtute bolșevică. Numai când a sărutat-o pe Tamara și i-a cuprins mijlocul cu palmele a sesizat Andrei acea căldură pe care își aducea aminte c-o vedea și la părinții lui.

— Cum a fost la școală, Tamriko? a întrebat-o Satinov.

Ea a oftat.

— Ca întotdeauna, prea multe lucrări de corectat, a zis ea. Dorești ceva anume? Cafea?

Ochii cenușii ai lui Satinov l-au cercetat pe Andrei.

— Și el cine este? l-a întrebat pe George, care l-a apucat de braț pe Andrei și l-a împins în față.

— Tată, el este noul meu prieten, Andrei Kurbski, de la școală. A sosit de curând.

— Sosit de curând? a întrebat tăios Satinov.

— Din Stalinabad. Pentru ultimul trimestru.

Satinov i-a luat mâna lui Andrei. Strânsoarea era solidă și uscată, ca o garnitură.

— Stalinabad? Cum ai zis că te numești?

— Kurbski.

Andrei aproape că putea auzi mintea organizată ca un birou a lui Satinov răsfoind printr-o stivă de dosare marcate „Comitetul Central. Strict secret”. Dacă avea să-i pună întrebări despre tatăl lui?

— Eşti mereu bine-venit aici, Andrei, a spus Satinov în cele din urmă.

— Mulţumesc, tovarăşe Satinov.

Satinov l-a măsurat din cap până-n picioare.

— Ce intenţionezi să faci pentru patrie? l-a întrebat.

A tăcut toată lumea.

— Se va face profesor. Chiar se pricepe la Puşkin, a intervenit George. Va ajunge printre fruntaşii clasei.

Satinov s-a încruntat.

— Încă unul dintre amicii tăi cu capul în nori, George? La vârsta ta, n-aveam vreme pentru literatură. Eram revoluţionar. Fireşte, Puşkin este unul dintre simbolurile măreţiei noastre naţionale, dar la ce bun să-l studiezi?

— Deoarece Puşkin ne învaţă despre iubire, a insistat George. Avem nevoie de hrană şi de lumină, ştiinţific vorbind, dar niciuna nu contează în absenţa iubirii.

— Pentru Dumnezeu, George! Ce prostii! Noi am creat primul stat socialist. Ne-am luptat cu duşmanii într-o bătălie pe viaţă şi pe moarte şi am izbândit. Însă patria este în ruine. Înfometată. Trebuie să reconstruim. N-avem nevoie de poeţei, ci de ingineri, de piloţi, de oameni de ştiinţă.

— Da, bineînţeles, a consimţit Andrei.

Satinov a scos din pachet o ţigară, iar Loşa s-a grăbit să i-o aprindă; după aceea, a salutat şi s-a retras.

— David, cum e avionul cel nou?

— Zboară bine, tată.

— Bun. Păi, vă las cu poeziile voastre, băieţi.

L-a salutat din cap pe Andrei, apoi i s-a adresat laconic soţiei:

— Tamriko?

Ea l-a urmat şi au ieşit amândoi, iar barometrul din cameră a urcat din nou.

— Tata are ceva să-i spună, a explicat George conducându-l înapoi pe Andrei în cabinetul tatălui său, unde se afla gramofonul. A închis uşile, a pus din nou înregistrările de jazz şi s-a aşezat picior peste picior pe divan.

— Vorbesc amândoi în şoaptă în baie. El nu ne povesteşte nouă niciodată, evident. Cu cât ştim mai puţin, cu atât mai bine. Acum, va trage un pui de somn câteva ore, apoi, va fi pesemne convocat la masă, la o oră foarte târzie.

— Vrei să spui…

— Nu-i pronunţa numele, neghiobule, a zis George, arătând spre ceruri. După aceea, a continuat în şoaptă: Când lucrezi pentru Stalin, îi spui „Stăpânul”, dar niciodată direct în faţă. În documente, apare ca Secgen, adică secretar general. Generalii îi zic „Supremul”. Pentru „Organe”, e „Instanţa”. Atunci când cineva se referă la „Comitetul Central”, este vorba de el.

— Va lua deci masa la Kremlin?

George s-a ridicat în picioare.

— Tu chiar nimic nu știi? *El* lucrează în Micul Colț din Kremlin, dar locuiește de fapt la Blijniaia Dacea. În afara Moscovei, acolo unde tatăl meu și Biroul Politic se întrunesc târziu în noapte, la masă. După aceea, tata trebuie să se schimbe, să se bărbierească și să fie înapoi la biroul lui dimineața la prima oră. Abia dacă apucăm să-l vedem.

— A fost prezent la căderea Berlinului, nu?

— O, da. Și la Stalingrad, a zis George cu mândrie. Acum, că s-a terminat războiul, tata zice că ar vrea să ne vadă mai des, ceea ce înseamnă să ne conducă la școală, cu toate plecăciunile și genuflexiunile pe care le presupune acest lucru. De groază! Dar nimeni nu e în măsură să-i spună tatei ce să facă. Nimeni în afară de… Și a arătat iarăși spre cer: Stalin.

— Mai bine m-aș duce acasă, a zis Andrei. Mama își face griji.

George l-a apucat de braț pe Andrei cu toată căldura care tatălui său îi lipsea.

— Ascultă, Andrei, știu că vrei să intri în rândurile Comsomolului și te-am ridicat în slăvi discutând cu Marlen. Dar ar fi amuzant să te ajut să pătrunzi în „Clubul romanticilor fatali”. Intenționăm să jucăm Jocul.

Pe Andrei l-a săgetat un fior de emoție. Asta era ceea ce-și dorea cu adevărat, nu-i așa?

— Numai că există o problemă, a continuat George. E clubul lui Nikolașa, iar el vrea să facă accesul mai dificil decât la Colegiul Cardinalilor sau în Biroul Politic. Și Nikolașa spune că nu-i sigur de tine.

Andrei a înghițit în sec.

— Ce vrei să zici?

— El nu te cunoaște la fel de bine ca mine, a spus George. Oricum, zice că Serafimei îi aparține votul decisiv.

— Serafima? Dar nici Serafima nu mă cunoaște. Și nu sunt prea sigur că-i pasă de ceva, mai cu seamă de „Clubul romanticilor fatali”.

— Dar îi pasă lui Nikolașa de ea, și asta contează.

— Dar el nu e cu Roza? Ea îl adoră.

George a dat din cap.

— Așa este, dar Nikolașa trăiește pentru Serafima. Drept să-ți spun, mă gândesc uneori că acest „Club al romanticilor fatali” a fost creat doar pentru ea.

Andrei s-a ridicat. Era mai interesat de acest subiect decât ar fi vrut și o arătase cât se poate de clar.

— M-ai ajutat, a zis George, ridicându-se și el, iar eu știu că ești de-al nostru. Ei plănuiesc să joace Jocul chiar după Parada Victoriei, așa că trebuie să intri în club înainte. E un ritual special.

George l-a condus pe Andrei din cabinet pe coridor, până în camera lui, unde a scos de sub pat o trusă de piele verde-măsliniu, pe care a deschis-o cu o mișcare rapidă. Înăuntru, așezate pe catifea roșie, se aflau două pistoale de duel din secolul al XIX-lea.

— Minunat, a zis Andrei. A închis ochii, rememorând pasajul din *Oneghin*.

Pistoale două, plumbii-n fum,
Decid destinul său de-acum.

Andrei a admirat pistoalele: ţevile lor teşite, lemnul lustruit, oţelul lustruit.

— Sunt adevărate? a întrebat el.

— Mă îndoiesc. Le-am împrumutat de la Teatrul Mic. Se folosesc în spectacole, a zis George, râzând. Noi ne vom servi de ele la Joc, o să vezi.

•

La câteva străzi depărtare, Şcoala nr. 801 nu era chiar pustie. Omul de serviciu spăla pe jos culoarele pustii cu acel dezinfectant care le conferă şcolilor mirosul înţepător caracteristic, iar directoarea, Kapitolina Medvedeva, stătea singură în biroul ei şi făcea planuri referitoare la contribuţia şcolii la Parada Victoriei de la 24 iunie. Acea zi era tot mai aproape. Câţiva comsomolişti şi pionieri urmau să fie aleşi să facă parte dintr-o gardă de onoare. Atunci când se gândea la acest lucru, îşi dorea să-l poată include şi pe Andrei Kurbski, fiindcă ştia ce mult ar fi însemnat aşa ceva pentru un băiat cu biografia pătată.

Raportul de pe biroul ei arăta că lui Andrei îi mergea de minune la şcoală şi era mândră că trecuse peste obiecţiile lui Rimm şi-l primise.

— Doresc să se consemneze dezaprobarea mea faţă de primirea unei odrasle a unui duşman al poporului, spusese Rimm, care era de părere că Medvedeva nu acţiona pe linia partidului cât ar fi fost cazul şi, în plus, îşi dorea postul ei. Directoarea ştia bine că fiecare şcoală, fiecare instituţie avea câte un Rimm. Aceştia erau de obicei nişte laşi, aşa că şi-a menţinut poziţia.

— Bine, s-a dat bătut Rimm. Primiţi-l dacă ţineţi neapărat, dar o familie ca a lui nu va putea să plătească taxele.

— Ba, de fapt, tovarăşe, îşi pot permite să plătească taxele, i-a răspuns ea şi a zâmbit cu gândul la şansa pe care i-o dădea lui Andrei. Băiatul era proiectul ei special şi a încântat-o aerul lui îngrijit, rezervat, părul castaniu pieptănat cu cărare şi ochelarii cu ramă închisă la culoare. Şi se împrietenise deja cu George Satinov, Minka Dorova şi Roza Şako.

Kapitolina Medvedeva era o comunistă devotată, care credea că dragostea exagerată arătată copiilor îi face să devină egoişti. Se mândrea să fie directoarea unei şcoli ai cărei elevi proveneau din familiile unor distinşi membri de partid. N-o impresiona paloarea rece şi mai degrabă ameninţătoare a tovarăşului Dorov, dar soţia acestuia reuşea să fie nu doar o femeie foarte şic, ci şi o doctoriţă bună. Mareşalul Şako, comandantul-şef al Forţelor Aeriene, întruchipa însuşi modelul de conducător sovietic. Cât despre tovarăşul Satinov, acesta producea o impresie atât de profundă încât, atunci când i se adresa, ea se bâlbâia şi exagera cu complimentele. Avea ceva aparte tovarăşul Satinov. Poate pentru că era autentic:

fusese închis în temnițele țariste, luase parte la asaltul Palatului de iarnă în 1917, îl cunoscuse pe Lenin, petrecuse iarna lui ’42 la Stalingrad. Și nu exista nimeni altul mai apropiat de Stalin însuși.

Kapitolina Medvedeva îi avusese elevi chiar pe copiii lui Stalin cu puțin timp înainte de război. Svetlanei îi plăcuse istoria și terminase aproape prima din clasă. Dar Kapitolina nu izbutise să-l învețe nimic pe fratele ei, Vasili. Băiatul se dovedise un delincvent și un om de nimic. Totuși, trebuie să fie dificil să-l ai tată pe cel mai mare titan din istoria lumii.

Și-a coborât privirea pe birou ca să citească raportul lui Benia Golden despre Andrei. Angajarea lui Golden fusese o altă decizie luată de ea peste capul lui Rimm, și acesta se dovedise a fi cel mai bun profesor pe care-l cunoscuse vreodată. De altminteri, ce directoare de școală ar fi dat cu piciorul ocaziei de a-l avea în corpul profesoral pe autorul *Povestirilor spaniole*?

Și-a dat jos ochelarii și s-a frecat la ochi. Când i-a pus la loc, a observat că își putea vedea chipul pe călimara lucioasă. Era de vină oare imaginea reflectată deformat, sau aspectul ei era într-adevăr așa ponosit? În ce hal arăta! Avea șuvițe cărunte, iar nasul părea mai degrabă un clonț! Nu prea poți face mare lucru cu un chip ca al meu, și-a spus ea.

Era fată bătrână și trăia singură într-o cameră dintr-o *kommunalka* de la periferie, iar singurul său răsfăț îl constituia un set mic de volume de anticariat de Tolstoi, legate în piele cafenie. O femeie are sarcini mai importante în viață decât să-și vadă de rujuri și de rochii, își spunea ea. Școala era menirea vieții ei și trebuia să fie tare și modestă, așa cum se cădea să fie bolșevicii.

Riscase de două ori în decursul vieții sale profesionale, dar de fiecare dată în concordanță cu misiunea ei: să educe și să lumineze – chiar și într-o epocă de gheață.

S-a uitat la ceas. Trecuse de șapte și n-avea unde să fie în altă parte. A oftat, recunoscând în sinea ei că acum gemea cu voce tare atunci când se dădea jos din pat sau ieșea din cadă; ori dacă sorbea din vreo supă deosebit de gustoasă. Avea cincizeci și doi de ani. Îmbătrânea.

A închis ochii, cu gândul la Benia Golden. Îi făcea plăcere să-l aibă prin preajmă la școală și, când o privea cu ochii lui albaștri și jucăuși, chiar roșea. Uneori, îl visa noaptea. Era convinsă că sărutul lui trebuia să fie minunat și simțea că atingerea mâinilor lui ar transforma-o. Părul i-ar crește mai des, tenul i s-ar face la fel de strălucitor și bronzat ca al mamei Minkăi, Daşka Dorova. Alături de el, ar fi putut deveni femeia care și-a dorit din totdeauna să fie.

A clătinat din cap. Golden era un pariu cu adevărat riscant, și nu doar pentru că profesorul Rimm acuzase metoda lui de predare că ar fi „un circ burghez de mercantilism mărginit, îndreptat împotriva partidului”. Ea nu cunoștea detaliile cazului său, firește, numai „organele”, poliția secretă, știau asta, dar era la curent cu faptul că nimeni nu se așteptase ca Benia Golden să se mai întoarcă din

pușcărie, sau din exil, ori de pe unde-o fi fost. „Organele” n-o împiedicaseră să-l angajeze, prin urmare făcuseră pesemne verificări și îl absolviseră de vinovăție, dar, indiferent cât de fermecător și de exuberant era Golden, el deținea încă puterea s-o distrugă.

— Nu știți cine este Golden? Poartă semnul lui Cain pe frunte. E ca un lepros! îi șoptise Rimm. E „un cadavru norocos”. A revenit din morți.

— Acum e viu, a răspuns ea. Și asta este tot ce contează.

A examinat încă o dată raportul, dar mintea continua să-i fugă la Golden și la Andrei. Andrei reprezenta un pariu mai sigur decât Golden, dar și el era o responsabilitate care i-ar fi putut dăuna. Fiindcă nimeni altcineva nu mai știa – iar Andrei cu atât mai puțin – că îl primise în școală nu în pofida biografiei sale pătate, ci tocmai datorită ei. Și că îi plătea taxele din propria-i leafă.

Da, și-a spus ea, poate că oi fi singură și că îmbătrânesc, dar cred că toți avem o șansă de mântuire, indiferent cine suntem.

6.

Andrei a ieșit din clădirea Granovski în lumina orbitoare a soarelui. Pe strada Gorki, principala arteră a Moscovei, a trecut pe lângă soldați nu cu mult mai în vârstă decât el, care râdeau cu iubitele lor. Fericirea lor lipsită de griji era molipsitoare. Era convins că viața lui se schimbase și abia aștepta să-i povestească mamei despre cum locuiau Satinovii, despre grandoarea glacială a tovarășului Satinov, despre aluziile lui George cu privire la „Clubul romanticilor fatali” și la ritualurile lor ezoterice. Pe urmă, a văzut-o. O fată cu părul bălai, care traversa strada Gorki fără să se uite nici în dreapta și nici în stânga, astfel încât mașinile frânau în apropierea ei. Purta bluza de școală, cu nasturi închiși până la gât și cu mâneci lungi, deși era o splendidă după-amiază târzie de vară. A intrat cu hotărâre în „Casa cărților”, cea mai bună librărie din Moscova.

Andrei n-avea bani de cheltuială și întârziase deja la cină, dar a urmat-o înăuntru. Cărțile lui Marx, Lenin și Stalin erau expuse în față, lângă poemele romantice de război ale lui Simonov, romanele lui Gorki și Fadeev și scenariile lui Konstantin Romașkin (da, tatăl Serafimei). Ea oare pe unde era?

Andrei a simțit de îndată mirosul liniștitor și dătător de inspirație al cărților noi – lipiciul înțepător și pielea proaspătă –, precum și mucegaiul celor vechi, care mai aveau puțin și putrezeau în rafturi. A remarcat studenți și pensionari, a reperat o doamnă cu păr arămiu în pantaloni și jachetă fucsia, un *aparatcik* guvernamental în costum bleumarin și chipiu, dar nici urmă de Serafima.

Pe Andrei nu-l mâna niciun plan, nicio idee anume, doar optimismul unei zile de vară și impulsul dat de ceaiul la familia Satinov în timp ce urca scările spre

etajul al doilea. Pesemne și-o fi imaginat-o doar, și-a spus el, cercetând cu privirea splendidele volume legate în piele ale ediţiilor speciale din jurul lui. A pătruns mai adânc în pădurea metalică a rafturilor cu cărți. Apoi, așa cum simte vânătorul respirația agitată a cerbului în codru, a știut că fata se află acolo. A scos din raft un volum de Hemingway în engleză și, uitându-se prin spațiul gol, a văzut-o. Răsfoia de zor o carte, ca și când ar fi căutat o frază anume, iar capul și-l ținea înclinat, cu același gest încântător caracteristic pe care i-l remarcase în clasă.

— Serafima?

Ea tresări. Ochii verzi presărați cu aur îl priveau întrebător.

— Tovarășa profesoară Satinova ni l-a recomandat pe Hemingway și tocmai am găsit *For Whom the Bell Tolls*, iar tu te uitai la… a, Galsworthy, *Forsyte Saga*. Asta nu e despre o dinastie capitalist-burgheză din Londra?

— Și ce dacă? a întrebat Serafima.

Andrei a văzut cealaltă carte din mâna ei.

— *The Age of Innocence*? Edith Wharton despre coruptele moravuri burgheze ale capitalismului prădător din vechiul New York?

Fata s-a uitat la carte ca și când ar fi fost ea însăși surprinsă de ce ținea în mână, apoi a ridicat din nou ochii spre el. Privirea ei intensă l-a făcut să se simtă teribil de anost.

— Dacă l-aș citi pe Fadaev, asta ți-ar spune altceva despre caracterul meu decât dacă citesc Wharton sau Ahmatova? Mă judeci după lecturile mele?

— Nu, sigur că nu. Simțindu-se jenat, Andrei a încercat o altă abordare. Cum este Edith Wharton?

— Întocmai ca baronii și prințișorii noștri. Lumea noastră secretă este aidoma celei descrise de ea, însă există o diferență crucială – e Edith Wharton plus pedeapsa cu moartea.

Serafima i-a zâmbit, iar el a simțit razele soarelui care asfințea învăluindu-l direct cu strălucirea lor. A observat că avea un canin foarte ascuțit în partea de sus în dreapta.

Apoi, Andrei a aruncat o privire îngrijorată în jur; nu auzise nimeni vorbele ei. Altfel stăteau lucrurile pentru cei ca Serafima, și-a zis el. Fata putea spune orice dorea.

— Trebuie să plec.

Fata a pus cărțile la loc și s-a îndreptat către scări.

— Apropo, de ce mă urmărești?

— Nu te… Întâmplător, căutam aceleași cărți. Andrei știa că trebuie să minți mai iscusit ca să supraviețuiești în mediul acesta. Auzisem despre „Casa cărților”, dar nu avusesem timp să dau o raită până azi…

Serafima l-a privit. Se aflau în prezent pe stradă, în fața clădirii, iar el urma să fie trimis la plimbare.

— Mă duc spre Balșoi să văd noul balet de Prokofiev… a început ea să zică, dar vorbele i s-au pierdut în scrâșnet de frâne.

Un automobil Packard decapotabil făcuse o întoarcere pe strada Gorki şi se năpustise spre ei atât de nesăbuit încât roțile mușcaseră din trotuar.

Andrei a tras-o pe Serafima din calea pericolului şi i-a simțit parfumul pe gât.

— Doamne, era să ne lovească. Ce tâmpit! a exclamat el.

— Hei, Serafima! a strigat șoferul. Avea o țigară între dinți şi purta epoleți de colonel de aviație. Am tot vrut să trec încă de când te-am văzut în fața școlii. Mă gândeam să-ți fac o surpriză şi să te aștept la poartă. N-ar prinde bine reputației tale? Am fost şi eu cu soră-mea la Școala nr. 801, știi bine. Ce mai fac vrăjitoarea aia lesbiană de directoare şi căcănarul ăla spilcuit de Rimm?

— Încă ne bântuie, a răspuns cu răceală Serafima.

Andrei i-a simțit neîncrederea şi disconfortul.

— Tocmai mergeam să beau ceva la Sala cocktailurilor. Urcă, iubito.

— Mulțumesc, dar nu pot acum. Am teme de făcut.

— Maică-ta n-o să obiecteze, de asta te asigur. E convinsă că-s soi bun. Tare-mi mai plac filmele ei. Haide!

Un individ mărunțel s-a dat jos din maşină, îmbrăcat cu pantaloni strânşi pe picior, cizme lucitoare, decorații din abundență. Părul lui castaniu-închis era pieptănat pe spate. I-a sărutat mâna, ca pe vremuri.

— Păi vrei să mă faci, tocmai pe mine, să mă milogesc?

Serafima s-a uitat scurt la Andrei.

— Sunt cu prietenul meu cel mai bun, Andrei. Vine şi el.

— Sigur, a spus bărbatul. Am priceput. Vine şi cel mai bun prieten! Urcă, Andrei.

A ținut deschisă portiera din spate şi Serafima a pășit înăuntru. Când s-a urcat şi Andrei lângă ea, bărbatul a băgat maşina în viteză, a dat cu spatele în mijlocul străzii Gorki şi a demarat în forță, tăind calea unui camion Studebaker, care a virat brusc ca să-i evite. Doi milițieni se uitau, dar n-au făcut nimic ca să-l oprească.

— Știi cine e? i-a şoptit Serafima. E Vasili, fiul lui Stalin. Ai grijă, da?

Două minute mai târziu, Vasili a răsucit maşina spre dreapta, a oprit şi s-a dat jos în fugă ca s-o ajute pe Serafima să coboare. Se aflau într-o fundătură. În fața lor era o uşă simplă de lemn, păzită de un uzbek musculos într-o bluză purpurie.

— Tu n-ai ce căuta aici, bă, mocofane! îi spunea unui locotenent de cavalerie, care era cu iubita.

Coada celor care aşteptau cotea şerpuită pe după colț. Când l-a văzut pe Vasili, a schimbat placa:

— Bună seara, tovarăşe colonel! a spus, dându-i la o parte pe ceilalți şi deschizând uşa cu o plecăciune. Bine ați venit la Sala cocktailurilor. Poftiți!

Vasili şi Serafima au intrat repede, dar Andrei a ezitat.

— Tu nu, elevule. Valea!

— Dar sunt cu ei! Serafima! a strigat Andrei, având oroare de propriul lui scheunat disperat. Vasili Stalin a ridicat o mână fără să se întoarcă măcar.

— Ziua ta norocoasă!

Uzbekul a deschis uşa, iar Andrei a ajuns-o din urmă pe Serafima într-o vizuină aglomerată, ca de iepure, cu separeuri şi firide, toate bogat capitonate cu mătase stacojie şi lambriuri din lemn de pin.

Vasili cunoştea pe toată lumea. A sărutat-o pe babornița sulemenită de la garderobă şi, din clipa în care a pătruns în micul bar, a început să se comporte ca o căpetenie. L-au îmbrăţişat un pilot beat, un general gras şi două fete în rochii de cocktail, strâmte şi decoltate. Dar cel mai fericit a părut să-l revadă pe un broscoi chelios şi sașiu, care purta trei ceasuri la încheietura mâinii.

— Trăiască regele sturionului! a strigat el. Săriți încoa' cu nişte antricoate la dacea!

Un alt bărbat, îmbrăcat într-un costum cu talie înaltă şi pantaloni largi, ca negrii americani din formaţiile de jazz, cu pantofi bicolori, s-a apropiat de el.

— Nu v-ar interesa o rochie de bal Schiaparelli care a aparţinut odată unei prinţese vieneze? a întrebat bărbatul cu accent unguresc. Pentru doamna dumneavoastră? Dar inelul acesta? În zilele noastre poți să găseşti orice prin Europa, dacă ştii unde să cauți.

Vasili i-a întors spatele şi a comandat cocktailuri unui chelner armean cu jiletcă de brocart.

— Cine sunt oamenii ăştia? a întrebat-o Andrei pe Serafima.

— Personajele astea, a răspuns în şoaptă Serafima, sunt *stiliaghi*. Moscoviți *with style*! (Pronunţase cu un accent american reuşit.)

Au sosit cocktailurile. Andrei a sorbit dintr-al lui şi i-au dat lacrimile.

— Cine-i şcolărița, Vaska? a întrebat sașiul.

— Fiica Sofiei Zeitlin. O tot rog în genunchi să-mi acorde o întâlnire, iar ea nici nu se uită la mine. Ei, Serafima, ce părere ai despre cocktail?

— Oribil, a spus Serafima, cu un aer mai semeț ca oricând. Vreau să mă duc acasă.

— Bună idee, a zis Vasili. Acasă la mine.

•

Andrei de-abia îşi mai amintea călătoria până la casa lui Vasili Stalin. I se învârtea capul de la cocktailul cu portocale sorbit prea repede în Sala cocktailurilor. Lăsând în urmă oraşul, au trecut în goană prin păduri de pini vopsiți în roşu de soarele de vară care apunea. Undeva pe parcurs, Vasili şi-a scos pistolul Nagan şi a tras când au depăşit un camion.

— Să-i fie învățătură de minte dobitocului! a strigat.

Intrau acum pe o alee. Li s-a făcut semn cu mâna să treacă pe la un punct de control foarte bine păzit. Bariera s-a ridicat şi Vasili a apăsat până la fund pedala,

stârnind nori de praf. În cele din urmă, s-au oprit în faţa unui conac cu stâlpi albi, în stil colonial, sudist, şi au pătruns înăuntru.

— Aduceţi de băut! Unde-i mâncarea? Să vină gramofonul! ţipa Vasili cu glas ascuţit şi priviri fioroase. Bun venit la Zubalovo! Aici au locuit părinţii mei. Acum, îmi aparţine mie.

Câteva minute mai târziu, Andrei stătea alături de Serafima la o masă acoperită cu gustări gruzine şi sticle de lichioruri exotice de care n-auzise în viaţa lui. Vasili era lângă gramofon şi punea muzică, în vreme ce oaspeţii soseau şi începeau să danseze.

— Ia ascultaţi aici, ăsta e jazz american, muzica negrilor oprimaţi! Râdea pe înfundate.

— Hei, puştiu'! a exclamat, întorcându-se spre Andrei cu o faţă ascuţită şi pământie şi nişte ochi îngustaţi. Văd că nu bei. Asta e o insultă! Nu uita că tata e gruzin. Sau mai degrabă a fost gruzin. Acum e rus.

— Nu prea sunt băutor, a recunoscut Andrei.

Vasili le-a întins lui Andrei şi Serafimei păhărele cu ceva dezgustător, numit Fernet Branca.

— Peste cap dintr-odată! le-a spus.

Andrei s-a uitat la al lui, simţind că i se făcea rău.

— Ar fi bine să-l bei, dragule, a zis Serafima.

Vasili l-a arătat cu degetul:

— Sunt cu ochii pe tine!

Andrei a dat pe gât păhărelul de Fernet Branca. În jurul lui, petrecerea, dansatorii şi salonul păreau să se-nvârtă şi să se vălurească precum un miraj din deşert. Două fete de la Sala cocktailurilor dansau lipite una de cealaltă, cu câte o ţigară în mână, dar reuşind să nu se ardă reciproc. Pârâiaşe de sudoare amestecată cu rimel li se scurgeau pe obraji, făcându-le să arate ca nişte mineri pe jumătate goi în ploaie. Un căpitan dansa *lezghinka* doar în pantaloni şi cizme. În mijloc stătea Vasili, care bătea din palme, se îngrijea de gramofon şi bea vodcă şi coniac armenesc, *şampanski* din Crimeea, vin georgian şi lichioruri viu colorate dintr-o mulţime de pahare şi sticle.

Andrei s-a uitat la Serafima, care arăta la fel de singură şi de vulnerabilă ca şi el. Cum aveau să plece de-acolo? Se simţea foarte departe de Moscova; nu aveau maşină, nu aveau niciun mijloc de evadare. Mama lui era îngrijorată probabil. Şi ce credeau oare părinţii Serafimei?

Un ofiţer de aviaţie energic a luat loc la masa lor.

— Ce mama dracului căutaţi voi doi aici? i-a întrebat. Era David Satinov, fratele mai mare al lui George. Cine v-a adus?

Serafima a arătat spre Vasili Stalin.

— N-am prea avut de ales, de fapt.

David Satinov a clătinat din cap.

— Trebuia să-mi dau seama. Ăsta nu-i un loc potrivit pentru eleve.

Vasili s-a apropiat de ei.

— David, să ciocnim în cinstea tatei. Pentru Stalin! Pentru bravii noştri piloţi!

Toată lumea a băut în mijlocul unui cor de ovaţii.

— Spune-mi, David, de ce se tot prăbuşesc avioanele noastre? a întrebat dintr-odată Vasili, aplecându-se peste masă.

— Avioanele sovietice sunt cele mai bune din lume, a zis David.

— Dacă există defecte la avioanele noastre, o să-i spun tatălui meu. Trebuie să-i dibuim pe criminalii care-i trimit pe băieţii noştri acolo sus în sicrie! O să cadă capete, David.

— Da, Vaska, a încuviinţat David.

— Ştii ce sărbătoresc?

David a clătinat din cap.

— Tocmai am fost avansat la gradul de general. Tata are din nou încredere în mine. M-a iertat.

I-au apărut lacrimi în ochii spălăciţi şi răniţi.

— Felicitări.

Şi David l-a îmbrăţişat pe Vasili.

— Serafima! O să te iau să zbori cu mine în avion, a strigat Vasili. Vom coborî atât de jos în picaj, încât ţăranii se vor ascunde prin şuri. Hai să sărbătorim. Vino la dans!

— Ei, Vaska, ia-o încetişor, e necoaptă, a zis David.

Însă Vasili Stalin a tras-o pe Serafima în înghesuială.

— Hai să dansăm foxtrot.

A luat-o în braţe, umblându-i cu mâinile pe şolduri, prin păr… Ea s-a crispat sub pipăielile lui, iar Andrei putea să vadă cât era de jenată. Alte fete au început să se rotească în jurul lui Vasili. Străduindu-se să danseze cu toate, a slăbit-o din strânsoare pe Serafima, care, cumva, o clipă mai târziu, a reuşit să se strecoare afară din îmbulzeală.

David o aştepta.

— Haideţi, voi doi. A făcut semn spre Andrei. S-au ţinut după el printre invitaţi, pe uşa principală, pe trepte în jos către maşini, unde şoferii şi gărzile stăteau de vorbă la o ţigară.

— N-o fi cumva poeţelul sfios de la şcoală? a tunat vocea colonelului Loşa Babanava. Te pomeneşti că nu-ţi place petrecerea?

A văzut-o apoi pe Serafima.

— Ea ce caută aici? E prea tânără pentru aşa ceva!

— Trebuie să mergem acasă, a zis Andrei.

David Satinov stătea în spatele lor.

— Du copiii acasă, Loşa. Mă descurc eu cu generalul Stalin.

•

Loșa Babanava fredona o melodie gruzină în timp ce-i ducea pe Andrei și pe Serafima cu mașina spre casă prin arșița nopții.

Pe bancheta din spate, Serafima își sprijinise capul pe umărul lui Andrei.

— Ești așa o persoană de încredere, Andrei, a spus ea cu glas somnoros. Îți mulțumesc că nu m-ai părăsit. Nu cred că m-aș fi descurcat dacă n-ai fi fost cu mine acolo.

Andrei își imagina că fata era iubita lui. Ar invita-o să se plimbe împreună prin parcul Patriarșie Prudî și Grădina Alexandrovski. Ar ține-o de mână și i-ar recita din Blok, din Ahmatova sau chiar din Pușkin. Amețit de băutură și de mirosul pielii ei, a mângâiat-o pe păr cu ochii la șoseaua dreaptă și goală care ducea spre Moscova, păzită de o armată de mesteceni argintii, luminată de chipul unei luni ruseşti pline.

7.

— Andriușa! l-a strigat George în dimineața următoare, când se grăbeau pe culoarul cu parchet la ora de engleză a doamnei Satinova. O vorbuliță!

Andrei s-a întors, iar George l-a tras în vestiar. A verificat să nu fie nimeni în toaletă deschizând cu o izbitură ușile a două cabine, apoi a pornit robinetul.

— Am auzit de la fratele meu David despre seara trecută. Să nu vorbești cu nimeni despre asta, bine?

— Sigur că nu, a zis Andrei, care știa bine că doar un neghiob ar pălăvrăgi vreodată pe un subiect legat de „Conducător”.

— Există persoane care și-ar putea pierde capetele din cauza acelor avioane defecte, a insistat George. Uită totul, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. A, și David zice că te-ai comportat bine. Iar Serafima… Ei, bine, Serafima e de părere că ai fost un erou.

•

După ore, Andrei s-a plimbat până la Patriarșie Prudî. Îl durea capul și se simțea rău. Mama lui fusese înnebunită când el ajunsese acasă spre dimineață; îl strânsese în brațe smiorcăindu-se jalnic. Acest lucru îl iritase foarte mult, dar nu putuse face nimic ca s-o oprească. Acum, ar trebui să se simtă mulțumit de sine, și-a zis. Îl cunoscuse pe Vasili Stalin și supraviețuise amabilităților lui; dăduse mâna cu tovarășul Satinov; totuși, era în continuare singur, cu ochii la tanchiștii și piloții care le cumpărau iubitelor înghețată și limonadă cu gheață. Niște doamne bătrâne priveau rațele. Mamele își lăsau țâncii să se joace pe iarbă. De fapt, nimic nu se schimbase.

— Vrei să-ți cumpăr o înghețată?

Vocea era catifelată, ca de pisică, dar tot l-a făcut să tresară. Era Roza Șako, fata comandantului Forțelor Aeriene.

— Nu-i așa că e o zi minunată? a întrebat ea. Ce-ar fi să mergem să ne plimbăm pe Vorobiovî Gorî, departe de circulație și de tot restul?…

— Nu mă simt prea bine astăzi, Roza. Cred c-ar trebui să mă duc acasă.

— Dar am la dispoziție mașina tatei, a zis Roza, făcând semn spre o limuzină parcată în apropiere.

— N-am putea s-o facem mâine?

Ea l-a apucat de braț cu o forță care l-a luat prin surprindere.

— N-ai înțeles. Nikolașa ne așteaptă la cimitir. El te-a invitat. E locul lui. Și nu te-a invitat niciodată până acum. Trebuie să vii.

— Dar, Roza…

Roza i-a dat drumul la braț și și-a împreunat mâinile subțirele aproape ca și când s-ar fi rugat.

— Andriușa – a spus ea cu glas peltic ca de copil –, te rog. Dacă n-o să vii, va fi vina mea. Nikolașa este atât de neiertător. Nu pot să-l dezamăgesc.

— În ce sens? a întrebat el, puțin intrigat.

— Nikolașa spune că nu-i posibil să facem compromisuri în privința modului în care trăim. Dacă e să facem compromisuri, mai bine să nu mai trăim deloc.

— Și tu ești de aceeași părere?

Roza a părut uimită că cineva putea să pună la îndoială vreo afirmație a lui Nikolașa.

— El este cu adevărat original, supremul romantic. E îndrumătorul meu. Nu seamănă cu nimeni dintre cei pe care i-am mai cunoscut – cu siguranță că-ți dai seama, nu? Cred că într-o bună zi va ajunge celebru, nu-i așa, Andrei? Așadar, vii? Vor fi cu toții acolo.

— Cu toții? a întrebat Andrei. Când Roza a dat din cap, a știut că trebuia să fie acolo și el.

•

Se înserа deja, iar săgeți zimțate și stacojii brăzdau cerul în zigzag atunci când Andrei a deschis poarta cimitirului și s-a dat apoi la o parte, lăsând-o pe Roza să intre prima.

În cimitirul înțesat de musculițe, lespezile funerare erau năpădite de iederă. Andrei a putut observa că numeroase familii bogate din secolul al XIX-lea își construiseră cavourile aici: unele arătau ca niște căsuțe de marmură, cu pilaștri, capiteluri și bolți. I-a luat ceva să-și găsească prietenii în lumina rozalie difuză a asfințitului de vară, apoi a văzut lumânările, cu flăcăruile dănțuind în arșiță.

Vlad Titorenko l-a întâmpinat într-o redingotă verde și pantaloni de călărie.

— Nikolașa te așteaptă, i-a spus lui Andrei. „Romanticii” s-au adunat.

— Vino încoace!

Era Nikolaşa. Stătea lângă un mormânt bogat ornamentat, acoperit cu lumânări şi decorat cu cruci şi nume cioplite, împodobit cu muşchi şi sticle vechi de bere.

— Linişte, vă rog. Toată lumea e gata? a întrebat Vlad. Să începem. Mai întâi, luaţi toţi câte un păhărel de vodcă. Andrei, tu stai acolo şi poţi să iei şi tu un pahar.

Andrei, cu degetarul de vodcă în mână, era singur pe o latură a mormântului, iar, pe cealaltă, stăteau „Romanticii fatali". Îi putea vedea pe Minka, pe George şi pe Roza, îmbrăcaţi toţi în costume de secolul al XIX-lea; era cu siguranţă şi Serafima pe undeva prin preajmă.

„Cartea de catifea", un sfeşnic aprins şi o trusă de piele de culoare verde-închis erau aşezate pe piatra de mormânt şi, peste tot împrejur, cimitirul întunecat licărea din zeci de lumânări. Dulceag, firesc, dar melodramatic, fără doar şi poate.

— „Romantici fatali", a rostit Nikolaşa solemn, cu pistruii puternic evidenţiaţi de pielea sa albă. Acesta este „Templul Clubului romanticilor fatali". Să-i spunem bun venit unui novice: Andrei Kurbski.

— Am… am nevoie de costum? s-a bâlbâit Andrei, ruşinat de pantalonii lui gri şi de cămaşa albă.

— Aşteaptă, te rog! a spus Nikolaşa ţâfnos. Şi-a dres glasul. „Romantici fatali", declar şedinţa deschisă. Iată „Cartea de catifea". Slovele ei sunt secrete; puţine sunt numele înscrise în ale sale pagini sacre.

Andrei a aruncat o privire spre George, care i-a făcut cu ochiul. Andrei s-a uitat în altă parte şi Nikolaşa a continuat, cu vocea nefiresc de joasă şi tremurându-i puţin în timp ce psalmodia ca un preot păgân.

— Mai întâi, să rostim solemn împreună convingerile noastre fundamentale. Vlad, poţi să ne dirijezi.

— „Romantici fatali", a început Vlad. Apoi, au cântat monoton, împreună, CREDEM ÎNTR-O LUME A DRAGOSTEI.

— Cum vom trăi în epoca asta ostilă?

— DRAGOSTEA E STEAUA NOASTRĂ CĂLĂUZITOARE.

— Care este alegerea noastră?

— DRAGOSTE SAU MOARTE.

— Ne temem de moarte?

— NU NE TEMEM DE MOARTE. DECÂT SĂ TRĂIM FĂRĂ DRAGOSTE, MAI BINE SĂ MURIM TINERI!

— Şi dacă murim?

— DRAGOSTEA NOASTRĂ VA FI VEŞNICĂ.

— Să bem pentru dragoste, a anunţat Nikolaşa.

Romanticii şi-au băut dintr-o înghiţitură vodca, dar, tulburat de discursul antipartinic despre dragoste şi moarte, Andrei a şovăit.

— Poți să bei, Andrei, i-a poruncit Nikolașa. Simțindu-se întrucâtva ca în seara precedentă, Andrei a înghițit. Vodca i-a căzut ca un glonț incandescent în stomac.

S-a auzit un oftat zgomotos și apoi un râgâit, iar George a început să chicotească. Minka a încercat și ea să-și înăbușe un hohot de râs urcat pe nas și eliminat sub forma unui strănut gâtuit, care l-a făcut pe George să râdă ținându-se cu mâinile de burtă.

— George! l-a apostrofat Vlad.

— Nu strica totul, a adăugat și Roza.

— Mă scuzați, a spus George.

— Câtă vreme ne aflăm aici la ședința Biroului politic al romanticilor, putem foarte lesne și să excludem membri prin vot, a explicat Nikolașa cu aerul scârbit al unui profesor trecut prin multe.

— Bun. Să începem. Calitatea de membru al frăției noastre sacre este ceva select și secret. Andrei Kurbski, care este alegerea ta?

— Ăăă… dragoste sau moarte?

— Da. Andrei, te-am convocat aici în vederea admiterii în „Clubul romanticilor fatali”. Dorești să fii avut în vedere pentru înscrierea în „Cartea de catifea a iubirii”?

Băiatul a încuviințat.

— Andrei, trebuie să-ți explic că există două trepte în calitatea de membru. Prima este cea de candidat, iar candidații sunt bine-veniți la întrunirile noastre. Dar ca să joci Jocul, să porți costumul și pistolul, trebuie să fii membru plin al „Biroului nostru politic”.

Andrei înțelegea perfect acest sistem, fiindcă la fel funcționa și Partidul Comunist: mai întâi deveneai candidat și pe urmă membru plin, iar toată țara era condusă de Biroul Politic.

— Într-o bună zi din viitorul îndepărtat e posibil să ți se facă onoarea de a fi avut în vedere pentru a deveni membru cu drepturi depline, dar, în seara aceasta, ai fost desemnat candidat la „Clubul romanticilor fatali”. Fă un pas înainte și pune mâna pe trusa de piele aflată pe mormânt. Acum, declamă odată cu noi: DRAGOSTE SAU MOARTE!

— DRAGOSTE SAU MOARTE!

— Andrei, bine ai venit în asociația noastră! Îți scriu așadar numele în „Cartea de catifea a iubirii”.

Nikolașa a mâzgălit plin de infatuare în caiet.

— Să bem în cinstea proaspătului nostru candidat!

Roza a umplut paharele din nou.

George a dat două pe gât, unul după altul.

— Acum putem vorbi?

— Acum, trecem la al doilea subiect aflat pe agendă, a zis Nikolașa, fără să-l bage în seamă. Ne propunem să jucăm Jocul în costumație completă pe data de 24 iunie, după Parada Victoriei. În capătul îndepărtat al Marelui Pod de Piatră, unde va fi închisă circulația.

— E înțelept oare? a întrebat Minka. Într-o zi așa de importantă?

— De ce nu? a răspuns Vlad. L-am jucat pe stradă și înainte. Oamenii se dau în vânt după Pușkin.

— Votăm? a întrebat Nikolașa.

Au ridicat cu toții mâinile întocmai ca membrii Biroului Politic la congresele partidului. Nikolașa i-a numărat cu stiloul:

— Aprobat.

— Și ce părere ai despre costumul meu, Andrei? l-a întrebat Minka, apropiindu-se de el pe după mormânt. A luat o poză afectată.

— Ești fermecătoare, i-a spus Andrei cu un zâmbet.

— Ne poți urmări cum jucăm Jocul, Andrei, deși, în calitate de candidat, nu poți participa, a continuat Nikolașa, dar îți dai seama că duelul din *Evgheni Oneghin*, reflectat ulterior în duelul fatal al lui Pușkin însuși, este expresia esențială a credinței noastre în romantism.

A ridicat trusa de piele de pe piatra funerară și toți membrii și-au plecat capul, cu excepția lui Andrei, care se uita la ea, și a lui George, care-și turna încă un păhărel de vodcă. Era trusa pe care George i-o arătase în apartamentul lui. Înăuntru se aflau două pistoale vechi de duel, împrumutate probabil, odată cu costumația, de la Teatrul Mic.

Roza a spus:

— Cine moare astă-seară? Să jucăm…

Apoi, a recitat:

Sclipesc pistoalele-argintate,
Vergeaua sună sub ciocan,
Prin țeavă glontele străbate,
Cocoșul țăcăne avan.

I-a întins trusa lui Nikolașa, care a ales un pistol, apoi lui Vlad, care l-a luat pe celălalt.

— Sunteți mulțumit de arma dumneavoastră, domnule Lenski? l-a întrebat Roza pe Vlad.

El a încuviințat din cap. Ea s-a întors către Nikolașa:

— Dar dumneavoastră, domnule Oneghin?

— Pistoalele sunt încărcate și gata de tragere? a întrebat el.

Ea a dat din cap solemn.

Vlad și Nikolașa își țineau pistoalele îndreptate în sus, ca pe niște crucifixe în biserică, și au înaintat ceremonios către interiorul cimitirului, unde era marcată cu lumânări o cărare lungă de douăzeci de metri.

— *Cernite pelerini din spate dușmanii leapădă, greoi*, a rostit Nikolașa. El și Vlad și-au scos redingotele, George a marcat treizeci de pași, iar băieții s-au oprit cu fața unul la celălalt. Cămășile cu volănașe le străluceau în crepusculul inundat de lumina lunii, iar oțelul dat cu unsoare al pistoalelor scânteia.

Glasul Rozei a răsunat:

— *V-apropiați*!

Băieții au pornit unul spre celălalt.

Fac în tăcere patru pași:
Sunt patru trepte mormântale.
Mai fac cinci pași…

Nikolașa a coborât încet pistolul și, închizând un ochi, a îndreptat țeava spre pieptul lui Vlad, recitând în același timp:

Din mers, Evgheni-atunci, agale,
Pistolul său, cu braț întins…

Vlad a ridicat și el pistolul și a țintit. Dar Nikolașa, care-l juca pe Oneghin, i-o luase înainte: apăsase pe trăgaci.

Lui Andrei îi venea greu să respire. Totul era o prostie, acest ritual de teatru de amatori, și totuși avea ceva fascinant. Arborii negri de tuia, lumânările care aruncau umbre prelungi pe morminte, vârtejul emoțiilor adolescentine și drama lugubră a duelului fatal îl impresionau. Ei jucau niște roluri, dar oricine trăise duelurile lui Pușkin, aceste patimi ale sufletului rus.

Trăgaciul a declanșat un pocnet asurzitor și un fulger portocaliu. Vlad și-a dus mâna la piept, clătinându-se. Sângele roșu i-a îmbibat cămașa cea albă. A căzut la pământ.

Nikolașa, comentând fiecare gest cu frazele corecte din Pușkin, a fugit către Vlad, a îngenuncheat lângă el, l-a strigat pe nume, apoi, adunați în jurul „cadavrului” său, „Romanticii fatali” au recitat în cor:

O floare ce sub vânt amarnic,
În zori, din viță s-a desprins…
O flacără-n altar s-a stins.

Jocul se terminase şi Andrei putea să respire din nou. O jumătate de oră mai târziu, în timp ce strângea paharele, Roza s-a împiedicat şi a scăpat unul dintre ele pe mormânt.

— Vai, îmi pare rău, a murmurat ea, adunând cioburile de sticlă de pe jos.

— Eşti atât de neîndemânatică, strici totul! a repezit-o Nikolaşa într-un acces de cruzime care l-a făcut pe Andrei să se înfioare pentru ea. Pur şi simplu, nu eşti capabilă de pasiune. Serafima îl posedă din plin. Serafima înţelege poezia. Fără ea, „Romanticii fatali” nici n-ar exista. Vrei să spui că n-am dreptate, Roza?

Chipul palid al Rozei s-a îmbujorat.

— Măcar eu mă aflu aici în seara asta. Serafima, nu. Ea unde-i, Nikolaşa?

— A zis că poate vine mai târziu, a spus el.

— Ei bine, îmi pare rău să ţi-o zic, dar nu cred c-o să vină.

Roza s-a întors spre Andrei.

— Dar asta nu schimbă nimic. Chiar şi atunci când nu binevoieşte să ni se alăture, e *mereu* prezentă.

Şi atunci a priceput Andrei de ce se arăta Nikolaşa atât de arţăgos. Serafima nu venise, iar prezenţa loială a Rozei îi amintea de absenţa celeilalte. Andrei îl înţelegea. Chiar din momentul sosirii lui la şcoală, îşi dorise să intre în „Clubul romanticilor fatali”. Acum, reuşise, dar fără Serafima nu-i păsa nici cât o ceapă degerată dacă numele avea să-i apară sau nu în „Cartea de catifea a iubirii”.

8.

O coloană de dinozauri mecanici de culoare kaki, T-34 şi tancuri grele KV trecea huruind pe strada Gorki când Andrei mergea spre şcoală în dimineaţa următoare. Unul dintre ele s-a poticnit, s-a zgâlţâit şi a încetat să mai funcţioneze, împroşcând fum negru de motorină. Trupele făceau instrucţie în Piaţa Roşie, caii tropăiau pe caldarâm, iar urletul mecanismelor şi lătratul sergenţilor răsunau mai tare, mai imperios: o simfonie de exaltare crescândă. Rămăseseră cinci zile până la Parada Victoriei şi Moscova se transformase într-o scenă cu o vastă distribuţie de străini care soseau zilnic: chinezi, americani, până şi africani şi băştinaşi veniţi din insulele Fiji umpleau hotelurile. Erau pe străzi şi femei – ţărănci care ofereau fructe şi flori spre vânzare, ba uneori chiar şi „o partidă mică” în vreun gang. Străzile erau înţesate de camioane şi de tunuri autopropulsate, iar la Gara Bielorusia n-aveai loc să te mişti de militari în verdele trupelor de uscat şi albastrul marinei, sosiţi cu toţii să defileze prin faţa lui Stalin.

La adunare, la Şcoala nr. 801, directoarea Medvedeva a anunţat care erau pionierii ce urmau să meargă într-o tabără specială.

— Urăsc taberele, a spus în şoaptă Senka Dorov, care se afla lângă Andrei. Ți-e frig, lipseşte confortul şi mâncarea e groaznică. De ce-o fi toată Uniunea Sovietică aşa de obsedată de tabere?

Dar Andrei îi căuta din priviri pe camarazii lui, romantici fatali. Iată-i, toți laolaltă la câteva bănci distanţă: Minka şi George, Vlad cu o paloare cadaverică mai accentuată ca oricând, Nikolaşa lângă Roza Şako, ai cărei ochi păreau ca întotdeauna pe jumătate închişi. Dar unde-o fi fost Serafima? Oricât se străduia, Andrei n-o putea găsi.

•

În pauza de prânz, Andrei a dat nas în nas cu George şi cu Minka, alergând amândoi pe culoarul central către toaletă. Profesorul Rimm era pe urmele lor.

— Sus bărbia, fetiţo! îi striga Minkăi. Disciplină. Ochii întregii lumi sunt aţintiţi asupra Moscovei. Cinci zile până la paradă. Trăiască Stalin. Fără mutre, Andrei Kurbski – bagă-ți cămaşa în pantaloni!

Imediat ce a trecut, George l-a tras în vestiar.

— Ai observat ceva special la Rimm? i-a şoptit.

— Îl umple de entuziasm parada, a zis Andrei.

— Nu, prostuţule, freamătă de iubire, a intervenit Minka.

— Iar i-aţi trimis vreo scrisoare, nu-i aşa? Cu cât îi trimiteți mai multe, cu atât mai periculos are să fie dacă va descoperi adevărul vreodată.

— Cum ar putea s-o facă? George râdea. I-am trimis câteva speciale cu ocazia Paradei Victoriei. Chiar acum o să i-o expediem pe asta. I-a arătat-o lui Andrei.

PEDAGOGUL MEU MULT IUBIT,

TE VISEZ CÂNTÂND UN CÂNTEC PATRIOTIC ÎN ONOAREA PARADEI VICTORIEI. DACĂ MĂ IUBEŞTI ŞI TU, O, BOLŞEVICĂ PRIVIGHETOARE, CÂNTĂ, CÂNTĂ RĂSUNĂTOR!

„TATIANA” TA

Andrei n-o văzuse pe Serafima până în după-amiaza aceea la ieşire.

— Am auzit că te-au primit în „Clubul romanticilor fatali”.

Fata se apropiase de el din spate. Andrei a tresărit şi şi-a amintit drumul de întoarcere de la Vasili.

— Sunt sigur că tu i-ai îndemnat s-o facă.

— Ce motive ar avea să m-asculte pe mine? Ea a surâs în vreme ce ieşeau pe Porţile de Aur.

— Vei juca Jocul? a întrebat-o el, încercând cu disperare s-o mai reţină. Ți s-ar potrivi de minune costumele.

Serafima s-a oprit, cu capul înclinat într-o parte în felul acela al ei, care-l făcea să simtă că se bucura de întreaga ei atenție – doar pentru o clipă.

— Vrei să spui că sunt demodată?

— Îmi place cum te-mbraci.

— Admiri modestia mea bolșevică?

— Te face încă și mai…

— Un compliment din partea lui Andrei? l-a întrerupt ea. N-avem suficienți romantici deja printre noi?

— Dar ai să fii prezentă la Parada Victoriei?

— Probabil că da.

— Nu pari prea încântată.

— Părinții mei sunt încântați. Pe mine nu mă prea interesează tunurile și tancurile. S-a aplecat spre el. Dar abia aștept Jocul de după.

— De ce e totul atât de secret?

— Tu nu vezi? În epoca aceasta a conspirațiilor pe care o trăim, *totul* e conspirativ. Până și o ieșire la picnic sau să citești poezii.

Ajunseseră în stradă, iar ea, făcându-i cu mâna, dispăru.

Andrei șovăie câteva clipe, apoi o urmează. Ea nu observă, într-atât e de cufundată în lumea ei. Își dă părul la o parte și, când întoarce capul puțin, dând la iveală curbura perfectă a frunții, el vede că buzele i se mișcă: își vorbește sieși, îi vorbește cuiva, fără încetare. Merge pe strada Ostojenka, trece de Kremlin, o ia pe strada Gorki și intră în „Casa cărților”. Pe scări în sus spre secția de literatură străină. Se uită la aceleași cărți. După aceea pornește din nou.

Serafima se uită deseori la cer, la copaci, la ornamentele de pe clădiri. Trei soldați o arată cu degetul și fluieră după ea. Cotește pe altă stradă, iar bărbații privesc în urma ei. Fata nu-i bagă în seamă. De câteva ori, lui Andrei îi vine să strige: „Stai! Oprește-te!”

Ar dori cu înfocare să știe ce spune și cui i se adresează. Ea saltă în sus pe treptele Teatrului Balșoi și se pierde în mulțimea care așteaptă ridicarea cortinei.

9.

Porțile de Aur arătau ca un teren de defilare în dimineața următoare. Tovarășul Satinov era în uniforma de mare ținută, cu medalii, cizme și fireturi. Se afla acolo și tatăl Rozei, mareșalul Șako, cu părul lui țepos, nasul cârn și ochii tătărești, în pantaloni de călărie și cu pinteni care zăngăneau pe dalele de piatră.

— Fac repetiție pentru Parada Victoriei, a mormăit el către directoarea Medvedeva. Apoi i-au căzut ochii pe Serafima, a cărei talie a ciupit-o din mers. Ești o minunăție de fată. Întocmai ca mama ta! a mugit el.

— Poartă-te cum se cuvine, i-a spus Sofia Zeitlin, amenințându-l cu un deget împodobit cu pietre prețioase. Bărbații se entuziasmează mai mult decât femeile când vine vorba de costumații, a adăugat ea, iar Andrei și-a dat seama că i se adresa lui. Ești Andrei, prietenul Serafimei?

El a roșit.

— Da.

— Serafima mi-a povestit ce drăguț ai fost cu ocazia incursiunii voastre pe la casa de la țară a unui anumit general de aviație.

L-a tras deoparte cu un aer confidențial și i-a cuprins mâna într-ale ei.

— E dificil pentru o mamă să discute despre astfel de lucruri, dar pot să-ți vorbesc deschis?

Andrei a dat din cap.

— Mă cam îngrijorează și bănuiesc că se întâlnește cu cineva după ore. Tatăl ei și cu mine știm că are admiratori, dar tu știi pesemne mai multe decât noi. Dacă așa stau lucrurile, dragule, pot să contez pe tine c-ai să-mi spui?

Andrei a dat să zică ceva, dar s-a oprit. Oare se referea la „Clubul romanticilor fatali”?

— Vai, mamă, lasă-l în pace pe bietul Andrei, a spus Serafima, sărindu-i în ajutor.

Sofia a izbucnit în râs.

— Doar îl invitam pe Andrei să ia masa cu noi la Aragvi diseară, nu-i așa, Andrei? O să trimit mașina după tine.

•

O seară de vară pe o stradă care dădea înspre Gorki. În fața ușilor de sticlă gravată ale restaurantului Aragvi, un gruzin mustăcios în veșmânt tradițional – o haină *cerkesska* lungă, cu cartușiere și un hanger bătut cu pietre prețioase atârnându-i la cingătoare – stătea ca o sentinelă. I-a deschis ușa lui Andrei, care a pășit șovăielnic în restaurantul cu lambriuri și mese la parter.

Andrei s-a uitat împrejur. Spațiul era aglomerat și toate locurile erau ocupate. Simțea fiorul pe care ți-l dă un restaurant celebru, avea sentimentul luxului împărtășit, o privire fugară în viețile altora, vieți necunoscute și netrăite. Unde erau Serafima și mama ei? Iată-le, croindu-și drum înspre niște scări din spate, care duceau către sala principală a restaurantului. S-a grăbit să le ajungă din urmă și au pătruns împreună într-un spațiu unde se aflau alte mese aglomerate, precum și separeuri închise pe o galerie de la etajul al doilea. Un gruzin foarte transpirat, cu fața ca o lună plină, într-un frac de culoare grena, cânta „Suliko” acompaniat de un chitarist.

Sofia Zeitlin l-a îmbrățișat pe micuțul șef de sală care purta cravată albă, mănuși și frac alb: pielea îi era atât de întinsă pe obraji încât părea aproape transparentă.

— *Gamajoba*, madame Zeitlin! a declamat bărbatul ca la operă. Te salut, Serafima dragă! Poftiți! Și aici pe cine avem? Un chip nou?

— Acesta este Longhinoz Stajadze, i-a spus Sofia lui Andrei. Șeful de la Aragvi și – ea a ridicat mâna într-o parodie de salut – unul dintre cei mai puternici oameni din Moscova.

Are fond de ten pe obraz, a remarcat Andrei.

Mai multă lume de la diferite mese a întâmpinat-o cu urale pe Sofia Zeitlin, iar Minka și-a făcut apariția parcă de nicăieri.

— Andrei! Serafima! Vă așteptam! Minka i-a condus la o masă încărcată din belșug, cu feluri de mâncare – *sațivi*, *haciapuri*, *lobio*… Chelnerii au adus și altele, completând un zigurat din farfurii, destul de riscant. Longhinoz și-a încovoiat degetele și alți chelneri purtând scaune deasupra capetelor s-au strecurat printre mesele înghesuite ca să creeze exact la timp noi locuri unde să se așeze Andrei, Serafima și Sofia.

Toată familia Dorov se afla acolo, cu Senka cocoțat pe genunchii mamei sale.

— Andrei, l-a strigat Senka, îți place costumul meu?

— Arăți întocmai ca un profesoraș, a încuviințat Andrei râzând.

Capul familiei, Ghenrih Dorov, a comandat un vin Telavi Numărul 5. Soția lui, Daşka Dorova, a îmbrățișat-o pe Sofia și și-a tras un scaun lângă ea.

— Ia un Martini, i-a sugerat, cu accentul ei galițian foarte exotic.

— O să iau un Cosmopolitan. Ca americanii, a declarat Sofia.

— Mâncați tot, copii, a zis Ghenrih, care părea cam firav pentru o persoană atât de influentă în Partid.

Andrei a cercetat restaurantul cu privirea. În separeul îndepărtat, alături de masa unor ofițeri americani, se aflau tovarășul Satinov și familia. George, de lângă el, dădea frenetic din mâini cu gesturi de zburătăcit din aripi arătând înspre Ghenrih Dorov. Andrei i-a zâmbit ca să-i dea de înțeles că pricepuse. Ghenrih Dorov, „Puiul negătit”, arăta mai negătit ca oricând.

— Și iată și familia fericită, a spus în glumă Minka, așezată lângă Andrei. A arătat spre Nikolașa Blagov, care stătea în tăcere cu părinții la o masă înghesuită din colț.

— Oare îl vor trimite pe tatăl lui Nikolașa ca ambasador în străinătate? a întrebat Serafima.

În timp ce îi priveau, Nikolașa și-a tras îmbufnat scaunul și s-a ridicat.

— O-o, a zis Minka. Vine încoace!

Cele două fete au izbucnit în râs văzând ce s-a întâmplat apoi, fiindcă Nikolașa a rămas blocat în mijlocul sălii în timp ce șuvoaie de războinici gruzini se scurgeau pe lângă el, purtând în echilibru farfurii cu *lobio* pentru grupul americanilor de la una dintre mesele cele mai mari.

— Îți dai seama că Jocul nu e decât modul prin care Nikolașa îți dă întâlnire, Serafima. Despre asta e vorba de fapt, a spus Minka.

— Nu prea cred că tata ar fi de acord cu jocul vostru, a zis Demian Dorov pe un ton afectat. Ar spune că este nebolşevic.

— Şi ai de gând să-i dai raportul? l-a întrebat Minka. Ai fi un mare ticălos dacă ai face asta.

Demian a ridicat un deget.

— Doar atât spun: mare grijă. E ceva de rău augur în obsesia lui Nikolaşa pentru moarte.

Andrei a ridicat capul când Nikolaşa s-a ivit lângă ei.

— Tata a fost numit ambasador în Mexic, le-a spus cu jale-n glas.

— Dar sigur că nu trebuie să te duci şi tu, nu? l-a întrebat Minka plină de compătimire.

— El zice că trebuie. Asta face seara de mâine foarte însemnată, a zis Nikolaşa. Ar putea fi ultimul Joc!

S-a aplecat să le şoptească ceva Serafimei şi apoi Minkăi.

— Sunt de părere c-ar trebui să-l invităm şi pe Andrei să joace de data asta, a spus deodată Serafima.

— Dar Andrei nu este membru cu drepturi depline. De-abia a devenit candidat. Nu-i pregătit, a protestat Nikolaşa.

— Nu contează, a spus Andrei. Pot să mă uit doar.

— Vrei ca *eu* să vin? l-a fixat Serafima cu privirea pe Nikolaşa, care se foia stânjenit.

— Şi încă cum.

Andrei a văzut cum străluceau ochii ei verzi atunci când se aplecase în faţă.

— Atunci, Andrei joacă Jocul. Dacă mă vrei pe mine, trebuie să-l incluzi şi pe el.

10.

Era dimineaţa zilei Paradei Victoriei şi ploua cu găleata peste soldaţi, peste tancuri şi cai, peste Andrei şi mama lui, Inesa, aflaţi în mijlocul mulţimii moscoviţilor de pe străzi. Se gândea că el era singurul din grupul noilor săi prieteni care n-avea un loc rezervat în tribuna oficială din Piaţa Roşie. Mama şi el se treziseră devreme şi, dotaţi cu pălării, galoşi şi hanorace, se grăbiseră să prindă un loc bun în capătul străzii Gorki, de unde să urmărească spectacolul.

Un strigăt:

— Sosește Stalin! a exclamat femeia de lângă Andrei.

În timp ce orchestra compusă din o mie cinci sute de instrumentişti cânta „Glorie” de Glinka, amplificată în difuzoare gigantice de tinichea montate pe platformele camioanelor, Andrei şi Inesa abia au reuşit să-l zărească pe mareşalul

Jukov, care ieșea călare pe un cal alb pe una din porțile Kremlinului să-l întâmpine în mijlocul pieței pe mareșalul Rokosovski și să primească onorul. Au trecut tancuri, tunuri Howitzer și călăreți; flancuri de oțel și de mușchi luceau în bătaia ploii. Au văzut ostași care purtau stindarde naziste, roșu și negru, ca pe niște triumfuri romane și le-au auzit înflăcăratele urale atunci când le-au azvârlit la picioarele conducătorului lor, Marele Stalin.

•

Pe urmă, străzile au fost blocate de tancuri și jeepuri, de grupuri de militari și civili.

— Ce păcat că a plouat, i-a spus Andrei mamei sale.

Dar nu se gândea de fapt la ploaie.

— Mamă, s-a întors cu fața la ea și a cuprins-o în brațe, crezi că…

— Cred că se va întoarce tata acasă de-acum? i-a dus ea gândul până la capăt. Șșșt!

S-a uitat împrejur, deși nu-i putea auzi nimeni în acea hărmălaie de cântece și zbierete, forfotă de pași și ploaie.

— Vorbește mai încet!

— Sunt sigur că acum se vor întoarce toți, nu-i așa? Simt asta, a zis Andrei în șoaptă. Așa de mult mi-l doresc înapoi!

Era ceva ce nu-și spuseseră niciodată, deoarece rana era încă vie chiar și după atâția ani.

— Andriușa dragă, să nu-ți dorești nimic prea mult. Se zice că nu poți trăi fără speranță, dar speranța, după mine, e cea mai crudă festă dintre toate. Eu supraviețuiesc tocmai fiindcă nu aștept mare lucru.

— Dar, mamă, sunt atâția astăzi aici care trebuie să fie în situația noastră. Și știu că toți gândesc ca mine. Sigur se va da o amnistie și vor veni cu toții acasă, nu?

Inesa a închis o clipă ochii ca să-și adune gândurile, iar Andrei, privindu-i chipul osos și trudit, și-a dat seama că se ținea tare pentru el.

— Să nu-l uiți. Să nu-l uiți niciodată. Dar, acum, mergi mai departe, dragul meu. Privirea înainte.

Andrei a simțit o umbră de dezamăgire. A oftat și și-a lăsat brațele să cadă, îndepărtându-se de ea.

— Mă întâlnesc cu prietenii mei pe Podul de Piatră la ora cinci.

— Ca să citiți din Pușkin? Vă costumați?

— Vai, mamă, crezi că mi-ar sta bine cu joben și redingotă de catifea? Nu, e prea târziu ca să-mi mai fac rost de un costum.

Au râs amândoi și el și-a croit drum prin înghesuială; mai apoi, când a avut la dispoziție atâtea nopți în care să rememoreze totul, și-a dorit să-și fi luat rămas-bun cum se cuvenea și să-i fi spus c-o iubea.

— Fii cu băgare de seamă! Tu eşti tot ce am! Du-te acum! a strigat mama în urma lui, lăsându-l să păşească în lumea cea nouă.

•

Andrei s-a luptat să urce treptele. Grupuri de soldaţi, cu pelerine, mantouri şi mantale, cu chipiurile trase peste ochi şi apa şiroindu-le de pe cozoroace, cântau pe pod. Necunoscuţii se îmbrăţişau şi sorbeau din sticlele de vodcă trecute din mână în mână prin mulţime. Vizibilitatea era redusă de ploaie şi pâclă – trebuia să-şi şteargă ochelarii fără încetare –, dar, odată ce a fost prins în înghesuiala care era atât de mare încât aproape nu se mai sprijinea pe propriile-i picioare, Andrei s-a uitat înapoi. Privind zidurile roşii ale Kremlinului, stelele din vârful turnurilor, auriul marelui palat, cupolele ca nişte cepe, cu striaţii luminoase în perdelele de ploaie, s-a gândit că undeva înăuntru se afla însuşi Stalin, iar alături de el erau tovarăşii Satinov şi Dorov, pesemne şi Sofia Zeitlin, celebrităţi pe care acum le cunoştea. Ba chiar cinase cu ei la Aragvi. Oare ce făceau în clipa aceasta? Îl cunoştea pe Satinov, iar Satinov pe Stalin, aşadar el, Andrei, era la doar câţiva paşi de cel mai important om din lume.

— Andriuşa! Era Minka, de mână cu Senka, îmbrăcat într-un costum nou pe sub pelerina galbenă de ploaie – ca un om mare.

— Salut, „Profesorăşule”! a spus Andrei. Văd că ţi-a dat mama voie afară.

— N-ai nici tu costumaţie de bal? a întrebat Senka. Nu te acuz. Minka nu s-a costumat nici ea. Oare doar nătărăii ăia creduli iau Jocul în serios?

El a arătat cu degetul peste mulţimea de capete şi chipie, spre Nikolaşa, mai înalt decât toţi din jur, la celălalt capăt al podului, unde fusese blocată strada ca să se uşureze circulaţia pietonală. Arăta impresionant într-o redingotă verde-măsliniu şi cizme, cu părul lui roşcat-aprins, încreţit şi îmbibat de ploaie. Făcându-şi loc cu coatele prin mulţime ca să traverseze podul, Andrei i-a salutat pe George şi pe Marlen Satinov, care veniseră cu surioara lor Mariko, şi a dat din cap spre Vlad, şi el costumat. Dar unde era Serafima?

— O să vină ea, n-ai grijă, a spus Nikolaşa. Vezi? A zâmbit triumfător.

Şi iat-o, într-o rochie albastră cu guler de Peter Pan, muiată de ploaia care îi încreţise părul în buclişoare scăpate de sub control. Andrei nu-şi putea lua ochii de la ea. Aproape că nici nu i-a observat pe Nikolaşa, care a bătut din palme, şi pe Vlad, care i-a înmânat „Cartea de catifea”.

— Tovarăşi romantici, a anunţat pe un ton oficial Nikolaşa, consemnez cea dintâi participare a lui Andrei Kurbski în calitate de membru plin, cu drept de a juca Jocul.

Gloata era atât de zgomotoasă încât Andrei de-abia îl auzea şi-i era greu să se ţină aproape de ceilalţi, într-atât de tare se împingea mulţimea. Dar toată lumea era binedispusă în ziua aceea şi, când George şi Minka au început să toarne vodcă şi să împartă păhărele în jur, un marinar plin de coşuri a înşfăcat unul, l-a dat pe gât şi curând se părea că serveau de băut pentru toată flota baltică.

— Sunteți o trupă de teatru? a întrebat unul, trăgând de redingota lui Nikolașa.

Roza, într-o mantie violetă peste o rochie roșie cu broderie aurie aplicată, se lupta să-și croiască drum prin îmbulzeală.

— Îmi cer scuze, Nikolașa, nu puteam să trec. Iată-le!

I-a înmânat pistoalele în micuța lor trusă verde. S-a înclinat în fața lui Nikolașa, care a salutat la rândul lui din cap.

— Tovarăși romantici…, a început el cu glasu-i solemn de mare preot. Ne aflăm aici, ca de fiecare dată, spre a preamări poezia, și nu proza, pasiunea, și nu știința. Care este alegerea noastră?

— DRAGOSTE SAU MOARTE, au răspuns Vlad și Roza. DECÂT SĂ TRĂIM FĂRĂ DRAGOSTE, MAI BINE SĂ MURIM TINERI!

— Să înceapă Jocul! a exclamat Nikolașa. Dar incantația lui a fost înăbușită de vocile marinarilor, care cântau „Șalul albastru” și apoi „Katiușa” – deoarece Katiușa nu era doar un film, ci și o melodie.

— Să-i dăm drumul până nu ne pierdem unii de alții! a țipat George, sorbind cu lăcomie din vodcă.

— Ce spui? Nu-mi aud nici propriile vorbe! a strigat Nikolașa, făcându-i semn din cap lui Vlad, care a ridicat trusa și le-a prezentat cele două pistoale de duel. Când și-a ales pistolul, Nikolașa a așezat „Cartea de catifea” în cutie, la adăpost de ploaie.

— Cine moare astăzi? Să jucăm…, a zis Roza, dar gânguritul glăsciorului ei s-a pierdut în vuietul mulțimii.

•

Nimeni n-a văzut ce s-a întâmplat după aceea. I-au despărțit șuvoaiele de oameni care l-au purtat pe Andrei atât de departe de ceilalți, încât a pierdut-o complet pe Serafima și zărea doar capul lui Nikolașa în depărtare, când au răsunat cele două împușcături. Odată cu liniștea subită care s-a lăsat, s-a oprit și ploaia și, împreună cu ea, timpul însuși. Un abur lent urca din mijlocul mulțimii ude și asudate, aerul cețos se umpluse de puf alb de plop ce apăruse în chip misterios, pe dată, iar capul cel roșcovan nu se mai vedea nicăieri.

Când i-a regăsit, adunați în jurul cadavrelor și înfiorați de groază, Andrei și-a privit prietenii, „Romanticii fatali”, și, dincolo de leșuri, privirea lui a întâlnit-o pe a Serafimei cu un soi de complicitate înspăimântată. Apoi, timpul s-a urnit iarăși din loc.

În fața lui, doi medici militari se ocupau de cadavre și se crease un loc gol în înghesuială. Veneau în fugă milițieni și dintr-o parte și din cealaltă. Și a văzut pistoalele de duel pe jos, unul din ele sfărâmat în bucăți, și „Cartea de catifea”, cu paginile desfăcute pe caldarâmul ud, cu coperțile stropite cu noroi. Milițienii îi țineau pe oameni la distanță, amplasând borne împrejur și punând întrebări.

— Sunteți prietenii ăstora doi? i-a întrebat un milițian, un flăcău voinic cu accent de Stavropol și cu ditamai burdihanul. Veniți-vă în fire! Spuneți ceva!

— Da, suntem. Andrei a făcut un pas înainte, sesizând că Vlad, aflat lângă el, tremura în redingota muiată de ploaie.

— Oți fi niscaiva actori sau ce? Așa vă îmbrăcați mereu?

— Nu suntem actori, a spus Vlad și a început să plângă.

— Hristoase! Dar tu, fetițo? a întrebat miliția nul, arătând-o pe Minka, cu frățiorul ei, Senka, la piept.

— Haide, Senka, să te duc acasă.

— Dar uite pistolul – e făcut bucăți – și „Cartea de catifea” e mototolită toată, a zis Senka și s-a lăsat pe vine ca să se uite.

— Lasă-le, miliția va avea nevoie de ele, a spus Minka.

— Nimeni nu pleacă nicăieri deocamdată, a ordonat miliția nul, întorcându-se către Serafima. Tu de-acolo! Cum te cheamă?

— Sunt Serafima Romașkina.

Andrei își putea da seama că ea se străduia să-și mențină stăpânirea de sine, arătându-se de un calm de gheață și protocolară. Însă avea mâinile pătate de sânge – probabil că ajunsese prima la prietenii ei.

— Ca scriitorul?

— E tatăl meu.

— Glumești. Deci maică-ta e Sofia Zeitlin?

— Da, a zis Serafima.

— Sunt un mare admirator. Mi-a plăcut la nebunie *Katiușa*. Ce film! Dar nu semeni deloc cu ea.

— Uitați ce este, prietenii noștri zac întinși acolo și dumneavoastră…

— Și ce făceai așadar aici, Serafima Romașkina?

Miliția nul flutura acum un carnețel și un creion care păreau prea mici pentru degetele lui groase.

— Ne-am dat cu toții întâlnire aici. După paradă. Ne jucam.

— În-tâl-ni-reee, a zis miliția nul, chinuindu-se să noteze.

Andrei și-a dat seama că era beat. Aproape toată Moscova era beată, iar câțiva dintre miliția nii aflați la fața locului făceau mari eforturi să se țină pe picioare.

— De ce naiba ești în ținută de bal mascat?

— Facem parte dintr-un club dramatic, a răspuns Serafima.

— Aia ce dracu’ mai e?

— Ei joacă Jocul, i-a scăpat micuței Mariko Satinova, aflată în spatele grupului. Andrei a observat că Marlen stătea în fața ei, astfel încât fetița să nu poată vedea cadavrele și sângele.

— Dați-mi numele și adresele voastre și puteți să-i duceți acasă pe ăștia mici.

— Satinov, a spus Marlen.

— Satinov? Ca membrul Biroului Politic?

— Da, sunt Marlen Satinov.

— Iar eu sunt Mariko, sora lui, a adăugat fetița.

— Doamne, Maica Domnului! a exclamat miliţianul, împingându-şi chipiul spre ceafă şi ştergându-şi fruntea cu mâna. GRIŞA, TRECI DRACULUI ÎNCOACE! a urlat, întorcând capul.

Un miliţian cu coşuri, care nu părea mai în vârstă decât elevii, a venit în fugă, cu un aer îngrijorat.

— Da, tovarăşe căpitan?

— Aleargă cât poţi de iute la postul de gardă de la Poarta Spaski – a arătat cu degetul spre turnul Kremlinului – şi sună în Piaţa Lubianka. Raportează-le că avem o dublă omucidere cu particularităţi speciale. E de competenţa „Organelor”. Spune-le să trimită urgent pe cineva aici. Fugi!

Andrei s-a uitat după miliţianul care alerga; chiar în momentul în care acesta ajunsese la ghereta de pază cu telefonul conectat la Ministerul Securităţii Statului, a tresărit fiindcă cerul a bubuit şi o galaxie de artificii a explodat deasupra Kremlinului.

Vuietul mulţimii s-a propagat de pe pod peste cheiurile înţesate şi peste celelalte poduri care traversau râul Moscova, însă Andrei nu avea ochi decât pentru miliţianul care gesticula şi transmitea celor din postul de gardă să-şi sune superiorii. Şi-a imaginat cum sunau telefoanele de la ghereta gărzii în sus pe linie ierarhică – de la căpitan la colonel, de la general la ministru – tocmai până în Piaţa Lubianka şi de acolo spre Kremlin.

În jurul lui, artificiile preschimbau noaptea în zi şi colorau cele două trupuri de pe pod în roşu, alb şi verde, pe măsură ce supernovele acelea fulgerau deasupra lor în semiluni şi stele şi cercuri.

Serafima stătea lângă el. În lumina albă, orbitoare, i-a văzut lacrimile şi o clipă a fost ca şi când erau singuri. Apoi, a cuprins-o în braţe şi un fior de groază pură l-a săgetat ca un pumnal.

— A început, repeta ea. A început.

Abia mult mai târziu a înţeles că nu plângea doar pentru prietenii care muriseră şi trecutul comun, ci şi pentru viitorul lor. Şi pentru secretul pe care-l preţuia mai mult decât viaţa însăşi.

PARTEA A DOUA

„Cazul copiilor”

Generații de copii vor plânge noaptea în pătuț,
Că nu s-au născut în epoca noastră.

„NOI N-AVEM FRONTIERE”,
cunoscut cântec sovietic

11.

La câteva sute de metri depărtare, într-o încăpere din spatele Mausoleului lui Lenin, zâmbea un bătrân, cu un licăr în ochii ca mierea, cu o față încrețită de „tigru” sur.

— Arăți ca un șef de gară țarist în uniforma asta, l-a tachinat Stalin pe Andrei Vîșinski, ministrul său adjunct de Externe, un bărbat cu obraji rozalii și păr alb, care stătea în fața lui într-o uniformă diplomatică gri, cu fir de aur împletit și cu un pumnal de ceremonie la cingătoare.

— Cine a creat ținuta asta ridicolă? Și ăla ce-i, pumnal sau cuțit de sculptat?

— Este noua uniformă diplomatică, tovarășe Stalin, a răspuns Vîșinski, aproape în poziție de drepți, cu pieptul scos înainte.

— Parcă ai fi un chelner-șef, a spus Stalin, cercetându-i cu privirea pe conducătorii care formau un semicerc în jurul lui.

Epoleți auriți și trese lucitoare, bronz de Kremlin și burți proeminente.

— Ce adunătură! a spus el. Unii dintre voi v-ați îngrășat în asemenea hal de nici nu mai semănați a oameni. Dați un exemplu. Mâncați mai puțin.

Herkules Satinov, aflat în dreapta lui Stalin, în uniformă de general-colonel, era mândru să stea alături de cel mai mare om din lume la sărbătorirea victoriei rusești. Stalin îl avansase în grad și se bizuise pe el când era vorba de sarcini solicitante, atât în timp de pace, cât și de război, iar el nu-și dezamăgise niciodată Stăpânul. Atenta și neobosita cercetare a tovarășilor de arme era uneori batjocoritoare, alteori, înghețа – chiar și Satinov avusese parte de așa ceva – dar nu era decât unul dintre numeroasele procedee folosite de Stalin pentru a construi Rusia Sovietică și a-l învinge pe Hitler. Practic, toată conducerea se găsea în acea

cameră. Fiecare dintre ei pretindea să vorbească – dar nu-și dezlipeau de fapt nicio clipă ochii de la el, iar Satinov știa că Stalin era mereu conștient de acest lucru. Acum, simțea privirea lui Stalin îndreptată asupra lui.

— Uitați-vă aici la Satinov. Elegant! Așa mai zic și eu!

— Nu-i nici el mai soldat decât mine, a obiectat Lavrenti Beria.

— Adevărat. Dar el măcar are aerul, nu-i așa, *bicio*?

Stalin punea porecle tuturor și deseori îi spunea lui Satinov *bicio* – „băiete” în georgiana lor natală.

— El arată așa cum trebuie să arate omul de tip sovietic. Nu ca tine, Vîșinski.

Stalin își privea radios curteanul pe care-l treceau toate transpirațiile și savura stinghereala lui, mai cu seamă că Alexandr Poskriobîșev, șeful său de cabinet, un omuleț chelios în uniformă de general, se furișase în spatele lui Vîșinski, îi subtilizase pumnalul din teacă și îl înlocuise cu un castravecior.

— Sunt de părere că Vîșinski trebuie să bea un gaj, nu credeți, tovarăși? a întrebat Beria, șeful poliției secrete.

Lui Satinov nu-i plăcu această intimidare a lui Vîșinski, chiar dacă individul era un laș și un lingău: delator în fața superiorilor, fioros cu subalternii. Observase însă cum Beria îi ridica mingea la fileu lui Stalin. Uniforma de general-comisar de securitate, cu lustru și trese, nu se potrivea defel cu lornionul scânteietor al lui Beria, cu obrajii lui gri-verzui și cu bărbia-i dublă.

— Dar trebuie să fiu atent, fiindcă sufăr cu inima, a pledat Vîșinski.

— Tovarășe Vîșinski, binevoiești să ni te alături într-un toast închinat ostașului sovietic? a întrebat Stalin, în timp ce câțiva lachei în livrea bleumarin-închis umpleau paharele.

Stalin băuse deja mai multe pahare de vodcă mai devreme, iar Satinov putea să-și dea seama că era ușor amețit – și, la urma urmei, de ce nu? Astăzi sosise ceasul triumfului său suprem. Însă presiunea războiului – vreme de patru ani, câte șaisprezece ore pe zi – îl îmbătrânise vizibil. Satinov i-a observat tremurul mâinilor, pielea pergamentoasă, cu pete roșii pe obraji, și părul cărunt care arăta ca o sculptură țepoasă de gheață. S-a întrebat dacă Stalin o fi bolnav, dar și-a alungat acest gând din minte. Era ceva de neconceput. Starea de sănătate a lui Stalin constituia un secret, iar „Stăpânul” îi suspecta pe doctori încă și mai mult decât suspecta femeile, evreii, capitaliștii și pe social-democrați.

— Să bem pentru tovarășul Vîșinski, a proclamat Stalin. Și pentru diplomații noștri și pentru cultivatorii de castraveciori care au aprovizionat bravele noastre forțe armate!

Conducătorii au izbucnit în hohote zgomotoase, iar Vîșinski, cu castravetele în teacă în continuare, li s-a alăturat cu entuziasm orb, fără să-și dea seama care era poanta.

Stalin continua să surâdă, dar îl observă numaidecât pe Merkulov, ministrul Securității Statului, care conducea poliția secretă, încercând să-și facă loc la marginea cercului.

— Tovarășe Merkulov, bun venit, l-a salutat Stalin. Nu te-au arestat încă? I-a făcut cu ochiul. Era o glumă permanentă.

Merkulov se înclinase, dar se bâlbâia inevitabil în preajma lui Stalin.

— V-v-vă felicit… T-t-tovarășe mareșal Stalin.

Un moment de tăcere înăuntru, murmurul mulțimii și al motoarelor afară.

Stalin și-a mijit ochii.

— Ai ceva de raportat?

— Da, dar n-n-nimic important… Să-i raportez tovarășului Beria?

— Vasăzică nu te-am împușcat încă? l-a tachinat Stalin, fiindcă îi revenea ministerului lui Merkulov răspunderea pentru așa-numita *ciornaia rabota* – munca neagră, un eufemism pentru vărsarea de sânge. Stalin nu se sfia deloc în această privință: să ucizi reprezenta cea mai rapidă și mai eficientă cale de a accelera mersul istoriei.

— Nu trebuie să ne pierdem niciodată simțul umorului, a spus Stalin cu rânjetul lui de tigru, nu-i așa, tovarășe Merkulov?

Merkulov s-a șters pe frunte și a încercat să râdă, dar s-a grăbit să ajungă lângă șeful său, Beria, ca să-l informeze. Satinov aștepta o astfel de breșă în conversație. I-a făcut semn mareșalului Șako, bravul comandant al Forțelor Aeriene. Dar mareșalul a avut o ezitare. Chiar și războinicii neînfricați își pierdeau cumpătul în preajma lui Stalin, și pe bună dreptate.

— Spune, l-a îndemnat Stalin.

Asprul comandant a salutat.

— Permiteți să raportez! Tovarășe mareșal Stalin, a spus Șako dintr-un foc, propun, în numele Statului-Major al Forțelor Armate Sovietice, să fiți avansat la gradul de generalisim și să vi se acorde steaua de aur de Erou al Uniunii Sovietice.

— Nu, nu, nu. Stalin a refuzat scuturându-și brațul sănătos; pe celălalt și-l ținea țeapăn pe lângă corp. Tovarășului Stalin nu-i trebuie așa ceva. Tovarășul Stalin are prestigiul lui și fără. Ce titlu ați mai inventat și voi!

Stalin, care începuse să vorbească despre el însuși la persoana a treia, le-a aruncat o privire sumbră lui Satinov și lui Beria.

— Cine a pus la cale pantomima asta?

— Poporul o cere, a răspuns Satinov.

Stalin a pălit dintr-odată și a dus mâna la frunte. Avea unul din acele atacuri de amețeală care deveniseră frecvente spre sfârșitul războiului. A făcut doi pași împleticindu-se și s-a sprijinit de perete, dar i-a trecut și a răspuns căutăturilor îngrijorate ale camarazilor săi:

— Sunt doar ostenit, asta-i tot. O să mai muncesc doi ani şi pe urmă ies la pensie.

— Nu, tovarăşe Stalin, aşa ceva e de neconceput! a ţipat Beria.

— Îi las pe Molotov şi pe Satinov la cârmă, a insistat Stalin.

— Nimeni n-ar putea să vă înlocuiască, s-a repezit Molotov. Cu siguranţă nu eu.

— Nici eu. Avem nevoie de dumneavoastră! a adăugat Satinov.

Camarazii săi, unii în uniformă de mareşal, alţii îmbrăcaţi cu tunici tip Stalinka, au repetat-o, care mai de care mai înflăcărat.

— Sunteţi totul pentru noi! Indispensabil! Nici nu se poate pune problema ieşirii la pensie!

Stalin i-a cercetat minuţios, cu ochii de culoarea mierii, dar n-a spus nimic. Şi-a scos un pachet de ţigări Herţegovina Flor din buzunar.

— *Bicio*!

Satinov i-a aprins ţigara.

— Generalisim? a protestat Stalin cu jumătate de glas. Parcă aş fi vreun dictator sud-american. Tovarăşul Stalin n-are nevoie de una ca asta, n-are deloc nevoie.

— Poporul cere să primiţi acest grad, a insistat Satinov.

— Zece milioane de soldaţi o cer cu insistenţă, a intervenit mareşalul Şako. Mareşalii Jukov şi Konev, cei mai cunoscuţi comandanţi militari, aflaţi în spatele lui, care formau împreună un adevărat bastion uman cu ceafă de taur plin de epoleţi şi medalii, au încuviinţat solemn.

— Ce multe vă permiteţi cu un om bătrân! a spus Stalin mai mult pentru el, închizând ochii şi trăgând fumul în piept.

— Trebuie să facem ceva, a zis Beria.

Curteanul ştie când îşi doreşte regele să nu-i fie ascultată porunca, s-a gândit Satinov. Stalin începea să lase garda jos.

— Nu-mi face bine deloc la sănătate, a spus Stalin. Cât despre steaua de aur, n-am comandat niciodată trupele pe câmpul de luptă.

— Dar am steaua de aur chiar aici, a zis Satinov şi a scos o cutiuţă din buzunar. Pot să v-o prezint?

— Nu! Stalin a ridicat mâna, cu ţigara între degete. Asta nu primesc.

Satinov s-a uitat spre ceilalţi, Molotov şi Beria. Ce era de făcut? A pus-o la loc în buzunar.

— La naiba! O s-o primească în cele din urmă, aşa cum a acceptat şi titlul de generalisim, a şuşotit Beria.

— Găsim noi o modalitate să i-o oferim, a fost de acord Molotov, care avea un aer protocolar în costumul lui burghez de culoare închisă.

Beria s-a apropiat de Stalin.

— Iosif Vissarionovici, l-a întrebat el, permiteţi să raportez?

— Cum, până și astăzi? Nu puteți lua nicio hotărâre fără să mă consultați pe mine?

— Cu toții ne-am dori să putem, tovarășe Stalin, dar este vorba despre ceva ieșit din comun.

Bătrânul conspirator viclean a tras plictisit din țigară. Satinov se întreba despre ce putea fi vorba. Era adesea mai bine să nu știi ce treburi negre discută Stalin și Beria. Cu toate că cei doi s-au tras puțin la o parte, Satinov a putut auzi câte ceva din convorbirea lor.

— S-a petrecut un accident ciudat pe Kamennîi Most. Un elev și o elevă au fost uciși. Acum treizeci de minute.

— Și?

— Amândoi erau de la Școala nr. 801.

— Școala nr. 801? a întrebat Stalin, al cărui interes crescuse puțin. Pensionul pentru baroneți? Vasili și Svetlana au învățat acolo.

— Unii dintre ei purtau straie de bal mascat, Iosif Vissarionovici.

— Ce mama naibii făceau acolo?

— Vom afla dintr-o clipă în alta. Nu am identificat încă morții, dar procesele-verbale inițiale relevă implicarea copiilor „membrilor de partid cu răspundere”.

Satinov a respirat adânc. „Membri cu răspundere” era eufemismul pentru cei aflați în conducere.

Stalin și-a concentrat atenția ca un șoim în picaj.

— Cine?

— Câțiva dintre părinți se află în această încăpere. Tovarășul Satinov, mareșalul Șako, tovarășul Dorov…

Stalin a clătinat din cap.

— Bal mascat zici? Am cam lăsat garda jos în timpul războiului. Asta poate să fie lucrarea dușmanilor noștri sau chiar a acestor copii.

A ridicat un deget la fel de drept ca o lumânare de seu.

— Niciun prințișor nu e mai presus de justiția sovietică. Știe toată lumea cum l-am degradat pe Vasili al meu fiindcă se purta ca un aristocrat cocoloșit. Rezolvați cazul. Dacă e vorba de crimă, trebuie să cadă capete.

— Am înțeles, trec la treabă, a zis Beria, retrăgându-se și părăsind încăperea.

Satinov a simțit gheara fricii strângându-i inima: oare ce rol jucaseră copiii lui în povestea aceasta? Dacă unul dintre cei trei, George, Marlen sau Mariko zăcea mort pe pod?

Dar Stalin venea tacticos înapoi către el și Satinov a sesizat că era zbârlit și cu coada iarăși înfoiată, ca un satir înviorat de exaltarea macabră a conspirației. Ochii îi scânteiau ștrengărește.

— Ce-ți mai face familia? l-a întrebat Stalin.

Satinov și-a disimulat neliniștea punând la bătaie întreaga sa pricepere glacială de veteran al lumii staliniste. Avea să fie timp destul mai târziu pentru a afla ce se întâmplase pe pod.

12.

Puțin înainte de ora 19, Sofia Zeitlin și soțul ei, Konstantin Romașkin, urcau treptele Sălii Gheorghievski. Dineul în onoarea victoriei avea să fie pentru ea un prilej să strălucească și să fie admirată, dar acest lucru depindea de poziția mesei sale. Cei o mie cinci sute de invitați s-au înghesuit agitați pe lângă tabelele cu locurile la masă, expuse afară, la avizier; un loc în preajma lui Stalin le garanta acestor norocoși o aureolă aproape vizibilă; cei așezați mai departe puteau să-și ascundă cu greu umbra decepției.

— Draga mea, această rochie le va lua ochii tuturor, a spus Daşka Dorova, sărutându-i pe Sofia și pe Konstantin.

Multă lume se grăbea s-o critice pe Sofia pentru vulgaritate nebolșevică, dar ea știa că Daşka era o prietenă adevărată, care îi dorea numai binele.

— Trebuie să-i ofer publicului ceea ce așteaptă de la mine.

— Ei bine, rochia ta o face negreșit, i-a zis Daşka.

— Și mie-mi place rochia ta. Nuanța aceasta de crem te prinde foarte bine, iar fusta plisată îți pune formele în valoare, a spus cu convingere Sofia. Eu trebuie să mă împopoțonez un pic, dar tu ai mereu o ținută impecabilă și distinsă. Ești cel mai fermecător dintre miniștrii noștri!

A făcut o pauză, după care a izbucnit în râsul ei gutural:

— Nu-i cine știe ce compliment, dacă te uiți cum arată ceilalți!

— Să nu exagerăm! a respins Daşka laudele, amuzată, și a început să studieze tabelele meselor. Aha, uite-mă. Nu-i rău deloc. Sunt la masa Consiliului de Miniștri.

S-a uitat la soțul ei:

— Dar tu, Ghenrih?

Ghenrih avea un aer bolnăvicios și irascibil.

— Nu sunt nici pe departe în preajma Biroului Politic, a spus el ursuz.

— Nimeni n-are să observe, dragă, i-a zis Daşka și l-a bătut ușor cu palma pe braț. Dar Sofia știa că toți observau genul acesta de lucruri și era cu certitudine încântată de locul care i se atribuise. Soțul ei fusese plasat laolaltă cu editorii ziarului Armatei Roșii, încă și mai departe decât Ghenrih, dar ea se afla la masa Biroului Politic.

Conducătorii nu sosiseră încă, iar Sofia simțea cum o privea toată lumea când își pusese în port-țigaret o țigară pe care i-o aprinsese mareșalul Șako.

Brusc, s-a făcut liniște. Apoi, cu toții și-au ținut respirația: intrase Stalin, însoțit de membrii Biroului Politic. Toată Sala Gheorghievski a sărit în picioare, a strigat „Urrra! Urrra!” și a aclamat atât de îndelung, încât Stalin însuși le-a făcut semn cel dintâi să stea jos, i-a aplaudat la rândul lui și, într-un târziu, i-a sărit țandăra și le-a poruncit să înceteze. Dar nu s-a oprit nimeni. Stalin s-a așezat la masa aflată lângă cea a Sofiei, între mareșalul Șako și Molotov și, ridicând modest din umeri, a așteptat cu un aer cam jenat să se stingă uralele.

Sofia nu-și putea dezlipi privirea de la Stalin. Ochiul ei de actriță îl observa cum părea să se transforme, cum pășea uneori cu scurte mișcări iuți, alteori, ca o gâscă greoaie și cel mai adesea se furișa ca o panteră.

Ea stătea la masă între Satinov și Mikoian, cei mai curtenitori și eleganți dintre conducători, care erau de regulă neciopliți și jalnici. Uitându-se în jur, vedea că aproape toți purtau pe obraji arhipelagul petelor purpurii care-i dădea de gol, semnele alcoolismului și ale arteriosclerozei. A remarcat că înfiorătorul Beria îi făcea ochi dulci pe deasupra mesei.

— Tare mi-aș dori să se uite la altcineva, i-a spus ea în șoaptă lui Satinov.

— Te-ai îmbrăcat spre a fi admirată, i-a răspuns Satinov, care i-a părut Sofiei neobișnuit de tensionat. Nu urma să se întâlnească Serafima cu prietenii ei din clubul Pușkin în seara asta pe Kamennîi Most?

— Ba cred că da, însă n-am deloc idee pe unde umblă mai nou, a zis Sofia cu un suspin.

— Știm mai puține lucruri despre copiii noștri decât ne imaginăm, a încuviințat Satinov. Iar asta mă îngrijorează.

— Ei știu încă și mai puțin despre noi! Slavă Domnului! a râs Sofia cu glas răgușit.

Douăzeci de feluri sățioase de mâncare – blinele cu caviar, borș cu smântână, vită Stroganoff, sturion, purcel de lapte, vinuri gruzine și șampanie de Crimeea, rachiu și vodcă – au fost aduse de chelnerii pe care Sofia îi recunoștea atât de la Aragvi, cât și de la hotelurile Metropol și Național.

Stalin s-a ridicat. S-a făcut liniște. Vorbea cu vocea lui de tenor gruzin, surprinzător de înaltă și catifelată, închinând un pahar pentru poporul rus „fără de care niciunul dintre noi, mareșalii și comandanții, n-ar valora o para chioară”. S-a întors apoi către generali, începând cu mareșalul Jukov, pe care l-a invitat să vină și să ciocnească cu el. Sofia a remarcat că Stalin își dădea pe gât paharul de vodcă la fiecare toast și a presupus că, probabil, carafa îi fusese umplută cu apă.

Când a toastat pentru amiralul Isakov, Satinov a murmurat către Sofia:

— Cum se va deplasa Isakov tocmai până acolo?

Isakov își pierduse piciorul în război, dar Stalin părea să știe unde stătea amiralul, fiindcă și-a croit drum printre mese până la marginea sălii și a ciocnit acolo cu el.

— Ce înduioșător! a exclamat Sofia.

Zece, douăzeci, patruzeci de toasturi s-au succedat, iar ea le-a pierdut șirul până când, dintr-odată, în chip surprinzător, a venit rândul ei.

— Sofia Zeitlin!

A rămas fără suflare și s-a simțit de parcă era singură în sala cea somptuoasă.

— Frumusețea dumitale i-a însuflețit pe ostașii noștri în momente de cumpănă!

A izbutit cumva să se ducă spre el, cincisprezece pași care păreau lungi cât un kilometru. Stalin i-a sărutat mâna.

— Katiușa! a ridicat el paharul. Un exemplu pentru toate femeile sovietice.

Ce mult îmbătrânise în timpul războiului, și-a zis ea privindu-l. Un bătrân burduhănos, cenușiu, încărunțit, cu pielea obrajilor gălbejită și presărată cu pete roșii. Dar ce cap frumos și distins, și ce ochi!

După ce s-au isprăvit toasturile, Stalin și membrii Biroului Politic au ieșit pe rând, iar Sofia și-a dat seama că n-avea să reușească să adoarmă nicicum după atâta vin, vodcă și agitație. Nu se putea duce acasă. Ar fi vrut să mai bea un rând, de rămas-bun. Mareșalul Șako i-a făcut cu ochiul. Dar și-a reamintit apoi încordarea lui Satinov, întrebarea lui legată de Serafima și, fiind o femeie care-și urma instinctele, și-a chemat șoferul și i-a poruncit s-o ducă degrabă acasă.

•

Serafima încă era îmbrăcată cu rochia ei albastră cu gulerul alb de Peter Pan atunci când au ajuns Sofia și Konstantin.

— Mamă!

— Nu ești curioasă să afli cine a ciocnit cu mama ta în seara asta? a început Sofia, dar a observat apoi chipul fiicei sale. Ce s-a întâmplat?

— Stai jos și povestește-ne, a propus Konstantin, așezându-se pe canapea lângă Serafima și luând-o de mână. Sofia trebuia să-i recunoască talentul în astfel de momente.

Ea și-a turnat niște coniac și și-a aprins o țigară.

— Hai, draga mea, i-a spus Serafimei, știi bine că nu mă poate șoca nimic. Sunt actriță, ce Dumnezeu!

— Las-o să spună, Sofia, i-a zis Konstantin.

Și astfel a ieșit la iveală totul – Jocul, podul, împușcăturile și cei doi copii morți.

— O, Doamne, a exclamat Sofia, zdruncinată și în același timp ușurată că Serafima era teafără. Dintotdeauna am fost de părere că Nikolașa Blagov e un dement. Însă draga de Roza, și bieții ei părinți… Ce naiba făceau acolo?

— „Organele” anchetează, a zis Serafima, ștergându-și ochii. Nu-mi vine pur și simplu să cred că Roza…

— Nu-ți face probleme, iubito, i-a spus Sofia, privindu-și soțul ca să vadă dacă era și el la fel de neliniștit. S-a aplecat și i-a acoperit Serafimei fața cu

ambele mâini, ca s-o protejeze, apoi s-a îndreptat și a început să umble prin cameră.

— Îmi pare așa rău de Roza, dar… Stalin mi-a pupat mâna în seara asta. Vei fi în siguranță. Nimeni nu va îndrăzni să se atingă de fiica Sofiei Zeitlin!

— Mi-aș dori să ai dreptate, a spus Konstantin, sărutându-i ambele mâini Serafimei. Ce tare mi-aș dori să ai dreptate!

•

Satinov a ajuns acasă abia la ora 4 în zori. Stalin îl invitase la Blijniaia Dacea după dineu. Băutura părea să nu se mai termine. Stătuse permanent cu grija copiilor și a Tamarei.

Ea îl aștepta când a deschis ușa de la intrare.

— Știi ce s-a întâmplat, nu-i așa? l-a întrebat ea.

El a dat din cap.

— Sărmanii copii! Și mamele lor! Mi-e peste puteri să mă gândesc prin ce trec ele acum.

— Povestește-mi ce știi, a spus el și a ascultat-o cu atenție. Tamriko, mă tem că băieții noștri au fost nesăbuiți.

Tamara s-a prăbușit pe divan istovită.

— Am remarcat gașca de la școală; toți am remarcat-o. Și l-am prevenit pe George să nu se amestece. Însă, Herkules, sunt doar niște copii.

— Va fi totul bine, probabil, a zis, cu privirea-i serioasă îndreptată spre ea.

Tamriko – el folosea întotdeauna diminutivul gruzin – era blondă cu ochi verzi-căprui și cu cea mai delicată osatură. Când o ținea în brațe, părea la fel de vulnerabilă și de delicată ca o rândunică. Soțiilor bolșevice li se cerea să lucreze, iar el avea toată stima pentru cariera ei de profesoară la Școala nr. 801. Când dorise să-și aducă din Georgia cei patru fii mărișori din prima căsătorie, soția își dăduse îndată acordul și le purtase de grijă ca și când ar fi fost ai ei. Nu mai putea trăi fără această femeie și fără viața caldă de familie, creată după chipul și asemănarea ei.

— Herkules, ce se va alege din toată treaba asta? a întrebat Tamriko în șoaptă.

Bărbatul a privit-o cu acea circumspecție fermă în ochii reci și cenușii care însemna, a înțeles ea, că apartamentul era probabil împânzit cu microfoane. Însă el își putea închipui mai multe scenarii diferite, inclusiv unul în care totul era în regulă.

— Poți să vorbești acum cu copiii? Se tem foarte mult de ceea ce ai să le spui.

— Suntem în toiul nopții.

— Dar ei sunt încă treji.

El a oftat și s-a ridicat.

— Băieți! i-a strigat.

Peste câteva clipe, George și Marlen stăteau în pijamale, aproape în poziție de drepți, în fața tatălui lor care, încă în uniforma de general, avea la rândul său o

ținută verticală și țeapănă, care se potrivea cu marțialul portret al lui Stalin din spatele lui. Era extenuat, dar, cercetându-și atent fiii, îmbujorați în noapte și foarte neliniștiți – obraznicul și genialul George și Marlen cel convențional și serios –, vedea că erau încă doar niște copii șocați de această tragedie, care-și plângeau prietenii. A simțit că-i iubea atât de mult încât abia s-a abținut să nu-i strângă în brațe.

— Ați fost tare inconștienți, măi, prostuților, le-a zis, conștient că trebuie să se arate aspru. Era firea lui, și nu putea altfel. Tamriko mi-a spus ce s-a întâmplat. Dacă sunteți implicați în tărășenia asta, vă strâng de gât cu mâinile mele. Acum, în pat și la culcare!

— Mulțumesc, tati, a zis George.

— Noapte bună, tati, a zis Marlen, care părea să se lupte să-și înfrâneze lacrimile.

Tamara i-a urmat până în camerele lor și, cu un gest liniștitor cu ambele palme deschise, le-a transmis că se terminase și că tatăl lor nu mai era supărat. I-a sărutat apoi pe amândoi pe frunte ca și când ar fi fost încă mici.

Când s-a întors lângă Satinov, acesta stătea pe divan. El și-a aprins o țigară, iar ea i s-a așezat alături și l-a bătut ușor pe genunchi.

— Hai, i-a spus și el și-a ridicat picioarele în poala ei, iar soția l-a ajutat să-și scoată cizmele, i-a desfăcut tocul de pistol, i-a descheiat tunica.

După ce s-au dus la culcare, ea a ațipit imediat. Fusese o zi ieșită din comun și o noapte încă și mai apăsătoare. Dar el a rămas întins cu ochii deschiși, analizând toate variantele, până la primul cântat al cocoșilor.

13.

— Copii, vă rog! a spus directoarea Medvedeva în dimineața următoare, bătând cu bagheta în tribună, după ce se cântase „Îți mulțumim, tovarășe Stalin”. Tap, tap. După cum știți cu toții, școala a fost implicată într-un eveniment tragic. Ne-am pierdut doi dintre elevi. Însă noi, sovieticii, suntem tari. Am suferit enorm în Marele Război pentru Apărarea Patriei, dar marele Stalin ne-a învățat că dârzenia este o virtute bolșevică. Nu suntem altfel nici noi, cei de la Școala nr. 801. Am căzut de acord – și aici s-a uitat la cadrele didactice, iar profesorul Rimm, profesorul Golden și domnișoara Begbulatova au dat energic din cap – că nu vor exista bocete aici și niciun fel de patos burghez. Bazaconiile pe care și le permite tineretul nechibzuit nu reprezintă nimic în comparație cu sacrificiile poporului nostru sovietic.

Era gata să trimită elevii la clase când s-au dat de perete ușile din spatele sălii de sport.

— Vă putem fi de folos, tovarăși? a întrebat ea, extrem de conștientă de ușorul tremur din voce.

În zgomot de ghiozdane lăsate să cadă și de scaune târâte pe dușumeaua de lemn a sălii de sport, elevii s-au întors și ei, iar ochii li s-au mărit. Trei bărbați în costume bleumarin îngrijite stăteau în spate cu aerul acela ferm, imperios și semeț pe care-l recunoșteau cu toții. O liniște totală s-a lăsat în timp ce bărbații înaintau pe culoarul dintre scaune și priveau la chipurile copiilor, până când au ajuns la Vlad Titorenko, recognoscibil ușor cu fața lui palidă și părul negru și lung.

— Titorenko Vladimir? a întrebat unul dintre ei.

Vlad a deschis gura și a dat să răspundă afirmativ, dar n-a ieșit niciun sunet.

— Vino cu noi!

Dar el nu se putea urni din loc, așa că bărbații l-au apucat de brațe și l-au târât afară. În timp ce ieșeau, unul s-a întors către profesorii aflați pe podium.

— Continuați, tovarășă directoare, a strigat, apoi cei patru au dispărut pe coridor.

Toată lumea putea să-l audă pe Titorenko plângând în hohote.

Copiii s-au repezit la ferestre și acolo, în fața Porților de Aur, au văzut cum Vlad era împins într-o Pobedă gri, care a demarat în scrâșnet de pneuri.

O liniște de rău augur a domnit în cancelarie în timpul pauzei de prânz. Demodatul dr. Nudelman moțăia în fotoliul adânc, dar toți ceilalți se prefăceau doar că citeau ziarele și-și corectau lucrări.

Golden s-a uitat pe deasupra volumului de nuvele de Pușkin la Agripina Begbulatova, care pregătea, ca întotdeauna, ceaiul în ceainicul chinezesc. Nu se gândea la coapsele ei mătăsoase și la gustul amețitor al excitației ei pe buzele lui *în pofida* deceselor și arestării lui Vlad din acea dimineață, ci dimpotrivă, cu și mai mare intensitate, tocmai *din cauza* lor.

Agripina era dăruită cu calitățile esențiale pentru a atinge fericirea în viață și niciuna dintre acestea nu depășea nețărmurita ei înzestrare pentru plăcere. Benia pricepuse de multă vreme că, în materie de sex, ca și în viață, inteligența și tehnica n-aveau nicio importanță; capacitatea de a resimți plăcerea era totul. Ea îi spunea mereu: „Tu ești bătrân” – Benia avea patruzeci și șapte de ani – „iar eu sunt tânără, așa că trebuie să mă mărit degrabă. Dar, odată ce voi fi măritată, ai să mă mai regulezi măcar o dată pe lună?”

Încă o dată, întunericul se apropiase de el. Golden, care cunoscuse deja chinuri de nesuportat, știa că trebuia să se bucure de proximitatea fericirii senzuale câtă vreme putea încă s-o facă. Dar, de fapt, n-avea nevoie de nicio justificare. Se trezea prins în mrejele unor flirturi delicioase peste tot pe unde se ducea și, fiindcă până și în perioadele cele mai bune suferea de fatalismul tipic evreilor și de o ipohondrie dezlănțuită, închipuindu-și la tot pasul că moartea era iminentă, se folosea de orice prilej cu entuziasmul unui băiețandru.

La auzul murmurului „Tovarăşe Stalin, îţi mulţumim pentru…”, s-a întors către uşă. Profesorul Rimm a intrat, s-a aşezat la masă şi a început să netezească paginile boţite ale ziarului *Komsomolskaia Pravda*. Pe urmă, l-a lăsat deoparte şi a zis:

— Tovarăşi şi cetăţeni, puţină atenţie, vă rog. Am ceva să vă spun.

Oare? s-a întrebat Benia Golden. Tare mi-aş dori să n-o faci.

— În lumina arestării elevului nostru, propun un vot – o demonstraţie unanimă de încredere – în favoarea stimatei noastre directoare, tovarăşa Medvedeva, pentru modul în care dumneaei a condus Şcoala nr. 801 „Iosif Stalin”.

Toţi profesorii au ridicat mâinile în semn de acord.

Când Golden a ajuns-o pe Agripina pe coridor, după aceea, i-a şoptit:

— Vot unanim de încredere de la Rimm – de-acum ştim că directoarea Medvedeva a dat de bucluc.

Iar ea i-a susurat:

— Pe mai târziu, Benocika?

•

În acea după-amiază: bătăi frenetice în uşa apartamentului familiei Satinov. Când a deschis Leka servitoarea, Irina Titorenka aproape că s-a prăbuşit în vestibul şi s-a năpustit drept în braţele Tamarei Satinova. Plângea isteric şi părea să încerce să ajungă în biroul lui Herkules Satinov.

Tamara a oprit-o pe Irina înainte ca aceasta să poată ţâşni printre uşile duble de sticlă şi a condus-o în bucătărie, aşezând-o la masă şi oferindu-i nişte delicatese gruzine. Ca şi evreicele, nevestele din Georgia consideră că hrana e cel mai bun leac contra nefericirii şi dulciurile i-au acordat Tamarei un răgaz, dar nu prea lung.

— I-am văzut pe toţi la ieşire, suspina Irina. Au ieşit toţi copiii. Dar nu şi-al meu. Pe urmă, directoarea Medvedeva mi-a zis: Vlad e cu „Organele” de la ora nouă. Nu m-a sunat nimeni. Nu ştie nimeni unde este sau ce-a făcut. Nimeni nu ştie nimic. Eu ce pot să fac? Tovarăşul Stalin iubeşte copiii. Tovarăşul Stalin o să pună lucrurile la punct.

Striga deja:

— Tamara, trebuie să-l sun pe tovarăşul Stalin!

Tamara stătea lângă Irina.

— L-ai sunat pe soţul tău?

— Da, da, şi e înnebunit. A tot încercat să dea telefon la tovarăşul Beria, la oricine, dar nu-i răspunde nimeni. Din cauza asta am venit aici. Tovarăşul Satinov este şeful soţului meu; şi nimeni altul nu e mai apropiat de tovarăşul Stalin ca el. Tovarăşul Satinov are să discute cu tovarăşul Stalin, nu-i aşa? Spune-mi că da!

Tamara şi-a ales cuvintele cu grijă.

— „Organele” acționează doar cu temei, iar, în acest caz, temeiul îl reprezintă faptul că anchetează pur și simplu cum au murit bieții Nikolașa Blagov și Roza Șako. Asta-i tot. Fiul tău le va spune ce știe, apoi îi vor da drumul. Trebuie să te calmezi, Irina.

— Nu, nu, au să-l bată. E foarte sensibil și vulnerabil. Toată lumea poate s-o vadă. S-ar putea sinucide. L-ar putea omorî.

— Nu, așa ceva nu-i posibil.

— Dar ei sunt capabili de orice. O știm amândouă. Trebuie să vorbesc cu soțul tău. Știu că-i aici. El trebuie să telefoneze la tovarășul Stalin!

Tamara i-a cuprins mâinile Irinei și le-a strâns tare.

— Stai aici. În liniște. O să vorbesc eu cu soțul meu acum.

În timp ce rostea vorbele, vocea Tamarei aproape se frânsese. Herkules însuși se dusese să-i ia acasă pe copii în ziua aceea. Avea de gând s-o facă zilnic până ce se va stinge cazul. Îi povestise că la ieșire Porțile de Aur vuiau de vestea arestării lui Vlad și de bârfe privitoare la jocurile bizare ale lui Nikolașa. Dar faptul că „Organele” îl interogau pe Vlad n-avea nicio încărcătură sinistră specială, spusese el. Decesele se cereau cercetate, iar Vlad era cel mai bun prieten al lui Nikolașa și al Rozei. Nu era nimic îngrijorător.

— Herkules? a spus Tamara ciocănind ușurel la ușă și intrând.

— Lucrez, Tamara.

— Irina Titorenka e aici. Isterizată. Vrea s-o ajuți să apeleze la… autoritatea supremă.

Satinov și-a ridicat privirea de pe hârtii și a clătinat din cap aproape imperceptibil.

— Scoate-o la o plimbare în curte și dă-i un sfat. Spune-i să aibă încredere în justiția sovietică. Asta e tot.

Tamara l-a sărutat pe creștetul capului și s-a grăbit să ajungă înapoi la bucătărie, când i-a văzut pe George și pe Marlen uitându-se de pe coridor la Irina Titorenka, care își sufla nasul.

— Ce se petrece, mami? a vrut să afle George.

— E mama lui Vlad? a întrebat Marlen.

— Liniște! Duceți-vă în camerele voastre, altfel veți avea de-a face cu tatăl vostru.

Și ei au dispărut.

•

Câteva minute mai târziu, Tamara a condus-o pe Irina Titorenka pe scări până în curte. Loșa Babanava și celelalte gărzi de corp erau acolo și fumau. Două persoane în vârstă, mătușa lui Molotov și tatăl lui Andreev, membru al Biroului Politic, în pantaloni scurți și maieu cu găurele, stăteau la soare jucând șah. Știau. Au început să șușotească toți când au văzut-o pe mama înnebunită de durere.

Odată ce n-au mai putut fi auzite, Tamara și-a pus mâinile pe umerii Irinei.

— Ascultă-mă, știu că ești îngrijorată. Dar nu trebuie să spui nimic din toate astea nimănui. Să nu-l pomenești niciodată pe tovarășul Stalin. Nu încerca vreodată să-l suni nici pe el și nici pe vreun alt conducător. Așa ceva n-ar face decât să întârzie eliberarea lui Vlad. „Organele” te vor informa cu privire la situația lui atunci când va fi cazul. Du-ți la școală copilul cel mic. Toți sunt cu ochii pe tine. Soțul meu zice că trebuie să te încrezi în justiția sovietică. Înțelegi ce-ți spun?

Dar, după ce Irina a plecat, Tamara a observat că-i tremurau și ei mâinile.

14.

– Care era rolul tău în conspirația criminală pusă la cale pentru a-i ucide pe cei doi elevi, Nikolașa Blagov și Roza Șako?

— Conspirație? Ucidere? Nu pricep.

Era dimineața devreme, a doua zi, iar Vlad se afla într-o încăpere cenușie la o masă melaminată, cu o singură lampă.

— Hai s-o luăm de la capăt, da? Numele?

— Vladimir Ivanovici Titorenko.

— Vârsta?

— Șaptesprezece ani și nouă luni.

— Eu mă numesc Pavel Moghilciuk. Secția Cazuri speciale, Ministerul Securității Statului, ai înțeles?

— Da.

— Ei, hai, Vlad, nu mai plânge, i-a spus Moghilciuk, întinzându-i o batistă.

Vlad s-a uitat la el, la ochelarii lui rotunzi și la părul roșcat ușor încărunțit. Arăta ca un profesor.

— Știu că au fost două zile grele și că ești îngrijorat, dar aș dori să te liniștesc.

— Dar vreau s-o văd pe mama. Ea știe unde mă aflu?

— *Tu* știi unde te afli, Vlad?

Pletele romantice ale lui Vlad fuseseră tăiate scurt și, lipsit de ele, avea o față lungă și oropsită. A clătinat din cap.

— Ăsta-i secret de stat, măi, băiete, dar îți voi spune: ești la închisoarea Lubianka, din Piața Dzerjinski. A fost teribil de înspăimântătoare sosirea?

Vlad a dat afirmativ din cap.

— Te sperii când te prelucrează aici, cu dezbrăcat, percheziționat și fotografiat. Dar nu-i decât rutină. Cum ai dormit?

— N-am fost lăsat să dorm. Becul a stat aprins în permanență; am fost trezit; m-au pus să țin mâinile deasupra păturii. N-am putut dormi. Unde e mama?

Moghilciuk s-a aplecat peste masa netedă și a reorientat lampa astfel încât să nu-i mai bată în ochi lui Vlad.

— Hai, măi, băiete. Dă și tu o dovadă de dârzenie bolșevică! O să-ți pun acum niște întrebări, iar tu o să răspunzi în detaliu. Să nu minți deloc. Dacă minți, are să-ți fie mai rău. Dacă spui doar adevărul, te duci acasă curând. Bine?

Vlad a încuviințat din cap.

— Care era rolul tău în conspirația pusă la cale pentru a-i ucide pe Nikolașa și Roza?

— Ce conspirație?

— Hai s-o luăm de la-nceput, bine? Altfel, nu mai ajungi niciodată acasă.

Vlad a tras adânc aer în piept și și-a privit mâinile.

— Nikolașa Blagov avea un club și îi făcea plăcere să joace o chestie numită Jocul.

— Jocul? Ce fel de joc? Albii și roșii? Cazacii și tătarii? Fotbal?

— Nu, ne îmbrăcam în niște costume.

— Ca un teatru de amatori adică?

— Da, ziceam că suntem din Pușkin…

— Mai departe, a spus Moghilciuk. Înțeleg. Sunt și eu scriitor. Noi, rușii, iubim poezia, nu?

Vlad a dat din cap.

— Jucam personaje din *Oneghin*.

— Ce poate fi mai normal de-atât? Moghilciuk și-a desfăcut palmele. Unde vă întâlneați? La școală?

— Nu. De obicei, ne întâlneam în cimitirul din Vorobiovî Gorî.

— La cimitir? De ce?

— Fiindcă era un club secret.

— Și clubul ăsta avea și un nume?

— Da, „Clubul romanticilor fatali”.

— Și ce făceați la întrunirile astea secrete?

— Discutam despre romantism. Poezie.

— Și politică?

— Nu.

— Lipsește ceva din povestea asta. Hai, gândește-te! Moghilciuk a pocnit din degete. Cum s-a ajuns de la poezie și jucat teatru la doi copii împușcați?

Vlad a scos un suspin puternic și neașteptat.

— Chiar nu știu.

— Tu erai adjunctul lui Nikolașa în club, nu-i așa? Ce teme dezbăteați așadar?

— Dragostea. Moartea. Nikolașa spunea că, dacă n-ai parte în viață de iubire, e mai bine să mori. Ca Pușkin.

— A pomenit Roza ceva despre moarte?

— Nu.

— Ai afirma că se înțeleseseră în privința pactului sinucigaș?

— Nu. Nici vorbă!

— Ai afirma că există posibilitatea ca Nikolașa s-o fi ucis și apoi să se fi omorât și el?

Vlad își îngropase fața în mâini.

— Nu știu.

— În seara aceea, pe Kamennîi Most, i-ai văzut de-aproape?

— Nu.

— Minți.

Ușa s-a deschis cu putere, ca și când ar fi fost izbită, și un general-locotenent din Securitatea statului a pătruns în încăpere. Cuvântul „fanfaronadă” ar fi putut fi inventat pentru acest bărbat cât un taur, și-a zis nefericitul de Vlad. Părea prea umflat, prea sclipitor, prea mare ca să fie real. O abundență de inele prețioase îi stătea pe degetele groase și păroase ca niște larve. Vlad s-a gândit că mușchii brațelor sale, ca să nu mai vorbim de picioarele în pantalonii cu vipușcă, păreau la fel de groși ca talia lui.

— Tovarășe Kobulov!

Moghilciuk a luat poziția de drepți.

— Mă scuzați că vă întrerup drăgălașa șuetă.

Kobulov s-a aplecat cu fața lui cărnoasă și măslinie până foarte aproape de Vlad. Era dat cu o apă de colonie care te făcea să lăcrimezi și mirosea a cuișoare.

— Te previn, dacă mă minți, s-ar putea să nu mai ieși niciodată de-aici. Indiferent cine dracu’ îți sunt părinții!

A izbit cu pumnul în masă, iar Vlad a tresărit îngrozit.

— Așadar, Nikolașa a împușcat-o pe Roza? a întrebat Kobulov.

— Dacă spuneți dumneavoastră, posibil. Da.

— Unde era pistolul?

— N-am văzut niciun pistol!

Kobulov și-a dat ochii peste cap întorcându-se către Moghilciuk.

— N-a văzut niciun pistol! l-a maimuțărit el pe Vlad cu o voce de fetișcană tocilară. Scuipi tu tot până la urmă.

I-a ciufulit părul lui Vlad și a chicotit satisfăcut.

— Moghilciuk, am ceva să-ți spun!

•

Cei doi ofițeri de la Securitate au ieșit afară. Generalul Bogdan Kobulov, „Taurul”, era mâna dreaptă a lui Beria și colonelul Moghilciuk, în poziție de drepți, cu tunica și găitanele lui albastre, s-a grăbit să-i aprindă acestuia țigara.

— Tovarășe colonel, a zis Kobulov, îți amintești ordinele tovarășului Beria?

— O crimă. O conspirație. Să fie rezolvată indiferent de rang și de poziție. Chiar cuvintele „Instanței”.

Moghilciuk a făcut o pauză.

— Dar sunt doar niște puștani.

— Papă-lapte ce ești! Te-ai înmuiat deja. Doi copii cu răni de pistol se află pe masa profesorului Șpighelglaz chiar în clipa asta la Kremlevka. Și nu-s adolescenți oarecare. Ai auzit vreodată de cazul Lakoba din Georgia?

Moghilciuk a pretins că nu auzise.

— Ei bine, eu am niscaiva experiență în lucrul cu copiii, a spus cu modestie Kobulov.

Tovarășii Beria și Kobulov îl uciseseră pe conducătorul abhaz Lakoba și apoi îi supuseseră pe cei doi fii ai lui unor torturi de nedescris, dar aceștia nu puteau fi executați înainte de a împlini doisprezece ani, așa că i-au păstrat în viață. În ziua în care și-au sărbătorit cea de-a douăsprezecea aniversare, Kobulov l-a împușcat pe unul și l-a omorât în bătaie pe celălalt.

— Tovarășul Stalin zice: „Nu poți face revoluția cu mănuși de mătase”, a continuat el. Dar deocamdată ordinul este: fără lupte greco-romane. Mie îmi convine. Nici nu țin să rănesc o adunătură de copii.

— Și ce propuneți, tovarășe general? Să așteptăm raportul de autopsie al lui Șpighelglaz?

— „Instanța” vrea treaba asta rezolvată rapid, Moghilciuk. Este evident ce s-a întâmplat. Hai să punem totul iute cap la cap și să trecem la treburi adevărate.

Kobulov a tras adânc din țigară și a dat apoi de perete ușa camerei de interogatoriu.

Vlad, luat prin surprindere, s-a dat înapoi, a căzut cu scaunul și s-a ghemuit în colțul cel mai îndepărtat.

— Ei, stai ușor! Nu sări așa. Hai, așază-te la loc.

Kobulov l-a pus pe Vlad înapoi pe scaun.

— Cine mai făcea parte din clubul ăsta de striptease plin de poetași, de travestiți, muiști, limbiști și Pușkin-duelișți?

— Nu era deloc așa ceva, jur!

— Uite care-i treaba, dă-ne numele lor și ești liber să pleci acasă. Cine l-a ajutat pe Nikolașa să pună la cale crima? Sau a făcut-o de unul singur?

•

Garda de corp a lui Satinov, Loșa, l-a preluat pe George de la partida de fotbal în aceeași seară mai târziu.

— Ce-i nou, Loșa? a întrebat George neliniștit după ce s-a urcat în mașină.

— În afacerea cu împușcăturile? Nimic deocamdată. Proverb chinezesc: nu-ți face griji pentru griji până nu te îngrijorează grijile!

George a dat din cap.

— Cum îți mai merge, Loșa?

— Ca pe roate, băiete. Ia spune-mi, ai pupat-o pe fata aia deja?

A accelerat printre automobilele din trafic.

— Care fată?

— Minka Dorova, măi, fătălăule. E gagica ta, nu-i așa?

— Păi cred că da, însă n-am pupat-o.

— Ce ești tu, fătălău sau bărbat? a tunat Loșa. Fata aia tânjește după un gruzin. Îți dai seama după felul cum se uită mereu în jur pe sub genele alea negre și lungi. E vremea s-o pupi. Trebuie s-o pupi în seara asta. Că de nu… îmi rad jumate din mustață în semn de protest!

— Loșa, glumești!

— Ba nu, îți jur. O să mă întrebe toată lumea, „Loșa, unde-ți sunt mustățile?”, iar eu le voi spune ce fătălău ești. Invit-o la o plimbare în parcul Sokolniki. Dă-i o masă zdravănă. Fetelor, stomacul plin le merge direct între picioare. Zboing! Ca locomotiva când îi bagi cărbuni la cazan. Trenul scoate abur și, zboing, șuieră fluierul. Adaugă și câteva guri de coniac. Ascultă-l pe Loșa, că știe. Dă-i telefon acuma.

George s-a gândit câteva clipe. Loșa avea dreptate. Minka îi plăcea. O visa noaptea. Acum ori niciodată.

— Lasă-mă la casa de pe chei.

— Zboing! Așa te vreau!

George, purtând încă tricoul de fotbal al echipei Spartak și șortul alb, s-a uitat după limuzina care se îndepărta în viteză pe pod. A cercetat cu privirea etajul al optulea al aripii estice a clădirii moderniste de pe malul râului Moscova. Luminile erau aprinse în apartamentul familiei Dorov. S-a rugat să nu răspundă tatăl Minkăi, „Puiul opărit”: cu puțin noroc, ar fi la Piața Veche, terorizându-și subordonații ca întotdeauna. Și cu siguranță că mama ei, doctorița Dorova, se afla la clinica din Kremlin. Ludmila, menajera, pregătea probabil cina pentru Senka, Demian și adorabila lui Minka. A ridicat receptorul în cabina telefonică publică, a ascultat cum suna și apoi a dat drumul copeicii.

— Vă ascult.

Victorie! Vocea Minkăi, dulce ca un zumzet de bondar.

— Ce-i nou? Sunt George. Ai mei mă înnebunesc cu… cu povestea asta. Tu ce faci?

— La fel și la mine. Tata spune că acel club a fost nebolșevic, o erezie burgheză. Părerea lui este că totul e o conspirație. Dar mama zice că astea-s prostii. Școala clocotește de zvonuri. E absurd! Să-i chemăm pe Andrei și pe Serafima și să ne întâlnim undeva? L-am sunat pe Andrei mai devreme și am zis că poate noi…

George a intrat brusc în panică. Loșa va trebui să-și radă mustățile pe jumătate. Curaj!

— Nu, hai să fim doar noi doi astă-seară. Sunt atât de multe de discutat.

O pauză. Ghicise ea oare ceva?

— A, bine. Mă inviți la cină?

George a ridicat degetul mare: Zboing! Stomacul plin!

— Sunt în cabina telefonică de pe chei. Mă uit în sus la geamul tău. Ne întâlnim la locul obişnuit?

— Dă-mi zece minute. Mai bine să-mi pun o rochie frumoasă. Ne vedem curând!

Rezemat cu spatele de cabină, George s-a pus pe aşteptat. Nu mai era mult.

•

Minka a ieşit din holul casei de pe chei într-o rochie roşie, care ştia că-i vine bine. Dar imediat ce a păşit în aerul răcoros al serii, doi bărbaţi în costum au luat-o pe sus atât de repede, încât s-a pomenit aşezată între ei pe bancheta din spate într-o Volga pătrăţoasă, maşina funcţionărimii mijlocii, înainte de a apuca să zică ceva.

— Ce înseamnă asta? Cine sunteţi? a scâncit ea în vreme ce automobilul gonea în noapte.

Bărbatul aflat pe scaunul de lângă şofer s-a întors.

— Doar câteva întrebări, a zis el. O să te întorci la întâlnirea cu drăguţul tău în doi timpi şi trei mişcări.

•

Pe cealaltă parte a străzii, băiatul în echipamentul de fotbal al echipei Spartak, care stătea lângă o cabină telefonică, văzuse totul.

— Minka! *Nu*!, a exclamat George, pomenindu-se şi el luat pe sus şi condus într-o maşinuţă Emeka. Pe când accelerau printre celelalte automobile şi traversau râul, el îşi tot repeta: Loşa va trebui să-şi radă mustăţile… Era doar ceva legat de cei doi morţi de pe pod, şi-a spus el peste câteva minute. Nu avea nimic de ascuns. „Organele” trebuiau să investigheze, şi el avea să răspundă la toate întrebările lor.

Dar, dacă era atât de simplu, de ce se temea aşa tare? De ce avea tricoul ud leoarcă de sudoare? Şi de ce era îngrijorat şi în privinţa Minkăi? Negreşit că tatăl său avea să-l scoată cât de curând. Apoi, şi-a amintit că-l auzise pe tatăl lui spunându-i mamei vitrege: „La cum decurg lucrurile, va trebui să-i duc şi să-i iau acasă în fiecare zi până ce se încheie toată povestea”. George îi auzise adesea şuşotind dincolo de uşa băii şi, chiar dacă în cea mai mare parte rămânea mereu inaudibilă, conversaţia se încheia practic întotdeauna cu cuvintele: „Să nu spui nimic nimănui. Poartă-te firesc în continuare”.

Bătăile inimii îi răsunau în urechi ca nişte bufnituri surde. Asta nu putea să însemne decât un singur lucru: tatăl său nu avea să mişte nimic.

•

Sus, în apartamentul lui de tip *kommunalka*, Andrei îşi făcea planuri pentru seară. Loşa era pe drum să-l preia şi apoi să se întâlnească cu George şi cu prietenii lui.

— Distracţie plăcută, i-a urat mama. Dar să ai grijă totuşi. Fii atent ce vorbeşti!

— Nu fi caraghioasă, mamă. Pe curând.

Dar, atunci când a ajuns jos, nu Loșa era la volan, ci un cu totul alt șofer.

— Hopa sus, băiete, i-a zis șoferul. Te ducem să-ți revezi prietenii mai repede decât crezi.

— Dar nu e ăsta drumul spre strada Granovski, a spus Andrei cinci minute mai târziu, pe când mașina a virat în Piața Dzerjinski, unde clădirile păreau enorme cavouri de granit.

— Nu mergi pe strada Granovski, i-a răspuns șoferul.

Andrei a închis o clipă ochii și a simțit cu groază cum se prăbușea într-un hău fără fund.

— Ce-i, doar nu ești mirat, copile? l-a întrebat șoferul.

Andrei a clătinat din cap. Nu era sigur că ar fi fost în stare să vorbească nici dacă ar fi vrut. Își simțea încheieturile mâinilor și picioarelor ca și când ar fi fost din gelatină, iar sângele îi era rece ca gheața.

— Ma…

Nu izbutea să pronunțe cuvântul.

— Maică-ta? O să fie bine. La urma urmei, e obișnuită cu chestiile astea, nu?

•

La restaurantul Aragvi în acea noapte. Șeful de sală Longhinoz i-a condus pe Sofia Zeitlin și pe câțiva dintre amicii de la studiourile Mosfilm către masa ei favorită, aflată chiar dedesubtul orchestrei. I-a reținut încheietura mâinii o secundă mai mult decât ar fi fost necesar: avea vești importante.

— Mergeți direct la masă, le-a strigat ea prietenilor. Comandați-mi și mie un Cosmopolitan.

Rămasă în urma celorlalți lângă șeful de sală, Longhinoz i-a șoptit:

— Alții în vacanță. Sus pe deal.

— Sus pe deal? Câți? Cine? a răspuns ea fără suflare, cu gura aproape lipită de urechea lui cu cercelul de perlă.

— Un avion de vânătoare Iak. Modelul al doilea. Consultație la medicii locali. Programare la ora două.

Inima ei bătea nebunește:

— O, Doamne!

Pricepuse codul lui numaidecât.

În vacanță însemna arestați. Sus pe deal era închisoarea Lubianka. Iak era marca de avioane de vânătoare fabricate la Satinovgrad. Prin urmare, „Iak” era Satinov. „Modelul al doilea” însemna al doilea copil, George. „Medicii locali” – doctorița Dorova. „Ora două”: al doilea copil, adică Minka.

Sofia a intuit că Longhinoz știa aceste lucruri pentru că făcea unele servicii discrete „competenților lucrători” cekiști, servicii fără îndoială legate de alimente, fete și informații. El era în siguranță, cu condiția ca informația să se transmită într-o singură direcție.

Longhinoz a ridicat ambele mâini ca şi când ar fi spus: Îmi pare rău, dar nu e decât rutină. Conducând-o la masă, i-a şoptit:

— Un mic sfat, Sofia. Ţine-ţi cornițele înăuntru, scumpo!

•

În acea noapte, Sofia n-a putut să mănânce. Aveau oare toate acestea s-o atingă şi pe Serafima ei? se întreba. Se zice că eu sunt actrița preferată a lui Stalin şi că-i plac scenariile lui Konstantin. Sau cred şi eu reclama care mi se face? Tovarăşul Satinov e favoritul lui Stalin, dar acest lucru nu l-a protejat pe George. Stalin l-a retrogradat pe fiul său Vasili şi şi-a renegat celălalt fiu, pe Iakov, atunci când l-au capturat nemții. Concluzia? Împuşcăturile aveau să fie anchetate, indiferent cine era implicat. Iar ea nu putea să nu-şi amintească acele vremuri teribile de la sfârşitul anilor ’30, când iubita ei verişoară, Saşenka, dispăruse împreună cu soțul şi copiii ei. Pur şi simplu, dispăruse de pe fața pământului.

S-a gândit la propria viață: la legăturile ei de dragoste, la filmele de război, la firea pătimaşă moştenită de la incorigibilul ei tată, la dependența ei de acele escapade amoroase care făceau suportabilă rutina onorabilei instituții a căsătoriei. Dar dacă aveau s-o aresteze pe Serafima? Va putea ea să îndure?

15.

Cursa către şcoală: ora opt şi un sfert în dimineața următoare. În parcarea de la Granovski, Sofia Zeitlin s-a urcat în Rolls împreună cu Serafima.

— De ce trebuie să vii şi tu? Nu-mi place deloc că vii.

Serafima s-a încruntat la mama ei.

— E deja suficient de jenant să mă aflu în maşina asta.

— Nu-mi fac decât datoria de mamă, a răspuns Sofia.

Îi era groază de scenele de la porțile şcolii.

— Ia uite! Familia Satinov.

S-au uitat la Herkules şi la Tamara Satinov cum se urcau în maşina lor cu Marlen şi cu Mariko. Tamara arăta groaznic. Avea cearcăne negre sub ochi, pielea de pe pomeții înguşti părea întinsă la maximum şi biata femeie trebuia acum să-şi țină orele în fața scaunului gol al fiului său vitreg.

Serafima şi-a privit insistent mama.

— Unde e George? Mamă, tu ştii ceva, nu-i aşa?

— Bună dimineața, Hirocenko, l-a salutat Sofia cu voce tare pe şoferul lor. Au demarat în tăcere.

La Porțile de Aur, Sofia i-a citit dintr-o privire pe părinți şi pe copiii care lipseau. Ceilalți părinți se mişcau prea iute, prea nervoşi, se uitau împrejur ca şi

cum s-ar fi temut de ceea ce puteau descoperi. Al cui copil s-a mai topit în burdihanul „Organelor”? Micul grup din faţa porţilor şcolii, atât de distins şi de monden înainte, părea dintr-odată cuprins de deznădejde şi osândit.

S-a întâlnit cu Herkules Satinov, care ieşea. Tamara intrase împreună cu copiii.

— Herkules! i-a zis Sofia. Cum ne facem noi datoria, ca nişte părinţi model…

— Datorie. Al doilea nume al meu, a replicat Satinov.

Familia Titorenko a trecut pe lângă ei, salutându-i pe Sofia şi pe Satinov.

— Da, tovarăşi, ce zi frumoasă, nu-i aşa? a răspuns Satinov.

Sofia a încercat să-şi închipuie cum se simţeau cei doi Titorenko şi a înţeles că aparenta lor cordialitate reprezenta de fapt un amestec de solidaritate şi uşurare. Acum, când Satinovii şi Dorovii se aflau în aceeaşi barcă, Vlad al lor nu mai era singur.

Sofia s-a aşezat la coadă să dea mâna cu directoarea Medvedeva. Dorovii erau chiar în faţă – cu Demian şi micul Senka, dar fără Minka. Daşka nu se machiase şi avea părul negru prins într-un coc, dar era tot fermecătoare într-o bluză largă înflorată, şi avea *chutzpahr*[4] să sporovăie verzi şi uscate, de parcă nu se întâmplase nimic.

— Nu ţi se pare şi ţie că banchetul a fost acum o eternitate? a întrebat Sofia.

— Cu zeci de ani în urmă, a răspuns Daşka foindu-se prin preajma copiilor. Bun, oi fi reţinut oare tot ce scria prin manualele acelea? În fiecare zi, apar alte şi alte chestii de reţinut! Vor acum să organizez o seară de „cine ştie câştigă” în scopuri filantropice. Se pare că lumea a uitat că am şi eu treaba mea de făcut. A, Demian, am uitat tema la matematică? Bine, hai, du-te.

Daşka obişnuia doar să-l sărute din fugă pe Demian, dar în acea zi l-a strâns în braţe.

— Dă-mi drumul, mami. Flăcăul de şaptesprezece ani s-a zvârcolit eliberându-se din braţele ei. Parcă ai fi un şarpe boa.

— O, Doamne, a oftat Daşka. Am dat greş.

— Poţi să mă pupi *pe mine* cât doreşti, mami, a spus Senka.

Fiindcă era doar un băieţel şi prin urmare îndrăgostit de mama lui, Senka i s-a dăruit, închizând ochii, cu un zâmbet extatic până când Ghenrih şi-a bătut soţia pe umăr.

— Nu sugruma copilul, i-a spus el tăios.

Era mai palid şi mai ofilit ca oricând.

— Ţi-am mai spus-o. Îl răsfeţi pe băiatul ăsta prea mult. Noi, bolşevicii, nu procedăm aşa.

— Nu-mi iese nimic cum trebuie astăzi. Daşka a ridicat din umeri, zâmbind vitejeşte.

---

4 Impertinenţă, tupeu (idiş). (*N.r.*).

Ajunși în față, directoarea Medvedeva le-a întins mâna.

— Bună dimineața, tovarășe Dorov, tovarășă doctor Dorova, văd că nu e toată lumea prezentă astăzi. Răcelile de vară sunt cele mai păcătoase, nu-i așa, tovarășa doctor?

— Să sperăm că nu se va răspândi, a spus Daşka.

— O, madame Zeitlin, bună dimineața, a salutat-o directoarea Medvedeva pe Sofia. Avem părinții prezenți în formație completă astăzi. O fi de la soare.

Dar Sofia n-o asculta. Își privea fiica pierzându-se pe culoarul școlii.

Serafimocika e în siguranță, se gândea ea. Deocamdată.

•

În camera de anchetă de la închisoarea Lubianka, Kobulov s-a aplecat peste birou ca să miroasă părul des al Minkăi.

— Până și mireasma ți-e dulce. Ca mierea. Ce șampon folosești? Să le spun și eu fetelor mele cu ce să se spele. Le-ar prinde bine o lecție de la o mică prințesă ca tine.

Minka s-a făcut mică în fața lui, speriată de acest bărbat cât un taur, cu inelele și cu parfumul lui atât de puternic încât fata putea aproape să simtă pe limbă gustul de cuișoare.

N-avea nicio idee cine altcineva mai era închis și interogat.

La început, când nu a putut închide un ochi toată noaptea, în celula care puțea a dezinfectant și urină, și-a făcut griji în privința lui George: o fi așteptat-o? Și-o fi închipuit că-i trăsese clapa? Dar apoi și-a dat seama că arestarea ei fusese planificată. Sau cekiștii ascultau telefonul părinților ei, sau George o ademenise să iasă pentru a fi arestată. Însă categoric el n-ar fi făcut așa ceva. Nu George.

Când s-a făcut dimineață și gardienii au ridicat găleata cu zoaie și au împărțit apoi *kașa* apoasă și ceaiul slab cu o jumătate de cub de zahăr, întâlnirea ei cu George părea veche de un secol. Și ce făceau oare părinții ei? Știau unde se află? Păreau foarte departe și ei. Chiar și după numai câteva ore la Lubianka, începea să devină altă persoană.

Un gardian a deschis vasistasul din ușa celulei, căruia deținuții îi spuneau „orificiul lui Iuda”, apoi zăvorul s-a tras scârțâind și Minka a fost dusă pe coridoare, urcată pe scări, coborâtă pe niște trepte metalice, scoasă printr-o ușă capitonată cu alte încuietori și introdusă într-o nouă clădire, fără miros de urină și dezinfectant, în camera unde stătea acum așezată în fața unui birou melaminat cu o singură lampă. Peste câteva clipe se deschisese ușa, iar acest colos cu stele de general pe epoleți și părul cârlionțat geluit își făcuse apariția și stătea acolo privind-o, cu mâinile în șolduri.

— Minka, i-a spus el acum. Ajută-mă să pun cap la cap toată istoria. Povestește-mi despre Roza și Nikolașa.

— Erau împreună.

— Un cuplu adică? Se futeau?

— Vai, nu, nimeni nu face așa ceva. Dar erau împreună.

— Se iubeau?

Minka s-a uitat în jos, la încălțările ei: era tot în sandalele roz.

— Într-un fel, a zis ea, simțindu-se ca o trădătoare.

Kobulov s-a ridicat și a ieșit, trântind ușa, și a pășit țanțoș pe coridor până la ușa următoare, pe care a deschis-o. Înăuntru se afla un alt tânăr, singur.

George Satinov a ridicat privirea, tresărind.

— Fata aia pe nume Roza Șako îl iubea pe Nikolașa Blagov? a întrebat Kobulov.

George a clipit spre el ușor dezorientat. Purta încă echipamentul de fotbal. Un flăcău privilegiat, se vedea de la o poștă, și-a spus Kobulov, un adevărat fiu de baron.

— Da.

— Ce fel de iubire? De cățeluș? Voia să se mărite cu el?

— Iubire adevărată. Da. Era așa de romantică și de dulce cu el.

— Nu ți-am cerut biografia ei. Era doar o pasiune de moment sau treabă serioasă?

— Probabil că-și dorea să se mărite cu el, dar…

— Răspunde la întrebări și-atât. Ea îl iubea. El o iubea. Și cu asta basta.

Lui George i se zbătea un ochi și Kobulov putea să-și dea seama că se concentra și-și alegea cu mare grijă cuvintele.

— Păi…

— Bun așa. Minka aia e o adevărată frumusețe. Prietena ta?

— Nu.

— Ai pupat-o?

— Nu.

— Ai futut-o?

— Nu, sigur că nu.

George a roșit și a dat să-și acopere fața cu mâinile.

— Păi de ce, ești vreun fătălău? Kobulov a zâmbit, delectându-se cu puterea pe care-o avea asupra băiatului. Ai văzut? Știu totul despre tine. Loșa mi-e vechi prieten. Da, da, am petrecut clipe frumoase împreună, pot să-ți spun.

Kobulov s-a sculat în picioare, a trântit ușa și s-a dus în următoarea cameră de anchetă, unde Andrei Kurbski era interogat de subalternul lui cel ager, Moghilciuk.

— Roza îl adora pe Nikolașa, spunea Andrei. Ar fi făcut orice pentru el.

— Și băiatul cum se purta cu ea? a întrebat Kobulov, preluând frâiele.

— El țipa la ea. O subestima. Era un adevărat tiran. Mereu trebuia să comande el.

— Ăsta-i cooperant? l-a întrebat Kobulov pe Moghilciuk.

— Da, sunt, a spus Andrei.

— Păi să faci bine să fii, i-a zis Kobulov. Pentru că știm ce hram porți, și nu ești ca ceilalți. Nu trebuie să ne purtăm cu mănuși cu tine, Kurbski. Ești fiul unui dușman al poporului care s-a strecurat în școala aia, printre tineretul de aur. Iar noi ne punem acum următoarea întrebare: nu cumva tu ai pus la cale crimele?

Andrei s-a albit la față.

— Nu!

— Dacă se dovedește că ai avut vreo legătură cu aceste crime, *Vișka* e ceea ce o să capeți.

Kobulov folosea acronimul pentru pedeapsa supremă: moartea. „Un glonț în ceafă.” S-a întors către Moghilciuk.

— Îl crezi, tovarășe colonel?

— Nu sunt sigur că-l cred, tovarășe general, a spus Moghilciuk.

— Nici eu. Așadar, Roza și Nikolașa erau supremii îndrăgostiți. Spune-ne ce a intervenit, Andrei?

— N-aș spune că Nikolașa era…

— Ce s-a schimbat? Ce l-a făcut s-o ucidă? Ori îmi spui, ori te fac praf și pulbere.

Kobulov a observat că Andrei își tot încleștа mâinile ca să nu-i mai tremure.

— Bănuiesc… bănuiesc că Nikolașa a aflat despre numirea tatălui său în Mexic.

Kobulov a bătut din palme.

— Sigur că da! Numirea! Nikolașa urma să plece!

L-a apucat pe Moghilciuk de brațu-i plăpând, l-a tras afară din încăpere și după el pe coridor. Perspectiva unui caz rezolvat în câteva ore îi făcea nările să freamăte.

Minka a ridicat ochii spre cei doi bărbați care intraseră în camera de anchetă. Unul era colosul plin de pietre prețioase, cu părul cârlionțat, celălalt era colonelul roșcovan și ochelarist, mohorât ca un contabil.

— Minka, a zis colosul. Când a aflat Nikolașa despre numirea în Mexic?

— Cu o zi înainte de Parada Victoriei.

— Era încântat? a întrebat roșcovanul, aplecându-se deasupra ei. Minka a simțit că i se făcea rău dintr-odată.

— Nu. A spus că el va refuza să plece.

— Bun așa! a zis colosul, pocnind din palme. Tovarășe Moghilciuk, hai să fumăm o țigară.

•

Afară, pe coridor, cei doi bărbați s-au strâns unul în altul.

— Ce credeți, tovarășe general?

Cu aristocrații de genul lui Kobulov era indicat să folosești titlurile și gradele ori de câte ori se putea.

— Suntem aproape, tovarășe general?

— A meritat să-i aducem pe toți, a răspuns Kobulov. Și-a frecat mâinile. Să mergem și să-i raportăm lui Lavrenti Pavlovici Beria. O să fie mulțumit de noi, nu?

16.

Doctorița Daşka Dorova și-a pus preocupată halatul alb, a închis ușa cabinetului său aflat la ultimul etaj din Kremlevka, Clinica Kremlinului, și s-a așezat pe sofaua de catifea.

Era o încăpere primitoare amenajată în stil vechi, confortabil, cu covoare persane care se suprapuneau parțial, picturi în ulei cu păduri și conace de la începutul secolului, un stand pentru umbrele din piele cafenie, două scaune moi de piele și sofaua. În dreapta, se găsea un pat medical, cu o draperie albă de jur împrejur.

Ea stătea de obicei la un birou vechi, cu blatul acoperit de piele verde și două telefoane de bachelită pe o latură. Portretul lui Stalin – întotdeauna o indicație a importanței funcționarului – avea dimensiuni medii, nu era vreun original de Gherasimov și nici măcar pictat în ulei, dar seiful ei era unul mare, deoarece dosarele medicale ale conducătorilor constituiau secrete de stat.

Rămasă în sfârșit singură, a constatat că respira accelerat. Nu te pierde cu firea, Daşka, și-a spus. Presiunea multiplelor roluri – mamă, soție, medic, ministru – era sufocantă; și asta nu era totul. Nu mai făcea față și ceva, indiferent cât de prețios, se cerea sacrificat. Până și acasă trebuia să fie cu băgare de seamă: Ghenrih era convins că partidul și „cavalerii săi neînfricați”, așa cum numea el poliția secretă, nu puteau să dea greș. Exista un model de comportament bolșevic, iar el, în calitate de conștiință a partidului, avea puterea să decidă și să vegheze la aplicarea lui, pentru că tovarășul Stalin îi acordase încredere acum. Ghenrih hotăra fiecare detaliu al vieții ei, trebuia s-o facă. Se număra printre conducătorii bolșevici și nimic – nici decorațiunile casei lor de la țară, nici rețeta pentru masa de prânz, nici regulile destinate copiilor – nu era prea neînsemnat ca să nu-și dea el cu părerea. Iar acest lucru o făcea pe Daşka să se simtă în siguranță. Numai pasiunea ei pentru modă se sustrăsese întrucâtva controlului lui Ghenrih.

Dar acum o arestaseră pe Minka, draga ei Minka. Pe dinafară, Daşka se arăta veselă și exuberantă, dar înăuntrul ei era un talmeș-balmeș de emoții și spaime. Minka, iubita mea, unde ești? Ești teafără? murmura ea. Răspunde-le la întrebări și vino acasă. Slavă Domnului, ceilalți copii ai ei erau în siguranță.

Îi iubea nespus de mult pe toți patru, firește, dar Senka, cel de-al patrulea, ultimul, pruncul adus pe lume la treizeci de ani, replica ei în miniatură, cu fața lui

prelungă, buzele cărnoase, pistruii presărați pe năsuc și tenul măsliniu, era bucuria ei. Nimic altceva, nicio ambiție, nicio pasiune indiferent cât de îndrăgită nu conta pentru ea mai mult decât Senka, „Profesorașul” ei.

A închis ochii. Parcă-i bătea o tobă în cap; îi zvâcneau tâmplele. Măcar dacă Ghenrih ar sta de vorbă cu ea, dacă ar putea să mai lase puțin deoparte regulile, controalele și regulamentele lui. Așa cum stăteau lucrurile, se simțea complet singură.

— Tovarășă doctor, aveți o programare peste cinci minute, s-a auzit vocea asistentei din difuzorul de pe birou.

Daşka avea două birouri: unul se afla la Ministerul Sănătății, iar celălalt aici, la Kremlevka, locul unde „tovarășii cu răspundere” erau tratați de cei mai buni specialiști. Când începuse ea lucrul, Kremlevka se găsea chiar în interiorul Kremlinului, dar acum fusese mutată într-un nou sediu, pe strada Granovski, aproape de clădirea unde locuiau mulți dintre conducători.

Provenind dintr-o familie evreiască din Galiția, Daşka studiase medicina la Odessa. După mai mulți ani de-a lungul cărora lucrase ca medic cardiolog, o avansaseră la Kremlevka, unde devenise medicul de nădejde al multora dintre conducători. Cei mai mulți sufereau de hipertensiune, arterioscleroză și alte boli cronice asociate cu munca în exces, alimentația bogată în grăsimi, stresul, lipsa de mișcare, obezitatea și alcoolismul.

Tovarășul Andreev: dureri de cap. Tratament: cocaină. Tovarășul Jdanov: afecțiune cardiacă și alcoolism. Tratament: repaus total, fără alcool. Tovarășul Beria: obezitate; alcool în exces. Tratament: dietă vegetariană.

Apoi, spre sfârșitul anului 1944, tovarășul Molotov o convocase la Consiliul de Miniștri de la Kremlin.

— Luați loc, tovarășă doctor, îi spusese, cu vocea lui de robot.

Daşka observase că avea un cap sferic, dotat cu lornion, conectat aproape direct la trunchi, fără cine știe ce gât.

— Dați-mi voie să trec direct la subiect. Cum vi s-ar părea postul de ministru al Sănătății?

Daşka s-a tras surprinsă – șocată chiar – înapoi.

— Sunt medic, a protestat ea. Nici să conduc Kremlevka nu e tocmai ideal pentru mine. N-am avut niciodată atribuțiuni guvernamentale.

— Tovarășul Stalin dorește să începeți de mâine.

Molotov și-a coborât privirea. În fața lui, pe birou, se afla un bilețel mâzgălit cu creion roșu. În timpul scurtei lor întrevederi, ea a izbutit să-l descifreze: *Tov. Molotov. Ministrul Sănătății nu face treabă bună. Demite-l și numește-o pe cardiologa de la Kremlevka. I. St.*

Tovarășul Stalin nici măcar nu-și amintise numele ei, și-a dat Daşka seama, dar nici nu se cunoscuseră vreodată. Cum nu avea ambiții speciale și nu umblase

niciodată după o astfel de promovare, pesemne o recomandase cineva: Jdanov sau Beria?

Daşka avea o chemare puternică: iubea medicina, îi făcea plăcere să ajute oamenii şi năzuise dintotdeauna să devină medic. Desigur, savura finețurile vieții, mai cu seamă hainele la modă (de preferință, importate de la Paris), însă trăia pentru familia ei sau mai exact pentru copii.

Acum, la ora 9:30 dimineața, avea o programare care în mod normal n-ar fi preocupat-o. Dar nu-şi putea lua gândul de la Minka şi-şi făcea griji şi pentru ceilalți tineri. Nu dormise deloc, iar partea cea mai proastă era că nu putea să-i ajute cu nimic. Cu absolut nimic.

Îi cunoştea pe conducători. Îi văzuse la bustul gol. Le ştia secretele de ordin medical şi, deseori, mai mult decât atât, fiindcă până şi demnitarii bolşevici simțeau nevoia să i se destăinuie doctorului.

Daşka îşi aştepta următorul pacient, cu siguranță un bărbat puternic, care ar fi putut obține eliberarea Minkăi. Dar ar fi încălcat regulile dacă ar fi solicitat ajutor special.

Nu, trebuia să continue ca şi când draga ei Minka nu s-ar fi aflat la nici doi kilometri distanță, într-o celulă din cea mai temută închisoare din Europa. Şi-a dus mâinile la față. N-avea să plângă. Nu trebuia să facă asta!

Unul dintre telefoanele de pe biroul ei a început să sune şi, scuturându-se de lacrimile care-i alunecau tăcute pe obraz, s-a ridicat şi a răspuns.

— Tovarăşă doctor, tovarăşul vă aşteaptă.

Daşka s-a privit în oglindă. Se dăduse cu puțin rimel ca să-şi ascundă ochii căprui obosiți şi-şi prinsese părul cel negru într-un coc sever, dar era prezentabilă. De la mama ei învățase că trebuie să arăți cu atât mai bine, cu cât e mai mare provocarea. Ştia că era o femeie frumoasă.

Şi-a îndreptat umerii, şi-a prins stetoscopul de gât, a deschis uşa şi a afişat surâsul ei orbitor.

— Poftiți înăuntru, tovarăşe.

•

— Tovarăşul Beria nu este în biroul său, a spus consilierul care răspundea de agenda complicată a lui Beria. Vă rog să aşteptați.

I-a făcut semn din cap lui Kobulov să se aşeze în celălalt capăt al anticamerei goale.

Kobulov a scos un mormăit şi şi-a depus trupul mătăhălos pe canapeaua de piele, resemnându-se să aştepte.

După zece minute, a sunat unul din telefoanele de bachelită de pe biroul consilierului.

— Tovarăşe Kobulov, tovarăşul Beria la telefon, a zis consilierul.

Kobulov a apucat nerăbdător receptorul.

— Lavrenti Pavlovici, a spus el, am rezolvat cazul. Da, vă spun că da. L-am închis! Păi…

Aici, Kobulov a rânjit triumfător spre Moghilciuk, care-l venera în mod deosebit pe Beria.

— Lucrurile stau în felul următor: Nikolaşa Blagov o iubeşte pe Roza Şako. Ea îl iubeşte pe el. Vor să se căsătorească. El este un degenerat şi un prăpădit care dă din gură întruna despre moarte. Ea e ca o petală de trandafir, prostuţă, numai zâmbet, dar el o iubeşte la nebunie. Literalmente. Aude că taică-su va fi trimis în Mexic. O va pierde pe Roza. Poate că n-o va mai vedea niciodată. Aşa c-o ucide şi apoi îşi ia şi el zilele. Rezolvat!

Tăcere, cu excepţia unei voci metalice care zbiera din receptor. Kobulov s-a îndreptat treptat până când a luat poziţia de drepţi.

— Am înţeles. Desigur. Ne prezentăm numaidecât acolo, Lavrenti Pavlovici!

Kobulov a trântit receptorul, cu inima bătându-i nebuneşte şi palmele transpirate.

— Dobitocule!

L-a înşfăcat de braţ pe Moghilciuk şi l-a împins afară din anticamera lui Beria. Imediat ce-au ieşit pe coridor, i-a tras un pumn în figură:

— Nici vorbă să fie rezolvat, ba m-ai făcut şi de râs în faţa tovarăşului Beria!

— Dar eu… aaah!

Moghilciuk s-a dat înapoi şi şi-a dus mâna la obraz. Stalin recomandase odată conducerea prin forţa pumnului. Aceasta era autoritatea bolşevică. Dar îi sângera buza.

— M-aţi tăiat cu inelele!

— Vrei să-ţi mai trag una în mutră, pămpălăule? Hai! a tunat Kobulov, pornind cu paşi mari pe coridor şi ieşind în curtea unde aştepta un grup de şoferi.

Au coborât într-un Packard colina din jurul Kremlinului şi au luat-o pe Gorki, cotind apoi pe Granovski. Dar nu s-au oprit în dreptul casei unde locuia familia Satinov, ci şi-au continuat drumul.

•

La capătul străzii, maşina a virat la stânga, în faţa unei clădiri fără nume. De la două gherete succesive de pază li s-a făcut semn să intre. Kobulov şi Moghilciuk, care îşi ţinea acum o batistă la gură, au sărit din maşină şi au urcat scările în grabă. Nişte infirmiere cu şorţuri şi un doctor în halat alb fumau în holul clădirii, unde stăteau de pază patru agenţi cu petliţe albastre, dotaţi cu automate PPŞ.

Colonelul Nadaraia, şeful pazei lui Beria, un bărbat scund şi voinic, cu părul blond şi ochii puţin bulbucaţi, îi aştepta la capătul holului. S-a pupat cu Kobulov aşa cum fac tovarăşii de pahar.

— Dă-i bătaie, Taurule, i-a spus el în gruzina lor maternă. Şi cine-i amicul roşcovan cu buza spartă? Dă-i bătaie. Te aşteaptă!

Unul din oamenii lui Nadaraia ținea deschisă ușa liftului, deși mai mulți doctori și infirmiere așteptau să se urce. Au coborât două etaje și, când s-au deschis ușile, au dat de alți doi agenți de pază.

— Pe aici! a spus un al treilea și i-a condus, pe un culoar cu gresie albastră, prin două uși batante. Kobulov a observat că, pe măsură ce se afundau mai mult în clădire, se făcea tot mai frig, iar mirosul de formaldehidă și săpun fenolic devenea tot mai înțepător. În cele din urmă, au pătruns într-o sală rece, cu faianță albă și șănțulețe în podeaua de ciment ca un abator. Înaintea lor se întindea un perete întreg cu uși de oțel.

— Aha, aici mi-erai, Sherlock Holmes! De ce ai întârziat atâta? Te pomenești că rezolvai alte cazuri, grăsan prost ce ești?

Lavrenti Beria, într-un sacou bej de vară, cu cămașă georgiană înflorată deschisă la gât și pantaloni largi din în, stătea între două mese albe solide.

— Păi tu îți închipui că n-am altceva mai bun de făcut? Nevastă-mea e plecată la Gagra și mă așteaptă o fetișcană de paisprezece ani la dacea.

— Îmi cer iertare, Lavrenti Pavlovici, a spus Kobulov, făcând o ușoară plecăciune.

— Tovarășul Stalin va cere un raport în seara aceasta. Dar nu te mai năpusti așa, Taurule. Uite-așa ajungem să greșim. Durează atâta cât durează.

Beria a aruncat o privire spre Moghilciuk.

— Ce-ai pățit la buză?

— M-am ciocnit de o ușă.

Beria a izbucnit în râs.

— Se văd urmele inelelor lui Kobulov. Nu mai da vina pe subalterni, Taurule. A fost teoria ta, nu? Profesore Șpighelglaz, unde sunteți?

— Aici sunt! a cântat un glas fonf, cu accent idiș. Simplu, foahte simplu, tovarăși.

Beria s-a dat la o parte și profesorul Șpighelglaz și-a făcut apariția, cu niște ochelari cu ditamai rama neagră, care păreau imenși pe chipul lui ascuțit. Halatul alb pe care-l purta se asorta cu claia lui de păr cărunt încrețit.

Profesorul avea o alură atât de spectrală, încât fusese acoperit cu totul de trupul burduhănos al lui Beria.

— Domnilor, am ceva să vă arăt.

— Fă-o cum trebuie și te întorci în laboratorul tău tihnit din *șaraș*ka. N-o faci cum trebuie, ajungi la doborât de copaci dincolo de cercul polar.

— Ahh, nicio phimejdie de așa ceva! Profesorul Șpighelglaz părea încântat să aibă un astfel de caz interesant. Putem thece mai departe? Să-i scoatem așadar pe tinerii noștri oaspeți nocturni. Așa le spunem aici, oaspeți nocturni.

I-a făcut semn unui tânăr cu ochii adânciți în orbite, care arăta de parcă ar fi petrecut prea multă vreme în compania morților. Asistentul a deschis ușile de oțel și a tras afară o platformă metalică pe care stătea culcat trupul gol, ca de ceară, al

unui adolescent roşcovan. La ieşirea platformei, au coborât nişte picioare cu rotile, permiţându-i tânărului cu ochii încercănaţi să tragă targa lângă una dintre cele două mese solide. Apoi, împreună cu un alt asistent, a ridicat-o pe masă.

— Ia să vedem, domnilor.

Lui Kobulov îi făcea plăcere să i se spună domn – profesorul vorbea ca şi când revoluţia n-ar fi avut loc niciodată, iar el şi Beria ar fi fost doi generali aristocraţi.

— Cine sunt oaspeţii noştri nocturni? *Ach ja*. Blagov, Nikolaşa. Optsprezece ani, a zis profesorul, citind de pe o etichetă legată la degetul mare de la picior.

Cadavrul i se părea lui Kobulov că arăta ca şi când ar fi fost filetat: linii roşii zimţate – ca de cale ferată, pe o hartă din carne, sau ca un fermoar de piele – se întindeau în jurul capului, acolo unde începea părul, şi coborau de la beregată spre centrul toracelui, despărţindu-se în dreptul taliei. Totul era curat şi îngrijit, cu excepţia fălcii şi gurii. Oricât de mult s-ar fi chinuit cineva, n-ar fi reuşit să le facă la loc. Asistenţii s-au întors apoi la uşile de oţel. De această dată, un trup gol feminin a fost aşezat pe cealaltă masă. Şi acesta, cu o etichetă pe degetul de la picior.

— Şako, Roza. Optsprezece ani.

Beria a fluierat printre dinţi, privind-o pe adolescentă.

— Ce păcat că n-am dat de ea când era încă în viaţă, nu-i aşa, Taurule?

— Nu-i genul meu, a spus Kobulov, cu un rânjet. Cam prea drăguţică pentru mine.

Beria s-a întors spre profesor.

— Începe cu băiatul, i-a ordonat.

— Ahh da, Lavrenti Pavlovici. Ei bine, e destul de evident atunci când cercetăm rănile. Băiatul are o rană dihectă de glonţ tras dintr-un revolver Mauser militar. O împuşcătură.

S-a aplecat deasupra feţei lui Nikolaşa.

— Există în gură o rană de inthare, care a zdrobit falca şi a trecut prin cutia chaniană, phovocând o thaumă catasthofică.

A răsucit capul băiatului, cu părul roşcat pieptănat pe spate.

— Iar aici este rana de ieşihe, în spatele capului. Moahte fulgehătoare.

— Şi fata? a întrebat Beria.

— Ahh da, fata. S-a mutat la masa cealaltă. Aici, pe sânul drept, domnilor, se poate vedea o singură împuşcătură în inimă. Foahte cuhată. Am exthas glonţul. Iată-l. Îl puteţi păstra, dhagă domnule general, ca amintire de la mine, ha ha. Da, s-a folosit un revolver militar obişnuit. Mauser. Moahte fulgehătoare de asemenea.

— Poftim, a zis Beria.

— Aşadar, *el* a împuşcat-o pe ea şi pe urmă s-a împuşcat singur? Aşa cum am spus eu? a întrebat Kobulov.

— Te rog, luminează-l pe camaradul meu cel greu de cap, profesore, a zis Beria.

— Prea bine, domnilor. Nikolaşa Blagov a fost ucis de un foc de armă tras de la aproximativ şapte metri. Uitaţi rana.

S-a aplecat deasupra mesei până când a fost foarte aproape de gura zdrobită.

— Nu există arsuri de praf de puşcă. Priviţi acum rana ei.

S-a întors către masa cealaltă cu o agilitate surprinzătoare.

— Ia uitaţi! A ei are marginile foahte clar înnegrite. E de la mică distanţă. Ea este cea care l-a ucis şi s-a sinucis după aceea. Pe el l-a făcut pulbere, iar ea, ca o sinucigaşă tipică, s-a împuşcat în inimă. Doamnelor le place curăţenia, nu? Chipul ei este imaculat. Vedeţi? Simplu, totul este foahte simplu.

— Mulţumesc, profesore.

Beria s-a uitat la Kobulov şi la Moghilciuk şi a desfăcut palmele.

— Aţi înţeles taman pe dos, tăntălăilor. Să ţineţi minte că morţii ăştia sunt fiica unui mareşal şi fiul unui secretar de stat. Să ţineţi minte pe ai cui copii i-am arestat. Puneţi osul la treabă, dacă nu vreţi să ajungeţi să păziţi lepădăturile de pe Kolîma. „Instanţa” e nerăbdătoare.

Le-a întors spatele, frecându-şi mâinile.

— Bun, acum mă aşteaptă o fetişcană delicioasă de-ţi vine s-o mănânci. Fragedă ca o căpşunică de vară. Şi pe urmă un meci de baschet cu gărzile.

A ieşit grăbit din morgă, urmat de colonelul Nadaraia şi de celelalte gărzi de corp.

— Câtă energie are tovarăşul Beria, a rostit încet Kobulov. Şi ce minte. Fiecare clipă a fiecărei zile este organizată cu precizia unui ceas elveţian. Noi suntem nişte pigmei pe lângă dânsul. Haide, Moghilciuk, să ne întoarcem la jocurile noastre şcoleşti.

17.

Tamara nu vorbise aproape deloc cu Herkules în apartamentul lor. Aveau microfoane? El era de părere că da. Nu putea să discute cu el în maşină, din cauza gărzilor. Şi nici la Porţile de Aur.

Astfel, în mod cu totul excepţional, după ce i-au lăsat pe copii la şcoală, i-a spus:

— Trebuie să vorbesc ceva cu tine.

— Ai timp să mă însoţeşti până la Alexandrovski Sad? a întrebat-o Satinov.

Tamara nu avea ore până la zece şi au pornit amândoi spre Kremlin pe jos în tăcere. În ziua aceea, Herkules nu purta uniforma, ci un costum de vară, cu o

pălărie albă de fetru trasă pe ochi, iar Tamara l-a privit și a remarcat ce bărbat chipeș era.

Două gărzi de corp mergeau în față, Loșa venea în spatele lor, iar mașina îi urma torcând ca o pisică la vreo douăzeci de metri în urmă. Viscolul văratic al funigeilor dănțuia în jurul lor. Pe străzi umblau tineri ostași, o fată în costum de marinar, pensionari cu șepci pe cap, cu ochii pe jumătate închiși, legănați de aerul blând și domol. Tamara a observat că, uneori, acești spectatori somnambuli tresăreau treziți de scânteia recunoașterii. „Acela nu era cumva…?" își întrebau însoțitorii, trecând pe lângă Satinov.

Dacă ar ști ei că viața noastră nu e așa de ușoară pe cât pare, își zicea Tamara.

Asigurându-se că nu-i putea auzi nimeni, l-a luat de braț pe Satinov. Încă de la dispariția lui George, își dorise cu ardoare să discute cu el.

Îl adora pe Herkules al ei. În cercul acestor conducători necioplți, care beau excesiv, cu neveste grase și deprimate și copii răsfățați, cu probleme de comportament, prietenele Tamarei ziceau adesea: „Dacă aș avea eu un soț ca Satinov… Tamara, ce norocoasă ești". Ea le răspundea: „E un soț minunat, dar tare mi-aș dori să stea mai mult de vorbă cu mine…"

În pofida tuturor anilor petrecuți împreună, îi era greu să respire normal în preajma acestui om, care părea detașat și rece. De ce n-o alinta și el câteodată? De ce nu putea să aibă parte de un bărbat care să vorbească cu ea și să-i povestească ce-a mai făcut peste zi? La fel fusese și atunci când fiul lui cel mare, Vania, murise în război. Ei îi venea să urle și să-și sfâșie hainele, iar el părea să digere doar. Se întreba dacă nu cumva el nu era de fapt atât de profund, dacă pur și simplu nu voia să se complice sau dacă nu cumva avea, și mai rău, inima împietrită? Plânsese o dată, dar mai apoi îi spusese: „Patria toată varsă lacrimi, Tamriko. Nu facem excepție nici noi". Și se întorsese pe front, lăsând-o pe ea să-i consoleze pe ceilalți copii. Acum, fiul i se afla la închisoare și ea tot nu reușea să găsească drumul spre inima lui.

— Herkules, ai vreo veste despre George? l-a întrebat ea.

— Niciuna.

— Dar te-ai văzut cu… el astă-noapte, nu?

Se referea, firește, la Stalin.

— Da.

— Și n-a zis nimic?

Satinov a clătinat din cap.

— E istovit peste măsură.

— Dar Beria a spus ceva?

— Nu.

— Cât îl urăsc pe omul acela. E respingător, Herkules. Cum poți lucra cu el?

— Revoluția are nevoie de oameni ca Beria. Este cel mai bun șef bolșevic al nostru, cu toate lipsurile lui.

— E un violator, un criminal.

— Tamriko! A oftat. Să fim recunoscători că mă aflu în relații bune cu el, în aceste vremuri de restriște.

— O, Doamne!

Așadar, George se găsea în mâinile lui Beria. Ochii i s-au umplut de lacrimi.

— Nu pot să dorm, Herkules. Sunt teribil de îngrijorată. În mod normal, îmi iubesc meseria, dar la școală e acum ca într-un cuib de viespi. Mă uit în bănci și George… Andrei, Vlad și Minka sunt cu toții absenți! Și scumpa de Roza! Îmi vine să plâng. Nici copiii nu se pot concentra. Unii sunt înspăimântați, alții dau buzna să-și denunțe prietenii. În cancelarie te simți… cum era prin anii ’30. Profesorul Rimm pune la cale ceva…

Se codea să-i împărtășească soțului intrigile meschine din cancelarie, dar nu se mai putea abține și totul a ieșit la iveală.

— Ce bine cunoscut îmi sună, a zis el cu un zâmbet ușor. E întocmai ca un birou politic în miniatură.

— Mi-e teribil de dor de George, și nici măcar nu e copilul meu. Tu cum faci față?

— Nu prea dorm cine știe ce. În privința asta, programul lui Stalin mi se potrivește.

— Te-ai ținut atât de tare atunci când Vania…

— Ascultă, Tamriko, a zis Satinov scurt. Trebuie să menții aparențele. Mai cu seamă la școală.

— Dar Mariko tot întreabă de George, și ea, și Marlen.

— Trebuie să le spui să înceteze. George și prietenii lui vor fi tratați cum trebuie și se vor întoarce acasă curând. Sunt simpli martori. Doi copii au murit. Trebuie făcută anchetă. Să afle ce s-a întâmplat. Asta-i tot.

— Atunci, de ce-i așa mare secret?

— Așa procedăm noi, bolșevicii.

— Dar tu ești unul dintre cei mai puternici oameni din țară, de ce nu poți să stai de vorbă cu cineva? Să afli când vine George acasă.

— Stalin e foarte pornit împotriva oricărui favoritism.

„Și asta ar trebui să mă facă să mă simt mai bine?” s-a întrebat Tamara.

— Desigur, a zis ea.

— Uite, am construit statul visat de Lenin, am câștigat războiul. Când tai lemne, sar și așchii.

Nu iarăși sloganul ăsta blestemat! Dar a încuviințat supusă.

Satinov s-a oprit.

— Trebuie să plec.

A sărutat-o pe frunte și ea l-a urmărit cu privirea la intrarea pe Poarta Spaski în Kremlin.

Câteodată, și-a spus, e minunat să fii soția unui erou de fier; alteori, e prea dureros să găsești cuvintele potrivite.

•

Beria s-a prăbușit cu un șuierat astmatic lângă fata cea nouă, cu sânii ei cenușii-verzui care se bălăbăneau ca niște fese de cămilă. Ce repriză! Apoi, a sunat *vertușka*, telefonul direct cu Kremlinul. Chiar nu mai poate omul să aibă o clipă de liniște? s-a întrebat, ridicând receptorul.

— Tovarășul Beria?

— La telefon.

— Tovarășul Stalin vă așteaptă, a zis vocea inexpresivă a lui Poskriobîșev.

Trecuseră cinci minute după douăsprezece noaptea, dar în lumea lui Stalin era miezul zilei. Beria și-a îmbrăcat repede obișnuita lui cămașă gruzină țipătoare și sacoul larg, dar s-a întors totuși să arunce o ultimă privire spre fata de paisprezece ani care stătea goală, întinsă în patul lui, cu pielea de pe pântecele ei plat înroșită și puțin șifonată de greutatea lui.

— Colonelul Nadaraia te va duce cu mașina acasă, i-a spus cu blândețe, așezându-se alături de ea.

Slavă Domnului că reușise să scape de sifilis înainte să dea peste această comoară! Dar trebuia să slăbească! Te stoarce de vlagă o fată la vârsta asta. Notă pentru tovarășul Beria: mănâncă mai multă salată! Chiar îi tremură mâna când o mângâie pe părul cel lung și pe pielea satinată a spatelui, deasupra feselor.

— Dar mai întâi colonelul Nadaraia îți va arăta apartamentul pe care l-am ales pentru tine și mama ta.

— Vai, Lavrenti, mulțumesc! Ce minunat! Mama va fi așa de fericită.

— Va fi, da, a consimțit el.

O cunoștea pe mama ei. Ea fusese amanta lui mai întâi.

— Ești mulțumit de mine, nu? a întrebat ea, încruntându-se drăgălaș.

— Da, sigur că da. Ne vedem mâine.

Chiar m-a prins în mreje fata asta, se gândea el în timp ce Packardul pătrundea în viteză pe Poarta Spaski în Kremlin și făcea o curbă până la Colțul cel Mic al triunghiularului Palat galben. Da, iată cum o perfecțiune de fată îi topește inima unuia dintre cei mai duri bărbați ai acestei ere a carnivorilor.

Beria a luat liftul până la etajul al doilea, și-a prezentat permisul de liberă trecere la două rânduri de paznici (nici el nu era scutit) și a mers cu pași grăbiți pe interminabilele culoare acoperite cu carpetă albastră prinsă cu inele de alamă în parchet. Alte două puncte de control și, în sfârșit, preda pistolul Nagan gărzilor din fața biroului tovarășului Stalin.

Două globuri pământești cât un stat de om străjuiau de o parte și de alta ușile. Doi miniștri și mai mulți generali așteptau țepeni în anticameră, ditamai adulții care-și țineau hârtiile pe genunchi ca niște elevi speriați. O analogie cât se poate

de nimerită, şi-a zis Beria, fiindcă tocmai despre elevi, printre altele, venise să discute.

Nu mai era însă la fel de impresionat de Marele Stalin. Observase greşelile crunte ale lui Stalin din primele săptămâni de război, încăpăţânarea şi panica lui, irosirea a milioane de vieţi. Da, Stalin n-ar fi câştigat războiul fără sprijinul său. Nu-şi dădea oare Stalin seama că el, Beria, împreună cu „Organele" menţinuseră ţara unită? Beria se considera nu doar un simplu cekist, ci politicianul cel mai capabil din toată conducerea.

Beţivanul ăsta bătrân nu doar că nu-mi apreciază talentele, îşi spunea, dar se crede el geniu şi nu mai conteneşte cu lăudăroşenia!

— „Stăpânul" e gata să vă primească acum, a spus Poskriobîşev, cu pielea lividă şi zbârcită pe obraz de parcă ar fi suferit o arsură.

Cei doi nu se suportau reciproc: Poskriobîşev era un mâzgălici umil şi fricos, care-l ura pe Beria şi-l considera vinovat de execuţia tinerei şi iubitei sale soţii în 1939, după care continuase de altfel să-l slujească pe Stalin cu credinţă. Beria nu putea, firește, să-i spună că, deşi el îi prezentase şefului probele care demonstrau că soţia lui Poskriobîşev avea legături cu troţkiştii, Stalin fusese cel care ordonase uciderea ei.

În timp ce Poskriobîşev, în tunică şi pantaloni militari, îl conducea prin scurtul coridor care ducea la uşile duble, Beria a întrebat cu glas scăzut:

— E o seară liniştită?

Voia să spună: e în toane bune Stalin?

— E o minunată noapte de vară, a răspuns Poskriobîşev, adică: Da, în toane bune. Urmează să-şi vadă noile uniforme. Iată-le!

Trei tineri vânjoşi, toţi atletici, au intrat în anticameră înveşmântaţi în uniforme de culoare crem, înzorzonate cu fir de aur împletit, care s-ar fi potrivit de minune într-o operetă de Offenbach. Unul purta chiar o mantie aurie. În urma lor, lipăia Lerner, croitorul, cu metrul şi creta în degetele lui sprintene, albite la vârfuri şi fără astâmpăr.

— Ce eleganţă, a chicotit Beria.

— Staţi acolo, le-a spus Poskriobîşev flăcăilor.

Apoi, a ridicat receptorul unuia dintre numeroasele lui telefoane şi a zis:

— Tovarăşe Stalin, Lerner este aici. Uniformele.

Uneori, viaţa chiar că era absurdă, a reflectat Beria în timp ce uşile duble s-au deschis şi Stalin şi-a făcut apariţia, tras la faţă, cu părul cărunt zbârlit de parcă ar fi fost ras cu briciul. Avea o tunică simplă, doar cu epoleţii de mareşal şi un singur Ordin al lui Lenin.

— Cine sunt ăştia? a întrebat el ţâfnos, privindu-i pe tineri. Ce caută păunii ăştia aici?

Cele trei manechine au salutat. Lerner a făcut o plecăciune.

— Uniformele de generalisim pentru aprobarea dumneavoastră, tovarăşe Stalin, a spus Poskriobîşev. Lerner a venit să vă prezinte micile detalii.

Lerner, care îşi începuse cariera croind uniformele ţarului, a făcut din nou o plecăciune.

— Tovarăşul Stalin îţi este recunoscător, Lerner, a zis Stalin, întotdeauna politicos cu lucrătorii din servicii.

Dar la Beria şi Poskriobîşev a mârâit:

— A cui a fost ideea? A ta, Lavrenti? Ei bine, nu mi se potrivesc. Îmi trebuie ceva cu mult mai modest. Lerner, vrei să arăt ca un portar sau un capelmaistru?

Le-a întors spatele şi s-a dus înapoi în biroul său.

— Creezi pentru tovarăşul Stalin, nu pentru Hermann Göring! i-a spus printre dinţi Beria lui Lerner. Înapoi la planşetă!

Lerner s-a retras în anticameră frângându-şi mâinile.

După ce Poskriobîşev a închis uşile în urma lui, Beria a intrat în biroul spaţios al lui Stalin, cu storuri albe încreţite care acopereau aproape toate ferestrele. Pe peretele din spate tronau portretele lui Marx şi Lenin, alături de masca mortuară a celui din urmă. O masă lungă, cu douăzeci de locuri, fiecare dintre ele dotat cu agendă şi sugativă, ocupa centrul camerei. În celălalt capăt, se găsea un birou cu o extensie pe care stăteau vreo opt telefoane de bachelită şi o măsuţă perpendiculară, formând împreună un T. Pe biroul foarte ordonat nu se afla aproape nimic, cu excepţia unui tampon, a unei scrumiere cu o pipă care avea o ţigară aprinsă în scobitura ei şi a unui pahar cu ceai aburind. În spatele biroului, erau un seif cenuşiu de înălţimea unui om şi o uşă mică, de unde şi-a făcut apariţia Stalin cu o sticlă de coniac armenesc. S-a aşezat la birou, a turnat două linguriţe de alcool în ceai, a amestecat şi apoi a ridicat privirea.

— *Gamajoba*. Vorbea adesea în gruzină cu Beria atunci când erau singuri. Ce-ai pentru mine?

— Sunt multe de raportat, Iosif Vissarionovici.

— Care e planul pentru excursia în Germania?

Beria a deschis servieta de piele şi a extras câteva hârtii. Chiar şi după toţi aceşti ani, după toate urzelile împreună, succesele repurtate în război şi în edificarea statului şi toate micile lor secrete de „muncă la negru”, crimă şi tortură, Stalin îl trata pe Beria doar ca pe o slugă credincioasă, specializată în treburi murdare. Într-adevăr, existaseră vacanţe în familie la Marea Neagră – lui Stalin îi plăcea soţia sa, Nina, şi avea încredere în fiul lui, Sergo –, dar Beria tot nu se simţea apreciat la justa valoare. Nu mai departe decât în ianuarie, la unul dintre dineurile de la Ialta, Stalin îl prezentase preşedintelui Roosevelt ca „Himmlerul meu”. În acel moment, începuse el să-l urască pe Stalin. Fanfaron beţivan! Unde ar fi fost Stalin fără el?

— Întâlnirile cu preşedintele american şi cu prim-ministrul britanic sunt programate să înceapă la 17 iulie, a spus Beria.

— Voi sosi ultimul. N-au decât să ajungă ceilalţi primii, a zis Stalin.

— Am înţeles.

— Îmi lipseşte Roosevelt. Truman ăsta nici nu se poate compara cu Roosevelt. Cât despre Churchill, ăla e în stare să-ţi bage mâna în buzunar ca să-ţi fure o copeică. Da, până şi o copeică.

— Totul este pregătit pentru dumneavoastră la Berlin, i-a spus Beria. Distanţa până la Potsdam este de 1 923 de kilometri. Pentru a asigura protecţia adecvată, 1 515 agenţi de la Interne şi Securitate, împreună cu 17 409 militari vor fi plasaţi după cum urmează: în URSS, 6 oameni pe kilometru; în Polonia, 10 oameni pe kilometru; în Germania, 15 pe kilometru. Pe traseu, vor patrula 8 trenuri blindate. Şapte regimente şi 900 de agenţi de pază vă vor apăra. Securitatea internă, asigurată de Secţia a şasea, va funcţiona pe trei cercuri concentrice de 2 041 de oameni şi…

— Perfect, a zis Stalin, dând din mână.

Şi-a aprins din nou pipa, pufăind norişori de fum şi privindu-i cum suiau lin, cu ochii ca nişte fante umede, aproape închişi.

— Aveţi totul aici în memoriu.

Beria i-a înmânat nişte foi bătute la maşină.

— Nu vreau gărzi de onoare şi fanfare la sosire. Serios vorbesc. Sunt obosit.

— Am înţeles.

— Alte noutăţi despre noul armament american?

— Dispozitivul nuclear. Agenţii noştri de la British Foreign Office ne informează că este aproape gata. E posibil ca America să-l folosească împotriva japonezilor. Are o putere de distrugere uimitoare.

— Să mă ţii la curent îndeaproape. Bun, cu elevii ce se mai aude?

— Am făcut nişte progrese…

— Unii dintre ei sunt la tine?

Beria ştia că „la tine” însemna în puşcăriile de care răspundea el.

— Da, patru dintre ei.

Le-a rostit numele.

— Unul din băieţii lui Satinov, carevasăzică? De-a ce se jucau acolo?

— Am făcut cercetări şi am descoperit că fata – fiica mareşalului Şako – a fost cea care l-a împuşcat pe băiatul lui Blagov, Nikolaşa.

— Aha, Romeo şi Julieta, asta era?

— Ea era îndrăgostită de el. Dar lui îi sucise minţile o altă fată, Serafima Romaşkina, ştiţi, fiica actriţei.

— Aşa cum am bănuit eu. Un triunghi amoros.

— Aţi avut dreptate. Atunci când Roza Şako a aflat că ambasadorul Blagov a fost numit peste hotare şi băiatul urma să plece cu el, ceva s-a rupt în ea şi l-a împuşcat.

— Şi pe urmă s-a împuşcat singură?

Sinuciderea reprezenta un subiect sensibil pentru Stalin: soția lui, Nadia, se împușcase. Un moment lung de tăcere.

— Nadia ar fi avut patruzeci și trei de ani acum.

Stalin a oftat, apoi și-a venit în fire. Tăcere. Nu se auzea decât un om bătrân pufăind din pipă.

Beria aștepta. Știa că Stalin se gândea la „Cazul copiilor”. Lui Beria nu-i făcea nicio plăcere să interogheze adolescenți. Era ceva supărător și cumva prea apropiat de propriul său fiu iubit, care frecventase tot Școala nr. 801. „Sunt doar niște copii nevinovați. Haideți să le dăm drumul”, era tentat să afirme. Numai că el și Stalin știau mai bine decât oricine că nu exista pe fața pământului vreun alt mijloc mai puternic prin care să ții pe cineva sub control decât să-i amenințI copiii. Și-a ridicat ochii tulburi și lipsiți de culoare și privirea lui a întâlnit-o pe cea nemiloasă a lui Stalin.

— Și zici că erau costumați ca de bal mascat?

Un rictus de tigru.

— Exact, a spus Beria.

Stalin și-a scuturat pipa. Aștepta acum. Beria a căutat printre foi și a citit din raportul lui Kobulov.

— Amândoi copiii decedați erau membri ai unei grupări secrete numite „Clubul romanticilor fatali”. Apartenență pe bază de selecție și tăinuită. Întâlniri clandestine în cimitire. Obsesie pentru romantism și moarte.

— Și ce citeau, Dracula? a întrebat Stalin, nedumerit.

— Pușkin.

— Măcar studiau literatură de calitate.

— Precum ați sesizat imediat, e o poveste de dragoste între adolescenți. O chestie răsuflată. Să le dăm drumul copiilor acum?

Beria și-a regretat pe loc vorbele.

— Știi ce făceau acolo?

— Kobulov zice că se jucau ceva care se numea Jocul.

— Și lui Kobulov nu i-a dat prin cap să afle ce era acest Joc? Și de unde a făcut rost de armă Roza Șako?

Beria știa că Stalin nu-și iertase niciodată cumnatul pentru vina de a-i fi dat soției sale pistolul cu care se împușcase.

— Mai sunt destule de făcut în „Cazul copiilor”.

Stalin s-a lăsat pe spate în scaun și a apăsat un buton care a acționat o sonerie afară.

Poskriobîșev a deschis ușa și a rămas în poziție de drepți, cu agenda ridicată și creionul pregătit.

— Da, Iosif Vissarionovici?

— Așa, să invităm câțiva tovarăși la un film și la o gustare. Sună-i pe tovarășul Satinov și pe ceilalți șapte.

Trecuse deja o jumătate de oră după miezul nopții. De la Vladivostok, la răsărit (unde trupele sovietice fuseseră comasate pentru a ataca Japonia), și până la Berlin, la apus, dormeau rușii și noile popoare supuse, nu însă și conducătorii lor. La Moscova, miniștrii, mareșalii și cekiștii așteptau în birourile lor să plece tovarășul Stalin de la serviciu. Acum, că Stalin îi convocase pe cei șapte la cină, Poskriobîșev urma să-și anunțe câțiva prieteni privilegiați că puteau să se ducă și ei acasă.

— Ești ocupat mai târziu, tovarășe Beria?

— *Didi madlobt*, mulțumesc foarte mult, a zis Beria în georgiană. Ocupat mai târziu? Cine îndrăznea să fie ocupat mai târziu? În niciun caz el, asta era sigur.

18.

La ora unu noaptea, ochiul lui Iuda din ușa celulei lui George Satinov s-a deschis cu un clic. El dormea pentru prima dată așa cum trebuie, convins că interogatoriile se sfârșiseră. Anchetatorii păruseră mulțumiți de răspunsurile lui, după care fusese dus înapoi în celulă și primise o masă. Acum, dintr-odată, s-a temut că urma și altceva. Zăngănitul legăturii de chei, pocnetul cizmelor pe ciment și apoi, peste câteva clipe, zăvoarele au scârțâit.

— Îmbracă-te. Acum.

A auzit cum se descuiau alte zăvoare, cum se deschideau alte uși și s-a întrebat cine se mai afla acolo de la el din școală. Străbătând coridoarele sub escortă, auzea pașii unui alt deținut în urma lui. Să fi fost Vlad? Sau Minka? S-a rugat ca Minka să fie teafără și ca nimeni altcineva să nu mai fi dat de necaz: nici Serafima și nici Andrei. Își dorea foarte mult s-o vadă pe Minka, pentru ca ea să știe că era aproape și că n-o trădase. „Oare oi fi îndrăgostit de ea?” s-a întrebat. „Cum poți să știi așa ceva?”

Șiruri de uși de celule, miros de dezinfectant și sudoare la concurentă, scări metalice.

— Privirea drept înainte! Nicio vorbă! a lătrat scurt unul dintre gardieni.

— Arestat, treci în boxă, i-a ordonat celălalt, și a fost introdus cu forța într-o boxă de metal ca un coșciug vertical: ușa s-a închis, s-a răsucit un zăvor. Respirând greu, George a început să transpire. A auzit cum se apropia un alt arestat ca și el și cum i se poruncea și lui:

— Privirea drept înainte! Nicio vorbă!

După mers și după respirație, și-a imaginat că era Minka. Și-a întins gâtul o clipă și s-a pregătit să strige: „Minka! Tu ești? Știu că ești aici!” Dar coridorul s-a golit îndată din nou, coșciugul a fost descuiat și a putut să respire iară liber. Sus pe scări și apoi în jos, prin mai multe uși etanșate. În timp ce-l duceau către

camerele de anchetă, auzea în minte glasul mânios al tatălui său. „Vă strâng de gât cu mâna mea”, îi avertizase pe George și pe Marlen, dacă urma să afle că erau implicați în chestiunea împușcăturilor. Și iată că George era. Ce-avea să zică tatăl său?

În cameră, George l-a regăsit nu doar pe Moghilciuk, roșcovanul ochelarist, ci și pe uriașul Kobulov. Ambii erau încordați și concentrați. Se terminase cu glumele.

— Suntem aproape gata să vă trimitem acasă, a spus Moghilciuk. A întins o ceașcă de cafea și i-a pus-o în față. Pentru tine!

— Mulțumesc, a zis George. A sorbit din cafea. Lucrați mereu și noaptea?

— Doar știi de la tatăl tău cum merg lucrurile, i-a răspuns Moghilciuk.

— Bun, a spus Kobulov, bătând darabana cu degetele pline de inele, care semănau cu niște gândaci încărcați cu diamante în spinare. Să ne spui doar atât: ce era Jocul?

— Jocul? a întrebat George, surprins.

— Vrem toate detaliile, a explicat Moghilciuk.

— Era un soi de pantomimă de fapt.

— Cine o dirija?

— Nikolașa și Vlad.

— Și vă costumați ca la bal?

— Da, dar ce importanță are? N-are nicio legătură cu ceea ce s-a întâmplat.

— Lasă-ne pe noi să decidem asta, a zis Kobulov. Continuă.

•

Minka a clătinat din cap.

— Nu l-am luat niciodată în serios. Mi se părea absurd.

— Dar ce era de fapt acest Joc, arestată Dorova? a întrebat Kobulov.

— Era o reconstituire.

— Ce fel de reconstituire?

— Literară sau istorică.

— M-ai băgat în ceață, fato. Ciripește odată. Trebuie să avem totul gata până în zori.

— Uneori era chiar moartea lui Pușkin. Reconstituiam duelul în care a fost ucis…

•

— Alteori, a continuat Vlad în cea de-a treia cameră de anchetă, era duelul din *Oneghin* de Pușkin.

— Cine lua hotărârea? a întrebat Moghilciuk.

— Nikolașa.

— Și pe urmă?

— Împrumutam costumele și ne prezentam la cimitirul unde Nikolașa conducea ceremoniile.

— Ceremoniile? a repetat Kobulov, care se sprijinea acum de perete, fumând țigară de la țigară.

— Obișnuiam să intonăm anumite lucruri.

— Ce lucruri? s-a aplecat Kobulov peste Vlad, suflându-i fumul în față.

— Mă băgați în sperieți, a spus Vlad.

— Am să te bag eu de-a binelea în sperieți dacă nu-i dai drumul mai repede.

— Păi, la început… Nikolașa se uita în „Cartea lui de catifea a iubirii” și spunea ceva de genul „Tovarăși romantici, ne-am adunat aici să celebrăm pasiunea mai presus decât știința. Lipsiți de dragoste, să murim tineri”. Și toată lumea repeta: „Lipsiți de dragoste, să murim tineri!”

Kobulov a clătinat din cap și și-a golit plămânii de fum cu o tuse cleioasă.

— Băi, mie asta îmi sună a magie!

•

— Asta a fost și impresia mea, a încuviințat Andrei. Am luat parte o singură dată la întrunirile acestui club secret. M-a pus pe gânduri. Era ceva antisovietic, însă nimeni nu lua în serios lucrurile, în afară de Nikolașa, Vlad și Roza.

— Intona și ea alături de ceilalți?

— Da, și pe urmă a întrebat: „Cine moare astă-seară?”

— Astea sunt chestii tenebroase, a spus Kobulov. Zi mai departe, arestat Kurbski.

— Apoi, Nikolașa a hotărât cine urma să-i joace pe Oneghin și pe Lenski. Oneghin îl omoară pe Lenski în duel.

— Și dup-aia?

— Am pus în scenă duelul, citind versurile.

— Cu ce fel de arme?

— Pistoalele de duel de la teatru.

— Și pistoalele astea de duel trăgeau cu gloanțe oarbe?

— Da.

— Deci nu existau arme adevărate?

— Eu unul n-am văzut așa ceva.

•

— Și deci își alegeau pistoalele din trusă, apoi, ținându-le îndreptate în sus, făceau pașii, a zis George.

— Ca la un duel adevărat? a întrebat Moghilciuk, părând interesat pentru prima oară în acea noapte.

— Da. Câteodată, număram eu.

— Ce numărai?

— Pașii la duel. Trebuia să spun: „V-apropiați!” În seara aceea, Nikolașa îl juca pe Oneghin, iar Roza pe Lenski, și începuseră să facă pașii la capătul îndepărtat al podului. Costumați. Era aglomerație, dar respectam totdeauna poemul cu sfințenie.

— Și ce-au spus?

— Nu mai țin minte exact.

— La dracu', arestat, nu mă aflu aici ca să-mi ții o prelegere literară!

— Lenski a încercat să țintească, dar Oneghin – adică Nikolașa – a fost mai rapid.

— Și deci ai văzut pistoalele? a întrebat Kobulov.

•

— Da. Chiar pistoalele de duel de la teatru, a zis Minka.

— Și cum arătau în seara aia?

— Așa cum arătau întotdeauna. Nu prea eram atenți, tovarășe general.

— Păi ce făceați?

— Beam vodcă. Și râdeam. George, Andrei, Serafima…

— Nu vă uitați?

— Podul era înțesat de oameni și îi tot pierdeam din vedere pe Nikolașa și pe Roza… Oricum, noi am crezut că era o glumă.

Minka a început să plângă.

•

— Eu am luat-o în serios, a recunoscut Vlad.

S-a frecat la ochi, scuturând compulsiv din degete, și pentru Kobulov era clar că se afla încă în stare de șoc.

— Câțiva dintre ceilalți doar se prosteau pe-acolo și stricau toată seara. Însă Jocul era un omagiu serios adus lui Pușkin. Nikolașa se înfuria când ceilalți se prosteau.

— Concentrează-te, arestat Titorenko. Povestește-ne ce s-a întâmplat.

— Roza fiind Lenski, ea era aceea care trebuia să moară.

— Cum obișnuiați să vă pregătiți pentru roluri?

— Eu aveam costumul: redingotă, cizme, pălărie tricorn. Cel care juca rolul lui Lenski, Roza în cazul acesta, avea pregătit niște sânge artificial de la teatru.

Sânge artificial, și-a notat Moghilciuk.

— Au făcut pașii. Nikolașa a tras piedica pistolului.

— Și Roza a luat linia de ochire?

— Da.

— Nikolașa a țintit?

— Da, și a recitat versurile din Pușkin unde se relatează duelul: *Oneghin trage foc deodată*!

— N-am nevoie de poezia ta tâmpită! a bătut în masă Kobulov. Dă-i drumul mai departe!

— Era de mare efect. Nikolașa trăgea cu pistolul, iar Roza urma să se prăbușească în timp ce noi am fi recitat:

Poetul nu mai este viu.

Sfârșit e prea de timpuriu:
O floare ce sub vânt amarnic,
În zori, din viță s-a desprins…

•

Moghilciuk s-a aplecat înainte.

— Dar el n-a tras cu pistolul, nu-i așa?

•

— Nu, a zis Andrei. Oneghin ar fi trebuit să-l ucidă pe Lenski. Urma:

În sanie atent l-așază;
Acasă duce-un groaznic dar.

— Ceea ce nu s-a mai întâmplat, nu?

— Nu, pentru că se tot băgau niște marinari beți, iar podul era atât de ticsit încât ne-am răzlețit cu toții…

— Dar Nikolașa și Roza aveau încă pistoalele în mâini?

— Cred că da. Noi ne uitam după ei. Băuserăm cu toții vodcă și ne prosteam pe-acolo. Dar nu-i mai vedeam. Și pe urmă am auzit deodată două împușcături.

Și-a dus mâinile la urechi și l-a privit pe Kobulov, copleșit de durere.

— Le mai aud și acum. Bum! Bum! Chiar și acum!

•

— *Ăsta* era Jocul?

Kobulov s-a scărpinat în capul cârlionțat. Era ora patru dimineața și ei ieșiseră pe coridor, într-o pauză.

— *Asta* era tot?

— Ridicoli copii, a încuviințat Moghilciuk.

— Și au murit pentru pantomima asta infantilă. Kobulov s-a scărpinat obosit pe obraz. Hai, tovarășe. Înainte de a prezenta raportul, trebuie să completăm și ultima verigă lipsă.

•

— Așa, George, a stăruit Moghilciuk. Aproape am ajuns la liman. Dar trebuie să te întreb despre arma crimei. Era un pistol militar Mauser și l-am găsit pe caldarâm. Acuma, noi știm cine pe cine a ucis…

— Nikolașa a omorât-o pe Roza, ticălosul, a sărit George înverșunat.

— Tu să răspunzi doar la întrebare, băiete. Avea Nikolașa pistol?

George s-a lăsat pe spate în scaun.

— Habar n-am. Dar sunt sigur că părinții lui țin arme în casă.

— Și eu sunt sigur de acest lucru. Dar să presupunem că nu Nikolașa a fost cel care a tras cu Mauserul. Să presupunem că a fost Roza.

•

— Ai văzut vreun pistol Mauser la Roza, arestato? a întrebat-o Kobulov pe Minka.

— Nu. Nikolașa era cel obsedat de arme și de moarte.

— Și l-ai văzut pe Nikolașa cu vreun pistol?

— Da.

— Un pistol de duel?

Minka și-a sprijinit capul în mâini ca să se gândească. Atunci când a ridicat ochii din nou, Kobulov a remarcat că era așa de obosită încât nu se mai concentra cum trebuia.

— Nu, a zis ea agale. Era un pistol adevărat.

Kobulov a zâmbit. Iată că ajungeau undeva.

— De unde a făcut rost de așa ceva?

Minka a părut brusc îngrijorată.

— Nu știu.

— Și cum ai văzut tu Mauserul?

— M-am uitat la Nikolașa când a scos pistoalele de duel din trusă, înainte să înceapă Jocul. A pus în locul lor pistolul cel adevărat.

— Plănuise să folosească pistolul adevărat și se răzgândise în ultimul moment?

— Tot ce se poate. El credea tot felul de tâmpenii. Spunea că duelul reprezintă linia frontului în bătălia dintre viața obișnuită și romantismul complet neobișnuit.

Lacrimi au început să-i curgă Minkăi din nou pe obraz.

— Spunea astfel de lucruri. Probabil că o armă adevărată ar fi făcut totul să fie și mai real.

•

— Să nu ne ascunzi nimic, Andrei, a zis Moghilciuk. Știi bine că maică-ta e complet singură. Și e îngrijorată, Andrei. Doar tu i-ai mai rămas.

— Cum a făcut Nikolașa rost de pistolul ăla? a întrebat Kobulov.

— După dineul de la Aragvi, în parcare, Nikolașa a întrebat dacă are vreunul dintre noi o armă.

— Ce motiv avea ca să pună o astfel de întrebare?

Andrei a ridicat din umeri.

— Zicea mereu tot felul de prostii. Zicea că „moartea e de preferat rutinei”. Complet absurd.

— Și avea cineva vreo armă?

Andrei a șovăit, fixând masa cu privirea.

— Mi-ar părea foarte rău s-o văd pe mama ta urcată în vreun tren de Norilsk, a insinuat Moghilciuk. Cei mai mulți nici nu apucă să ajungă în lagăre. Mor pe drum și, când trenul încetinește, ceilalți deținuți aruncă afară cadavrele. Știai asta, Andrei?

— Nu.

Îl cuprinseseră frisoanele.

— Gândește-te bine, Andrei. Cine contează cu adevărat pentru tine? Mama ta sau copiii ăia bogați?

Andrei și-a îndreptat spatele și l-a privit direct pe Moghilciuk.

— Nikolașa l-a întrebat pe George, care a spus că el n-avea armă. Însă gărzile tatălui său aveau.

•

Kobulov s-a așezat alături de Vlad Titorenko și l-a cuprins cu brațul.

— Păi vezi? E chiar amuzant. Acuma, spune-mi cum a ajuns arma la Roza?

— La Roza? Nu am văzut-o niciodată la ea.

— Dar ai văzut-o deschizând trusa?

— Da.

Vlad vorbea în șoaptă.

— Roza a ridicat-o de jos. Așa a ajuns arma la ea, a spus Kobulov, rostind rar cuvintele.

•

— Dar Roza îl iubea pe Nikolașa, a zis George. N-au interesat-o niciodată armele. N-ar fi făcut rău nici măcar unei muște.

Kobulov și Moghilciuk stăteau în fața lui George.

— Lasă munca de detectiv în seama noastră, George, a spus Kobulov, învârtindu-și inelele de pe degete.

Era dimineață devreme și undeva, deasupra meterezelor Lubiankăi, orizontul se lumina. Curând urmau să-i dea de cap și puteau să plece acasă.

— Cine i-a dat Mauserul lui Nikolașa?

O zvâcnire. Ca un pește care mușcă momeala prinsă de capătul firului. Kobulov s-a uitat la Moghilciuk și i-a remarcat falca umflată.

— Nu știu.

Kobulov s-a aplecat înainte, sprijinit în coate, astfel încât George să-i poată simți răsuflarea piperată și puterea.

— Tu i-ai dat acea armă lui Nikolașa, arestat?

Pe George îl treceau toate transpirațiile. Siguranța de sine, rangul, chiar și voința lui de a trăi păreau să se fi topit complet. Era pur și simplu terifiat, un puști speriat aflat la mare ananghie, iar Kobulov era mulțumit.

— Dar spuneați că Roza l-a împușcat pe Nikolașa. Ei nu i-am dat nicio armă. V-o jur!

— Știm de unde a luat Roza arma. Din trusă. Și știm și cum a ajuns acolo. Nikolașa a pus-o. Deci cum a ajuns la Nikolașa?

George s-a încovoiat și l-a podidit plânsul. Kobulov s-a tras mai în față ca să-i dea lovitura de grație.

— O, Doamne! Tata o să mă omoare.

— Lasă-l pe taică-tu, George. Nu ne pasă cine e taică-tu. Poate să fie și regele Angliei din partea noastră. Noi avem ordin de la Comitetul Central să te pisăm până se-alege praful din tine, dacă e cazul. Te mai întreb o dată: tu i-ai dat…

— Da! a strigat George. Eu i-am dat pistolul acela lui Nikolașa. El mi l-a cerut, iar eu nu m-am gândit la nimic rău. Tata are pistol. Fratele meu are pistol. Jumătate din Moscova are unul, așa mi s-a părut. Putea să facă rost de oriunde.

— Dar nu a făcut rost de oriunde, nu-i așa, George? A făcut rost de la tine.

George a dat din cap, cu fața umflată de plâns.

— Și tu de unde l-ai avut? Te-ai dus în biroul lui taică-tu și l-ai luat de acolo? Lui îi aparţine Mauserul care a ucis doi copii?

George n-a mai scos niciun cuvânt, după care s-a aplecat peste masă și a vomitat.

19.

Din momentul în care ajunsese la Stalin, la Blijniaia Dacea, și mai devreme în noaptea aceea, Satinov nu se gândise decât la fiul său.

Stalin, cei șapte conducători și Poskriobîșev stăteau la masa cea lungă din sufrageria lambrisată și sumbră. Discutau despre apropiatul război împotriva Japoniei imperiale, dar Satinov era cu gândul numai la ce făcea George. Dormea? Îl interogau oare din nou? George, fiul lui cel impertinent, ingratul și nebolșevicul lui fiu, da, fiul său favorit.

— Putem intra?

Valecika Istomina, vesela menajeră a lui Stalin, și ajutoarele ei, niște femei durdulii în halate albe ca de infirmiere, au adus cina pe măsuțe cu rotile: un ospăț gruzin cu șașlâc, delicioasa friptură de berbec. Au așezat felurile de mâncare pe masa de servire. Valecika s-a apropiat de Stalin cu mersul ei legănat.

— Totul este pregătit pentru dumneavoastră, Iosif Vissarionovici, a spus ea cu blândețe. Era foarte familiară cu el. Așa cum vă place dumneavoastră!

— Mulțumesc, Valecika. Du-te și toarnă-ți un pahar de Telavi. Îl meriți.

Stalin își trata menajera ca pe un membru al familiei, iar Satinov și-a dat seama că legătura lor era mai strânsă decât știa cineva.

— Haideți. Serviți-vă! Stalin a ridicat mâinile spre Satinov și ceilalți.

Conducătorii l-au urmat la masa de servire.

— Totul e în regulă, *bicio*?

Stalin era chiar lângă el, își scotea *lobio* cu polonicul și presăra pâine deasupra.

— Sigur că da, a răspuns el – cu excepția faptului că fiul meu e în pușcărie, după cum știi foarte bine, și-a zis în sinea lui, sec.

— Tamriko e în mare formă? Tot engleză predă?

— Exact.

— Și familia?

Stalin se uita drept în ochii lui, provocându-l să aducă vorba despre George, să cerșească iertare, să facă demersuri și să nesocotească toate regulile, să dea la iveală o cât de mică animozitate, care ar fi pătat întreaga familie și ar fi abătut asupra lor distrugerea totală. Să nu șoviă la niciun răspuns, își zisese Satinov. Nu-i evita privirea. N-ai nimic de ascuns față de Stalin, nicio umbră de resentiment măcar.

— Toate sunt așa cum trebuie să fie, a răspuns el cu fermitate.

Ochii căprui ai lui Stalin nu-l slăbeau.

— Bine! Servește-te cu mâncare.

Satinov a răsuflat. Ferocitatea concentrată și rece a lui Stalin nu înceta să-l uimească.

După cină, toasturile. Stalin îl ridiculiza pe Beria pentru că nu se atinsese de șașlâcuri.

— Tot iarbă mănânci? O să te transformi într-un bou.

Apoi, l-a luat peste picior pe Malenkov, cu bărbia lui triplă:

— Mănâncă mai puțin! Îți sugerez niște gimnastică cu Satinov.

— Sau cursuri de dans? a sugerat Nikita Hrușciov.

Satinov i-a studiat trupul turtit, negii de pe mutră, dinții de cal, costumul care atârna pe el ca un sac. Un țărănoi sadea.

— Nu era tovarășul Satinov expert în materie de *lezghinka*?

Stalin s-a răsucit spre el.

— Eu aveam impresia că *tu* ești marele dansator, Nikita.

— Eu? Nici doi pași nu-s în stare să fac.

— Cred că e cazul să te vedem cum dansezi, nu-i așa, tovarăși? a sugerat Stalin, cu o sclipire în ochi.

— Am auzit că Hrușciov e cel mai bun dansator al nostru! a strigat Beria.

— Cel mai tare dintre toți! a adăugat Malenkov.

Jdanov a sughițat. Era palid ca un mort. Nu se băga niciodată în astfel de clovnerii. El era om serios.

— Arată-ne, a poruncit Stalin.

— Nu pot… n-ar trebui… nu după așa un festin! a zis Hrușciov îngrijorat.

— N-o să mori dintr-atât, a râs Stalin. Tovarăși, să supunem la vot. Cine dorește să vadă dacă tovarășul Hrușciov știe să danseze *gopak*?

Satinov a ridicat mâna. Beria, Poskriobîșev, Jdanov și Molotov l-au imitat.

— Unanimitate! a declarat Stalin.

— Dansează! a strigat Beria, care începuse deja să aplaude.

— E ordinul Biroului Politic! l-a tachinat Stalin.

Ceilalți, cu excepția lui Stalin, aplaudau și scandau ritmic:

— Dans Hruș-ciov! Dans Hruș-ciov!

Hrușciov s-a uitat la Stalin, care a ridicat din umeri și și-a desfăcut palmele, scuzându-se. Hrușciov s-a sculat în picioare și, ridicând mâinile și îndoindu-și genunchii, a început să danseze *gopakul*.

— Parc-ai fi un bou pe gheață! a zis Stalin, bătând tactul. N-ai deloc simțul ritmului, Nikita. Hai, stai jos!

Hrușciov s-a prăbușit pe scaunul lui, gâfâind.

Beria, care juca rol de *tamada*, responsabilul cu toasturile la un ospăț gruzin, a închinat paharul de mai multe ori în cinstea dansatorilor bărbați și femei, mai cu seamă în cinstea femeilor.

Stalin își concentra atenția asupra lui Jdanov.

— Stai acolo mai pios ca însuși Hristos, dar de băut nu prea bei.

— Ar trebui să bea un gaj, a spus Beria.

Satinov știa că Beria îl detesta pe Jdanov, camaradul său în chestiunile intelectuale. Succesorul ales de Stalin.

Șiroaie de sudoare îi curgeau lui Jdanov pe față și Satinov vedea că se simțea rău.

— Kremlevka e de părere că trebuie să mă menajez. Inima, a explicat el.

— Kremlevka? Doctorița de-acolo? a întrebat Stalin.

— Doctorița Daşka Dorova.

— Mai nou primești ordine de la femei? Păi ascult-o pe tanti doctor atunci, a zis Stalin. Femeile pline de idei sunt ca heringii!

Ura femeile independente.

— Nici tovarășul Poskriobîșev nu și-a băut cum trebuie ultimul pahar, l-a pârât Beria.

— Așa e, Sașa? a întrebat Stalin.

— Ba l-am băut. N-ați văzut?

— Regulamentul spune că tovarășul Poskriobîșev trebuie să bea un gaj: trei păhărele deodată! a zis Beria.

Stalin a ridicat surâzător din sprâncene. Beria a umplut un pahar cu vodcă, iar Malenkov, acolitul său, i l-a întins lui Poskriobîșev, care s-a ridicat. Respirând adânc, l-a dat pe gât: gâl, gâl, gâl. Roșu la față, s-a clătinat. Un sughiț i-a zguduit tot trupul, a dat fuga până la ușile zăbrelite vitrate, le-a dat de perete și a vomitat în bazinul cu pești de afară. Beria a prins a râde pe-nfundate.

— Sașa e omul cel mai încăpățânat pe care-l cunosc, a zis Stalin, făcând eforturi să nu râdă și el. Însă mina i s-a schimbat apoi brusc. Cred că întreci măsura, Beria. Să nu mai terorizezi lumea la masa mea. Nu-mi place deloc. Cobori nivelul aici!

— Aveți dreptate, a zis Beria. Îmi cer iertare.

— Du-te și vezi dacă se simte bine.

Beria s-a smucit și a ieșit după Poskriobîșev în lumina cenușie.

— E timpul să ne ducem la culcare.

Stalin s-a ridicat, uşor nesigur pe picioare. Sprijinindu-se de tocul uşii, a ieşit pe veranda din faţă. Gărzile de corp în costume albe stăteau ca nişte statui în grădina luminată. Soarele răsărea deasupra Moscovei.

Conducătorii au ieşit şi ei cu paşi şovăielnici pe verandă, cu picioarele ţepene, cu ochii înceţoşaţi, cu chipurile palide ca nişte farfurii de cașă. Satinov şi-a spus că nu mai văzuse vreodată un cârd mai bolnăvicios de bărbaţi între două vârste în afara unui salon de spital.

S-a uitat înapoi şi l-a văzut pe Beria cum se chinuia să-l care pe Poskriobîşev pe coridor din sufragerie.

— Scoateţi hoiturile! a strigat Stalin.

L-au târât împreună pe Poskriobîşev până afară, pe lângă Stalin, pe trepte în jos, şi l-au împins pe bancheta din spate a maşinii sale.

În acest timp, Beria i-a apucat mâna lui Satinov, i-a strâns-o şi i-a şoptit la ureche atât de aproape încât l-a udat cu salivă:

— George e bine. Copiii se întorc acasă.

— Ce spui acolo? a strigat Stalin.

— Îi ziceam că Poskriobîşev o să vomite din nou, a spus Beria.

— Puah! a zis Stalin cu glas răguşit.

Satinov s-a simţit uşurat. „Organele” anchetaseră împuşcăturile şi cu asta basta. A luat hotărârea să nu-l mai mustre niciodată pe George. Băiatul fusese pedepsit suficient.

Şoseaua era de un liliachiu intens, iar cerul, violet cu cioburi rozalii: zori de zi de vară rusească perfectă. Parfum dulce de flori şi răşină venea dinspre pădure. Un păun din grădina lui Stalin a scos un tril ascuţit: liii-at! liii-at! O privighetoare şi-a gângurit ultimele note.

Stalin a cules un trandafir, l-a mirosit cu ochii închişi şi i l-a oferit lui Satinov.

— Pentru Tamriko, a zis el.

Satinov a înţeles. Era pentru George.

20.

La ora şapte şi douăzeci în acea dimineaţă, profesorul Rimm, directorul adjunct al Şcolii nr. 801, poreclit de copii „Zumzăilă”, aştepta în magazia omului de serviciu. Avea el o presimţire că urma să primească o revelaţie. Nu mai venise nicio scrisoare de la misterioasa „Tatiana” de ceva timp, mai precis din ziua împuşcăturilor. Dar nu la asta se gândea el. Se gândea la bileţelul care-i fusese trimis cu două zile în urmă.

Stătea în clasa lui și se pregătea pentru lecția de etică comunistă, atunci când observase plicul ce se ițea dintre paginile exemplarului său din *Istoria Partidului Comunist* (*bolșevic*) *al URSS. Cursul scurt*. La vederea lui, i-a sărit inima din piept: era vorba oare de o nouă scrisoare de dragoste? Acele scrisori îl menținuseră în viață de-a lungul ultimului trimestru. Rimm divorțase de multă vreme de o activistă de partid pe care o cunoscuse într-o excursie de pionieri în Crimeea și nu mai avusese nicio relație de-atunci. Dar merita și el, fără îndoială, să aibă parte de fericire, ca toată lumea, nu? (De ce-l adorau așa femeile pe Benia Golden? Ce-avea acel scamator afemeiat și efeminat în plus față de Rimm? Oare aveau habar că era pătat?) Ideea că cineva îl iubea – și era convins că știa despre cine era vorba – îi repara mândria șifonată. Era conștient că legătura lor era cu neputință, cel puțin deocamdată, însă aura aceasta de iubire îl făcea mai încrezător în ambițiile lui.

Pe plic scrisese o mână de copil. Scrisorile de dragoste ale „Tatianei" erau întotdeauna bătute la mașină cu litere mari. Însă dezamăgirea i s-a risipit degrabă. Școala se afla la ananghie: doi copii morți, mai mulți arestați, cu toții vlăstare ale „nobilimii" bolșevice. Odată cu această tragedie, era convins că va ieși la lumină putregaiul conducerii directoarei Medvedeva. Ea făcuse o sumedenie de greșeli, permițând răspândirea bacteriilor ereziei în școală. El o pusese în gardă cu privire la pericolul de a-l angaja ca profesor pe Golden și de a permite facțiunii „Romanticilor fatali" să se complacă în romantism burghez. Și se dovedise că avusese dreptate la modul cel mai groaznic cu putință. El singur era în măsură să repare greșelile ei antibolșevice și antipatriotice. A deschis plicul. *Am nevoie să discut cu o persoană autorizată. Ne putem întâlni la ora 7*:*30 dimineață în magazia omului de serviciu*? *Un tovarăș tânăr.*

— Tra-la-la Stalin…, a prins a cânta melodia preferată, înțelesese numaidecât, cu un influx de sânge în vintre, că acest bilețel vestea clipa lui de glorie.

Acum aștepta aici. Se trezise de la ora patru, cu inima palpitând, se plimbase prin oraș până-n zori și băuse o cafea la Hotelul Moskva, să sărbătorească. Nu luptase în război (prea bătrân, și cu probleme la șolduri), dar își dorise cu ardoare să fie spion sau conducător. Cunoștea persoane care făceau parte din „Organe" și care îl apreciau. În clipa de față, el era singurul comunist cinstit și vigilent din școală, pregătit să-și facă datoria. Cât era ceasul? Șapte patruzeci și nu apăruse nimeni. A început să fredoneze în magazie.

Ușa s-a deschis, iar el a tresărit. Era omul de serviciu, tadjikul acela cărunt îmbrăcat cu salopetă maro.

— Ce faceți aici? a întrebat omul de serviciu.

Rimm nu se gândise cum arăta acolo: un cadru didactic important ca el, pitit într-un dulap plin cu clorură de var și hârtie igienică.

— Cum îndrăznești? a răcnit. Vezi-ți de treaba ta! Și să nu sufli o vorbă nimănui! Altminteri, zbori acasă cu următorul tren spre Turkestan!

— Da, șefu’, a spus omul de serviciu, retrăgându-se în grabă.

După cinci minute, Rimm a deschis ușa magaziei ca să ia aer și atunci l-a văzut: un băiețel brunet, care se apropia cu pașii furișați și precauția mlădioasă a unui animal nocturn. La vederea lui Rimm, a înghețat.

„Tainica măiestrie a spionului e o calitate naturală la mine”, și-a spus Rimm, luând-o înainte spre sala lui de clasă. A închis ușa, s-a așezat la catedră și a indicat cu mâna primul rând de bănci. Băiatul a luat loc.

— Demian Dorov, de ce mi-ai scris acel bilet? l-a întrebat.

Demian se uita țintă la Rimm și părea îngrozit.

— Dacă întreabă cineva, putem spune că te meditam la poezie stahanovistă, a zis Rimm pe un ton mai blând. Bun, ai dat dovadă de mult curaj venind să te întâlnești cu mine.

Demian a dat din cap și s-a mai liniștit puțin, dar a rămas tăcut în continuare.

— Ce ai de spus? a întrebat Rimm din nou.

Demian a clătinat din cap.

— Nimic, a spus el. Am… am glumit doar.

„Gândește ca un cekist, ca un bolșevic”, și-a zis Rimm. „Studiază-ți informatorul și familia lui. Acolo este cheia.”

Dorovii. Tatăl, Ghenrih, era președintele Comisiei de Control a Partidului și impunea în mod admirabil morala și disciplina. Mama, acea grațioasă doctoriță, era ministrul Sănătății. Aveau patru copii. A doua ca vârstă după un fiu care era în armată, Minka semăna cu mama ei, însă nu-i stătea capul la chestiuni de partid, era ușuratică și impertinentă. „Organele” o ridicaseră pe bună dreptate. Micul Senka era deștept, dar oribil de răsfățat de către mama lui. Prin urmare, Demian Dorov, care semăna cu tatăl său și se străduia să-l imite, conducând organizația școlară de pionieri, era prins între cei doi favoriți. Rimm s-a înduioșat dintr-odată: și Demian era subapreciat. Ceilalți copii îl porecliseră „Șobolanul”, dar poate că și el sesizase cum se infiltra otrava romantismului burghez în școala căzută pradă corupției…

Rimm a coborât de la catedră și s-a așezat în banca de lângă Demian.

— Partidul te-a remarcat și eu am știut dintotdeauna că vei ajunge departe.

— Mulțumesc, a spus Demian.

Rimm a observat că roșise puțin.

— Nu cred că părinții tăi ți-au acordat atenția cuvenită. Ei sunt prea ocupați cu treburile lor importante sau, în cazul mamei tale, cu fratele tău cel mic, preferatul ei. N-am dreptate?

Demian a dat ușor din cap.

— Dacă ești dispus să faci ceva pentru partid, cred că am putea schimba situația, a continuat Rimm. Dă-mi voie să te ajut.

Însă Demian a început să se foiască din nou agitat.

— Ai de ales, a zis Rimm fără să se grăbească. Poți ori să fii erou, întocmai ca elevul Pavlik Morozov, care și-a denunțat părinții ticăloșiți, și să-mi spui tot, ori să păstrezi secretul. Dar, dacă vei proceda așa, iar noi vom prinde de veste, îți vei nenoroci familia.

A făcut o pauză, pentru ca vorbele sale să aibă efect.

— Spune-mi ce știi. Cele mai înalte autorități din partid sunt interesate. Acum!

Demian a clipit repede. Rimm l-a cuprins de umerii înguști.

— Știu bine de ce isprăvi de virtute bolșevică ești capabil.

În cele din urmă, Demian a băgat mâna fără tragere de inimă în ghiozdan și l-a scos. Un caiet cu coperți de catifea.

— Recunosc acest caiet. A fost al lui Nikolașa. Cum a ajuns la tine? a întrebat Rimm.

— Senka l-a găsit în seara împușcăturilor și l-a luat acasă.

— L-a ascuns?

— Sub saltea, în camera lui.

— Probabil că l-a subtilizat chiar de sub nasul „Organelor”. L-ai citit?

— Nu.

Rimm nu l-a crezut. A deschis caietul și a fost dezamăgit în primul moment. „Cartea de catifea a iubirii”. Mâzgăleli de școlar. Dar, aruncându-și ochii peste pagini – liste de nume, rapoarte de ședințe, ceremonii bizare –, a înțeles că ținea în mână o comoară.

— Demian, ai făcut o treabă minunată pentru partid. Fii liniștit, acesta va rămâne secretul nostru. Ai procedat corect aducându-mi-l. Acum, întoarce-te la ore. Și să nu spui nimic nimănui.

Demian a zbughit-o, lăsând caietul la Rimm. Acesta a pornit-o pe jos, gânditor, până la noua clădire a Bibliotecii Lenin, și s-a așezat la o masă într-una din secțiile cele mai retrase. Se cuvenea oare să-i arate caietul directoarei Medvedeva? Pesemne că da, însă ea ar fi putut refuza să-l predea mai departe. Sau l-ar fi putut denunța pe el pentru că-și băga nasul într-o anchetă oficială. Avea toate motivele să treacă sub tăcere toată povestea, pentru propriul ei interes. Mai mult decât atât, el, Rimm, era secretarul Comitetului de partid al școlii, în vreme ce ea nu era decât un simplu membru.

De asemenea, dacă oprea caietul la școală, ar fi rămas o problemă de competența școlii, iar acest caz privea cu siguranță autoritățile superioare. Să-l ducă oare tatălui lui Demian, Ghenrih Dorov, președintele Comisiei Centrale de Control? În împrejurări normale, așa ar fi procedat, însă fiica lui, Minka, se afla sub anchetă, iar rolul pe care îl jucase Demian în procurarea caietului ar putea compromite capacitatea de judecată a tovarășului Dorov.

Poate că ar trebui să-l informeze pe tovarășul Satinov în persoană. Tovarășul Satinov i-ar zice „tovarășe Rimm, vrea cineva să te vadă, să audă chiar din gura

dumitale”, și s-ar deschide ușa unui birou din Kremlin, iar acolo ar fi însuși Stalin, fumându-și pipa. „Tovarășe Rimm, iată că ne-am întâlnit în sfârșit. Am auzit atâtea despre dumneata”, ar spune Stalin. Dar nu, nu era cazul, soția lui Satinov era și ea profesoară, iar fiul lor, George, fusese și el arestat.

Era limpede așadar: Rimm ar trebui să se ocupe singur de această chestiune. Pe scurt, era un caz de competența „Cavalerilor Revoluției”.

•

Stalin stătea întins pe divan în micul său birou lambrisat de la Blijniaia Dacea, istovit, mahmur și pământiu. Era seara devreme. A deschis apatic un roman de Zola, apoi a citit un scenariu pentru *Ivan cel Groaznic – Partea a doua*. Nu i-a plăcut. Trebuia rescris. Cine s-o facă?

O bătaie la ușă și glasul acela blând ca un cântec de leagăn:

— Cafea pentru un om ostenit, care n-are niciodată parte de liniște!

Era scumpa lui menajeră, Valecika Istomina. I-a turnat o ceașcă pe gustul lui, cu două cuburi de zahăr. El s-a uitat împrejur. Peste tot erau numai teancuri de cărți și de reviste literare pe care îi plăcea să le citească. Acum, îmbrăcat în tunica lui preferată și veche (cârpită de Valecika în trei locuri), cu cizme din piele moale de ied, pantaloni de doc lăbărțați, ca de artist, și cu o țigară Herțegovina Flor în gură, încerca să-și adune puterile și să se ducă la Kremlin. Curând va trebui să plece la conferința de la Potsdam. „Am oare forța necesară?” s-a întrebat.

A sunat *vertușka*. Era Poskriobîșev.

— Tovarășul Abakumov dorește să vă vadă. Spune că a apărut ceva nou.

Ceva nou. Stalin se dădea în vânt după o mișcare proaspătă în jocul de umbre al contraspionajului, unde se simțea ca la el acasă. Încă dinainte de revoluție, încă din clandestinitate, învățase la perfecție jocul spionilor și al agenților dubli, al plicurilor cu bani peșin, al focurilor de armă în noapte și al pumnalelor înfipte în spinări. „Organele” erau singura componentă a guvernului, cu excepția politicii externe și militare, la care nu ar fi renunțat niciodată.

A oprit un automobil. Unul dintre paznici a ciocănit la ușă. Sosise Abakumov.

Stalin s-a ridicat, nesigur pe picioare. Era amețit, avea privirea tulbure și ceafa îi era îngrozitor de înțepenită. A fost nevoit să se sprijine de birou ca să-și mențină echilibrul.

— Trimite-l înăuntru, a spus.

Viktor Abakumov stătea în anticameră, îmbrăcat în uniforma de general, privind în altă parte. Stalin și-a dat seama că se aștepta ca el să apară din biroul cel mare de dincolo de coridor. Era chiar indicat să-i ții mereu în alertă pe cei care asigurau paza.

— Poftește, tovarășe Abakumov!

Abakumov s-a întors, luat prin surprindere.

— O! Bună ziua, tovarășe Stalin.

Stalin l-a condus în cabinetul cel mare, unde era mai mult loc. A făcut semn din cap spre una din canapele și el s-a așezat la locul lui de la birou.

— Ce ai pentru mine? a întrebat. Cum stăm cu demascarea și epurarea trădătorilor din țările baltice?

— Am arestat și deportat treizeci de mii de estonieni săptămâna aceasta, a spus Abakumov. Dar am venit pentru „Cazul copiilor”.

— Vasăzică, iar îți bagi râtul prin troaca tovarășului Beria?

— Nu aceasta este intenția mea.

Abakumov știa că pe Stalin îl încânta amestecul său în ministerele lui Beria. Internele îi dădeau raportul lui Beria, dar Abakumov, șeful Contraspionajului Militar, îi raporta direct lui Stalin. Stalin adăugase numele lui pe lista celor care primeau documentele legate de „Cazul copiilor”.

— Vă mulțumesc pentru încredere, tovarășe Stalin.

— Însă nu prea cred că e de tine ăsta. Urmează să le dăm drumul acasă micilor derbedei. Cred că-i putem ierta.

— Acesta este motivul pentru care am venit. Agenții mei au scos la lumină un anumit aspect al cazului care fusese ascuns Comitetului Central.

— Ce aspect?

Dacă Stalin ura ceva, era să i se ascundă chestiuni importante.

— Aspectul politic.

— Așa, spune.

— Tovarășul Kobulov raportează că acel club romantic al copiilor era nevinovat. Dar în opinia mea era ceva mai serios. Cu mult mai serios.

Stalin se trezise de-a binelea acum și se simțea mult mai bine. Vederea i se limpezise, iar durerea din ceafă îi pierise cu desăvârșire.

— Pe ce anume te bazezi, mai exact, tovarășe Abakumov?

— Iată.

Abakumov și-a deschis servieta și a scos ceea ce părea să fie un caiet de școală cu catifea roșie lipită pe față și pe spate.

— N-am mai văzut așa ceva de când am semnat ultima oară tema Svetlanei, a zis Stalin.

— Îi aparținea lui Nikolașa Blagov, băiatul împușcat pe pod.

— Și cum ai făcut rost de el?

— Se pare că tovarășul Kobulov – Stalin știa că, atunci când Abakumov îl pomenea pe Kobulov, se referea de fapt la Beria – ar fi respins în mod deliberat această probă. A ajuns la noi fiindcă, pasămite, tovarășul Kobulov – Beria din nou – nu a fost interesat de ea.

— Ce vrei să spui?

— Cei doi cekiști însărcinați de tovarășul Beria să cerceteze „Cazul copiilor” au fost delăsători și lipsiți de vigilență. Au permis ca această probă de importanță vitală să fie șterpelită de la locul crimei, fără îndoială cu scopul de a o ascunde

de reprezentanții justiției sovietice. Extraordinara muncă operativă a agenților SMERȘ a dat-o în vileag, acum câteva ore, printr-un informator – un profesor pe nume Rimm, de la Școala nr. 801 –, iar eu v-am adus-o numaidecât dumneavoastră.

— Ce conține?

— Tovarășe Stalin, permiteți-mi să vin mai aproape și să vă prezint o pagină pe care o consider relevantă.

Stalin a ridicat o mână aproape feminină și i-a făcut semn să se apropie de birou. Abakumov s-a aplecat ușor atunci când i-a întins caietul deschis la o anumită pagină. Stalin a citit:

Ședința Biroului Politic al Comitetului Central
Romantic

Ordinea de zi
Alegerea Consiliului de Miniștri

Eu, Nikolașa Blagov, prim-secretar al Biroului Politic al Romanticilor fatali, secondat de Vlad Titorenko și de George Satinov, propun ca următorii să fie numiți miniștri în noul nostru guvern…

Stalin a pus pe masă caietul, destul de surprins.

— Sunt implicați și copiii lui Satinov?

— Mă tem că da, a spus Abakumov posomorât. Se pare că am descoperit o conspirație menită să răstoarne guvernul.

21.

Copiii urmau să vină acasă. Tamara Satinova era foarte fericită.

— Tu ești, Loșa? a strigat ea din bucătărie.

— Eu, a răspuns Loșa Babanava. Pot să intru?

— Poftește. Cum îți mai merge?

— Ca pe roate.

Era tot numai zâmbet, cu pielea bronzată, dinți albi și mustăți. Loșa îl păzea pe Satinov încă de pe când fusese prim-secretar al Transcaucaziei, la Tbilisi. Asistase la căsătoria lui în anii ’20. Îl escortase în raidurile de strângere a grânelor din Ucraina, pe vremea colectivizării. Îi stătuse alături în vacanțele liniștite și pline de soare, petrecute cu Stalin la Marea Neagră, unde mâncau *al fresco* și cântau melodii gruzine. Îl văzuse pe Herkules văduv, însingurat, apoi

fericit s-o cunoască şi s-o ia de soţie pe Tamara. Îşi amintea bine teroarea, când prietenii lui Herkules fuseseră arestaţi şi dispăruseră. În cele mai negre zile din 1941, îl însoţise pe front, când trupele se retrăgeau din calea naziştilor. Aşadar, Tamara ştia cu ce nerăbdare îl aştepta şi el pe George să se întoarcă acasă.

— Vreo veste? a întrebat Loşa privindu-şi ceasul.

— Nu, a zis Tamara. Dar n-are cum să mai dureze mult. E deja şapte seara, la urma urmei…

Herkules era convins că George va ajunge curând acasă, iar el avea întotdeauna dreptate în astfel de situaţii.

În bucătărie, Leka pregătea felul de mâncare preferat al lui George, vită Stroganoff, şi Mariko se afla la prietena ei, Raisa, singura fetiţă care aprecia jocul ei, „Şcoala pentru căţele” din Moscova.

— Eu trebuie să stau aici, Loşa, în caz că sună telefonul, a spus Tamara. Poţi, te rog, s-o iei tu pe Mariko? E la familia Bolşakov. Chiar lângă Piaţa Puşkin.

— S-a făcut, a zis Loşa.

El ştia unde locuiesc toţi, de unde se putea face rost de orice, toate secretele. A ieşit, iar Tamara s-a uitat la ceas pentru a cine ştie câta oară.

•

De cealaltă parte a râului Moscova, în „Casa de pe chei”, Daşka Dorova nu stătea cu ochii pe ceas, deoarece Ghenrih îi spusese că birocraţia Securităţii era întotdeauna mai lentă decât te-ai aştepta, şi prin urmare telefonul urma să sune probabil dimineaţa la prima oră. Ea s-a gândit: încă o noapte! Pentru Minka, o noapte părea să dureze cât o eternitate, probabil. Măcar Demian era vrednic de încredere şi îl avea pe Senka al ei.

— Ia să văd cum arăţi! a zis Daşka, bătând din palme. Îşi lăsa capul pe spate într-un fel aparte, atunci când râdea. Întoarce-te.

Chiar şi îmbrăcat în pijama, Senka Dorov era aidoma unui profesor micuţ. În timp ce alţi copii de zece ani purtau pijamale cu ursuleţi sau iepuraşi, a lui Senka era de culoare albastru-închis, în dungi, cu broderie roşie, din mătase chinezească.

— Îţi place, Senka?

— Da, îmi place la nebunie, mămicuţo. Se învârtea dansând în jurul ei. E atât de elegantă încât aş putea ţine şi cursuri îmbrăcat aşa, nu crezi, mămicuţo?

— Vai, eşti aşa de drăguţ, scumpul meu, a exclamat Daşka, trăgându-l spre ea şi cuprinzându-l în braţe. Dacă faci mutriţa de stea de matineu pentru mine, trebuie să te pup.

Senka şi-a pironit în depărtare ochii mari şi căprui, înclinându-şi puţin capul, pe deplin conştient că era, cel puţin pentru ea, adorabil.

Daşka i-a acoperit faţa cu sărutări. Pe urmă, el şi-a ridicat mâinile, a luat-o de gât şi a tras-o în jos ca s-o pupe pe obraz.

— Te iubesc aşa de mult, mămicuţo!

Daşka s-a uitat la mezinul ei, la genele lui lungi şi la gropiţa din bărbie. Şi-a îngropat nasul în părul lui şi i-a adulmecat mireasma. Băieţii miroseau mai tare decât fetele.

— Eşti aşa de chipeş, „Profesorașul” meu. Şi aşa de original. Şi fermecător. Într-o bună zi, o fată va fi foarte norocoasă să te ia de bărbat.

— Eu nu vreau să mă-nsor decât cu tine! a zis el.

— N-o să mă mai vrei atunci când vei fi ditamai flăcăul, iar eu, o babă zbârcită.

— Mami, tu vei fi mereu cea mai frumoasă femeie din lume.

— Aiurea, a râs ea. Aş vrea eu!

Senka s-a încruntat.

— Cum de eşti aşa bucuroasă când Minka e încă absentă?

— N-aş putea să-ţi spun.

Însă zâmbea.

— Aaa, a ţipat el. Am priceput, Minka se întoarce acasă!

— Şşt! a făcut Daşka. Să nu discutăm niciodată astfel de lucruri.

Dar era convinsă că Minka venea acasă: toate indiciile corespundeau. La cina de la Aragvi, în seara precedentă, şeful de sală Longhinoz îi cuprinsese mâinile şi-i spusese:

— Tovarăşă doctor Dorova, daţi-mi voie să vă conduc la masa dumneavoastră.

Venise atât de aproape, încât ea îi putea vedea rimelul.

— Unii dintre oaspeţii mei favoriţi au fost răciţi în ultimele zile. Răceală de vară. Dar, astăzi, toată lumea se simte mai bine, iar mâine vor fi vindecaţi complet.

— Mâine?

— Mâine. Iată masa dumneavoastră. Poftă bună.

De la arestarea Minkăi, Daşka nu se mai bucurase de niciun moment de linişte. Nici cabinetul medical, la care ţinea atât de mult, nu-i mai putuse abate atenţia. Îşi făcea griji clipă de clipă: oare Minka doarme? Are o toaletă în celulă? Ce mănâncă? Dacă îi vine ciclul acolo? Se poartă bine cu ea? Dă, Doamne, să fie buni cu ea! Vă implor, tovarăşe Beria sau cine răspunde de ea, nu-i striviţi dragostea de viaţă. Daşka îşi dădea seama că şi Ghenrih suferea, chiar dacă îi ţinea prelegeri despre justiţia bolşevică, într-un acces de furie, uriaşe la el: „Îmi vreau fata înapoi, Ghenrih! N-ai decât să rămâi tu cu justiţia bolşevică!” Dar, acum, când Minka venea acasă, se putea bucura şi ea de familie, iar asta însemna să se bucure de „Profesorașul” ei.

— Mămicuţo! Senka îi ţinea chipul în palme şi o zgâlţâia uşurel. Deşteptarea în fundul clasei!

Visase cum mergea la Lubianka s-o preia pe Minka. Când are să sune telefonul acela? Cum urmau să sărbătorească? O să-i fac nişte clătite cu gem de

căpșune, preferatele ei, și are voie de-acum să mănânce zilnic clătite, a decis ea, pe vecie!

— Mămicuțo, știai că l-am prins pe Demian zilele trecute cum îmi scotocea prin lucruri? Mă jefuia.

Ea a revenit în prezent.

— Te jefuia, zici?

— Sau poate că prăduia. Ori o fi fost un act de piraterie oportunistă?

— Frumoase cuvinte, „Profesorașule”. Numai că Demian e prea mare ca să se mai joace cu jucăriile tale, dragul meu. Sunt sigură că nu ți-a luat nimic.

— Dar e supărător.

— Vorbesc eu cu el, îți promit.

— Mulțumesc, mămicuțo.

Încă o sărutare.

— Pot să dau fuga până jos să împrumut o carte de la tăticul lui Lulu Nosenko? Pentru tema de la școală.

— Ce carte vrei să împrumuți?

— *Muzica și libretele lui Ceaikovski de operă și balet*.

— Ei, asta e lectură obligatorie, a zâmbit Daşka îngăduitoare. Ia-ți halatul asortat și du-te. Tăticul trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta și apoi ne așezăm la masă. Grăbește-te!

Daşka s-a dus la bucătărie. Demian era în camera lui. Luda servitoarea amesteca în borșul picant favorit al lui Ghenrih, cu adaos de ardei iute. Peste câteva minute, a auzit ușa apartamentului închizându-se. Ghenrih era acasă.

În timp ce o săruta, ea l-a întrebat în șoaptă:

— Veștile sunt bune în continuare?

El a zis:

— Deocamdată. Luda, toarnă-ne câte un pahar de vin.

Năucită de entuziasm, Daşka și-a sărutat soțul și până și Ghenrih a zâmbit.

Curând masa era gata.

— Demian! Senka! i-a strigat Ghenrih.

Demian și-a făcut apariția și a luat loc la masă. Daşka a remarcat părul năclăit și fața plină de coșuri a fiului său adolescent. Trecea printr-o perioadă tare nefericită. Era leit tatăl său, spre deosebire de ceilalți copii, care erau ai ei pe de-a întregul.

— Cheamă-l pe Senka, i-a spus.

— Nu este în camera lui.

— Nu, s-a dus până jos, la familia Nosenko. Mergi tu să-l aduci?

Demian a ieșit cam îmbufnat, dar s-a și întors de îndată.

— A luat cartea acum zece minute.

Daşka s-a uitat la Ghenrih şi în clipa aceea a simţit cum i se prăbuşea stomacul şi cădea pe vecie, prin trup, prin podea, prin pământ, prin eternitate. Apoi, a ieşit ca un fulger din bucătărie.

— Senka! Senka! striga trecând dintr-o încăpere în alta.

A alergat înapoi în sufragerie, unde Ghenrih şi Demian stăteau încă la masă în tăcere.

— Dar era doar în pijama. Unde ar putea să fie? Ghenrih, ce naiba se-ntâmplă? Ajută-mă să-l caut, pentru Dumnezeu! *Senka*!

•

Fusese o zi lungă şi derutantă pentru George Satinov. Imediat ce dezvăluise de unde avea pistolul, a ştiut că săvârşise ceva îngrozitor. Dintr-odată, toţi se purtau frumos cu el la Lubianka, iar asta nu făcea decât să-l neliniştească şi mai tare.

După micul dejun, fusese dus la interogatoriu, unde Moghilciuk a sporovăit despre fotbal şi Kobulov a băgat capul pe uşă ca şi când ar fi ţinut să-i ureze noroc. Revenit în celulă, a tot mers încoace şi-ncolo. Poate că mă duc acasă, se gândea într-un delir de speranţă. Prânzul a constat din cotlete de miel şi cartofi, un ospăţ special, nu obişnuitul meniu de Lubianka.

Dar orele se scurgeau şi nu se întâmpla nimic. Până la vremea cinei, el era deja buimac. A sosit şi mâncarea pe urmă: un terci subţire cu câteva bucăţele de grăsime plutind în untură şi un pătrăţel de pâine cu unt. Nu a venit nimeni să-l ia, să-i adune lucrurile şi să-l pună în libertate. S-a lăsat noaptea. Lumina a rămas aprinsă. Nu putea dormi, dar, atunci când începuse să aţipească, a clipit ochiul lui Iuda.

— Mâinile deasupra păturii! Trezirea!

Zăvorul s-a deschis cu un vaier şi el a fost purtat pe coridor înapoi în camera de anchetă.

— Nicio vorbă sau la carceră cu tine! i s-a spus. Privirea drept înainte.

Se afla în aceeaşi încăpere, dar îl aştepta un anchetator nou.

— Stai jos, arestat Satinov, a zis un bărbat cu faţa ascuţită, pomeţi complet plaţi şi maxilarul ieşit în afară ca un bot de câine. Arestat? Cuvintele „arestat” şi „Satinov” nu se potriveau câtuşi de puţin. Satinov era de obicei menţionat alături de „eroul” sau „cel mai apropiat… al tovarăşului Stalin”.

— Răspunde direct şi corect la întrebări. Să nu ne ascunzi nimic.

— Dar v-am spus tot ce ştiam.

— Mie? Nu mi-ai spus *mie* nimic. Sunt colonelul Lihaciov şi o luăm de la capăt, măi, băiete. Când plănuiai să preiei puterea, arestat Satinov?

— Vă rog, nu pricep. Eu sunt elev. Nici măcar nu mă preocupă politica. O las în seama partidului.

— Nu tolerăm impertinenţa aici, arestat.

Lihaciov i-a tras un dos de palmă peste faţă. George a văzut stele verzi. Îl usturau buzele.

— Ce înseamnă asta?

— Să nu faci pe nebunul cu mine, a spus Lihaciov, că te culeg cu fărașul de pe jos.

George a simțit un gol în stomac. Dintr-odată, era teribil de înspăimântat.

— Ai făcut parte dintr-o conspirație menită să răstoarne orânduirea sovietică, să-i ucidă pe membrii Biroului Politic și să pună o nouă conducere în loc, a precizat Lihaciov.

— Vreau să răspund, dar nu înțeleg. Eu sunt devotat trup și suflet tovarășului Stalin și orânduirii sovietice. Sunt comsomolist.

— Ce rol aveai în guvernul provizoriu stabilit de Nikolașa Blagov?

— O, Doamne, era o glumă.

— Bagă de seamă, arestat. O conspirație împotriva orânduirii sovietice nu este glumă.

— Dar nu a fost vorba de nicio conspirație. Era o joacă tâmpită a lui Nikolașa.

— Recunoști acest obiect?

— Da. Da, este „Cartea de catifea” a lui Nikolașa.

— Ia să-ți citesc ceva: *Astăzi, eu, primul-secretar romantic Nikolașa, mă voi întâlni cu membrii Comitetului Central Romantic ca să discutăm desemnarea unui nou guvern*. Ai citit și ai aprobat aceste lucruri, da sau nu?

— Nu!

— Dar ai semnat. Uite, aici este semnătura ta.

— Nu am luat-o în serios. Îl consideram pe Nikolașa un nebun și un caraghios. Toți eram de aceeași părere!

— Te afli într-o mare încurcătură, băiete. Asta e trădare.

— Vă spun orice, absolut orice. Întrebați-mă numai!

— Cum se face că urma să fii ministrul…

Lihaciov s-a uitat pe lista numirilor.

— … Sportului?

— De aici se și vede că nu era ceva serios. Sportul n-are importanță. Am fost de acord s-o fac deoarece mă pasionează mai degrabă fotbalul, nu literatura.

— Ai putea să fii împușcat pentru așa ceva, arestat.

— Nu am decât optsprezece ani. Vă rog, nu pricep nimic din toate acestea.

— A cui a fost ideea constituirii unui guvern anticomunist?

— A lui Nikolașa. El a conceput totul.

Lihaciov și-a suflat nasul.

— Asta pică de minune, având în vedere că-i mort. Cine se afla în spatele lui? Uită de taică-tu. Uită de prietenii tăi simandicoși. Uită de Aragvi. Acum, ești doar tu singur față în față cu atotputernicul stat sovietic.

George era secătuit. S-a șters pe față și a încercat să se concentreze.

— Vlad Titorenko era prietenul lui cel mai bun, dar cred că Nikolașa nici măcar nu i-a arătat caietul vreodată.

— Dar citindu-i caietul apare evident faptul că cineva trebuia să-i aprobe ideile, conspirațiile și guvernul. Despre cine e vorba?

Din cauza șocului, George își simțea corpul ca de plumb. Pleoapele îi erau grele și îi venea să caște.

— Mă scuzați, sunt așa obosit…

— Concentrează-te, arestat. Este limpede că altcineva era creierul din spatele acestui act de trădare. Să-ți citesc ce scrie aici: *N.V. mi-a aprobat ideile*. Sau aici: *N.V. trebuie să aprobe guvernul*.

— Nu era vorba despre politică. Niciodată n-a fost. Era despre dragoste.

Lihaciov l-a izbit cu pumnul în gură pe George, dându-l de-a berbeleacul.

— Avem dovada scrisă în caietul lui. Și e cât se poate de clar că acest „N.V.” este eminența cenușie a complotului. Cine-i „N.V.”?

•

— Arestată Minka Dorova, Articolul 58 prevede pentru conspirație pedeapsa cu moartea. Ai făcut parte dintr-o conspirație teroristă? a întrebat colonelul Komarov. Cu o voce calmă și obiceiul de a-și trece degetele prin părul cârlionțat șaten-deschis, o fixa din ochi pe Minka, așezată la masă în fața lui.

Fruntea lui, a decis Minka, era brăzdată de acele cute încrețite, tipice oamenilor sinceri și cu adevărat proști.

— Nu.

Minka a închis ochii. Nu și-ar fi închipuit niciodată că le va duce dorul lui Kobulov și Moghilciuk, dar în prezent i se făcea tot mai rău cu fiecare nouă întrebare. Se lupta cu valurile de panică năucitoare și își spunea „păstrează-ți cumpătul!”

— Atunci, cum se face că numele tău apare ca ministru al Teatrului?

— Dar asta e o glumă. Fără îndoială că vă puteți da seama după denumirea ministerului.

— Noi credem că tu, Nikolașa Blagov și ceilalți prieteni ai voștri ați fost simpli pioni în acest complot mârșav. Altcineva era în spate. Cineva important.

— Nu știu la cine vă referiți.

— Răspunde la întrebare. Cine se afla de fapt în spatele acestei conspirații care urmărea să schimbe conducerea țării?

— Nimeni.

Minka își simțea lacrimile curgându-i pe obraji.

— În caietul său, Nikolașa afirmă că „N.V.” îi aprobă toate deciziile. Cine este „N.V.”?

Adună-te, Minka, și-a zis ea, nu recunoaște nimic și ai să scapi teafără și din povestea asta. A clătinat din cap.

Komarov și-a aprins o țigară.

— Vino cu mine, arestato, a spus el și a apăsat un buton aflat pe birou.

Doi gardieni și-au făcut apariția și au înșfăcat-o de brațe.

— Unde mă duceți? Ce vreți să-mi faceți?

— Îți vom arăta ceva care te va determina să-ți bagi mințile-n cap.

A fost dusă într-o încăpere cu un perete de sticlă, prin care putea să vadă o cameră goală de interogatoriu, aidoma celei de unde tocmai venise. Masă, lampă, două scaune.

— De aici se vede înăuntru, dar de acolo nu se vede nimic. Și nimeni nu te poate auzi.

Ușa s-a deschis în camera de dincolo și a intrat un băiețel cu părul răvășit și cu ochi mari și căprui, îmbrăcat cu pijama de mătase albastră, cu vipușcă roșie.

— Senka! a țipat ea, repezindu-se la geamul de sticlă. *Senka*!

22.

Andrei Kurbski zăcea în celula lui. Acum, știa că nu va mai scăpa niciodată de blestemul biografiei sale pătate; va fi mereu fiul unui dușman. Dar avea și o consolare: se simțea mai aproape de tatăl lui.

Cu siguranță că și el trebuie să fi trecut prin aceeași procedură de înregistrare, aceleași celule, poate chiar cea de față. Andrei s-a uitat la semnele de pe pereți: desene, cuvinte, scrijelituri. A citit numele, datele, mesajele. Unii își găsiseră pesemne sfârșitul aici; alții fuseseră probabil împușcați în beciuri și și-au scris numele spre a fi pomeniți. A căutat numele tatălui său și și-a închipuit că va fi, la rândul lui, trimis în Gulag, și că, într-o bună zi, într-un luminiș înzăpezit de pădure, își va regăsi tatăl la tăiat de bușteni…

Noaptea era singuratică. Cineva țipa; cineva tușea. Andrei era obosit și teribil de speriat. Nesiguranța era cel mai greu de îndurat. Cine se mai afla în celulele de aici? Ce declaraseră? Ce era prudent să spui?

Bocănit de cizme afară. Zăvoarele se desfac. Ușa s-a deschis, iar el a fost dus spre camerele de anchetă, însă de data asta îl aștepta un alt ofițer. Dintr-o singură privire aruncată ochilor dogoritori, înfundați adânc în orbite, și dinților mici și gălbejiți ai colonelului Lihaciov, Andrei și-a dat seama că procesul căpătase o nouă turnură.

— Deținut Kurbski, ai luat parte la o conspirație îndreptată împotriva partidului, alături de Nikolașa Blagov.

Lihaciov a scos un caiet dintr-un dosar de culoare bej – caiet pe care Andrei l-a recunoscut prea bine – și a început să citească: *Pe noi, cei din Clubul romanticilor, nu ne mai interesează nonsensul progresului istoric și lupta dialectică de clasă*: *pasiunea fiecărui individ e suverană*.

— Ce părere ai despre opiniile lui?

— Sunt antileniniste, antimarxiste. M-au scârbit profund. În calitate de comunist, le resping cu indignare. Nikolaşa era un bufon, dar, ce-i drept, unul periculos.

Era o mare uşurare, şi-a zis Andrei, că vedea caietul şi ştia în ce fel trebuia să răspundă la aceste întrebări.

— Dar n-ai întreprins nimic?

— Am întreprins ceva…

— Nu minţi. Să vedem mai departe. *Serafima este numită ministrul Iubirii. N.V. trebuie să aprobe toate numirile. De contactat N.V. pentru instrucţiuni.*

Andrei făcea eforturi să stea drept şi să se concentreze.

— Uitaţi, nu cunosc niciun „N.V.”, dar eu am fost ultimul care a intrat în „Clubul romanticilor fatali”. Toate astea n-au nicio legătură cu mine.

— Mă interesează acest „ministru al Iubirii”. Scrie aici că Serafima Romaşkina a fost aleasă în această funcţie de către Biroul Politic.

— Nu ştiam.

Andrei nu voia să discute deloc despre Serafima. „Să n-o pomenesc pe Serafima”, şi-a zis. „Să stau treaz!”

— Nikolaşa Blagov nu putea fi luat în serios în nicio privinţă. Era dezechilibrat.

Lihaciov a răsfoit caietul.

— Chiar dacă-i aşa, aici scrie clar: *Ministrul Iubirii e suveran, pentru că Iubirea este suverană, mai presus de Secgen*.

Pe Andrei l-au trecut fiorii. „Secgen” era acronimul pentru „secretarul general” al partidului şi nu existase decât unul singur: Stalin însuşi. Asta era trădare.

Lihaciov s-a aplecat pe deasupra biroului, iar Andrei a fost din nou surprins de ochii lui galbeni şi injectaţi, care îl duceau cu gândul la nişte ouă cu gălbenuşul însângerat.

— Trebuie să-mi spui cine este N.V.

— Cred că N.V. e o persoană imaginară.

Lihaciov a bătut cu mâinile în masă.

— Să nu cutezi să păcăleşti ancheta. Noi ştim că tu, deţinut Kurbski, ştii bine cine este N.V. Şi ne vei spune. Chiar dacă voi fi silit să ţi-o scot cu polonicul din craniu post-mortem.

•

Minka pierduse orice noţiune a timpului. Se afla din nou în camera de anchetă şi se străduia din răsputeri să nu intre în panică. Dar o buimăcise complet apariţia frăţiorului său, mai cu seamă că acum ştia că, dacă va cădea, îi va duce şi pe Senka şi pe părinţi la pieire odată cu ea. A închis ochii, imaginându-se pe sine şi pe Senka împuşcaţi în ceafă. Ce să facă oare? Ce să spună?

— De ce se află Senka aici? a întrebat ea. Are zece ani. Vă rog, vă implor, trimiteți-l acasă. Mama trebuie să fie înnebunită.

— Vorbește-ne despre caietul lui Nikolașa Blagov. Acela căruia voi îi spuneți „Cartea de catifea a iubirii”.

— N-am știut niciodată ce conține. Dac-aș fi știut că punea la cale așa o ticăloșie, l-aș fi denunțat. Dar vă asigur: n-am avut cunoștință despre nicio conspirație. Câtuși de puțin.

— Cine este N.V.?

Pereții păreau să se strângă în jurul Minkăi în timp ce se gândea la frățiorul ei, Senka. Ce-o mai fi fost și cu N.V.? *N.V.*? Trebuia să găsească ceva care să-l elibereze pe Senka, să-i elibereze pe toți. N.V. trebuia să însemne ceva. Poate că trebuia să născocească vreun cod, vreo pistă falsă, o diversiune care să-i îndepărteze pe cekiști de ea și de Senka, de George și Serafima. A presupus că, de vreme ce nu exista niciun cod, ei n-aveau cum să-l descopere, și, prin urmare, nu putea ieși nimic de acolo. O idee prindea deja contur în mintea ei, materializându-i-se pe vârful limbii, până ce experimentatul Komarov a putut constata că era pe cale să iasă.

— Ia spune-mi, a încurajat-o.

— N-am auzit niciodată de N.V. Dar aș putea să sugerez despre ce ar putea fi vorba? Poate că „N.V.” înseamnă „Noul Voievod”? Cineva pe care nu-l cunoștea niciunul dintre noi?

— Așa, și?

— Pesemne era propunerea lui Nikolașa pentru un nou conducător al romanticilor.

— Confirmi așadar că a fost un complot? Fiindcă nu poate exista decât un singur conducător, părintele popoarelor, șeful guvernului sovietic.

— Păi nu, era doar o sugestie…

— Aici nu există sugestii, fetițo. Nu sunt decât dovezi. O să-l găsim noi pe așa-zisul nou conducător din fruntea acestui complot.

— Am făcut o presupunere, a zis Minka începând să se simtă din nou nesigură.

— Îmi îndrugi minciuni? Vrei să mă păcălești?

— Nu, desigur… Nu v-aș minți în ruptul capului.

— Bine, atunci explică-mi treaba asta. Aici în caiet Nikolașa scrie așa: *Serafima și N.V. N.V. și Serafima*. Întrunire pentru confirmarea guvernului romantic. Ce relație era între Serafima și Nikolașa?

— Nu exista nicio relație. Ea nici măcar nu-l plăcea.

— Atunci, dacă Serafima nu avea o relație cu Nikolașa, cu cine era ea? Komarov s-a așezat la loc pe scaunul lui. Era cu N.V., nu-i așa? N.V. este iubitul Serafimei.

— Nu! Ea n-avea niciun iubit. Sunt prietena ei cea mai bună și aș fi știut.

Komarov și-a deschis larg brațele și s-a întins, ca un scufundător înainte de a plonja în piscină, apoi și-a trecut mâna prin părul scămos, care părea străin de uniforma, de slujba, de ochii lui lipsiți de viață.

— Va trebui s-o luăm de la început. Vorbește-mi despre Serafima și despre relația ei cu N.V.

Minka a simțit că sudoarea începe să-i iasă prin pori. I s-au încleștat fălcile și i s-au încordat umerii. Intenționase să-i protejeze pe Senka și pe Serafima. Acum, își dădea seama că apariția fratelui său distorsionase totul. Ca să-l salveze pe el, făcuse o greșeală îngrozitoare și o așezase pe Serafima în centrul unei conspirații care nici măcar nu existase vreodată.

Vedea, când deja era prea târziu, că orice răsuflare avea consecințe în această lume.

23.

— Voi fi sincer, madame Zeitlin. Sunt un mare admirator. Prin urmare, trebuia să vin chiar eu în persoană, a spus Viktor Abakumov cu vocea lui baritonală. Mă dau în vânt după filme. Nu-mi scapă niciunul. Evident că dețin și câteva dintre filmele lui Goebbels de la Berlin. Am ochi de regizor. Dar dumneavoastră în *Katiușa*… O capodoperă, nu altceva. Scenariul soțului dumneavoastră a contribuit și el la succesul peliculei, dar cum ați jucat…

Era dis-de-dimineață și Serafima îl auzea vorbind pe Abakumov, în timp ce-și împacheta la repezeală o valijoară, supravegheată de doi cekiști în uniformă care deja îi percheziționaseră camera și luaseră niște cărți și scrisori.

— Ei bine, tovarășe Abakumov, sunteți foarte amabil, dar îmi doresc să ne fi cunoscut în alte împrejurări, spunea mama ei.

Glasului ei de actriță îi lipsea vigoarea obișnuită, dar Serafima era totuși recunoscătoare că mama ei nu urla isteric. Trăgea totodată speranța că, dacă Sofia se purta politicos cu cekiștii, avea să-i fie și ei cumva de folos.

— Acela de acolo este afișul filmului, nu?

— Da, așa este.

După un moment de tăcere:

— V-ar plăcea să-l aveți?

— Mi-ar plăcea și l-aș dori cu dedicație: „Lui Viktor, cu dragoste”. Da, așa ceva i-ar impresiona pe prietenii mei.

— Mă flatați, tovarășe general.

— Aș fi încântat să discut cu dumneavoastră despre arta cinematografică.

— Aș fi încântată și eu, dar n-ați putea s-o chestionați aici pe Serafima? Chiar este necesar s-o luați la sediu?

— Poate ne-am putea vedea cândva mai târziu. Doar eu și cu dumneavoastră…

Cekistul încearcă s-o seducă pe mama, și-a zis Serafima, dar nu flirtau oare toți mareșalii și toți politrucii cu ea, fără să se sinchisească de sentimentele tăticului ei, care îndurase atâtea?

Serafima simțea furnicături prin toate încheieturile: e frica, și-a spus ea. Doi dintre prietenii tăi au murit; incidentul se cere anchetat; iată de ce sunt închiși ceilalți prieteni. N-ai de ce să te temi! Și totuși, atunci când „Organele” cercetează, mereu descoperă și altceva, și trebuie să evit asta cu orice chip.

Încă îmbrăcată în uniforma de școală, Serafima terminase de făcut bagajul. Periuța de dinți. Un pulover. Pijamaua. Două cărți: Hemingway și Pușkin.

— Ești gata? a întrebat-o unul dintre cekiști.

Serafima a încuviințat din cap. Ar fi vrut ca împachetatul să nu se mai sfârșească vreodată. Își dorea ca Abakumov să continue de-a pururi discuția cu mama ei. S-a așezat la loc pe pat. Picioarele îi erau lipsite de vlagă. Și-a îngropat fața în mâini și s-a pus pe plâns, iar apoi, pe neașteptate, mama ei era lângă ea și o lua în brațe.

— Gata, gata, Serafima, o să te-ntorci repede, răspunde-le la întrebări doar… Să nu-ți faci griji, nu ești singură. Te iubesc așa de mult, draga mea!

Însă acest lucru nu făcea decât să înrăutățească despărțirea. Mama se străduia să nu plângă și ea, dar glasul i se frânsese, iar acum Serafima plângea atât de tare încât nici nu se mai putea ridica. Și-ar fi dorit să fie și tatăl acolo, însă el era plecat să scrie despre războiul contra Japoniei. Și mai era ceva și mai groaznic, mult mai îngrozitor. Nu putea să-și ia rămas-bun de la bărbatul pe care-l iubea.

Fusese mereu conștientă că ar putea fi arestată. Simțise umbra plutind deasupra ei încă din acea zi de pe pod, pentru că-și dăduse seama (și știuse din totdeauna) că ideile lui Nikolașa aveau izul smintelii. A văzut limpede că membrii „Clubului romanticilor fatali” erau legați între ei cu o frânghie: dacă unul se prăvălea în prăpastie, ceilalți aveau să-l urmeze negreșit.

— Se va întoarce degrabă, a spus jovial Abakumov, ca și când o lua cu el într-o drumeție. Stăm de vorbă cu toți copiii și pe urmă le dăm repede drumul. E doar o formalitate.

Ocupa tot cadrul ușii ca o reprezentare sculpturală a bărbăției sovietice. Ștergându-și ochii, Serafima s-a uitat la părul lui negru și des, pieptănat pe spate, la sprâncenele stufoase, la uniforma de general cu șirurile de medalii și la pieptul lui bombat de sportiv. Cu un aer blazat, el își încrucișase brațele și se rezemase de tocul ușii.

În cele din urmă, ea a izbutit să se ridice. Dacă iubești, și-a zis, poți îndura orice. Lent – insuportabil de lent – mama a însoțit-o până la ușă și i-a întins valijoara.

— E timpul să mergem! a spus plin de vervă Abakumov. Madame Zeitlin, a fost o onoare. A luat mâna Sofiei şi a sărutat-o. *Enchanté*!

Pronunţia lui franceză era greşită, dar omenia gestului a făcut să se rupă ceva în interiorul mamei Serafimei.

— Vă rog, tovarăşe general, vă rog… Chiar trebuie s-o luaţi? Nu trebuie. N-a făcut nimic. E un copil! Luaţi-mă pe mine în locul ei!

Cei doi cekişti care o flancau pe Serafima au apucat-o de braţe şi au coborât împreună pe scările late ale clădirii Granovski; apoi, au rămas pe loc, în vreme ce Abakumov a trecut pe lângă ei, cu chipiul împletit cu fir de aur pe cap, cu ochii negri aţintiţi drept înainte pe sub cozoroc şi cu afişul filmului sub braţ.

— Hai cu mine, Serafima, a zis Abakumov, arătând spre uşa deschisă a automobilului său, o maşină albă Fiat sport, pe vremuri jucăria unui general italian. Puţine sunt fetele care rezistă tentaţiei de a face o tură cu maşina asta.

Pielea de culoare crem a scârţâit atunci când el s-a instalat pe scaunul şoferului alături de fată.

— Îmi place să conduc eu însumi, a zis, punându-şi mănuşile de şofer şi apucând volanul îmbrăcat în piele bej de viţel. Te vei simţi mai confortabil decât într-o „cioară neagră”.

A privit-o cum stătea tăcută pe scaunul de alături.

A accelerat şi a ieşit din curtea clădirii Granovski, urmat în coloană de una dintre dubele poliţiei secrete, cunoscute drept „ciori negre”, şi de un Jiguli mic şi înţesat cu gărzi de corp. Pe când goneau pe străzi, Abakumov a văzut că Serafima încă plângea. Fir-ar să fie, de ce oi fi luat-o în maşina mea? s-a întrebat. Din cauza maică-sii, firește. Fetele plângăcioase erau o privelişte greu de suportat, chiar şi pentru el, a cărui ascensiune era impregnată de sângele bărbaţilor, femeilor şi copiilor, al celor pe care-i snopise în bătaie cu pumnii sau îi expediase pe lumea cealaltă cu propria-i armă – şi al acelor alte sute de mii pe care nu-i cunoscuse niciodată, dar ale căror vieţi le distrusese. Şi-a reprimat un acces de furie la vederea lacrimilor ei: oare proasta asta mică nu pricepea câtă bunăvoinţă îi arătase? Ar fi putut fi acum în cuşca din fundul unei „ciori negre”.

— Şi eu credeam că nu-i decât o poveste de dragoste.

Abakumov a repetat cuvintele lui Stalin din ziua precedentă. Stalin sugerase că acest caz al copiilor era o conspiraţie pe care Abakumov trebuia s-o cerceteze de-a fir a păr. Ei bine, arestase copiii – chiar şi pe Senka Dorov, care avea doar zece ani –, dar aceştia erau odrasle de ştabi. Trebuia să te porţi cu mănuşi. Stalin se pregătea acum pentru Conferinţa de la Potsdam, însă ce dorea el oare să facă Abakumov cu ei? Stalin vorbea în coduri hieroglifice şi fabule, ca Esop, şi chiar Abakumov rămânea deseori consternat de neclaritatea intenţiilor sale. Generalului îi mai trebuia un indiciu.

Paznicii au deschis porțile metalice înalte de pe strada Mica Lubianka, iar automobilul a virat și a intrat în curte. Porțile s-au închis în urma lui și doi cekiști au deschis portierele.

— Luați-o și înregistrați-o, a zis Abakumov.

A privit-o pe Serafima Romaşkina coborând din maşină ca și cum era în transă și uitându-se împrejur, fără să știe încotro s-o apuce, la zidurile înalte, cu gratii la gemulețe, și, într-o parte, la șirul de „ciori negre” care așteptau. Punându-i mâna pe umăr, a împins-o ușurel înspre două siluete în halate maro lungi, care arătau ca niște laboranți.

— Pe-acolo! Și nu-ți face probleme, fetițo. O s-ajungi acasă în doi timpi și trei mișcări. E doar rutină – știi bine. Nu plânge.

Duhoarea de detergent, urină fermentată și transpirație compactată – parfumul vieții de pușcărie – l-a făcut să strâmbe din nas cu toate că-l cunoștea atât de bine. A văzut expresia Serafimei în momentul în care mirosul o izbise pentru prima oară. Picioarele ei lungi se clătinau puțin, iar teama îi umbrea ochii verzi. În definitiv, chiar era cazul ca arestații să se teamă, această închisoare fusese concepută ca să-i bage în sperieți, deoarece puterea „cavalerilor revoluției” trebuia să întreacă imaginația dușmanilor pe care aveau misiunea să-i nimicească. Dar ceea ce conta pentru el era să se afle mereu sus. Câștiga întotdeauna. Stalin avea încredere în el, iar el credea nemărginit în destinul propriu invincibil.

Cu valijoara în mână, Serafima a coborât câteva trepte până în sala de primire a închisorii și s-a oprit la ghișeul care avea vopseaua crăpată și suprafața impregnată de unsoarea mâinilor miilor și miilor de arestați, cu două adâncituri de la coatele sprijinite când se aplecau înainte, așa cum făcea acum și arestata cea nouă.

— Numele, prenumele, patronimicul și vârsta? a întrebat o femeie cu veston maroniu.

— Romaşkina, Serafima Konstantinovna. Optsprezece.

Era frumoasă această Serafima, și-a zis Abakumov, însă pe mama ei, steaua de cinema, și-o dorea el. S-a întrebat ce mai spunea oare Serafima acolo, dar, la urma urmei, cuvintele, ca și lacrimile, erau de fiecare dată aceleași, iar ale ei se pierdeau într-o cacofonie de uși trântite, încuietori care scrâșnesc, ordine lătrate și scârțâitul cizmelor pe treptele lustruite de zecile de tălpi șovăielnice care intraseră în această lume pierdută pentru prima dată.

— Semnează aici, arestată, a zis temnicera. Treci acolo. Percheziție corporală.

Registratura funcționa cu precizie de ceasornic, și-a zis Abakumov, care perfecționase etapele prin care un om liber era redus la un întemnițat cu număr: înregistrarea, predarea bunurilor, percheziția corporală, fotografierea. N-avea nicio importanță cine și ce fusese înainte. Putea fi vorba de vreun prinț polonez,

un general german, vreun ştab comunist sau fiica unei vedete de cinema – în asta stătea gloria partidului şi a statului sovietic.

Slujesc acest stat atotputernic, sunt sabia partidului, se gândea Abakumov, şi pot transforma pe oricine într-un număr, o pată de grăsime pe duşumea. Îi părea rău s-o vadă intrată în maşinăria lui pe această fetişcană, dar fusese foarte nechibzuită.

El şi-a continuat drumul prin clădirea gigantică, iar acum era linişte. Lăsase departe în urmă zona registraturii. Aici, uşile nu mai erau descuiate de bărbaţi cu legături de chei la cingătoare. Cizmele sale lunecau pe covorul albastru şi bărbaţi cu epoleţi şi vipuşcă îl salutau. Un secretar i-a deschis uşile biroului. I-a adresat câteva vorbe amabile asistentului său: se mândrea cu familiaritatea lui faţă de subalterni.

Un birou lambrisat. Covoare persane, şase telefoane (plus o *vertuşka* pentru Kremlin), un seif cât un stat de om, un tablou în ulei reprezentându-l pe Stalin în mărime naturală. Şeful SMERŞ s-a aşezat pe canapea o clipă, picior peste picior, admirându-şi cizmele strălucitoare.

În seara aceasta, după ce va fi citit rapoartele privind interogatoriile copiilor, să urmărească oare un meci de fotbal cu Dinamo? Sau să meargă la dans? Era mândru de porecla lui de la sala de dans a clubului Dzerjinski, unde trupa de jazz a instituţiei îşi cânta noile piese: *Vitia fox- trotocinik* – Viktoraş dansatorul de foxtrot. Sau la teatru? Câteodată, stătea chiar de vorbă cu oameni obişnuiţi în pauzele dintre acte.

Ăsta sunt eu, şi-a spus. Spre deosebire de Beria, mă interesează şi alte lucruri în afară de sex şi putere. Îşi făcuse ucenicia pe lângă Beria, dar în prezent aproape că se aflau pe aceeaşi treaptă. Iar Beria îl detesta.

Abakumov s-a felicitat pentru că-i suflase lui Beria „Cazul copiilor”. Dar, odată cu succesul, creştea şi miza. A sunat un telefon de pe birou şi el a zis:

— Poftește-i înăuntru.

Erau cei doi anchetatori principali, Komarov şi Lihaciov, care l-au salutat ceremonios.

— Pe loc repaus. Luaţi loc.

Le-a făcut semn de pe canapea şi ei s-au aşezat pe scaunele din piele.

— Tovarăşi, înainte să ne ocupăm de noua noastră arestată, vreau să lucraţi cu puştii ceilalţi în noaptea asta. Trebuie să avem nişte nume până dimineaţă.

Ei au ieşit, iar Abakumov a închis ochii pe canapea. Serafima Romaşkina era cheia. Avea ea oare o viaţă secretă? Şeful Contraspionajului Militar a făcut o grimasă: eu mă pricep la vieţi secrete. Toată lumea are câte una.

24.

Senka Dorov a fost primul chemat la interogatoriu în acea zi. Chiar dacă nu avea decât zece ani și era micuț pentru vârsta lui, își petrecuse noaptea într-o celulă pentru oameni mari. La doisprezece ani, te puteau împușca, dar el era mai tânăr și deci n-aveau cum s-o facă; dar dacă regulile se schimbaseră cumva?…

Clipă de clipă, murmura cu voce tare pentru sine: Mami, unde ești? Eu sunt aici. Vino, te rog, și găsește-mă. Mi-e frică. Te iubesc. Știi unde mă aflu?

Aceste cuvinte îl îmbărbătaseră încă din seara trecută, când, acasă (un loc radios care părea acum atât de îndepărtat), își încercase pijamaua cea nouă de mătase, bleumarin cu broderie roșie, croită în China special pentru el. Mamei sale îi plăcuse pijamaua, chiar îl aplaudase și-l sărutase iar și iar. Ea râdea mereu cu capul dat pe spate, cu un sunet asemănător unui tril. Cu toate că era așa ocupată, în calitate de ministru și medic, îi ducea întotdeauna la școală pe el, pe Demian și pe Minka, iar uneori îi și aștepta la ieșire.

Cred că sunt preferatul ei, chiar dacă spune că-i iubește în mod egal și pe ceilalți trei, se gândea Senka acum. Pe mine mă pupă mai mult decât pe ei, mai ales decât pe Demian. Da, ei sunt mai mari, dar zice că sunt irezistibil. E cea mai frumoasă mămică din lume și, atunci când voi crește mare, mă voi putea căsători cu ea. (Numai că e deja măritată cu tati, desigur. S-ar supăra tati? El se arată adesea foarte țâfnos și îmbufnat, deci nu cred. Mi-ar ceda mie tati locul?)

Cu o seară în urmă, se hotărâse să împrumute o carte de la vecini, așa că ieșise pe palier și coborâse scările, îmbrăcat în pijamaua cea incredibil de elegantă cu un mic halat asortat pe deasupra, albastru cu roșu. Minka zicea despre el că era filfizon. Era ceva rău? „Sunt doar un savant flamboaiant”, îi replicase el.

Bătuse la ușa vecinilor și îi deschisese prietena lui, Lulu. Mama ei era în spate.

— Bună, „Profesorașule”, a zis mama lui Lulu.

— Aș putea, vă rog, să împrumut o carte? *Cu privire la muzică, libret și coregrafie în opera și baletul lui Ceaikovski*.

— S-o citească părinții tăi?

— Nu, s-o studiez eu, a spus Senka foarte serios.

— Nu-ți plac povestirile lui Marșak[5]? *Terem-Teremok*[6]? Sau *Timur și băieții lui*[7]?

— Acelea sunt pentru copii mici! a zis el indignat.

---

5 Samuil Marșak, cunoscut scriitor, traducător și poet sovietic. (N.t.).

6 Basm popular rusesc. (N.t.).

7 Celebră povestire de Arkadi Gaidar. (N.t.).

— Mare figură mai eşti, Senka, a spus mama lui Lulu. Cartea era foarte grea, dar Senka urcase pe scări cu ea când văzuse patru bărbaţi, doi în costume şi doi în uniforme cu găitane albastre.

— Tu eşti Senka Dorov, nu-i aşa? îl întrebase unul dintre ei, cu un cap pleşuv de forma unei cepe.

— Da. Dumneavoastră cine sunteţi?

— Cartea aia pare foarte interesantă. Ce-ar fi să ne uităm puţin prin ea la parter?

— Trebuie să ajung la cină. Mă aşteaptă mama.

Însă bărbatul luase deja cartea şi o răsfoia uluit.

— Operă, ai?

— Care este bucata dumneavoastră preferată de Ceaikovski? a întrebat Senka. Să nu răspundeţi *Lacul lebedelor.* E prea previzibil.

— Nostim băieţaş mai eşti, a zis bărbatul, dirijându-l pe Senka înspre lift.

— Hei! Staţi aşa, a ţipat Senka. Dar, în acel moment, îi fuseseră sucite mâinile la spate, iar unul dintre ceilalţi bărbaţi îi pusese o cârpă pe faţă şi el îşi pierduse cunoştinţa. Când se trezise (n-avea idee cât timp trecuse), se afla între aceiaşi doi bărbaţi, într-un automobil Pobeda care se apropia de Piaţa Dzerjinski.

— Unde mă duceţi? Cine sunteţi? îi întrebase somnoros.

Iar căpăţânosul spusese:

— Te ducem să te joci de-a Roşii şi Albii cu prietenii tăi. N-ai de ce să-ţi faci griji.

— Probabil aveţi impresia că sunt tare nătâng sau că m-am născut ieri, a zis fără nicio teamă Senka – deşi, pe măsură ce efectele drogului dispăreau, începea să simtă frica urcându-i din stomac în gâtlej şi gustul ei amar, o senzaţie pe care o mai trăise doar o singură dată, când unul dintre odioşii prieteni ai lui Demian îl strânsese de nas la şcoală şi avusese impresia că se sufoca, până ce îşi amintise că se putea respira şi pe gură.

Senka descoperise că ţinea încă pe genunchi *Cu privire la muzică, libret şi coregrafie în opera şi baletul lui Ceaikovski*. S-a uitat pe geam: cunosc această clădire, şi-a zis, în timp ce pătrundeau în muntele cenuşiu de granit al Lubiankăi. Îşi auzise părinţii menţionând-o şi nu-i scăpase evlavia însoţită de groază din vocile lor. Înainte să mai poată spune ceva, porţile de oţel se dăduseră brusc la o parte, iar automobilul intrase cu viteză în curte; apoi uşile se deschiseseră şi el fusese purtat pe nişte scări în jos, cu mâinile la spate, după aceea, la un ghişeu slinos, unde nu ajunsese la tejghea.

— Unde e? a lătrat o femeie în vârstă cu un sacou maroniu. Nici nu-l pot vedea. Vreo puşlama mică, de bună seamă?

— Mă duceţi la sora mea?

— Numele, prenumele, patronimicul.

— Sunaţi-o pe mama. Ea va veni să mă ia. Nu ştie unde mă aflu.

Apoi, își amintise ceva important, care avusese darul să-l liniștească.

— E aici sora mea Minka? Poate că mă aflu aici ca s-o iau acasă?

— Lasă vorba, arestat, a mârâit femeia. Răspunde la întrebări!

Dar Senka se simțise așa de ușurat de ceea ce își amintise și într-atât de obișnuit, acasă și chiar și la școală, să fie tratat cu îngăduință și dragoste, încât nu o luase în seamă.

— Pentru că mami zice că Minka va veni acasă curând. Acum înțeleg de ce mă aflu aici.

— Dacă mai scoți o vorbă, urlase un bărbat în uniformă, îți rup urechile, dacă nu cumva îți trag și o mamă de bătaie! Pricepi?

— Da, spusese Senka, uluit dintr-odată și îngrijorat peste măsură. Vă rog, pot să-l sun pe tati? Lucrează la Comitetul Central.

Crezuse că i-ar putea intimida pomenindu-l pe tatăl său, dar ei nu păruseră să se sinchisească. Îi luară cartea și îi înmânară o chitanță cu care nu știuse ce să facă. Pe urmă, o gardiană grasă, cu sacou maroniu, îl conduse printr-o ușă.

— Percheziția. Controlul medical, a spus ea. Toate hainele jos, hai, fuguța.

Senka se rușinase.

— Și pantalonii de pijama?

— Mișcă! Îți recuperezi hainele pe urmă.

Îl împinsese pe o altă ușă.

— Dar mă doare groaznic burtica. Mami mă pune să mă întind pe pat când mă apucă, iar atunci îmi trece. Și sufăr și de astm.

— Vino încoace, zisese un bărbat cu un chist pe nas, halat alb și stetoscop. Era așezat pe un scaun metalic vechi, alături de o targă simplă de spital, pe roți, cu salteaua plină de pete cafenii decolorate. Senka își dăduse seama că era doctor, dar nu așa cum era mama lui.

— Stai!

Senka simțise pericolul.

— Nu!

O zbughise spre ușă. Însă doctorul apăsase deja un buton aflat pe perete, ușa se deschisese și intraseră trei gardieni, un bărbat și două femei. Senka plânsese în hohote atunci:

— Vreau la mami. Vreau să mă duc la mine acasă, mă doare rău de tot burtica!

Dar trupul său gol și palid fusese capturat și dus la targa pe roți, unde îl trântiseră fără menajamente.

— Lasă-mă să te examinez, dacă nu vrei să te țină ei cu forța, îi zisese doctorul, respirând greu. Și va fi mult mai rău decât o durere de stomac, te asigur.

Senka încetase să se mai zbată, dar își dăduse seama că tremura de frică și de rele presimțiri. I se spusese să deschidă gura. Apoi, doctorul cu chistul pe nas își

băgase degetele, care aveau gust de metal și de murdărie totodată, și palpase dinții și limba lui Senka.

— Întoarce-te, i-a zis. Respiră!

Senka simțise ceva în fund și dăduse să se zbată și să strige din nou, dar se isprăvise repede și, nu peste multă vreme, se afla iarăși în prima încăpere, îmbrăcat cu pijamaua și halatul său. O altă cameră: un bătrân cu părul slinos, din spatele unui aparat foto, îi zisese să se așeze pe scaun, însă era prea mic, așa că fotograful pusese o pernă înainte de a se face nevăzut sub o pătură neagră:

— Ochii la aparat! Și bum, o flamă și un sfârâit! Bravo, copile.

Fotograful îi ciufulise părul. Senka sesizase o oportunitate.

— Vă rog, pot s-o sun pe mami? Mi-e așa de dor de mami!

— Ești prea tânăr ca să te afli aici, îi șoptise grăbit fotograful. O să scapi, copile, spre deosebire de mine. Dar sfatul meu este să te lași purtat de curent. Nu te împotrivi.

Apoi, își dresese glasul și strigase:

— Arestat gata de predare.

Senka fusese luat din nou în primire de gardienele cu sacouri maro, iar de la ele îl preluaseră doi paznici în uniformă. Fiecare îl ținuse de câte un braț. Inele cu o sumedenie de chei le zăngăneau la cingătoare, lângă pistoale.

— Nicio vorbă! Privirea înainte! Dă-i drumul!

Pe scări metalice, coborând, urcând iar, trecând de uși încuiate. Senka se simțise foarte mic în această lume gigantică secretă. De câte ori se închisese câte o ușă și se deschisese alta, pătrunseseră într-o nouă sală impozantă cu paliere de metal de sus până jos, iar pe fiecare palier se întindeau șiruri de uși de oțel ferecate.

Locul puțea a pipi, caca, sudoare, detergent și mucegai. Respingător. Repulsiv. Revoltător. Rebarbativ. Dezgustător. Țipător. Vomitiv. Tezaurul cuvintelor îl îmbărbătase, dar inima îi bătea ca o locomotivă gonind nebunește.

La auzul altor pași care se apropiaseră, îi crescuse și mai tare pulsul.

— Minka, tu ești? întrebase, cu glas tremurător.

Dar fusese împins într-o boxă ca un coșciug vertical și încuiat acolo. Senka crezuse că se va sufoca și îi reveniseră și crampele la stomac, dar pașii trecuseră mai departe, fusese scos afară și, în cele din urmă, descuiaseră ușa celulei numărul 235 și îl împinseseră înăuntru.

— Cineva a făcut pipi în patul meu, strigase Senka la vederea saltelei subțiri de pe patul de fier: era impregnată cu o pată galbenă de forma Crimeei. Ar fi avut nevoie și el, dar nu exista nicio toaletă. Nu știuse ce să facă. Pe urmă, ochiul lui Iuda se deschisese și se închisese, zăvorul se rotise și apăruse în pragul ușii un gardian.

— Mi-e foame și trebuie să merg la toaletă, îi spusese el.

— Ai scăpat ocazia, zisese gardianul. Folosește găleata aia cu zoaie.

— Nu cred că pot folosi o găleată.

— Atunci abține-te până dimineață, maiestate. Vei primi rația în curând.

— Vă rog, chemați-o pe mama, a zis Senka izbucnind în lacrimi.

În scurt timp, plânsese convulsiv, iar lacrimile i se scurseseră în gură și chiar pe gât în jos.

— Vă rog!

Ușa se trântise la loc, iar vizorul se tot deschisese și se închisese, dar nu mai venise nimeni, iar Senka își întinsese pătura peste saltea. Remarcase că perna avea o pată maro-roșcat de forma Africii.

Într-un târziu, fusese nevoit să se servească de găleata cea respingătoare. Pe urmă, epuizarea îl forțase să se întindă și se pusese iarăși pe plâns. Ușa se deschisese, iar de această dată fusese o femeie cu un cărucior pe rotile, care îi dăduse un castron de supă (doar o apă cenușie de fapt, unde pluteau în derivă două ciozvârte de grăsime galbenă), un pătrat de pâine neagră și un dreptunghi micuț de unt. Murea de foame, dar supa duhnea, iar grăsimea îi făcea scârbă, așa că mâncase numai pâinea.

— Mi-ați putea da încă o felie de pâine?

— E împotriva regulamentului. Asta ți-e porția.

Îi întinsese o cană de ceai cu o bucățică de zahăr. Apoi, ușa se închisese din nou și el se culcase pe pat, îngrozit de zgomotele imensului spațiu al închisorii interioare de la Lubianka. Simfonia închisorilor, hotărâse el, se bazează mai degrabă pe instrumente de percuție decât pe corzi: uși trântite, zăngănit de chei, scârțâit de zăvoare, accese de tuse, bolboroseli, spasme, urlete, suspine, țipete, bocănitul cizmelor pe palierele și pe treptele de metal. Totul era aspru și tot ce cunoscuse el până în momentul acesta fusese neted și lin.

Cine erau toți acești străini care icneau, gemeau și își scuipau plămânii prin celulele învecinate? Mai era cineva de vârsta lui? Oare ceilalți copii de la școală se aflau în apropiere? Unde o fi fost Minka? Închisese ochii și se gândise la mama, la casa lor, la frații și sora lui. Mami, aici sunt. *Te rog* vino să mă găsești. Știi unde mă aflu?

Plânsese și tot plânsese, dar chiar și după ce îi secaseră lacrimile, rămăsese spaima. Cum fusese posibilă această greșeală îngrozitoare? Fără îndoială că nu știau că el avea zece ani. Ar fi fost de ajuns să le spună, iar ei și-ar fi dat seama că greșiseră persoana. Nu putea crede că nu știau cine erau mămica și tăticul lui.

Derulase din nou în minte seara împușcăturilor de pe pod: el se afla la închisoare din cauza acelor morți, înțelegea asta. Dar oare și pe George și pe Andrei îi arestaseră în pijamale?

Senka își dăduse seama că n-avea ce strânge la piept și că nu-l sărutase nimeni de noapte bună: cum să poată dormi fără ursulețul lui de jucărie, Aristotel? Nu dormise fără ursuleț niciodată. Acasă, ar fi stat în pat, învelit până la gât, și s-ar fi simțit ca un prinț la căldurică, aflat chiar în centrul lumii. Mama i s-ar fi așezat

alături, i-ar fi spus poveşti, i-ar fi luat faţa în mâini şi l-ar fi pupat pe năsuc, pe frunte, pe obraji şi uneori chiar pe ochi, iar el s-ar fi uitat la ea şi ar fi făcut câteodată mutriţa de stea de matineu, lungindu-şi bărbia şi ridicând din sprâncene, iar mami ar fi zis: „O! Cine poate rezista acestor ochi căprui? Într-o bună zi te vei însura şi fata va fi foarte norocoasă!” După aceea şi-ar fi lăsat capul pe spate şi ar fi izbucnit în râs.

Toate acestea îl făcuseră să plângă din nou, dar cel puţin începuse să înţeleagă motivul pentru care se afla acolo. Când dispăruse Minka, mama lui a spus: „Doi dintre prietenii ei şi-au pierdut viaţa, este normal să se facă cercetări. Se va întoarce acasă pe urmă”. Dar mami şi tati spuseseră că Minka urma să vină acasă în seara aceasta. Atunci, de ce era şi el la închisoare? Şi de ce nu putea dormi? Vizorul se tot deschisese, iar lumina electrică rămăsese aprinsă. Când se cuibărise mai bine, o voce îi ordonase: „Mâinile deasupra păturii!” Îşi dorise cu disperare să adoarmă. Mami spusese mereu: „Tu dormi aşa de frumos”. Închisese ochii, dar taman atunci când întunericul începuse să-l învăluie, uşa se izbise pe neaşteptate de perete, îl smulseseră din pat şi îl purtaseră pe coridor, urcaseră pe o scară metalică, coborâseră apoi şi urcaseră din nou, trecând de mai multe uşi.

O cameră luminată puternic. Două scaune metalice. În faţa lui, stătuse un bărbat cu chip grotesc, presărat cu mii de puncticele roşii, bărbie ieşită în afară ca un bot de câine şi mâini ca nişte cleşti de homar.

— Sunt colonelul Lihaciov, spusese el. Ne-am purtat prea frumos cu voi, măi copii, dar acum când ştim că sunteţi nişte criminali şi nişte duşmani ai poporului, o să vă aplicăm acelaşi tratament ca şi adulţilor. Puţin îmi pasă că ai zece sau că ai optzeci de ani: mie să-mi răspunzi la întrebări şi să spui adevărul. Dacă minţi sau ascunzi ceva, îţi sparg dinţii. S-a-nţeles?

Senka se uitase la acest mirmidon înrăit şi scosese un suspin, iar bărbatul dăduse cu pumnul în masă de se mişcase lampa, iar băiatul sărise înapoi, răsturnând scaunul. Bărbatul se ridică iute, îl apucă de bărbie pe Senka şi-l strânse atât de tare, încât îi strivi gura.

— Să nu mai mişti dracului vreodată un muşchi fără permisiunea mea. Şi să n-aud bocete!

Senka începuse să icnească din ce în ce mai tare, luptându-se să respire.

— Răspunde-mi la întrebarea asta şi te poţi întoarce în celulă.

Senka dăduse din cap.

— O cunoşti pe Serafima Romaşkina?

— Da, murmurase el, cu respiraţia încă foarte accelerată.

— O cunoşti bine?

— Ea are optsprezece ani, dar… ce să zic, e foarte drăguţă cu mine.

Senka simţise că-l ia cu leşin, însă ştia că trebuia să se ţină tare. Respirase adânc de câteva ori.

— E prietena surorii mele, Minka.

— Gândește-te bine acum. Nu spune nu. Și nu menaja pe nimeni. Noi aflăm totul și, dacă minți, te duci în lagăr și n-o să-ți mai vezi părinții niciodată. Dar, dacă spui adevărul, pleci în scurtă vreme acasă. Noi cercetăm morțile de pe Kamennîi Most. Ai fost de față, nu?

— Da.

— Și ce-ai văzut acolo?

— Doi dintre prietenii surorii mele zăceau morți pe caldarâm.

— Și-ai observat ceva anume?

— Da. Caietul. „Cartea de catifea” a lui Nikolașa. L-am cules de pe jos.

— Ești conștient că, atunci când l-ai cules de pe jos, ai comis o infracțiune gravă, șutind o probă de la locul crimei?

— Nu am știut acest lucru.

— Și atunci de ce te-ai comportat ca un trădător? întrebase bărbatul vânăt la față și plin de bubițe, care, după cum își dăduse seama acum Senka, era de fapt un homar ce se dădea drept om. De ce l-ai luat? De ce l-ai ascuns?

— Am făcut-o fără să gândesc. O să vină repede mami?

— Până nu ne vei spune adevărul, nu. Ce-ai făcut cu caietul?

— L-am dus la mine în cameră și l-am ascuns.

— De ce?

— Credeam că va fi ceva interesant de citit. N-am știut că e o infracțiune, îmi pare foarte rău.

— I-ai pomenit cuiva despre el?

— Doar fratelui meu, Demian. Pe urmă, l-am prins când îmi scotocea prin sertarele de la birou, m-am supărat și l-am spus mamei, dar caietul dispăruse.

— Și nu l-ai citit deloc?

— Nu. Vă jur că nu.

— Știai că se găseau acolo planuri de a forma un nou guvern și de a-i ucide pe conducătorii noștri?

Senka clătinase din cap, străduindu-se să-și amintească anumite discuții dintre părinții săi. Cele mai vechi amintiri ale lui erau legate de ascensoarele care gemeau noaptea în „Casa de pe chei” atunci când poliția secretă venea să mai aresteze pe cineva. Cu o astfel de ocazie, mama îl privise neliniștită pe tatăl său:

— La ce etaj? întrebase ea.

— Unsprezece.

— Familia Larin. Nu sunt dușmani, Ghenrih.

— Partidul nu greșește niciodată, Dașka. Mai bine să piară o sută de nevinovați decât să scape un vrăjmaș. Ne-am angajat într-o luptă pe viață și pe moarte, pregătiți de război împotriva fascismului, iar dușmanii mișună peste tot. Să nu discutăm astfel de lucruri în fața…

Și tatăl se uitase la el.

— Senka este prea mic ca să înțeleagă, zisese mami.

El nu pricepuse atunci, dar își amintea cum îi ridicaseră pe Larini și nu se mai întorseseră niciodată.

După împușcăturile de pe pod, mama lui Senka îi luase pe toți la o plimbare prin pădurea de lângă vila lor de la țară și le spusese:

— Dacă veți fi vreodată întrebați despre aceste lucruri, spuneți-le ce știți. Dar nimic în plus. Nu pălăvrăgiți. Țineți-vă departe de politică. Secretele sunt ca un câmp minat: nu știi că se află o mină acolo până nu calci pe ea. Flecăreala poate duce o familie de râpă.

— Ordinele vin de la cea mai înaltă autoritate din Uniunea Sovietică, spusese atunci „Homarul”. Scotocește-ți bine prin memorie: ce-ai văzut, ce-ai auzit. Serafima avea vreun iubit?

— Firește că nu. Dacă ar fi avut, acela aș fi fost *eu*!

— O, Doamne! Homarul își dusese mâinile la spate și își trosnise degetele. Vreun prieten mai special cumva?

— Dar Serafima era mereu singură.

— Era cineva interesat de ea în mod special?

Senka șovăise. Simțea pericolul, știa că vorbele lui le-ar putea face rău unor oameni. Dar care ar fi putut fi primejdia în cazul acesta? Era oare o crimă pentru un băiat să admire o fată? Nu era câtuși de puțin sigur.

— Toți băieții o plăceau pe Serafima, zisese el. Iar eu mai mult decât toți.

Homarul scrisese ceva pe o coală de hârtie. Apoi, i-o împinsese în față pe masă.

— Recunoști că ai sustras această probă de la locul crimei?

— Nu înțeleg, a zis Senka.

— Nu poți nega că ai luat caietul și că l-ai ascuns. Fratele tău Demian l-a găsit.

— Oh!

Demian nu numai că găsise caietul, ci îl și predase poliției secrete. De aceea se afla în libertate. Era gelos pe Senka și preocupat să avanseze cu pionierii și comsomolul și să devină la fel de important ca tatăl lor. Demian era un turnător și un șobolan.

— Dacă mai vrei s-o vezi pe maică-ta vreodată, semnează aici în clipa asta, zisese „Homarul”, băgându-i hârtia sub nas lui Senka, iar acesta o semnase degrabă.

— Dacă aveai doisprezece ani împliniți, bucata asta de hârtie îți putea aduce pedeapsa supremă: moartea prin împușcare în ceafă. Dar, cum ai doar zece, riști zece ani de lagăr potrivit Articolului 58, spusese „Homarul”.

Lui Senka i se învârtise capul și se sprijinise de marginea mesei.

— Însă dacă ne ajuți cu Serafima…

— Minka zicea despre ea că are… admiratori… peținori… cavaleri.

— Numește-i acum, înainte să te pocnesc.

Senka o iubea pe Serafima şi ar fi făcut orice ca s-o ferească de neplăceri, dar cu ce i-ar dăuna ei aşa ceva? Cu ce i-ar dăuna oricui? Atenţie la mine! Şi-a stors creierii căutând ceva despre admiratorii Serafimei. Nu le auzise el pe Minka şi pe Serafima cum râdeau de „Prinţul moştenitor”? Aveau impresia că el nu înţelegea numele de cod – păi cât de prost îl credeau? Dar ştia că nu era cazul să-l pomenească pe Vasili Stalin. Orice avea legătură cu Stalin reprezenta un pericol. Trebuia să găsească ceva lipsit de riscuri, dar acest lucru era dificil fiindcă Senka nu ştia ce vrea „Homarul”. Minele erau invizibile. Stomacul lui Senka începuse să se agite, iar respiraţia îi devenise greoaie din nou.

— Cred că mi se face rău, spusese.

„Homarul” se ridicase în picioare, scaunul lui scrâşnise pe podea, şi el începuse să numere.

— La trei, o să-ţi extrag răspunsurile cu bătaia.

Scosese un baston gros de cauciuc şi îl izbise de masă.

— I-am spart ţeasta unuia cu amicul ăsta odată.

Senka văzuse cât de tihnit stătea bastonul în cleştii „Homarului”, care părea obişnuit să-l folosească.

— Unu, doi…

— Păi da, da, acum ceva vreme…

Să n-o bagi pe Serafima în bucluc, îşi zisese Senka. Nu-l pomeni pe Vasili Stalin. Nu-i amesteca pe mami şi pe tati. Nu-i face rău Minkăi. Erau atâtea lucruri de care trebuia să ţină seamă. Îşi trecuse în revistă opţiunile: *asta* e o nimica toată, *ăsta* e secret, *astalaltă* nu l-ar mulţumi, *aia* e primejdioasă. Mintea lui era suprasolicitată de responsabilităţi, ambuscade, câmpuri minate, indescriptibile, confidenţiale, iar toate acestea erau contrabalansate de propria lui mărturisire că luase caietul şi cu cei zece ani de gulag care-l aşteptau: călătoria cu trenul, tundra înzăpezită, ameninţarea că n-avea să-şi mai vadă vreodată părinţii.

— Acum ceva vreme…

— Când?

„Homarul” pusese pe masă bastonul şi luă un stilou.

— Acum vreo câteva săptămâni… mă plimbam cu Minka pe strada Gorki şi… şi…

Bastonul se abătuse cu putere peste mâna lui Senka. Duruse groaznic şi el începuse să plângă, ţinându-şi dreapta rănită cu mâna stângă. Lacrimile îi înceţoşaseră ochii şi nu mai vedea nimic.

— Vă spun, vă spun!

Dar încă nu se hotărâse ce să spună.

— Vă rog, nu mă mai loviţi. Vreau s-o văd pe mami… Odată, mă plimbam cu Minka pe strada Gorki şi i-am văzut pe Serafima şi pe…

Se străduise să-și amintească și deodată găsise. Da, era perfect – și nu făcea niciun rău celor pe care-i iubea.

— În urma ei, la o sută de metri în urmă, l-am văzut cum se ținea după ea.

Ușurarea era amețitoare, iar Senka se calmase și se pusese pe povestit.

25.

Kapitolina Medvedeva se afla în biroul său, așteptând ca Innokenti Rimm să deschidă gura. În ultimele zile, acest prigonitor fățarnic umblase fudul pe culoarele școlii ca un conchistador lătăreț. Se întâmplase pesemne ceva – nimic bun – care-i insuflase această încredere în sine. Ce să fi fost? Kapitolina Medvedeva îl studiase pe Rimm cum examinează zoologul un păianjen rar și veninos. Fanfaronada lui avea fără îndoială legătură cu „Cazul copiilor”, era convinsă de acest lucru.

Directoarea Medvedeva era o adeptă strictă a disciplinei și membră de partid cu ani mulți vechime, dar o interesau cu adevărat meseria de profesor și copiii. Cazul acesta îi dusese de râpă trimestrul și ea știa că-i poate distruge și viața.

Noaptea nu putea dormi. Ziua stătea la catedră, dar nu reușea să lucreze. Părinții (oare se mai prezentase tovarășul Satinov vreodată la fel de des pe la porțile școlii?) își aduceau copiii. Aceștia participau la lecțiile predate de profesori, însă cu toții se prefăceau. Nu erau de fapt prezenți acolo. Se aflau în carcerele de la Lubianka. Dacă era norocoasă, urma să li se dea repede drumul copiilor și cazul s-ar fi stins, dar știa că astfel de momente de cumpănă erau deseori exploatate de tot felul de băgători de seamă care voiau să tragă spuza pe turta lor, dogmatici înfumurați și preocupați doar de partid, ca Rimm, capabili să transforme un scandal nevinovat într-o tragedie. Trebuie să fiu tare, a decis ea, trebuie să fiu ca oțelul. *Tverdost’* – fermitatea – este o virtute bolșevică.

Rimm nu ciocănise la ușă, dăduse buzna pur și simplu. Acum, ea îi cerceta atent nasul – ca un cioc de rață – și părul de culoarea sârmei ruginite.

— Doresc să convoc într-o ședință extraordinară Comitetul de Partid al școlii, a zis el.

— De ce?

— Ca să cercetăm dacă ați comis anumite greșeli în activitatea de conducere a școlii.

Kapitolina s-a rezemat de spătarul scaunului. „Eu sunt la comandă aici”, și-a zis ea. Nu el. Nu „Zumzăilă”.

— Resping această idee, profesore Rimm.

— Nu puteți face așa ceva, tovarășă directoare. Eu sunt secretarul.

— Comitetul numără trei membri, iar eu am discutat deja cu tovarășul Nudelman și este și el împotrivă.

Directoarea Medvedeva a sesizat că Rimm se pregătise pentru această eventualitate.

— Poate vă amintiți că regulamentul îmi permite să convoc o ședință extraordinară a Comitetului de Partid al școlii, *cu participarea întregului personal*, spre a da citire înștiințărilor venite de la partid. Cum ar fi aceea referitoare la manualele de matematică, trimisă de Secția Educație a Comitetului Central.

A ridicat din sprâncene, iar directoarea Medvedeva i-a văzut licărul victorios din ochii apoși aflați în spatele ochelarilor cu ramă roșie.

— Ne vedem acolo atunci!

•

Cancelaria era plină cu ocazia ședinței extraordinare a Comitetului de Partid al școlii, convocată de profesorul Rimm. Cadrele didactice erau trase la față, tensionate, îngrijorate, iar directoarea Medvedeva își amintea ședințele tragice de la sfârșitul anilor ’30, când doi profesori dispăruseră de pe fața pământului și se votase în unanimitate ca „dușmanii poporului să fie împușcați ca niște șacali”.

În prezent, doar un singur profesor, Benia Golden, era suficient de relaxat încât să se lase pe spate pe una dintre canapele, picior peste picior, cu o mutră plictisită de viață.

Ea a deschis ședința, dar a fost imediat întreruptă de Rimm. În calitate de secretar, era ședința lui și a trecut repede la adoptarea unei serii de propuneri – comitetul urma să cerceteze dacă nu cumva „Cazul copiilor” nu scosese la lumină greșeli comise de directoarea școlii; în timpul acestor operațiuni, el, Rimm, ar trebui să preia conducerea…

Propunerile au fost primite în tăcere.

— E cumva o lovitură de stat, Rimm? a întrebat Benia Golden în cele din urmă. Doriți să fiți Napoleonul Școlii nr. 801?

S-au auzit râsete discrete, după care s-a lăsat din nou tăcerea.

— Mă surprinde că-ți arde de glumă! Stilul dumitale burghez de predare, în contradicție cu linia partidului, mai cu seamă la orele despre Pușkin, a jucat un rol important în această tragică poveste, profesore Golden.

— Prea bine, profesore Rimm, a zis Golden, oftând și întinzându-se.

Directoarea Medvedeva știa cât de tare îl afectaseră pe Golden împușcăturile și arestările și simțea că el avea mai multă experiență cu oameni de teapa lui Rimm decât ea.

— Supuneți la vot, dar voi vota pentru dumneavoastră numai dacă promiteți că vă veți îmbunătăți spectaculos interpretarea cântecului „Lui Stalin slavă, slavă-i cântăm”. Chiar așa, o cântați fals *dinadins*? Ar putea fi considerat un act subversiv de sabotaj muzical.

O exclamaţie de surpriză şi un hohot de râs înăbuşit au salutat această intervenţie, dar comportamentul insinuant al lui Rimm, dublat de aluzii la relaţii sus-puse, a fermecat personalul înspăimântat, care i-a votat propunerea în unanimitate.

După aceea, Kapitolina Medvedeva, care simţea cum se micşora şi devenea mai insignifiantă cu fiecare pas, a pornit pe coridor, mergând încet, să-i întâmpine pe părinţi la Porţile de Aur. Putea să supravieţuiască. Astfel de intrigi se iveau permanent. Dar îngrijorarea pentru copiii arestaţi, în combinaţie cu această lovitură, o făcea să-şi simtă membrele grele ca plumbul. La poartă, i-a dat bineţe primei sosite, doctoriţa Dorova. Lângă ea, se afla Demian, dar unde era Senka? Directoarea Medvedeva i-a aruncat o privire, iar aerul de disperare şi lipsa de somn de pe chipul ei dezvăluiau ceea ce păruse de neconceput. Ridicaseră un copil de zece ani? Ce mai putea urma?

Medvedeva a auzit cum se apropia zumzăitul de rău augur şi profesorul Rimm s-a proţăpit chiar în faţa ei, cu şoldurile lui muiereşti în tunica de partid, blocându-i calea.

— Voi întâmpina eu părinţii şi voi prezida adunarea în această dimineaţă, a zis el. Locul acesta geme de putregai şi peştele de la cap se împute.

Ea a făcut un pas înapoi tocmai când pleca Daşka Dorova şi sosea tovarăşul Satinov.

— Mult stimate tovarăşe Satinov, l-a auzit ea pe Rimm anunţând cu glasul lui de soprană gâtuită, sunt nespus de încântat să vă întâmpin, ca director interimar, la poarta şcolii noastre! Trăiască tovarăşul Stalin!

•

Era dimineaţa devreme, dar buna dispoziţie a cekiştilor, chiar dacă ochii le erau obosiţi şi bărbiile acoperite cu o barbă ţepoasă, îi indica lui Andrei Kurbski că făceau progrese, iar aceasta însemna că ciripise careva. Andrei ştia bine că era singurul „outsider” dintre copii şi i se părea pur şi simplu insuportabil să se întoarcă de unde plecase, la surghiun şi la lipsuri. Era hotărât să supravieţuiască. Mai am cărţi de jucat, îşi spunea. Încă pot scăpa de-aici.

Andrei îşi dădea seama că va fi bătut de colonelul Lihaciov, dar în această conştientizare îi stătea puterea, căci violenţa îşi atinge cel mai bine ţinta atunci când vine pe neaşteptate. A filtrat totul în minte până au mai rămas două lucruri care-l nelinişteau: primul era mama sa. La această oră, ea ştia cu siguranţă unde se găsea el. Poate că se şi prezentase la închisoare, după ce stătuse la atâtea cozi pe unde fusese închis tatăl lui. În vreme ce părinţii ceilalţi îi puteau telefona chiar tovarăşului Beria în persoană, era singura care n-avea la cine să apeleze.

Bastonul de cauciuc l-a izbit atât de puternic peste faţă încât nici n-a simţit durerea. S-a făcut beznă într-o clipită, iar sângele pulsând a preschimbat lumina zilei într-un cer întunecat presărat cu scântei roşietice în loc de stele. Căzuse pe spate pe pardoseala de ciment, iar Lihaciov şi un gardian l-au cules de-acolo.

— Asta a fost doar ca să te trezești, putregaiule. Să-ți arăt că aici ești un nimic. Indiferent ce-o să spui, s-ar putea să nu mai vezi vreodată nici străzile Moscovei și nici pe mă-ta.

Andrei simțea cum îi pulsa fața, de parcă ar fi fost o ființă cu viață proprie. A încercat să se șteargă de sânge.

Fii calm, și-a zis, întoarce-te la mama ta, apără-i pe cei pe care îi iubești. Mai presus de orice, Andriușa, rămâi în viață, ca să te reconstruiești din temelii. Ține-le în șah pe aceste brute, chiar dacă ochii îți sunt însângerați.

Lihaciov a pus bastonul pe care lucea sângele lui Andrei alături de caietul și stiloul său.

— Conspirația împotriva partidului, pusă la cale de Nikolașa Blagov, a fost inspirată de un mentor cunoscut ca N.V. Prietenii tăi ne-au spus deja că inițialele însemnau *Novi Vojd*. Noul voievod. Știm că această năpârcă era în legătură cu Serafima Romașkina.

— Nu cred așa ceva, a sărit cu gura Andrei. Pe fața lui Lihaciov s-a lățit o grimasă. Nimeni nu era în relații apropiate cu ea.

— Chiar și după ce ai luat una peste mutră tot sari ca ars când vine vorba despre ea, a zis Lihaciov. Poate că *tu* ești iubitul ei. *Tu* ești N.V.?

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți.

Dar Andrei știa prea bine, deoarece Serafima era cea de-a doua sa prioritate.

— Știm cum te țineai ca un cățeluș după ea și cum ticluiați cu pasiune să răsturnați orânduirea sovietică de stat.

— Nu este adevărat.

— Nu același lucru îl afirmă prietenii tăi.

— V-au spus cumva și că lucrez pentru „Organe”?

Gata. O spusese. Scosese asul din mânecă. Acum întrebarea era cum va fi jucată mâna?

Lihaciov a tresărit.

— Ce vrei să spui?

— M-am oferit să lucrez pentru „Organe”. Andrei pronunța lent cuvintele. Atunci când am citit „Cartea de catifea”, m-au pus pe gânduri aceste idei potențial primejdioase. Având în vedere trecutul meu, doream să-mi arăt devotamentul. I-am informat că Nikolașa Blagov răspândește idei antisovietice. M-am întâlnit cu ofițerul de legătură într-un apartament conspirativ. Numele meu de cod era „Preferatul profului”. Sunt mândru de munca mea pentru Ceka.

Fața rumenă a lui Lihaciov a căpătat o culoare cenușie bolnăvicioasă. Ar fi trebuit să fie la curent cu așa ceva.

— Vom verifica afirmațiile tale. Ți-ai informat ofițerul de legătură că Nikolașa punea la cale o lovitură de stat?

— Nu mi-am dat seama că a mers atât de departe.

— Ascundeai probe de „Organe”?

— Nu, dar nouă nu ne arăta ce scria.

L-a văzut pe Lihaciov cum se trage mai în față pe scaun, încercând o altă abordare.

— Serafima Romaşkina. Crezi că o cunoşteai bine? Ce ştim noi, cekiştii, este că nimeni nu cunoaşte cu adevărat bine pe altcineva. Poţi fi căsătorit douăzeci de ani cu o femeie şi să nu-ţi dai seama că e dușmancă, trădătoare şi curvă. Dacă zici că eşti de-al nostru, să-ți spun şi eu ție că am aflat din caietul lui Nikolaşa Blagov că Serafima Romaşkina deținea un rol central în această conspirație.

— Eu știu că nu este adevărat, fiindcă o urmăream în folosul „Organelor”.

Lihaciov a zâmbit.

— Prietenii tăi ne-au comunicat deja o droaie de nume de iubiți de-ai ei. Toți îi erau credincioşi. Tineri şi bătrâni. Care era secretul ei? De la cine a învățat? De la gheişele japoneze? Aşa fată mai zic şi eu!

Andrei încerca să-şi mențină echilibrul pe un teren care-i fugea de sub picioare. Se trăgea de degete ca să se concentreze. Salvează-te pe tine, pe mama ta şi pe Serafima, îşi tot repeta. Trebuia să le ofere pe altcineva. Dar pe cine?

— Serafima este un bun cetățean sovietic, de toată stima, a zis Andrei. N-avea niciun iubit. Eu am dat informații cu privire la deplasările şi la programul ei zilnic şi am văzut cu cine se întâlnea. Da, se întâlnea cu diverse persoane, ca oricine. Poate că avea şi admiratori, ca noi toți. Dar nu şi vreun iubit. Citiți rapoartele mele.

Lihaciov îşi mângâia bastonul.

— Acuma chiar că eşti ca dracu’ de plictisitor. Ai pomenit un admirator, nu-i aşa?

Andrei a dus mâna la față. Obrazul său drept şi gura erau umflate şi amorțite. Şi-l răzbise oboseala. Simțea că murea dacă nu dormea puțin. Răspunsul era evident: Vasili Stalin. Poate că era ceva între Serafima şi el? Vasili Stalin o aşteptase, iar ea îl cunoştea. Dacă N.V. – Noul voievod – era Vasili Stalin, poate că vor considera toată povestea o glumă nevinovată, nu o conspirație. George Satinov îl prevenise însă: niciodată să nu vorbeşti despre Vasili Stalin, iar el nu-l pomenise în rapoartele date „Organelor”. La urma urmei, cine i-ar da crezare lui, fiul unui dușman al poporului? Şi ce răzbunare caucaziană înspăimântătoare ar dezlănțui Marele Stalin asupra unui băiat care a îndrăznit să-i ia numele în deşert? Dar, în pofida tuturor acestor considerații, numele lui Vasili îi stătea pe limbă.

Lihaciov s-a aplecat înainte, cu maxilarul atât de aproape de rănile de pe fața lui Andrei încât acesta îi simțea mirosul de salam din răsuflare.

— Hai, amorezule, i-a spus. Dovedeşte-mi că Serafima e mai albă ca neaua.

•

În pauza de prânz, inspectorul de la Secția Educație din Departamentul Propagandă al Comitetului Central a sosit să ia cunoștință de acuzațiile lui Rimm.

— Tovarășa directoare.

Inspectorul Ivanov și-a lins degetul înainte să dea câteva pagini.

— În lumina „Cazului copiilor”, am primit patru reclamații anonime referitoare la conducerea Școlii nr. 801.’

Kapitolina Medvedeva l-a privit pe Rimm cu dispreț, iar acesta i-a zâmbit triumfător cu toată fața. Ce mai conta că știa că el scrisese toate cele patru denunțuri, și-a zis. Indiferent cine le-ar fi scris, nu reflectau decât adevărul.

— Prin urmare am fost însărcinat să mă consult cu tovarășul Rimm, care a și confirmat o parte din aceste acuzații. Corect, tovarășe Rimm?

— Da, tovarășe Ivanov. Însă cu mare părere de rău și cu mâhnire sinceră.

Profesorul Rimm era încântat de felul în care mergeau lucrurile. Se dovedise că avea un talent real pentru munca sub acoperire. Demian îi dăduse „Cartea de catifea”, iar el o dăduse unui ofițer pe care îl cunoștea și care făcea parte din „Organe”. E adevărat, Senka Dorov fusese arestat mulțumită lui, dar tovarășul Stalin spunea adesea: „Nu poți să faci omletă fără să spargi ouăle”. Și, în afară de asta, cekiștii promiseseră că Senka nu va păți nimic rău, iar sperietura i-ar putea da o lecție piticaniei.

— Buuun, a zis Ivanov umezindu-și vârful degetelor în repetate rânduri pe când răsfoia mai multe pagini. Să le luăm în ordine, tovarășă directoare!

Kapitolina Medvedeva a încuviințat din cap.

— Cine l-a admis în școală în acest trimestru pe Andrei Kurbski, fiu al unui dușman al poporului?

Kapitolina a părut puțin surprinsă.

— Eu am făcut-o.

— Din ce motiv?

— Tovarășul Stalin a spus că nu trebuie ca păcatele părinților să se răsfrângă asupra copiilor, a zis ea.

— E adevărat.

Ivanov și-a notat ceva.

— Cine-i plătește taxele?

— Eu. Din propriul meu salariu.

— Tovarășă directoare, este adevărat că ați permis – lins pe degete de două ori – să fie predat Pușkin, împotriva eticii comuniste, într-un stil sentimental romantic-burghez?

— Dacă aș fi bănuit vreun profesor de filistinism burghez, l-aș fi concediat.

El și-a notat această frază.

— Mă tem că vă pierdeți timpul cu astfel de acuzații meschine, tovarășe inspector, a continuat Kapitolina. Propun ca tovarășul Rimm, împreună cu

tovarășul Nudelman, să instrumenteze acest caz și să-și prezinte peste o lună concluziile.

Era o mișcare dibace. Chiar și Rimm trebuia să recunoască acest lucru, cu toate că-și dădea seama că ea trăgea de timp.

— Pare o idee bună, a spus tovarășul Ivanov. Poate că, pentru moment, aceasta e soluția ideală, nu credeți, tovarășe Rimm? Comitetul Central va fi mulțumit.

— Vă mulțumesc, tovarășe Ivanov, a zis Rimm.

Directoarea îi zădărnicise planurile, iscusită căţeaua! Acum, trebuia să-și demonstreze propriile acuzații, ceea ce urma să fie mult mai dificil decât să trimită denunțuri anonime.

Dar își păstrase în rezervă cea mai gravă acuzație.

— Am o întrebare, tovarășe Ivanov. Cunoașteți fără îndoială biografia profesorului Golden și rolul pe care l-a jucat în această tragedie.

Inspectorul Ivanov a părut interesat.

— Vă rog, tovarășe, spuneți.

Rimm s-a aplecat înainte.

— Golden a plăsmuit ideologia otrăvitoare care i-a împins pe acești copii să ucidă. Vă propun să investigați cum de acest individ cu două fețe predă la această școală. Cine l-a angajat? Și, mai important decât atât, cine îl susține, chiar și în clipa de față?

26.

Când George era mai mic, o cunoștință a părinților săi, pe nume Mendel Barmakid, un vechi bolșevic renumit, fusese arestat. Părinții lui șușotiseră despre acest eveniment în baie, așa cum se făcea pe atunci, cu robinetele deschise.

— E posibil să fie vinovat? a întrebat Tamara.

— Ia și citește, a răspuns tatăl lui.

Tamara a citit calmă:

— Procesele-verbale de anchetă în cazul lui Mendel Barmakid… Dar poate că au folosit metode excesive, a zis ea.

„Metode excesive” însemna tortură în limbajul bolșevic.

— Mă îndoiesc, a replicat Satinov. Uite, recunoaște tot și este semnătura lui pe fiecare pagină. Vezi? Cât se poate de convingător. Dacă nu era vinovat, n-ar fi recunoscut. Mărturisirea este mama justiției. Lecția care se desprinde de aici este să spui adevărul, dar să nu recunoști niciodată nimic!

George Satinov își repeta această frază acum.

— Cine este N.V.? îl întreba colonelul Lihaciov. Și ce relație exista între el și Serafima Romașkina?

George s-a gândit la Vasili Stalin. Și-a adus aminte cum spunea fratele său, David: „Vaska e nebun după Serafima și el obține întotdeauna ceea ce-și dorește. Toate fetele pe care pungașul ăsta le plimbă cu avionul sfârșesc în patul lui din pură spaimă!” Dacă Lihaciov afla din alte surse despre prezența Serafimei la petrecerea lui Vasili Stalin? Dacă Andrei le spusese deja și în clipa de față îl puneau pe el la încercare? George și-a păstrat cumpătul și și-a ținut gura.

Lihaciov s-a ridicat brusc și a izbit în ușa care s-a deschis aproape concomitent.

— Tovarășe maior, a spus pe un ton iritat, aduceți prizonierul numărul 72.

Inima lui George a început să bată mai tare în vreme ce tot felul de spaime i se învălmășeau în minte. Are să fie Minka? Ori Serafima? Și se ruga să apară nevătămat, dacă era să fie unul dintre prietenii săi. Spera că nu-i loviseră și pe Andrei sau Vlad așa cum fusese el lovit și se ruga totodată ca ei să se fi ținut la fel de tare și să nu se fi învinovățit singuri. Apoi, preț de o clipă, coșmarul: putea oare să fie vorba despre tatăl lui? Dar așa ceva era pur și simplu de neconceput. Auzea pașii care se apropiau. Pentru prima dată, George, care era atât de încrezător în sine și plin de tupeu, trăia cea mai elementară spaimă. I s-a strâns stomacul. Dincolo de pasul marțial al gardienilor, auzea cum se târa ceva: o altă persoană care de-abia se ținea pe picioare. După aceea, doi gardieni au introdus o mogâldeață pe care au descărcat-o pe scaunul aflat de cealaltă parte a mesei. S-a auzit un bufnet ca al unui sac de cartofi și o ditamai căpățâna s-a prăvălit în față, dar colonelul Lihaciov a înșfăcat-o de păr și a ținut-o ridicată așa cum ține un războinic primitiv scalpul dușmanului învins. George a scos un oftat. La început, l-au șocat doar rănile cumplite: fața era făcută terci, umflată, de două ori mai mare decât în mod normal, nasul zdrobit, dinții sparți, buza spintecată până la nas, părul năclăit de sânge.

Capul lui George se învârtea, fălcile i s-au încleștat, stomacul i s-a încordat și a vomitat în colțul camerei. Chipul era de nerecunoscut, dar, după ce s-a șters la gură și s-a uitat din nou, colonelul Lihaciov a spus:

— Nu ți-l mai amintești pe dragul tău prieten? Uită-te mai atent!

Omul părea aproape inconștient. Mormăia ceva în barbă, un ochi îi era complet închis și curgea sânge din el. Purta uniformă, chiar dacă jumătate din nasturii tunicii lipseau, era sfâșiată în piept, de unde îi fuseseră smulse medaliile, și epoleții îi fuseseră tăiați. George și-a acoperit ochii. Chiar și așa, bărbatul era extrem de familiar.

— Loșa? a întrebat el. Loșa, Doamne, ce ți-au făcut?

— Caprrr!

Sunetul ieșea din gura lui Loșa Babanava, dar era ininteligibil. A deschis ochiul cel teafăr și a părut cumva să-i facă semn cu el lui George.

— Caprrrrtt.

— Ca pe roate? a zis George.

Capul a încuviințat.

George s-a prăbușit la loc pe scaun. Îi venea să vomite iar. Cu excepția tatălui său, Loșa Babanava era omul pe care-l iubea și-l respecta cel mai mult. Toată viața îl avusese alături. Orice s-ar fi întâmplat, orice i-ar fi trebuit, Loșa fusese capabil să rezolve. Iar, acum, Loșa, acest caracter nobil, stătea ca o ruină însângerată în fața lui, flancat de doi gardieni, în această temniță uitată de Dumnezeu. Dacă pe Loșa îl distruseseră, era posibil orice. Putea fi acolo și tatăl lui.

— George, George, calmează-te, i-a spus Lihaciov. Poți constata cu ochii tăi ce se întâmplă dacă nu ne spui tot ce știi. Nimeni nu se poate pune cu statul, indiferent cât e de grozav – nu-i așa, prizonier Babanava? Loșa e puternic ca un taur, dar tot l-am îngenuncheat.

A făcut o pauză, după care i-a zâmbit lui George, cu fața lucind de sudoare.

— Trebuie să-ți mulțumim, George. Cum am fi putut altfel să aflăm de unde-ai făcut rost de arma folosită de Roza Șako pentru a-l împușca pe Nikolașa și a se sinucide?

George era copleșit de rușine și totodată furios. Moscova era plină de arme. Nikolașa ar fi putut lua pistolul de oriunde. Într-adevăr, el, George, îl împrumutase de la Loșa și i-l dăduse colegului său de școală, dar nu-i trecuse prin minte că Loșa va da de belea. Acum, își dădea seama că această ruină plină de sânge, de răni și de bășici era opera lui.

Însă Loșa tremura și încerca să spună ceva.

„Nu te învinovăți”, a avut impresia că se străduia să rostească Loșa. „Fă ceea ce trebuie să faci.”

— Gura, arestat! a strigat Lihaciov. Sau îți dăm lovitura de grație.

Loșa a mai îngăimat un cuvânt până când George l-a recunoscut: „familia!” Pentru un gruzin, familia era totul, iar Loșa iubea familia lor. George și-a îngropat fața în mâini.

— Să continuăm, a spus Lihaciov. Loșa zice că ne-ai ascuns ceva.

George de-abia îl auzea. Simțea focurile iadului cum îi vuiau în urechi.

— Dacă vrei să obții pentru Loșa o vizită medicală, spune-ne cine era persoana importantă care umbla după Serafima. Concentrează-te, George. Loșa ar putea să moară în absența unui doctor.

George l-a privit pe Loșa, iar capul său mânjit de sânge s-a mișcat aprobator. Avea dreptate. Nu conta. Trebuia să vorbească, să nu-l facă pe Loșa să sufere și mai tare.

— Vă voi spune, dacă-i chemați un doctor. Era Vasili…

Loșa a încuviințat din cap.

— Vasili Stalin.

Lihaciov a înțepenit la auzul numelui.

— Vasili Stalin și Serafima?

George a citit pe fața lui Lihaciov că nimeni altcineva nu mai pomenise acest nume în legătură cu Serafima. Ei bine, acum o spusese, și n-avea nicio importanță, pentru că Vasili Stalin era intangibil.

Lihaciov s-a scărpinat pe fruntea îngustă.

— Vasili Stalin, vasăzică?

— Da.

Lihaciov le-a ordonat gardienilor:

— Chemați-l pe colonelul Komarov.

Komarov li s-a alăturat, iar Lihaciov s-a întors din nou către George.

— Generalul Vasili Stalin îi făcea curte Serafimei? l-a întrebat.

— Da, a zis George.

— Aveau o relație imorală?

— Nu știu.

— Poți confirma, Babanava?

Loșa a dat din cap, iar George a povestit ceea ce auzise de la fratele său despre noaptea în care Vasili ieșise cu Serafima. Cei doi anchetatori s-au privit în tăcere o vreme foarte îndelungată, iar George a înțeles că încercau să estimeze toate consecințele posibile dezvăluirii lui, însă dintr-un unghi complet diferit. Tot ce putea George să spere era că a câștigat o vizită medicală pentru Loșa. Anchetatorii erau obligați să le raporteze superiorilor lor, iar George s-a întrebat dacă numele magic ar putea să oprească de tot această investigație dementă. Fără îndoială că, dacă era anunțat tovarășul Stalin, dacă Vasili i s-ar plânge tatălui său, atunci elevii ar fi puși în libertate… Dar aceasta a fost ultima izbucnire de optimism a lui George: era atât de secătuit de puteri, încât, indiferent de consecințe, nu mai voia decât să doarmă și să scape din iadul acesta.

— Să revenim la „Noul voievod”, a spus Lihaciov. Dacă mai vrei încă să-l ajuți pe Loșa.

George s-a frecat la ochi.

— Nu cred că N.V. înseamnă „Noul voievod”. E posibil ca Nikolașa să se fi referit la vreun personaj din Oneghin. Vă trebuie un specialist în Pușkin…

În timp ce gardienii îl târau pe Loșa spre ușă, el s-a uitat înapoi la George, încercând să-i mai spună ceva:

— Ftttlll…

Iar George a priceput: „Fătălăi”.

I-au dat lacrimile. Pentru el însuși. Pentru Loșa. Pentru fătălăii de pretutindeni.

•

Innokenti Rimm nu fusese nicicând mai fericit. În trecut, se simțise adesea stânjenit de propria sa conformație, de fundul care părea uriaș indiferent de

sacoul sau tunica pe care le îmbrăca. (Nu putea uita de anii penibili de şcolar, când pantalonii le dădeau şoldurilor lui un aspect dizgraţios, indiferent cât erau de strâmţi sau de largi! Cu ce tărăboi se lăsa ori de câte ori îi cumpăra mama lui pantaloni şi el se privea în oglindă!) Când începuse să primească acele scrisori de dragoste de la „Tatiana”, se tot întrebase ce văzuse oare la el o astfel de Elenă din Troia. Dar în prezent puterea îi micşorase parcă burdihanul şi succesul năvalnic îi dădea sentimentul că avea o talie de viespe. Dacă ea îl plăcea atunci, când fusese doar director adjunct, probabil că-l iubea acum mult mai tare. Se aştepta ca următoarea scrisoare să-i aplaude noul statut.

Stătea la Porţile de Aur, întâmpinându-i pe părinţi cu vorbe meşteşugite. Şi ce firesc: toţi se purtau cu el ca şi când ar fi fost la conducere dintotdeauna.

Adunarea. Şcoală, drepţi! Un simplu gest: staţi jos. Un cântec vesel. O omilie critică.

Pe urmă:

— ’Neaţa, profesore Golden. O vorbă, rogu-te, a spus el, abordându-l pe Benia în timp ce copiii se ridicau împingându-şi scaunele înapoi. Aceştia îl priveau discret, întrebându-se dacă îl mustra pe Golden, interesaţi de orice gest al său acum, când devenise director (interimar).

— Da, Innokenti, a zis Benia Golden. Sunt numai urechi.

— Orele dumitale despre Puşkin se suspendă în perioada în care şcoala se află în verificări şi până când regândim programa la literatură. S-a-nţeles?

Benia Golden deschisese deja gura, gata să facă un comentariu ironic, când Rimm a observat patru necunoscuţi în costum, care erau fără îndoială ofiţeri în civil ai „Organelor”. Aflat la conducere, spera că nu veniseră ca să-i mai aresteze vreunul dintre elevi. Era întrutotul convins că toţi copiii reţinuţi urmau să fie eliberaţi foarte curând. Dacă partidul o suspecta de infracţiuni pe Kapitolina Medvedeva, ei bine, lui nici prin cap nu-i trecea să se pună cu partidul.

— ’Neaţa, tovarăşi! i-a salutat, sigur pe sine.

La drept vorbind, ştia de ce veniseră: să-l aresteze pe Benia Golden în urma denunţului său.

Agenţii înaintau cu hotărâre pe culoarul central. Copiii i-au recunoscut la rândul lor – erau tovarăşii care-l arestaseră pe Vlad Titorenko a doua zi după împuşcături – şi şi-au pus ghiozdanele în spate mai lent, speriaţi şi totodată curioşi. Profesorii au încremenit pe scaune. Rimm a zâmbit la apropierea lor, cunoscând motivul pentru care veniseră, gata să-i îndrume. Cum era de aşteptat, unul din ei a făcut un semn discret în direcţia unde se aflau el şi Golden. Avusese dreptate aşadar. Întotdeauna avea.

Rimm l-a privit pe Golden şi s-a minunat să vadă că, deşi palid la faţă, era calm. Curajos, dacă-i poţi spune aşa.

Rimm a făcut un pas înainte către cekişti. Acum, când erau aproape, nu se putea abţine să nu preia controlul (în calitate de director şi de sfătuitor al

„Organelor”). A făcut o mișcare spre Golden ca să-i dirijeze unde trebuia, iar ei au fost recunoscători și l-au apucat de brațe pe Golden ușor, dar hotărât.

— Haideți cu noi, a zis șeful lor. N-o să dureze mult. Avem doar câteva întrebări.

L-au răsucit pe Golden – el s-a uitat înapoi la Agripina Begbulatova – și erau gata să pornească, dar agentul-șef l-a întrebat:

— Dumneavoastră sunteți Innokenti Rimm, nu-i așa?

— Nu, nu sunt eu, a spus Golden.

— Eu sunt profesorul Rimm, a zis Rimm. Dar cu siguranță…

— Scuze, a spus agentul-șef, bătându-l pe braț pe Benia Golden într-un fel cu totul diferit decât cu o clipă în urmă. Continuați și vă doresc o zi bună.

Apoi, mișcându-se cu sprinteneala robustă a celor ce trăiesc pe tărâmul forței fizice, l-au înșfăcat și l-au luat de îndată în posesie pe Rimm. El s-a simțit greoi, de parc-ar fi fost făcut din lut. Nu-și putea mișca picioarele, iar fața părea că-i luase foc.

— Innokenti Rimm? Haideți cu noi, vă rog. Doar o formalitate. Două ore cel mult și vă întoarceți la clasă. N-aveți de ce să vă faceți griji…

În vreme ce era scos din sală, Rimm s-a uitat scurt în urmă, așteptându-se să zărească un zâmbet triumfător pe chipul lui Benia Golden, dar a văzut în schimb doar o simpatie profundă, iar aceasta din partea unui om care avea toate motivele să-l disprețuiască.

Și, în acea clipă înfricoșătoare când se prăbușea în gol, s-a întrebat dacă nu cumva se înșelase în privința lui Golden, a directoarei și a *tuturor lucrurilor*, de la bun început.

27.

Era oare dimineață sau miezul nopții? Vară sau în toiul iernii? Zilele și nopțile se învălmășeau laolaltă: interogatoriile pornite în creierii nopții păreau să se lungească până după prânz. Dar chiar simplul fapt că Senka se acomodase cu rutina aproape reconfortantă a „Muntelui sur de granit” dovedea că se scursese ceva vreme. Mai mult de-o săptămână. Poate chiar două. Cum ar fi putut să-și dea seama? Senka Dorov nu știa decât că era teribil de obosit și de înfometat și că revenea mereu în camera de anchetă, care devenise toată lumea lui, față în față cu colonelul Lihaciov.

Sunt mai deștept decât tine, bătăuș bătrân și urât, se gândea el privindu-l pe „Homar”. Senka recunoscuse că luase „Cartea de catifea”, dar făcând pe nevinovatul. Văzuse caietul, acolo pe pod, și-l înhățase. După ce citise toate acele aiureli despre Biroul Politic Romantic și Ministerul Iubirii, după ora

stingerii, în camera lui, pricepuse că trebuia să ascundă caietul. Dar comisese două greșeli grave: prima a fost să nu-l distrugă, iar a doua să-i povestească ciripitorului de frate-său. Însă, în toiul acelei sesiuni de anchetă extrem de importante, izbutise să le ofere cekiștilor o nouă pistă de investigat: „Mergeam odată pe strada Gorki, am văzut-o pe Serafima, iar, la vreo sută de metri în spatele ei, l-am văzut pe profesorul Rimm care o urmărea”. Da, li-l livrase pe grotescul Rimm pe post de admirator secret al Serafimei și se întreba dacă l-or fi arestat și pe el.

Duhoarea lui Lihaciov l-a adus cu picioarele înapoi pe pământ. Senka l-a analizat pe „Homar” (la urma urmei, petrecuse ore întregi în compania oribilului individ). A identificat: apă de colonie, transpirație, salam, usturoi, prea multă vodcă și pipi – într-adevăr, nu cine știe ce diferență față de mirosul toaletelor de la școală. Cu toate acestea, simțea o dorință strașnică să-i fie pe plac acestui mardeiaș, să-i câștige încrederea. Omul acesta deținea puterea absolută asupra lui și a familiei sale, însă el era hotărât să nu spună nimic nimănui sau măcar nimic important. Și-a amintit cum zicea deseori tăticul lui: „Discreția este una dintre virtuțile bolșevice de bază”. Tovarășul Ghenrih Dorov era un om deștept și important (chiar dacă lugubru de serios – nu râdea oare niciodată?). Da, până și mami recunoștea, amuzată, că tati se purta ca un bădăran. Și ce tare o iubea el pe mami a lui. Și-ar fi dorit s-o aibă alături chiar și aici, cu parfumul ei fermecător (venea tocmai de la Paris, îi spusese ea), pe care-l putea sesiza separat de mireasma dulce a pielii și părului ei. Însă tăticul său înțelegea bolșevismul și politica mai bine decât mami: Ghenrih Dorov fusese unul dintre secretarii personali ai lui Stalin și avea o vorbă: „Partidul are întotdeauna dreptate”. Dar de ce discutau părinții lui în șoaptă uneori, dacă partidul avea întotdeauna dreptate? Era o contradicție aici, și-a zis Senka, o contradicție pe care nimeni n-o putea explica, nici măcar părinții.

Un lucru era limpede dintre toate tainele ezoterice ale întrebărilor „Homarului”: el s-ar fi simțit mult mai confortabil în costumul de profesor decât în această pijama. Iar acum se ivise șansa lui.

— Care va să zică, a zis „Homarul” pe un ton nou și amuzat, aud că porți în permanență costum și că preferi să mături frunzele uscate decât să participi la orele de sport. Ciudat băiețaș mai ești, nu?

— Tovarășe colonel, s-a repezit Senka, încurajat de această cordialitate sinistră, când vine mami, puteți, vă rog, să-i transmiteți să-mi aducă și mie costumul?

Zâmbetul disprețuitor stăruia pe fața lui Lihaciov.

— Copiii sovietici ar trebui să poarte pantaloni scurți și șosete.

— Da. Dar demnitatea mea se bazează pe costum.

— Demnitatea ta? Pe costum?

Lihaciov și-a scos bastonul și a izbit în masă.

Senka și-a lăsat capul în jos, cu ochii pironiți pe baston. Se temea, firește, dar era suficient de inteligent ca să pară încă și mai înspăimântat decât era, și a văzut că frica lui îl satisfăcea pe „Homar”.

— O întrebare rapidă pentru tine astă-seară, Senka. Care dintre voi cunoaște cel mai bine *Oneghinul* lui Pușkin?

Senka a oftat. Să fie oare vorba de vreun cod? Se ascundeau adesea coduri în lucrurile banale: lui, de pildă, îi plăcea să citească *Fabulele* lui Esop, iar tati îi explicase că șefii partidului foloseau deseori un limbaj secret, esopic, cu o mulțime de duble sensuri, așa că Senka era mereu atent la limbajul esopic ori de câte ori citea ziarele sau asculta știrile la radio, iar aici, la Lubianka, analiza permanent fiecare întrebare cu sârguința unui criptograf.

Așadar, Senka a întors în minte pe toate părțile întrebarea literară a „Homarului”: în ce fel le-ar putea dăuna lui mami și lui tati? Nu-și putea imagina că le-ar face rău în vreun fel. Cum ar putea să-i facă rău surorii lui, Minka? Nu, nu vedea nici asta. Era nedumerit. Părea să fie o întrebare la care el putea să răspundă, dar ce însemna oare în limbajul esopic? În cazul acesta, Pușkin era poetul național (bun) sau nobilul romantic (rău)?

— Mișcă odată, băiete, dacă nu vrei să-l simți pe ăsta peste mutră. „Homarul” îl amenința cu bastonul. Cine-l cunoaște cel mai bine pe *Oneghin* dintre prietenii soră-tii?

El l-a ales pe cel căruia spera să-i facă cel mai puțin rău.

— Andrei Kurbski. Pe el îl puteți întreba.

•

Kapitolina Medvedeva era suspendată din funcție. Deși principalul său acuzat, Rimm, se afla în arest, deciziile ei referitoare la Andrei Kurbski și Benia Golden erau anchetate. În acea seară, acasă, s-a întrebat dacă urmau s-o distrugă. Fusese chemată în fața unui complet de judecată al Secției Educație din Departamentul Propagandă al Comitetului Central, în Piața Veche. Cel mai probabil, avea să fie dată afară din învățământ și apoi arestată. Se putea aștepta la Gulag. Chiar și execuția era cu putință. În cel mai bun caz, exilul. Era timpul să-și facă un plan. Un plan de supraviețuire.

•

Știu cine sunt, își spunea Serafima în timp ce Lihaciov o interoga. Știu că iubesc și că sunt iubită. Nimic altceva nu contează. Și fata și-a atins cu mâna cicatricea, semnul pe care-l numea pielea de șarpe, și a auzit vocea lui recitând poezia lor. Dar Lihaciov îi punea alte întrebări.

LIHACIOV: Cine era iubitul tău, curvo? Cine era N.V.? Numește-l pe „Noul voievod”.

SERAFIMA: N-a existat niciun „Nou voievod” și nu știu ce înseamnă N.V.

LIHACIOV: Nu face pe mironosița cu mine, fato. Te-ai dedat la curvăsăreli într-o conspirație contrarevoluționară și coada ta ridicată a atras toți motanii din

oraș. Răspunde la întrebări sau o să-ți pară rău. Iubitul tău era George Satinov? Vlad Titorenko? Sau Andrei Kurbski?

SERAFIMA: Nu. Andrei voia să mă apere. George e doar prieten. Nu știu la ce vă referiți.

LIHACIOV: Kurbski este fiul unui dușman al poporului. Innokenti Rimm era amantul tău?

SERAFIMA: Nu! Profesorul Rimm e chiar bătrân. Are aproape patruzeci de ani! Nu cred că s-ar putea îndrăgosti vreo fată de Rimm.

LIHACIOV: O trădătoare degenerată care este capabilă să unelteasc pentru a răsturna puterea sovietică e capabilă și să întrețină relații sexuale cu Rimm. Nu minți partidul! Avem scrisorile! Le-am găsit în dormitorul tău. Să ți-o citesc pe asta: *Draga mea „Tatiana" – știu că tu ești, Serafima Konstantinovna – scrisorile tale și-au găsit drumul spre inima vibrândă a iubitului tău bolșevic, chipeșul tău pedagog. La orele de etică marxist-leninistă te privesc lung. Cânt pentru tine pe culoarele școlii*! „*Oneghin*" *al tău* (*eu sunt acela, Innokenti, firește*). Arestato, prietenii tăi ne-au declarat că l-au văzut pe Rimm cum te urmărea pe stradă. Recunoaște că acest profesor te-a sedus. Ce chestii depravate ți-a cerut? Sodomie? Dacă mă minți, vei putrezi în lagăr! Recunoaște!

SERAFIMA: Nu. Mi-a trimis acele scrisori și m-a lăsat cu gura căscată. Pe urmă, am râs. Asta-i tot.

LIHACIOV: De ce nu l-ai reclamat?

SERAFIMA: N-am știut ce să fac. Dacă îl reclamam și tot eu aș fi fost considerată vinovată? El era o persoană de vază la școală, iar eu termin curând. Am considerat că era cel mai bun lucru să le păstrez și să-l ignor.

LIHACIOV: Ești o prostituată mincinoasă. La percheziția efectuată la el acasă, am găsit scrisorile tale de dragoste către el! Poftim, citește-o pe asta. *Armonios cântăreț… Dulce Oneghin… Sărută-mă ca un comunist veritabil*. „*Tatiana*". Minți în față „Organele" Partidului Comunist. Ia de-aici!

SERAFIMA: Vă rog, nu mă loviți. Doamne, îmi curge sânge.

LIHACIOV: Recunoaște sau îți sparg dinții! O s-arăți ca o hoașcă știrbă care-și morfolește gingiile. Nu-s astea scrisorile pe care i le-ai trimis tu?

SERAFIMA: Nu le-am văzut în viața mea. Nu le-am scris eu, vă jur! Cineva îi juca o farsă lui Rimm. Dumneavoastră știți totul, inclusiv cine se juca cu Rimm, sunt convinsă. Vreunul dintre elevii săi probabil?

LIHACIOV: „Organele" știu totul. Dar despre profesorul Golden ce spui? Și el era amantul tău?

SERAFIMA: Nu!

LIHACIOV: Ai fost eleva lui favorită?

SERAFIMA: De ce îmi puneți aceste întrebări?

LIHACIOV: Pentru că tu ești o fată frumoasă, iar el e un desfrânat. [Pauză] Sunt nevoit să-ți pun o întrebare delicată, fiindcă se referă la șeful guvernului

sovietic. Îl cunoșteai pe generalul Vasili Stalin? Ați întreținut vreodată relații imorale?

•

O vilă albă și impunătoare în Babelsberg, Berlin. Stalin stătea întins pe un divan identic cu acela de la Blijniaia Dacea, într-o bibliotecă plină cu aceleași cărți și reviste. Primele întâlniri cu Churchill și Truman erau programate în ziua aceea mai târziu și el era îmbrăcat cu noua uniformă de generalisim: tunică albă cu o singură stea și epoleți aurii, pantaloni bleumarin călcați, cu vipușcă roșie, și botine cu șireturi, în locul pantalonilor bufanți băgați în cizme înalte, pe care-i prefera de obicei.

Din afara camerei se auzea zumzetul comandamentului unui imperiu: motoarele erau turate, sunau telefoanele, cizmele bocăneau pe pardoselile de marmură, tinerii funcționari umblau de colo până colo și mașinile de scris țăcăneau.

El însă nu era chiar singur: fiul său Vasili îi stătea în față, în ținută militară completă, aproape în poziție de drepți, ca și când n-ar fi fost un membru al familiei, ci un general de aviație oarecare.

— Stai jos, stai jos, a zis Stalin.

Vasili a luat loc agitat.

— Ce mai faci, Vaska? a întrebat Stalin cu voce domoală. Se pregătea să-l întrebe ce-i mai fac biata soție și copilul, dar ar fi fost o pierdere de vreme. Știa el exact ce făceau, și nu erau deloc fericiți.

— Bine, tată.

— Precum vezi, sunt ocupat. Nimeni nu e în stare să facă ceva pe propria răspundere, știi bine. Le spui ce au de făcut, iar ei ori nu țin seama, ori dau rasol.

— Desigur, tată. Numai tu poți să iei deciziile.

— Probabil vezi că sunt cam obosit. Nu mă simt prea bine.

— Mie mi se pare că arăți foarte bine, tată. Și felicitări pentru noul grad, generalisime.

— Pah! a făcut Stalin un semn a lehamite. Avem multe de făcut aici.

Agenții lui britanici îl informaseră că Truman avea să-i spună în următoarele două zile că America obținuse bomba atomică și că o va lansa deasupra Japoniei acum. El va pretinde că nu știuse nimic despre acest lucru. Dacă puterea ei extraordinară nu era exagerată, va trebui să accelereze programul nuclear sovietic pentru a obține și el bomba în mare viteză. Un efort titanic. Doar cel mai bun organizator al său, Beria, ar fi capabil de o asemenea realizare… Stalin câștigase războiul, trudise câte șaisprezece ore pe zi vreme de patru ani și, câteodată, în perioadele de criză de la început, dormise pe un pat de campanie în biroul său zile în șir. Însă acum învinsese Germania și cucerise jumătate din Europa. Și tocmai când triumfase, americanii obținuseră această bombă nouă, iar el trebuia s-o ia din nou de la început. Dușmanii săi erau încă puternici și el era

obligat să fie mai dur, mai puternic şi mai vigilent ca oricând. Nimeni nu trebuia să afle cât era de bolnav.

•

— Tată…, a dat Vasili să zică ceva şi Stalin, care se gândise în altă parte, s-a uitat atent la faţa cenuşie şi bolnăvicioasă a fiului său. Era faţa unui alcoolic. Ca tatăl lui Stalin.

— Vaska, a spus Stalin, dintr-odată rece şi pragmatic.

N-avea prea mult timp la dispoziţie, iar băiatul îl plictisea, îl făcea de ruşine şi-l enerva în aceeaşi măsură. Ce-ar fi avut de spus răposata lui soţie Nadia despre acest neisprăvit vrednic de milă? L-ar fi considerat pe el vinovat, firește.

— Numele tău a fost menţionat în legătură cu „Cazul copiilor”. Cekiştii zic că umblai după fiica Sofiei Zeitlin. Eşti ditamai generalul acum şi om însurat. Te-am concediat şi te-am degradat deja o dată. Nu mai alerga după fuste şi nu mai bea. Te faci şi mă faci şi pe mine de râs. Ţi se vor pune întrebări. Răspunde cum trebuie, ca să nu mai aud de asta vreodată.

Vasili a lăsat capul în pământ.

— Da, tată, promit. Dar în acest caz a fost implicată şi fiica mareşalului Şako, Roza, şi doream să discut cu tine despre el.

— Spune.

— Este vorba de avioanele noastre de vânătoare, care se prăbuşesc mult prea des.

Stalin s-a ridicat brusc.

— Ce vrei să zici?

Tehnica militară era specialitatea lui şi, dacă lucrurile nu funcţionau cum trebuie, asta nu putea însemna decât incompetenţă ori sabotaj. Ambele reprezentau adevărate crime.

— Avioanele noastre, în special de tip Yak şi MIG, se prăbuşesc de şapte ori mai frecvent decât aparatele Hurricane americane sau Spitfire britanice. Mulţi piloţi şi-au pierdut viaţa şi există o stare de nemulţumire profundă în rândul Forţelor Aeriene.

— De ce nu mi-ai spus nimic până azi?

În acest moment, Stalin îi acorda întreaga atenţie fiului său, iar Vasili, care în urmă cu câteva momente nu fusese decât un delincvent şi un molâu, strălucea acum în lumina orbitoare a succesului.

— Am înaintat un raport complet mareşalului Şako şi ministrului Producţiei de avioane, Titorenko.

— Şi care a fost reacţia lor?

— Mi-au sugerat, în esenţă, să-ţi ascund dovezile. Să mergem înainte cu producţia. Să continuăm să sacrificăm aparate şi piloţi.

Stalin era furios. Se gândea la toți piloții tineri și patrioți care se prăbușiseră cu acele avioane rebutate și la criminalii care-i sabotaseră. A respirat adânc. Trebuia să rămână calm, să se păstreze pentru sfânta lui misiune din istoria lumii.

— Sper că nu ponegrești numele unui erou sovietic ca Șako doar pentru că mi s-a plâns de comportamentul tău. Așa ceva ar fi de neiertat, Vaska.

— Nu, este vorba de sabotaj, a replicat Vasili. Trebuie făcut ceva.

Stalin a văzut imediat cum se transforma această dezvăluire într-o chestiune de primă importanță pentru el. Poate că băiatul nu era chiar așa prost de fapt.

S-a apropiat de birou și a ridicat receptorul telefonului special, la care răspundea Poskriobîșev, aflat dincolo de ușă:

— Cheamă-l înapoi pe Abakumov.

S-a întors spre Vasili.

— Așteaptă afară, băiete.

La intrare, Abakumov s-a înclinat în fața lui Stalin și, cu mai puțină slugărnicie, în fața lui Vasili, care a trecut pe lângă el părăsind încăperea.

— Ai fost să vezi Cancelaria lui Hitler? l-a întrebat Stalin.

— Da, tovarășe Stalin.

— Intenționam să arunc și eu o privire, dar m-am răzgândit. Lasă să meargă Churchill și Truman. Tovarășul Stalin nu face excursii.

I-a relatat afirmațiile lui Vasili.

— Verifică-i pe Șako și pe Titorenko. Fă tot ce e nevoie.

Abakumov știa că pentru Stalin „verifică” însemna „arestează”.

— Odraslele lor sunt implicate în „Cazul copiilor”, a zis Abakumov.

— Vai, acești bieți copii!

Stalin și-a aprins o țigară și fuioarele de fum albăstrui s-au încolăcit în jurul său.

— Dar e cazul să fie pedepsiți. Se prea poate ca familiile lor să fie putrede până în măduva oaselor.

— Tovarășe Stalin, tovarășul Satinov răspunde de industria aeronautică. Să-l verific și pe el?

— Nu. Află tot ce poți. Nițică presiune nu strică. Avem atenția tovarășului Satinov? Dacă este vinovat, va răspunde în fața Comitetului Central, dar e un tovarăș de nădejde.

Stalin s-a oprit, cufundat în gânduri.

— Știi, unii dintre generali se poartă de parcă ei ar fi câștigat de capul lor războiul.

— Războiul l-ați câștigat dumneavoastră, tovarășe Stalin, a spus Abakumov.

Stalin i-a aruncat o privire încruntată.

— Nu vorbi prostii, Abakumov. Poporul a câștigat războiul, poporul.

— Sigur că da, tovarășe Stalin, dar mulți dintre generalii noștri sunt corupți. Titlurile și ovațiile le-au sucit mințile. Apartamentele le sunt burdușite cu tablouri, covoare și mobilă cărate cu trenul de prin toată Europa.

Stalin a mormăit aprobator.

— Noi, bolșevicii, nu tolerăm corupția. Întoarce-te la Moscova și dă jos mănușile. Verifică-i pe generali și ocupă-te de arestați fără întârziere. Vasili spune că piloții de-abia mai îndrăznesc să se suie în avioane în prezent. O crimă!

Stalin a închis ochii pe jumătate. Abakumov era un dobitoc, dar de această dată părea să fi priceput semnalele sale codate. Nu vorbiseră oare în cimilituri toți eroii de-a lungul istoriei, Ginghis Han, Ivan cel Groaznic, Nadir Șah sau Napoleon?

Abakumov a salutat.

— Vă voi ține la curent, tovarășe Stalin.

— A, încă ceva, tovarășe Abakumov.

Cekistul s-a întors.

— Pe vremea când eram flăcău, la seminar, eram curios în privința prietenilor mei, așa că le studiam părinții. Poți să afli totul despre părinți stând de vorbă cu copiii lor. Să ții minte acest lucru odată întors la Moscova, da?

•

Se făcuse seară târziu când Herkules Satinov a ajuns acasă, dar, imediat ce a deschis ușa, Tamara i s-a aruncat în brațe de parcă abia îl așteptase. Era așa de afectată încât abia mai putea vorbi, iar fața îi era șifonată de plâns. Pe fundal se auzea Leka, servitoarea, care plângea și ea cu suspine.

— Trebuie să faci ceva. Trebuie să stai de vorbă cu Stalin! a strigat Tamara.

La auzul „Numelui” obrajii lui Satinov s-au contractat și privirea i-a devenit tăioasă. Și-a luat soția de mână și a dus-o în biroul său. George se afla deja de săptămâni bune la Lubianka și trecuseră zile întregi de când își imaginaseră că avea să fie pus în libertate. Și tot nicio veste.

— Sună-l pe Stalin, țipa ea. Acum! Dacă nu, îl sun chiar eu!

Trebuia să fie ceva legat de copii sau oare… nu: se întâmplase ceva cu George? Pierduse deja un fiu. Putea suporta să mai piardă unul?

— Tamriko, vino-ți în fire. Povestește-mi ce s-a întâmplat.

— Au luat-o pe Mariko! Are doar șase ani, Herkules. Scoate-o de-acolo! Cum o să supraviețuiască?

O, Doamne, micuța Mariko, singura lui fiică, diamantul coroanei. O venă a început să i se zbată pe obraz și l-a cuprins furia. Ofensa era usturătoare. „Analizează ce vrea să însemne asta”, și-a zis. „Combină piesele acestui joc de puzzle unde nu există coincidențe întâmplătoare.”

Stalin era specialist în surprize și Satinov își petrecea timpul anticipându-le, dacă putea. În ziua aceea, mai devreme, fuseseră arestați mareșalul Șako și alți cinci generali. A înțeles că era vorba de avioane. El era cel vizat, în calitate de

responsabil cu industria aeronautică. Dar Mariko! Așa ceva era nedemn de un bolșevic, nedemn de Stalin.

A sunat telefonul. Au tresărit amândoi. Satinov a răspuns.

— Satinov. Ascult… Tovarășe Abakumov, mulțumesc pentru telefon.

S-a uitat la Tamara și i-a făcut semne liniștitoare cu mâna în timp ce asculta. Tamara s-a lipit de soț, lăsându-și capul pe umărul lui, iar el a cuprins-o cu mâna liberă.

— Da, suntem îngrijorați, firește… Da, Tamara e întoarsă pe dos. Mariko nu are decât șase ani, tovarășe general, va fi îngrozită și…

— Spune-i că Mariko nu mănâncă ouă, a zis Tamara. E alergică. Și, dacă nu capătă un biscuit la ora unsprezece, o apucă sfârșeala. N-are cățelușii de jucărie cu ea și nu poate dormi fără ei. Spune-i, Herkules!

Dar Satinov a ridicat un deget cerând liniște.

— Tovarășe general, știu că Mariko se afla pe pod în acea seară și sunt perfect conștient că este de datoria „Organelor” să cerceteze. Dacă Mariko e o piesă de bază, atunci sigur că da, e cazul să i se pună întrebările.

A ascultat.

— Aș aprecia foarte mult… Tamara va fi acolo atât la opt dimineața, cât și la opt seara. Mulțumesc, tovarășe Abakumov… Salutări bolșevice și dumneavoastră.

După ce a închis telefonul, a apucat-o strâns pe Tamriko și i-a spus că avea dreptul s-o viziteze pe Mariko la prima oră dimineața și de două ori pe zi în toată perioada anchetei și că putea să-i ducă un coș cu mâncare.

— Cum pot să facă una ca asta? a întrebat Tamara. Ce fel de oameni sunt ăștia? Spune-i lui Stalin. Sună-l!

Ea nu știa că Stalin se afla la Conferința de la Potsdam și că deplasările lui erau secrete de stat. Satinov o ținea foarte strâns pe Tamara, având fața lipită de părul și de gâtul ei, a căror dulce mireasmă îi reamintea de casă și de copii.

— „Organele” nu acționează decât cu aprobarea autorității supreme, a spus el și ea a înțeles. Abakumov n-ar fi îndrăznit vreodată să aresteze fetița unui membru al Biroului Politic fără permisiunea lui Stalin.

— Herkules, a zis ea cu glas scăzut, cum voi putea trece peste asta? Chiar nu știu dacă pot. Parcă moare ceva în mine. O iubesc așa de mult…

Plângea în brațele lui și părea atât de fragilă și de mititică, încât bărbatul simțea că i-ar fi putut număra fiecare oscior.

— Cum o să supraviețuim?

— O vom face, i-a răspuns el șoptit, pentru că suntem siliți.

•

— Nu te mai tot juca cu noi, Andrei. Să știi că ești teribil de îndărătnic pentru un fiu de dușman al poporului, i-a zis colonelul Komarov lui Andrei în seara

aceea, mai târziu. Șefului meu i s-a urât de atâta Pușkin, așa că ori răspunzi la întrebare, ori scoatem de la tine răspunsul cu bătaia.

— Despre Pușkin?

— Da. Cică ai fi specialistul în *Oneghin*.

Ce mai urmăresc „Organele” acum? se întreba el. Vor să înființeze vreun curs pe teme poetice? La urma urmei, aveau o mulțime de departamente, de la croitorie până la medicină și minerit de aur, așa că de ce nu și Pușkin? Mai degrabă era vorba de vreun șiretlic.

— Nu sunt nici pe jumătate față de alții, a spus el.

— N.V. Ce înseamnă aceste inițiale?

— Parcă ziceați că „Noul voievod”.

— Acum, am ajuns la concluzia că are legătură cu *Oneghin*.

Andrei a dat lent din cap.

— Cred că s-ar putea s-aveți dreptate. După părerea mea, N.V. ar fi putut fi un nume de cod pentru Roza Șako.

— Ce convenabil, a chicotit Komarov. Mai ales că e pe masa de autopsie, cu un glonț în piept.

— Asta cred eu.

— Ia hai să te ajut cu gânditul ăsta! Komarov s-a ridicat în mare viteză, i-a sucit mâna la spate lui Andrei și l-a tras de la masă, doborând scaunul cât colo. Ușa s-a deschis și au năvălit doi gardieni, care l-au înșfăcat, în timp ce Komarov îi trăgea un șut în rotulă, lăsându-l fără aer.

— Să mergem!

Au traversat coridorul și au intrat în camera cu peretele de sticlă. Gardienii îi țineau brațele îndoite special ca să-l doară. Dincolo de geam, o femeie citea un ziar cu glas tare. Andrei a scos un geamăt când s-a uitat. Era mama lui chiar acolo, la Lubianka.

— O, Doamne! Mama! Ce cauți aici? a strigat către ea.

— Nu te poate auzi sau vedea. Ne-am săturat de voi până-n gât, obrăznicăturilor, iar șeful ne-a ordonat să rezolvăm treaba în noaptea asta, orice-ar fi. Dacă ne ajuți, te lăsăm s-o vezi pe maică-ta. Dacă refuzi însă, se va alege cu zece ani pe Kolîma.

Komarov a ridicat din umeri.

— Și știi bine că n-are cum să reziste. E doar piele și os.

A coborât un stor bej, mânjit cu pete maronii întunecate.

— Așadar, Andrei?

El s-a întors către Komarov. Avea în față un papițoi incult, complet insignifiant în toate privințele, cu excepția faptului că avea drept de viață și moarte asupra lui și a mamei sale.

— N.V. poate fi o singură persoană, a zis el. Este Nina Voronskaia.

— Nina Voronskaia. E elevă a școlii? O arestăm numaidecât.

— Nu, stimate anchetator, e un personaj inventat din *Oneghin*, o frumoasă amfitrioană din înalta societate petersburgheză.

Komarov s-a încruntat.

— Păi n-are cum să fie, a conchis el. De ce ar fi trecut-o Nikolașa Blagov în caiet dacă nu era o persoană reală?

Andrei vedea ce tare se asemăna desfășurarea acestui caz cu o piesă de teatru. Niciuna, nici cealaltă nu erau adevărate, iar el habar n-avea cum se va termina povestea. Însă un cuvânt nelalocul lui sau o mică neșansă putea înclina această fantezie fatală în orice parte.

— Dă-i bice, băiete, că de nu te paște aceeași soartă ca a lui taică-tău. Douăzeci și cinci de ani, îți amintești?

— Fără drept de corespondență.

— Păi normal că fără drept de corespondență, s-a strâmbat Komarov cu dispreț.

Atitudinea lui sarcastică și amuzată i-a deschis ochii lui Andrei. Era clar ca lumina zilei. Tatăl său nu se mai afla printre cei vii. Murise chiar acolo, la Lubianka.

Andrei nu cunoscuse niciodată motivul arestării tatălui său, dar știa că în 1937-1938 fuseseră executați mii de tovarăși asemenea lui. Presupusese mereu că tatăl comisese vreun delict de natură politică, dar, acum, în urma propriei sale experiențe cu „justiția sovietică”, îi trecuse prin minte că era foarte posibil să fi fost complet nevinovat. Probabil nu făcuse nimic rău și îl împușcaseră pentru vreo infracțiune fabricată – trădare, spionaj sau troțkism – bazată pe un denunț mincinos. Această revelație, precum și vederea mamei sale aproape că îl doborâseră pentru prima dată.

Dar și lacrimile pot minți. Fiindcă supraviețuirea era totul pentru Andrei. Mai avea o singură opțiune, să-și joace ultima carte, aceea care-l făcea să-i fie silă de el.

28.

Lubianka la miezul nopții. În mijlocul Moscovei întunecate, ardea lumina la toate ferestrele și clădirea semăna cu o cocă de navă gigantică. Viktor Abakumov a pătruns grăbit în pușcăria interioară cu mersul țeapăn al omului teribil de trudit. Ce tare strălucesc luminile aici, și-a zis, și nimeni nu doarme în regatul meu nocturn.

Un ofițer cu epoleți albaștri îl aștepta și îl salută:

— E aici, tovarășe general!

— Ia să văd.

Ofițerul a deschis o ușă de pe culoarul cel lung și pustiu. Abakumov s-a uitat prin geam în camera de anchetă la tânăra elevă, îmbrăcată tot cu uniforma școlară, așezată la masa melaminată. Lihaciov, trăgând din țigară, se învârtea prin cameră urlând la ea: „Spune odată, curvă ordinară, cu cine te fuți? Te mai întreb odată, târfă ce ești…” Abakumov a închis sonorul.

Unica veioză de pe masă îi lumina cosițele de aur. Serafima Romașkina aștepta, se juca cu câte o buclă și arăta obosită și slăbită. Avea o buză spartă și umflată – au mers prea departe băieții, și-a spus Abakumov. A clătinat din cap văzând această splendidă făptură stând așa de abătută și de oropsită. Intenționase doar să arunce o privire înainte de a intra, dar acum, rezemat de perete, aprinzându-și o țigară și trăgându-și sufletul pentru prima oară în acea zi extenuantă, era liber s-o studieze pe îndelete – atât ca un cunoscător al frumuseții feminine, cât și ca manipulator, ba chiar casap uneori de oameni, familii, sate și națiuni.

Nu era ea la fel de spectaculoasă ca ispititoarea sa mamă, căreia i se dusese vestea, dar chiar și-așa, el i-a admirat semiluna perfectă a frunții albe, chipul de forma unei inimi și ochii fascinant de verzi, cu genele negre și bogate. Această fată pur și simplu adorabilă era în stăpânirea lui, așteptându-l pe el și pe nimeni altul. Nici nu era de mirare că prostălăii ăia de colegi răzgâiați ai ei făcuseră tot felul de lucruri necugetate ca să-i intre în grații. Dar ea deținea ultima cheie a acestui caz, o cheie pe care el trebuia s-o obțină fără nicio amânare.

Abakumov s-a dus direct în camera unde era anchetată Serafima. Lihaciov a luat poziția de drepți.

— Preiau eu, tovarășe colonel. Închide ușa după tine.

Lihaciov a salutat și s-a făcut nevăzut. Ușa s-a închis. Abakumov a luat loc, fumând, cu cizmele pe birou și ochii la Serafima. Ea nu zicea nimic, dar ceva din freamătul nărilor făcea să pară lipsită de orice valoare puterea lui. Da, putea s-o rupă în bătaie, putea s-o violeze, dar tot n-ar fi cucerit-o.

— Am fost la Berlin până acum câteva ceasuri și în timpul zborului către casă am avut răgazul să mă gândesc la tine și la caz.

Abakumov a oftat din greu.

— Da? a zis Serafima, care părea plictisită.

— Sunt multe lucruri de avut în vedere.

Abakumov reflecta încă la ghicitorile lui Stalin, care deveneau tot mai complicate și mai aforistice. Nu primise aprobarea să-l aresteze pe Satinov – pe care Stalin îl respecta – și, prin urmare, se văzuse nevoit să găsească o cale de „a-i atrage atenția tovarășului Satinov”, după cum se exprimase Stalin: o arestase pe Mariko.

Stalin spusese totodată că „trebuie să fie pedepsiți” copiii. Ce însemna acest lucru? Se aflau deja în temniță. Niște teme în plus pentru acasă? O cafteală zdravănă? Un glonț în ceafă? „Am dat de dracu’ dacă nu ghicesc varianta

corectă.” Dar Abakumov știa sigur un lucru: adevăratele ținte ale lui Stalin erau generalii aroganți și îngâmfații de șefi.

Serafima și-a pipăit buza și s-a uitat apoi la deget: continua să curgă sânge.

— Ne zbatem cu toții aici să aflăm adevărul, Serafima, iar colonelul Lihaciov cel mai mult. Îmi pare rău pentru buza ta. Sper că nu-i nimic serios.

— Nu. Mulțumesc, a zis ea încet.

— Ai apucat să dormi ceva? Arăți ostenită, fată dragă.

— Sunt bine.

Tăcere. Abakumov a mai reflectat o dată la „Cazul copiilor”. Un club de teatru, menit să ascundă pasiuni adolescentine, dusese la moartea a doi tineri. Ancheta scosese la iveală un joc pueril. Dacă n-ar fi fost copii de ștabi, întâmplarea n-ar fi ajuns niciodată la urechile lui Stalin. Însă, odată ce aflase, era dispus să-i folosească pe copii după cum îi venea la îndemână pe moment. El, Abakumov, supusese copiii la presiuni ca să descopere creierul din spatele acestei conspirații, dar era limpede că nu știa niciunul dintre ei cine era acela. Putea s-o tortureze pe Serafima, dar probabil că nici chiar ea nu știa. În vreme ce copiii ceilalți aveau să aștepte judecata lui Stalin, a luat hotărârea chiar atunci, pe loc, să joace un joc mai special cu ea. Și singura modalitate în care putea funcționa era s-o elibereze.

— Ei, o să-i povestești mamei tale ce drăguț m-am purtat, nu-i așa? O să-i spui: „Abakumov chiar a avut grijă de mine!”, nu?

— Așa voi face, tovarășe general.

Speranța i s-a citit pe față o clipă, iar el a observat cum a încercat s-o ascundă. Dar, în momentul în care ea și-a lăsat capul într-o parte cu acel tic fermecător, el nu s-a putut abține să nu zâmbească.

— Du-te și strânge-ți lucrurile, i-a spus. Te așteaptă o baie caldă. Ridică-te, hai… și a luat-o de mână, ajutând-o să se scoale în picioare.

Ușa camerei s-a deschis și au apărut doi gardieni pregătiți s-o conducă la o masă bună și, într-adevăr, la baia promisă.

Serafima stătea acolo și el îi vedea ușurarea și epuizarea. Pielea i se îmbujorase de la gât în sus și încerca să-și țină sub control buzele, care-i zvâcneau spasmodic. Era însă ezitantă.

— Dar cu ceilalți ce se va întâmpla? Prietenii mei – Minka, George, Andrei – merg acasă și ei?

Pe Abakumov l-a scos deodată din sărite aroganța de care dădeau dovadă acești copii, când el avea atâtea pe cap. A bătut cu palmele în masă și a văzut-o tresărind.

— Asta nu-i treaba ta, fato. Ieși afară până nu mă răzgândesc.

Cu lacrimile curgându-i pe obraji, ea a ieșit din încăpere, iar Abakumov a rămas ascultându-i pașii pierzându-se pe coridorul lung.

„Acum mi-a venit mie rândul, s-a gândit. Acum jucăm jocul meu.”

•

Încă bănuitoare că totul nu era decât un șiretlic, Serafima a străbătut culoarele închisorii. Gardienii n-o mai țineau, dar o atingeau pe cot conducând-o într-o nouă secție a pușcăriei și într-o cameră unde era pusă masa. *Pirojki*. Supă *șci* de legume fierbinte. Filé de nisetru, proaspăt luat de pe grătar și servit cu cartofi. Ea s-a așezat și s-a ospătat, înfulecând la repezeală și dând pe gât la final apă minerală Borjomi. Pe urmă i s-a oferit o baie, a fost lăsată să stea în apă o vreme, după aceea i s-a spus să se grăbească și să se usuce. Urma să vină cineva s-o ia.

Imediat ce s-a îmbrăcat, a trecut într-o sală de așteptare cu pereți lambrisați, singură, până ce s-a deschis ușa și a intrat mama ei. Sofia era fardată din plin și îmbrăcată în uniformă militară. Venea direct de pe platoul unde se turna cel mai recent film al ei. Mută de ușurare, Sofia a ținut-o strâns în brațe, apoi au mers la mașina care le aștepta. Venise vremea să meargă acasă. Și să doarmă.

Când s-a trezit a doua zi, Serafima a avut impresia că se află tot la pușcărie. Apoi și-a amintit că se afla acasă și că totul era din nou așa cum se cădea să fie. S-a sculat din pat ca să constate că dormise aproape toată ziua. Mama ei era plecată la studiourile Mosfilm, dar i-a gătit servitoarea ceva, și ea a mâncat cu gândul la *el*. S-a îmbăiat, și-a pus o rochie galbenă cu guler Peter Pan și a ieșit. A coborât treptele clădirii Granovski, s-a uitat peste umăr să vadă dacă n-o urmărește cineva și a pornit pe străzi spre „Casa cărților”.

•

— Arăți încă și mai apetisantă printre toate aceste cărți vechi, i-a spus Benia Golden Agripinei Begbulatova.

Era ora prânzului și Benia stătea complet gol în garsoniera lui micuță, aflată chiar în apropiere de Ostojenka. Îi arăta tinerei o nouă achiziție. Legată în pergament, de colecție. Agripina era întinsă pe spate, cu picioarele încrucișate, în ciorapi fini, punând superb în evidență colajul cotoarelor de cărți: unele din piele palidă de ied, altele din lac negru scump și multe din carton modern, unsuros și uzat.

— Toate lucrurile tale favorite la un loc! a spus ea râzând. Cărți, mâncare și femei. Te cunosc așa de bine, Benocika. Ești un rabelaisian și un epicurian. Trebuie să fie derutant să-ți tot calculezi cu care să începi. Dar alege-mă pe mine câtă vreme mă aflu aici. Putem să mâncăm împreună și să facem dragoste. Apoi, ești liber să citești după ce plec.

În numai doi ani, Benia reușise să strângă o colecție respectabilă de ediții princeps și tipărituri de la începutul secolului al XIX-lea. Războiul îi permitea unui om sărac, dar cu ochi ager să cumpere rarități valoroase la prețuri de nimic. Cărțile aflate lângă chiuvetă și cuptor serveau totodată ca masă de bucătărie, pe care se găsea pâine neagră Borodinski, brânză de capră și o sticlă de vin pe jumătate golită. El s-a uitat împrejur. Tabloul – cărți, alimente, lenjerie, curbele

pale, buclele răvășite și părul blond pubian al tinerei profesoare – ar fi mers bine ca artă absurdă.

— Am priceput aluzia, a spus Benia.

A început să-i sărute picioarele.

— Dar cât ai de gând să rămâi?

Râsul lui era exuberant și frecvent: îl amuzau multe lucruri și nimic nu-l încânta mai profund decât farmecul Agripinei. Era așa de cultă, de inteligentă și avea înaintea ei un viitor atât de promițător, în vreme ce el se întorsese din iad, iar asta se cunoștea.

A urcat cu buzele pe trupul ei, acoperind-o cu sărutări. Ea și-a ridicat genunchii treptat și l-a cuprins, până ce gleznele i-au ajuns pe umerii lui. I le-a sărutat pe îndelete, absolut fascinat de plăcerea ei, de gustul și căldura trupului femeii. Tendoanele coapselor Agripinei erau cele mai frumoase pe care le văzuse vreodată.

— Ce-mi place să fac dragoste cu tine! a zis ea.

— Ce-mi place s-o fac!

Pe urmă, au rămas întinși, în tăcere, până când ea și-a dres glasul.

— Benocika, a început pe un ton pe care el nu-l mai auzise, dar își dădu seama imediat ce însemna.

Inima a prins să i se zbată cu putere și un fior de gheață l-a străbătut.

— Benocika? Am o presimțire urâtă.

— Agripina, hai să nu stricăm clipa.

— Benocika, mă asculți?

— Încerc să n-o fac.

— Benocika, dacă se întâmplă ceva… vreau să-ți spun că eu…

— Știu. Nu trebuie să spui nimic. Adu-ți aminte unde am fost…

— Nu mi-ai povestit niciodată.

— În lumea în care trăim, ceea ce nu știi nu te poate afecta.

— Pentru mine, ești cel mai bun profesor cu care am avut vreodată de a face.

— Profesor? a râs el. Dă-l dracului de profesorat! Ce zici de felul cum fac dragoste?

Râdeau amândoi și el o săruta din nou în clipa când s-a auzit o bătaie în ușă.

Femeia s-a desprins de el.

— M-au mințit. Au promis că n-au să vină acum…

El i-a sesizat teama din voce. Însă era liniștit într-un mod foarte straniu când și-a luat lenjeria de corp și pantalonii și s-a îmbrăcat.

— Vin îndată, a strigat către ușă.

Așa cum un om care se îneacă își revede întreaga viață comprimată într-o singură clipă, Benia a retrăit fericirea celor doi ani pe care-i numea a doua venire a sa: orele dedicate lui Pușkin, cea mai bună slujbă din viața lui, când le împărtășise tinerilor dragostea lui pentru literatură; peregrinările prin librării și

târguri de vechituri; plăcerea de a găsi un volum și de a și-l putea permite. Nici chiar Ginghis Han, atunci când jefuia câte un nou oraș bogat în aur și giuvaere, nu se bucura de trofee așa cum făcea Benia purtând o nouă carte în triumf către casă. Și apoi, orele de dragoste cu Agripina.

Profesorul a deschis ușa. Agripina, uitând cu desăvârșire că era goală, își acoperise fața cu mâinile în timp ce dădeau buzna înăuntru cekiștii cu uniformele lor albastre. Benia și-a strâns cele câteva bunuri în geanta de voiaj pe care o avea pregătită deja. Vedea că anchetatorul-șef, în ținută civilă, era fascinat de Agripina și, la drept vorbind, cine l-ar fi putut învinovăți?

— Îmbracă-te, măi, fato! i-a zis cekistul chel. Unde ți-e decența bolșevică? Ți-ai îndeplinit misiunea. Acum, șterge-o!

— Benia, am fost obligată…

Dar Benia, complet îmbrăcat și gata de plecare, îi făcu semn să tacă. Își putea închipui la ce presiuni o supuseseră „Organele”. Și la ce amenințări.

— Agripina, îți doresc mult noroc. Nu lăsa niciodată asta să-ți stea în cale. Promite-mi.

Ea a lăsat ochii în jos, s-a îmbrăcat degrabă și a dispărut.

•

Golden stătea singur în cușca din duba neagră (pe care scria „Ouă Lapte Băcănie”), simțind cum se prăbușea în abis și cum se sfârșea viața obișnuită. Își dăduse seama de ceva: Agripina izbutise să juiseze de două ori, chiar dacă trebuia să fi fost foarte neliniștită. Nici chiar Iuda nu fusese capabil de una ca asta! În semiîntunericul huruitor din dubă, a surâs admirativ cu gândul la setea ei nerușinată de plăcere chiar și sub presiune. Ce tupeu! Apoi, a clătinat din cap cu fatalism sentimental. Știa ce-l așteptă și era conștient că acela care s-a ridicat o dată din morți nu mai poate conta pe o a doua reușită.

29.

Dimineața devreme la Lubianka. O femeie frumoasă și delicată stă nemișcată, singură și tăcută într-o încăpere cu scaune simple de lemn, un perete de sticlă, pete de umezeală pe tapetul gălbejit, zugrăveală cojită și țeapănă ca niște solzi de piele uscată. Își privește ceasul. Se află deja de patruzeci de minute aici, însă ar aștepta cu plăcere și toată ziua.

Are pe un scaun alături o plasă și o deschide de mai multe ori, ca să verifice și să reverifice obsesiv dacă toate erau acolo. La fiecare scârțâit, ecou sau zgomot de pași, întoarce capul spre ușă, se încordează, zvâcnește, ascultă și se face mică din nou, cu fața în mâini.

Se deschide ușa. Intră o gardiancă durdulie cu veston cafeniu.

Tamara Satinova se ridică, înspăimântată că s-a schimbat planul. Dar apoi, peste o clipă, iat-o pe Mariko, palidă, năucită, tot în uniforma ei de şcoală.

— Mariko! strigă Tamara, năpustindu-se către ea.

— Mami! aleargă Mariko în braţele mamei sale.

„Nu plânge, nu plânge”, îşi spune Tamara. „Nu înrăutăţi şi mai tare situaţia.”

Tamara se aşază. Mariko stă pe genunchii ei. Două gardience le privesc, cu braţele încrucişate. Un soldat cu petliţe albastre se află lângă uşă. Tamara sărută obrazul, fruntea, tâmplele şi părul lui Mariko. Îi tremură mâinile.

— Mami, când pot să vin acasă?

— Curând, Mariko. Foarte curând. Iar eu pot să vin să te văd de două ori pe zi.

— Mami, dar ce caut eu aici?

— Noi nu putem şti ce anchetează „Organele”, dar ele îşi cunosc meseria şi, îndată ce termină, te vor trimite acasă.

Una dintre gardience îşi suflă nasul.

— Vreau să vin acasă acum. Mi-e frică.

— Tăticul îţi transmite că te iubeşte. Zice că trebuie s-o iei ca pe o aventură, ca în *Timur şi băieţii lui*, dar să răspunzi cu sinceritate la întrebări, da?

— Nu vreau să mai stau aici. E groaznic.

— Ştiu, a spus Tamara. Ştiu, dar trebuie să fii curajoasă. Acum…

Dârdâie toată, căznindu-se să nu izbucnească în plâns. Îşi împinge bărbia înainte ca să-şi stăvilească lacrimile.

— Mami, arăţi ciudat. Tremuri.

Tamara dă din cap şi se întoarce spre plasă. „Concentrează-te la lucrurile practice”, îşi spune.

— Îţi este suficient de cald? o întreabă.

— Nu, e frig la mine în cameră. Şi patul e oribil.

— Bine, uite aici în primul rând un halat, o pijama şi un pulover care să-ţi ţină cald. Vrei să ţi-l pui acum?

O ajută pe Mariko să-şi îmbrace puloverul.

— Probabil că ţi-e foame, iubita mea.

— Mâncarea a fost scârboasă. N-am putut s-o înghit.

— Uite pâine, brânză şi biscuiţii tăi favoriţi, şi iaurt. Şi prăjitură cu nuci. Toate de la Gastronom Unu.

Îşi fac adesea cumpărăturile acolo. Mariko desface prăjitura şi începe să muşte dintr-o felie.

— N-o să pot dormi, mami.

— Trebuie să încerci, iubito.

— Mi-e dor de câinii mei şi de „Şcoala căţelelor”.

— Păi ia uite pe cine ţi-am adus eu aici! Salut, Plăcinţica!

Şi scoate din plasă un căţel alb cu negru.

Mariko zâmbește pentru prima dată și ia jucăria.

— Și aici cine este?

Mariko ia cel de-al doilea cățel și îi îmbrățișează pe amândoi.

— Și uite cine te mai salută! Tamara scoate la iveală încă unul.

— Vai, mami, sunt toți aici!

Mariko le spune pe nume: Plăcințica, Bondăruța, Pirățica.

Tamara așază în plasă alimentele și hainele.

— Timpul a expirat, zice una din gardience. Arestata trebuie dusă înapoi în celulă.

Arestata! Termenul o izbește din plin pe Tamara și un val de suspine crește din nou înăuntrul ei. „Încetează! Nu trebuie să plângi!” Însă Mariko, străduindu-se să nu dea drumul câinilor de jucărie, se agață de ea.

— Mami, nu pleca!

— Trebuie, șoptește Tamara. Dar mă întorc diseară, cu lucrușoarele tale preferate și cu alți cățeluși.

— Nu poți să pleci. Nu-ți dau drumul să pleci, țipă Mariko.

Își lasă jucăriile să cadă, iar Tamara le pune în plasa pe care o dă unei gardience.

— Gata, e vremea, spune gardianca. Vine spre ele însoțită de colega ei și, când se apropie, Tamriko le simte umbrele și mirosul de parfum ieftin Piața Roșie amestecat cu detergent, sudoare și probabil vodcă.

O îmbrățișează pe Mariko și se trage chiar ea înapoi.

— Trebuie să plec acum. Să fii cuminte. Te iubesc mult de tot și în scurtă vreme o să vii acasă. Ne revedem foarte curând. Ce-ai mai vrea să-ti aduc?

Însă Mariko se aruncă pur și simplu spre mămica ei, ca și când ar încerca să se ascundă într-o vizuină, iar Tamara o apucă strâns.

— Mariko!

Tamara se luptă să-și păstreze controlul, dar nu e sigură că-i stă în puteri. Tot corpul îi spune să se agațe tare de fetiță.

— Mariko, trebuie să-i dai drumul mamei, zice cu severitate gardianca.

— Nu-i dau!

— Trebuie, altfel vă despărțim noi.

Tamara slăbește strânsoarea, dar Mariko se ține tare. Simțindu-se ca și când s-ar afla în centrul unui uragan de sfărâmături și de praf care întunecă lumea, Tamara își afundă nasul în părul fetiței, care miroase a vanilie, lapte și fân, și îi inspiră aroma ca pe oxigen.

— Mariko, dă-mi drumul, altfel te vor trage cu forța și va fi groaznic. Mă… mă întorc repede!

— Nu te las. Nu pleca, mami!

Mariko plânge în hohote, tremură, de-abia mai respiră de disperare. Tamara închide ochii atunci când gardiencele îi desfac degetele copilei cu forța, o iau pe

sus și o duc de-acolo. Aude ușa care se închide și țipetele lui Mariko pierzându-se în depărtare pe coridor. Tamara se regăsește pe podeaua camerei goale, în patru labe, ca un animal, urlând de furie și de durere. Pentru o clipă, se gândește că ar putea muri chiar acolo. Pereții inimii ei par subțiri ca foița, plămânii sunt goi, stomacul e căptușit cu balast și își dorește să moară.

E ceva pe jos lângă ea. Unul dintre câini a căzut din plasă și îl ridică. Are mirosul lui Mariko. Strânge în brațe jucăria, legănându-se, uimită că ea, soție de șef, profesoară respectată, mamă mândră, zace la podea cu o jucărie în mâini, doborâtă.

Rămâne acolo multă vreme. Într-un târziu, ținând cățelul în brațe ca pe un copilaș, iese clătinându-se pe picioare, atât de distrusă încât nu știe dacă va reuși să-și mai revină vreodată.

•

Razele unui soare la asfințit – auriu cu violet și cu alb – o ostoiesc pe Serafima. Ce splendidă îi pare lumina după perioada petrecută în celulă! Își ridică fața întocmai ca o floare ce se rotește după soare, observând parcă pentru prima oară viscolul funigeilor care dănțuiesc în fasciculul razelor. E liberă, și-a păstrat secretul, iar acum o copleșește frumusețea acestei înserări.

Merge pe strada Gorki până la „Casa cărților”. Sus pe scări până la secția de literatură străină. Hemingway? Galsworthy? Iat-o. Edith Wharton. Deschide cartea cu poftă, citește ce se află înăuntru; apoi, aleargă pe scări în jos și iese din nou pe stradă.

E ora șapte seara și o mulțime de moscoviți la patru ace, alături de câțiva străini, așteaptă să intre la Balșoi ca să vadă *Lacul lebedelor* de Ceaikovski. Serafima pătrunde înăuntru la casa de bilete. S-a format o coadă. Când ajunge în față, biletul ei se află acolo într-un plic.

Serafima este printre ultimii care-și caută locul în stal și, când se așază, între un bătrân cărunt și o tânără ca ea, simte cum i se înroșesc obrajii. E mai fericită decât a fost vreodată în viață și mai mult decât atât. Ochii lui sunt îndreptați către ea și fata îi simte dragostea din privire. Se uită în sus spre loja lui și iată-l. Așteptând-o, iubind-o, așa cum a făcut-o dinainte de împușcături și de recluziunea ei la Lubianka.

•

În aceeași noapte, mai târziu, Satinov se află în cabinetul lui, acasă, unde, cu doar un singur copil prezent, e mult mai liniște decât s-ar cuveni. Tamara e în brațele lui și îi povestește despre Mariko.

Satinov închide ochii. Micuța lui Mariko, cu ochii ei căprui și părul împletit, care miroase a fân. Un spasm îi urcă din stomac până în gâtlej și i se răspândește spre ochi și gură, în toată ființa, fiindcă, deși el este Comisarul de Fier, deși e tovarășul Satinov, nu se mai poate controla.

Clipește. În oglinda de pe peretele din fund se vede pe el însuși ținând-o în brațe pe Tamara, părul ei prins în coc, gâtul lung, umerii ei care tresaltă. Și se privește adânc în propriii ochi și citește în ei o cumplită trădare. Consternat, își întoarce privirea spre fotografiile aliniate pe biroul său. Dar, în locul copiilor și al Tamarei, nu vede decât chipul unei femei.

Într-adevăr, plânge pentru Mariko, pentru George și Tamriko, dar este și un plâns egoist. Plânge pentru el. Și pentru femeia de care se îndrăgostise cu disperare.

PARTEA A TREIA

Patru îndrăgostiţi

O frumoasă vrăjitoare
Mi-a întins un talisman.
Şi mi-a spus: *„Păstrează-l bine*!
Talismanul fermecat
Are forţe-n el, divine,
Căci cu dragoste ţi-i dat.”[8]

ALEKSANDR PUŞKIN,
Talismanul

30.

Cu şase luni în urmă

A văzut-o pentru prima dată în ianuarie 1945, chiar după ce Armata Roşie intrase în estul Prusiei. Îşi aminteşte ziua, ora, minutul. Se aflau departe de Moscova, în prima linie a Frontului 1 Bielorus. În calitate de comisar al frontului luptase alături de comandantul său, mareşalul Rokosovski, traversând toată Bielorusia şi mai apoi pustietatea Poloniei până să pătrundă pe teritoriul propriu-zis al Germaniei. Chiar şi cele mai modeste gospodării germane aveau cămările pline cu zahăr, pâine, ouă şi carne şi paturi moi, cu aşternuturi albe. Majoritatea ţăranilor fugise din calea ruşilor, dar acei puţini care stătuseră pe loc erau rumeni în obraji şi bine îmbrăcaţi. Purtau chiar şi ceasuri la mână.

Se tot înnorase de-a lungul zilei dar, atunci când s-a dezlănţuit, furtuna i-a luat pe toţi prin surprindere. În jeepul său Willy, cu Loşa Babanava la volan, generalul-colonel Satinov privea trupele cum treceau. Tunurile Howitzer bombardau poziţiile hitleriste la câţiva kilometri în josul şoselei. Arătau ca nişte hoarde mongole în era maşinilor: tancurile mânjite cu nămol erau acoperite cu

8 Traducere de Emil Iordache, Polirom, 1999. (N.t.).

pleduri în culori vii, pe care stăteau ghemuiți infanteriști murdari, cu uniforme ponosite și înnegrite de valvolină, cu căciuli din blană de iepure, cojoace mițoase și mai multe ceasuri pe mână, agitându-și armele înfășurate în cârpe albe ca niște bandaje, sorbind lacom din sticle și îngânând cântece care se pierdeau în strașnicul uruit al motoarelor.

Pe urmă, veneau artileriștii, care săltau pe chesoanele garnisite cu pernuțe moi de mătase cu broderii, cântând la acordeoane nemțești incrustate cu pietre prețioase. Tancuri, tunuri Howitzer, jeepuri Willy americane și camioane Studebaker: treceau unele după altele într-un șir lent și inexorabil.

Apoi, asta ce mai era? Un cupeu de demult, cu felinare care se legănau, tras de cai, și în interiorul lui imaginea fugară a unor epoleți de ofițer și a unor ochi fardați de fetișcană.

•

Viscolea pe înserat într-un sat părăsit, zăpada abundentă așternându-se iute pe câmpurile din jur și pe acoperișurile căscioarelor din Gross Meisterdorf. Soldații s-au adăpostit prin preajmă în casele cele mai apropiate. Aflat încă în jeep, Satinov s-a aplecat istovit în față când l-a salutat un subofițer.

— Tovarășe general, corpul medical amenajează un spital în casa parohială. Vă așteaptă să veniți în inspecție.

În fața casei parohiale, Satinov a văzut soldați cărând târgi dintr-un camion. Doi dintre militarii lor erau morți deja. Nu loviți de naziști, ci otrăviți de tarpados, o băutură alcoolică făcută din antigel.

Într-o încăpere lambrisată cu lemn, iluminată de lămpi cu ulei atârnate de grinzi, oamenii erau întinși pe parchet. Satinov a regăsit același iz îmbâcsit al atâtor buncăre din vremea războiului: rufărie umedă și mirosuri corporale, aici amestecate cu iod. Infirmiere cu șorțuri albe se ocupau de nou-sosiți. Puțin mai în dreapta lui, o femeie medic militar se ghemuise lângă un soldat. Stătea în genunchi, masându-i și lovindu-i cu pumnii pieptul gol.

— Haide, haide, respiră! zicea ea.

Flăcăul a bolborosit ceva și pieptul i s-a pus în mișcare ca un motor ruginit. Doctorița, care purta crucea roșie pe braț, a lipit urechea să-l asculte o clipă și s-a ridicat apoi în picioare.

— Bun, își va reveni. Cine urmează?

Satinov a privit-o cum se apropia de un al doilea soldat otrăvit. A reușit să-l resusciteze și pe el, dar, după aceea, când s-a ridicat, s-a șters pe frunte și a spus, fără să se adreseze cuiva anume:

— Doi salvați. Trei stabili. Patru morți.

L-a salutat pe Satinov.

— Bine ați venit la spitalul din Gross Meisterdorf, tovarășe general. Nu-i cine știe ce, după cum puteți constata. De la antigel se moare rapid. Fiecare secundă contează.

Încă mai purta cojocul ei alb. Avea un pistol atârnat la cingătoare, stetoscopul prins la gât și purta o beretă *pilotka* albastră. N-a avut vreme să și-o dea jos, s-a gândit Satinov, observându-i chipul lung și oval, nasul drept și înalt și obrajii ușor împestrițați de câțiva pistrui. Chiar și aici, pe front, unde își investea toată energia în salvarea vieților, el a remarcat că își modificase puțin uniforma și își scurtase fusta kaki cu câțiva centimetri, să i se vadă ciorapii închiși de nailon american, care contraveneau regulamentelor.

O infirmieră a adus o tavă cu căni de ceai foarte dulce, aburind.

— Mă bucur că sunteți aici alături de băieții aceștia, a zis Satinov.

— Ați venit în inspecție sau sunteți doar în trecere? l-a întrebat ea.

Avea un accent fermecător, și-a dat el seama, cu siguranță din Galiția, probabil din Lvov, cu o tușă central-europeană de idiș.

— Doar în trecere. Mă îndreptam spre comandament.

— Sigur că da.

Ochii ei sclipind de inteligență și îndrăzneală erau ușor batjocoritori. Cu siguranță că-l recunoscuse; mai toată lumea îl recunoștea.

— De vreme ce avem un general printre noi, ne-ați putea găsi oare niște saltele în drum spre comandament?

I-a adresat un zâmbet puțin strâmb.

— Voi face tot posibilul, a spus el simțindu-se întrucâtva stingherit, de parcă ea l-ar fi provocat să-și justifice gradul.

— Vă mulțumesc, tovarășe, a zis femeia ridicându-se și pornind către următorul ostaș rănit. Infirmierele au urmat-o.

Satinov a deschis ușa. Ninsoarea se oprise. A simțit că pământul amorțise sub pătura cea albă dar, undeva dedesubt, în adânc, natura respira.

Loșa conducea încet prin noaptea întunecată, cu farurile stinse, cu lanțurile de pe roți zăngănind, pe drumul luminat periodic de arcurile trasoarelor și de exploziile care făceau cerul la fel de strălucitor ca în timpul zilei. Satinov s-a uitat pe fereastră. Uneori, bolta scânteia stacojie deasupra când tunurile executau foc de baraj. S-a gândit la doctoriță. I-au revenit în minte nasul ei, pistruii și tenul maroniu. Nici n-o întrebase cum o cheamă.

31.

Ianuarie 1945 la Moscova: degete prelungi de gheață atârnau pe la streșinile caselor, dar Serafima simțea că primăvara se apropia.

— Să ne ducem la Balșoi diseară, a propus Minka.

Mergeau pe coridor spre Porțile de Aur, la terminarea cursurilor. Deoarece războiul era încă în toi și toți tații lor se aflau pe front, le așteptau șoferii, mamele și bonele.

— Hai, spune da, Serafimocika!

— Bine, Minka, dar abia ce-am fost ieri, a răspuns Serafima. E vreun spectacol nou?

— Nu, e tot *Romeo și Julieta*, dar îmi place la nebunie.

— Nu Prokofiev îți place ție, Minkuşka, ci să te îmbraci de gală, a râs Serafima așa cum n-o făcea decât rareori, însă eu detest asta. Întotdeauna mi-a fost silă de cum arăt.

— Eşti fermecătoare în rochia ta verde. Toți băieții sunt de acord. Te admira toată lumea – chiar și ofițerimea din loje.

— Zău?

Serafima era convinsă că e prea înaltă și banală. În comparație cu preafrumoasa ei mamă și cu prietena ei cea mărinimoasă și sigură de sine, nu se simțea deloc atrăgătoare.

— Știu că-ți dorești să te duci din nou, a spus ea. Ofițerii aceia se uitau la tine, nu la mine. Adori să flirtezi.

— Mă declar vinovată, a chicotit Minka. Tare mi-a plăcut cum se uitau la noi amândouă! Dar asta e tot!

— Ei, păi nici n-am vrut să zic…

Serafima știa că Minka n-ar fi depășit niciodată barierele pudice ale moralei sovietice. Ceea ce se petrecea zilele acelea pe front amintea de orgiile babiloniene, dar pentru niște elevi era de neconceput să meargă mai departe de un sărut și câteva versuri.

— De altfel, e așa de amuzant să te costumezi, a spus Minka. Hai, spune-mi că vii diseară. Întotdeauna te-ai simțit bine acolo. Cred că te încântă și pe tine atenția ofițerilor. Și am biletele deja.

Așa se face că, la ora 7 în seara aceea, Serafima, Minka și prietena lor Roza Șako au ajuns cu metroul la Balșoi ca să revadă *Romeo și Julieta* pentru a șaptea oară. Cerul era alburiu, aerul schimbător anunța că urma să ningă. Moscova suferise multe distrugeri de-a lungul celor trei ani de război. Kremlinul era încă acoperit cu plasă de protecție kaki, stelele sale roșii erau stinse, iar strada Gorki purta amprentele bombelor și clădirilor dărâmate. Magazinele își distribuiau marfa pe cartelă, iar oamenii de pe stradă aveau un aer șleampăt și păreau gârboviți. Dar victoria era aproape, o știau cu toții. Ministerele, ambasadele și teatrele care fuseseră evacuate la Kuibîşev pe Volga reveniseră în capitală. Nopțile nu mai erau luminate de raidurile hitleriste și de focurile apărării antiaeriene, ci de salvele în onoarea victoriei trase de baterii întregi de tunuri, la ordinul lui Stalin.

Şi, aşa cum prevăzuse Minka, au fost remarcate din primul moment când au intrat în clădirea teatrului – şi încă nici nu-şi scoseseră blănurile şi căciulile. Fiindcă ştia că se asortează cu ochii ei mari şi căprui, Minka împrumutase haina din blană de nurcă a mamei sale. Roza purta blana ei de vulpe polară cea mai bună, dar Serafima, a cărei mamă poseda cea mai grozavă colecţie de blănuri din Moscova, se îmbrăcase, în felul ei caracteristic, cu haina ieftină din iepure. În foaierul teatrului, căldura, singurul lux sovietic, duduia. Oamenii strânşi unul în altul emanau iz de usturoi, varză şi vodcă, dar nicicând nu se pomenise un grup de moscoviţi mai fericiţi. Toţi, de la morocănoşii controlori de bilete, la bătrâni şi până la soldaţii şi marinarii băuţi erau veseli. Victoria era iminentă; se anunţau vremuri bune.

Fetele, chicotind în timp ce erau împinse ba într-o direcţie, ba în alta, au stat la coadă ca să-şi lase hainele la garderobă, după care au putut să respire din nou libere, iar ofiţerii care treceau le puteau admira rochiile. Minka Dorova avea aerul cel mai rafinat. Purta o rochiţă roz copiată din revista *Bazaar* la atelierul de croitorie al lui Abram Lerner şi al Kleopatrei Fişman, unde îşi comandau veşmintele conducătorii şi doamnele din înalta societate.

— Arăţi absolut scandalos! a exclamat Serafima, privind umerii şi braţele lucitoare şi aproape goale ale Minkăi. Nici nu-i de mirare că ţineai morţiş să vii la balet!

— Mama ta e cea mai tare! i-a spus Roza cu invidie Minkăi. A mea nu m-ar lua niciodată la atelierul lui Lerner.

— Maică-mea mă tot roagă să vin, a recunoscut Serafima, dar nu pot suporta să ies cu ea la cumpărături. E un tiran, se tot fâţâie ca o ingenuă îmbătrânită şi mă face să mă simt groaznic.

— Şi totuşi eşti irezistibilă, a spus Minka, încercând să priceapă de ce rochia Serafimei, închisă până sus şi cu manşete la mâneci, arăta aşa seducător.

— Da de unde…

Serafima i-a dat un cot Minkăi, aceasta a gâdilat-o, iar Roza le-a dojenit că o făceau de râs la spectacol. Nu erau şcolăriţe ieşite la picnic, le-a reamintit, ci domnişoare de optsprezece ani în pragul maturităţii, înveşmântate în cele mai frumoase rochii.

— Să luăm câte un pahar de *şampanski* înainte să intrăm! a propus Minka, întotdeauna cea mai epicuriană dintre cele trei.

La bar au atras atenţia unor piloţi americani. Tineri, glumeţi, savuroşi, aveau un aer foarte elegant în uniformele lor, iar tenul le era la fel de imaculat ca al bebeluşilor – şi ce dinţi, remarcase Serafima, nu ca mutrele decolorate şi colţii de aur ai bărbaţilor din Rusia. Le admira voioşia, chiar dacă se ţinea mai deoparte, cu stângăcie. Se bucura pentru Minka şi Roza, care flirtau, iar bărbaţii nici nu păreau s-o bage în seamă deloc.

Unul dintre americani, căpitan de aviație, un atlet cu umeri largi, tuns perie, i-a cerut Minkăi numărul de telefon, dar ea nu i l-a dat și refuzul a făcut-o și mai dezirabilă. Ceilalți americani l-au tachinat:

— Vai, nu prea i se-ntâmplă să-l respingă cineva! Asta da provocare, Bradley!

Înțeleaptă Minka, și-a spus Serafima, indiferent cât de distractiv părea totul. Regulile slăbiseră în timpul războiului, însă tatăl său o avertizase că partidul le va aplica ulterior cu strictețe din nou. Bradley, îmboldit de prietenii lui, nu s-a mulțumit să insiste să le trateze cu patru rânduri de băuturi, ci le-a oferit și o cutiuță cu niște bilete.

— Avem câteva locuri în plus, le-a zis el.

— De ce nu vă trebuie? a întrebat Minka în engleza perfectă pe care-o învățase la orele Tamarei Satinova.

— Noi nu putem rămâne la spectacol, vă rog, luați-le, a spus Bradley. Dacă nu, loja o să stea goală.

— Ați venit aici doar pentru băutură? a întrebat Minka.

— Și pentru femei! a strigat unul dintre prietenii lui Bradley.

— Ne ducem să mâncăm ceva îndată ce va începe spectacolul, a zis Bradley.

Înțesat cu străini în uniformă și cu rusoaice tinere, Balșoiul era centrul întregii vieți sociale a Moscovei și prin urmare Serafima n-a fost surprinsă că Bradley și prietenii lui americani nu erau interesați de Prokofiev câtuși de puțin. Până și ea, Roza și Minka văzuseră spectacolul de atâtea ori încât ar fi putut să urce pe scenă și să danseze chiar ele.

— Hei, a continuat Bradley, arătându-și uimitorii dinți albi, curați și mari ca niște aisberguri. N-ați vrea să ne însoțiți la cină?

— Sunt convinsă că veți găsi niște fete care n-au venit aici pentru balet, a răspuns Minka, dintr-odată semeață și cu un aer serios fals. Dar nu suntem noi acelea.

32.

Satinov se afla tot în Prusia de Est o săptămână mai târziu. Era seară și stătea în sala mare a unui conac de țară care servea atunci drept cartier general pentru Frontul 1 Bielorus. Cei dintâi soldați care pătrunseseră în acest *Schloss* urinaseră și defecaseră pe patul cu baldachin al contelui (unde odinioară dormise Friedrich cel Mare, potrivit grădinarului care le prezentase proprietatea), își descărcaseră armele în picturile care înfățișau o pleiadă de aristocrați cu favoriți și, cu toate că locuința fusese curățată de-atunci, Satinov putea să vadă încă urmele gloanțelor în pereți.

— Cred că întregul stat-major ni se poate alătura în seara asta la cină. Ce zici, Herkules? a întrebat mareşalul Rokosovski. Se împrieteniseră, chiar dacă Rokosovski era un adevărat militar, iar el, Satinov, era omul partidului, membru al Comitetului Apărării de Stat şi reprezentantul lui Stalin.

— De ce nu? a răspuns Satinov, care a înţeles că, prin „întregul stat-major", Rokosovski sugera că generalii erau liberi să-şi aducă şi PPJ-urile (de la *pohodno-polevaia jena* – soţie de campanie – joc de cuvinte provenit de la denumirea automatelor sovietice, PPŞ). A venit vremea să ne relaxăm cu toţii. O meritǎm, la urma urmei.

S-a uitat la Rokosovski, ridicând din sprâncene, şi amândoi au recunoscut zgomotul de împuşcături şi chiotele de cowboy de afară. Loşa şi gărzile de corp vânau din jeepuri cina, în părculeţul cu căprioare al conacului. Erau şi ei într-o dispoziţie de zile mari.

•

Coborând la masă în seara aceea, Satinov s-a desfătat cu aroma delicioasă a vânatului la frigare, cu fumul plăcut mirositor al lemnului de măr ars şi, nu în ultimul rând, cu parfumul femeilor prezente. Lui Rokosovski, vlăstar rafinat al unei nobile familii poloneze, îi făcea plăcere compania femeilor, dar îi repugna orice urmă de desfrâu în demnul său cartier general. Îi convenea de minune lui Satinov, care avea o căsnicie fericită, detesta beţia şi îi dezaproba pe afemeiaţi.

Mareşalul Rokosovski şi oamenii săi şedeau la masa din sala cea mare. Tinere subofiţerese sanitare, în kaki, serveau platouri cu vânat aburind şi legume din belşug şi le turnau ofiţerilor vin în pahare. Ordonanţa lui Rokosovski aţâţa focul din şemineul mare, iar gărzile lui Satinov cărau lăzi cu vin din pivniţe.

Rokosovski era aşezat alături de tânăra telefonistă care era PPJ-ul său. Satinov a luat loc la celălalt capăt al mesei.

— Tovarăşe Satinov, a strigat Rokosovski peste masă, arătând spre un bărbat palid la faţă. L-ai cunoscut pe tovarăşul Ghenrih Dorov de la Comitetul Central?

— Sigur că da. Bine aţi venit, tovarăşe Dorov! a spus Satinov.

A schiţat un zâmbet, amintindu-şi că George şi prietenii lui îi ziceau lui Ghenrih „Puiul opărit". Şi câtă dreptate aveau, şi-a spus el, săgetat pe neaşteptate de dorul de fiii săi (şi de cel pe care-l pierduse).

— Mulţumesc. Sunt aici ca să inspectez aprovizionarea cu alimente şi să-i stârpesc pe sabotori şi speculanţi, a zis Dorov.

Aha, e de înţeles, şi-a spus Satinov, aducându-şi aminte că, în 1937, Ghenrih Dorov se transformase dintr-un asistent la cabinetul lui Stalin, cu degetele pătate de cerneală şi plin de veneraţie pentru eroul său, într-un călău dement. Cu cât creştea numărul pedepselor capitale, cu atât mai cărunt i se făcea părul şi cu atât mai albă pielea. În primul an de război, execuţiile sale (uneori cu propriul pistol) şi gafele de ordin militar au costat mii de vieţi. În cele din urmă, însuşi Stalin (care vedea în el un ageamiu, dar de o loialitate fanatică) îl retrogradase.

— Voi raporta Comitetului Central mâine, a spus Ghenrih, ca să audă toată lumea. Avem de-a face cu un adevărat cuib al păcatului aici. Adulter. Zaiafeturi. Corupție. Trebuie să restabilim morala bolșevică.

Dar Satinov se uita la femeia așezată lângă Dorov.

— Soția mea, a spus Ghenrih, urmărindu-i privirea. V-ați cunoscut?

Era doctorița în uniforma cu petlițe albastre a corpului medical, cu crucea roșie pe mânecă.

— Daşka Dorova, s-a prezentat ea, întinzându-i mâna.

Satinov i-a remarcat încheietura, puțin durdulie, cu piele de culoarea chihlimbarului.

— Da, a zis ea, ne-am cunoscut deja.

— Desigur, dar…

— Dar ce?

Un zâmbet frumos, ochi maronii provocatori, de culoarea caramelului.

Ce încerca să spună? Că-l surprindea faptul că neatrăgătorul și dogmaticul Dorov era însurat cu această frumoasă doctoriță?

Ea s-a înclinat spre el.

— Copiii noștri frecventează aceeași școală, știați? Fiica mea, Minka, îi cunoaște pe fiii dumneavoastră.

— Școala nr. 801? N-aveam idee, dar, știți, eu n-am mers niciodată pe acolo. Sunt tot pe front de multă vreme.

— Unde v-ați cunoscut? a întrebat Dorov. Ați spus că v-ați cunoscut. Aș vrea să știu.

— Într-un mic spital dintr-un sat, acum câteva zile, i-a explicat liniștitor Daşka. O întreagă unitate se intoxicase cu alcool…

— Doamne! Ce risipă de efective! a zis Dorov. I-ați împușcat pe furnizori pentru sabotaj?

— Nu, dragul meu, a răspuns Daşka. Încercam să le salvez viețile.

— Au mai fost alte pierderi? a întrebat Satinov.

— Nu, a spus ea. Ah, și vă mulțumesc mult pentru saltele și materiale. Am fost foarte surprinsă când au sosit.

— N-ați crezut că voi ține minte, nu-i așa?

— Nu, a spus ea surâzătoare. N-am crezut.

— V-ați mai fi sinchisit de materiale dacă ar fi fost un doctor bărbat și urât pe deasupra? a întrebat Dorov.

Satinov l-a privit cu răceală.

— De câtă vreme sunteți alături de noi, tovarășe Dorov?

Însă Dorov se întorsese în altă parte.

— Mă iertați, tovarăși, dar avionul dumneavoastră pentru Moscova vă așteaptă, tovarășe Dorov, a raportat unul dintre aghiotanți, salutând.

— Te ajut să-ți faci bagajul, a zis Daşka și s-a ridicat.

După plecarea Dorovilor s-a lăsat tăcerea la masă. Ghenrih Dorov era pe cât de antipatizat, pe atât de temut. Pe urmă, Rokosovski a făcut cu ochiul, toată lumea a izbucnit în râs şi discuţia s-a reluat.

•

Câteva ore mai târziu, dineul se încheiase. Stalin telefonase pentru a discuta planul ofensivei, iar mareşalul Rokosovski se retrăsese. În jurul lui Satinov, Loşa şi ceilalţi ofiţeri cântau „Katiuşa” în faţa şemineului. Dar el simţea nevoia de aer curat şi de o ţigară în linişte. După ce şi-a pus mantaua căptuşită şi căciula din blană de lup, a ieşit afară în noapte, în spatele casei.

Era un frig pătrunzător. Omătul sclipea pe statuile din parcul bine îngrijit. Oare unde se aflau acum stăpânii casei? Mai trăiau? Ce repede se schimbă soarta omului! Satinov şi-a aprins o ţigară şi a sorbit din paharul de coniac.

Războiul nu era decât un abator ambulant, şi-a spus. Pentru cei mai mulţi, milităria era tragedia asumată ca profesie. Şi totuşi lui îi plăceau stilul acesta de viaţă, camaraderia directă a frontului, sentimentul misiunii comune, limpezimea morală a luptei împotriva răului.

A observat vârful incandescent al altei ţigări: nu era singur.

— Ah, dumneavoastră eraţi, a spus calm. Credeam că aţi zburat înapoi la Moscova.

— Mai rămân o vreme pe aici, a zis ea. Serviciile medicale din această zonă a frontului trebuie reorganizate şi nu am încredere în nimeni altcineva s-o facă.

Era îmbrăcată cu acel cojoc lung de blană care, aici afară, îi dădea aerul unui animal sălbatic.

— Şi eu prefer să fac totul de unul singur. Nu mi-am dat seama că sunteţi din Moscova.

— La origine sunt din Lvov. Chiar aşa de tare se cunoaşte că vin din Galiţia?

A râs melodios, lăsându-şi capul pe spate şi arătându-şi astfel gâtul.

— Nu, deloc. Lucraţi la Kremlevka?

— Da, sunt noua directoare. Dar sunt medic cardiolog. Care este specialitatea dumneavoastră?

— În niciun caz inimile, s-a grăbit să precizeze Satinov. Inimile sunt ultimele organe pe care le am în vedere.

În timp ce discutau, aburii răsuflărilor li se împleteau, iar când dădeau afară fumul de ţigară, acesta pornea răsucindu-se de pe buzele lor şi li se învolbura împrejur ca faldurile unei mantii sure. El i-a simţit parfumul elegant şi special când au traversat la pas grădina şi au ieşit apoi în câmpul care se întindea dincolo de casă. Luna plină de deasupra lor dădea zăpezii o ciudată nuanţă albăstrie şi covorul acesta le scârţâia şi le sclipea sub picioare când au intrat în parcul căprioarelor. Fulgii de nea care i se adunau femeii în păr îl făceau să pară încă şi mai negru şi mai des.

Satinov s-a oprit pentru ca Daşka să poată termina coniacul din paharul ei. În faţă le apăruse o colonadă albă şi vedeau acum că era un mic templu grecesc.

— E din timpul războiului de şapte ani, a zis ea. Ce ciudăţenie!

— Să-l explorăm!

Simţindu-se ca în copilărie, au pătruns pe sub arcadele reci, urmăriţi de fuioare de ceaţă care se încolăceau de sub bolţi şi în firide. Brusc şi fără să-şi dea seama de ce, pe Satinov l-a cuprins o bucurie intensă. Mai jos, în vale, se vedea casa întunecată, înconjurată de şiruri de jeepuri, tancuri şi tunuri. Fumul de la focurile soldaţilor se ridica peste sat. În depărtare, zgomotul ciocanului pe metal, inginerii reparând tancurile, motoare turate, salve de puşcă, flăcăi care cântau o melodie de dragoste – să fi fost georgiana „Tiflis”? O bubuitură şi fulgerul portocaliu al tunurilor îndepărtate a luminat pentru o clipă zăpada care a părut să ia foc. Rezemat de zid, el şi-a aprins altă ţigară şi i-a povestit despre familia lui, despre cât era de fericit cu Tamara, despre felul în care se contopise moartea fiului său cel mare cu morţile zecilor de mii de ostaşi căzuţi în bătăliile la care participase, despre cât era de mândru de cel de-al doilea fiu al său, David, despre cât de mult admira zburdălnicia genială a lui George (invidiindu-l, în acelaşi timp), despre succesele lui Marlen şi despre Mariko, lumina ochilor săi.

— Le-ai spus şi lor toate aceste lucruri?

El a clătinat din cap.

— Dar mi le spui mie aici? Trebuie să le spui; trebuie să-i spui Tamarei.

El a zâmbit, întorcându-se către ea, remarcându-i frumuseţea ochilor întunecaţi şi a buzelor.

— Acum e rândul tău, a zis el.

Ea avea un fiu în armată, pe Minka, fata care nu lua nimic în serios, şi pe Demian, care lua totul în serios, întocmai ca tatăl său. Şi era şi mica ei contribuţie târzie:

— Senka al meu, pe care îl iubesc atât de mult încât mă doare.

— Aşa eram şi eu cu mama, a zis Satinov.

— Senka al meu e foarte diferit de tine, Herkules. El e dulce şi adorabil, iar tu, ştim cu toţii, eşti „Comisarul de fier”. Îţi place să pari rece ca gheaţa, tăcut ca pădurea.

— În seara asta, parcă nu sunt aşa de tăcut.

— Nu, a încuviinţat ea. M-ai surprins.

— M-am surprins şi pe mine.

Ea a râs şi el i-a văzut gâtul din nou.

— Compania mea e de vină, fireşte. Îmi asum creditul pentru volubilitatea ta. Aveam impresia că eşti şi tu un bolşevic sever şi taciturn.

Aproape că evitaseră până în acel moment să-l pomenească pe soţul ei. Lui Satinov i s-a părut un pas important în discuţie.

— Şi acasă e la fel de strict?

— Nu ne permite să lăsăm garda jos niciodată. El e conștiința puritană a partidului. Dar îl iubesc, desigur. Și tu?

— Probabil că ar fi de acord și Tamara. Omul sovietic este produsul vremurilor grele pe care le trăim. Dar o iubesc și eu pe Tamara mea, iar prietenii spun că n-au văzut căsnicie mai fericită ca a noastră.

— Ce minunat! a zis ea. Așa este. Sunt la curent cu toate bârfele, dar n-am auzit nici cea mai mică șoaptă despre vreun flirt de-al tău.

El și-a aruncat țigara – o picătură roșie pe zăpada albastră.

— Dar tu, Daşka? Ești renumită pentru flirturile tale? De frumoasă, ești frumoasă…

— Îmi place să flirtez, dar nu merg niciodată mai departe. M-am măritat la nouăsprezece ani și nici nu m-am uitat la vreun alt bărbat vreme de douăzeci și unu de ani.

— Și totuși…?

— Nimic, a zis ea. Doar savurez clipa asta.

El i-a întins o țigară și a privit-o cum și-o punea între buze. S-a aplecat să i-o aprindă. A închis o clipă ochii și a simțit cât îi era de aproape după căldura chipului ei, parfumul părului și pielea exotică și aurie, atât de rar întâlnită printre ruși.

Satinov a ezitat, a așteptat ca ea să se tragă înapoi, apoi s-a apropiat și, fără nicio decizie prealabilă sau vreun temei, se sărutau deja, iar el îi simțea buzele ușoare și mari lipite de-ale sale.

Dincolo de bolți și colonade, începuse ninsoarea din nou și noaptea se încălzise ușor. Fulgii se învârteau în jurul lor în micul templu. Odată ce începuseră să se sărute și știau că nu avea cum să-i vadă nimeni, nu se mai puteau opri. Mâinile lui alergau peste cojocul ei; apoi, i l-a deschis și i-a desfăcut tunica verde și bluza, delectându-se cu dulcele caramel al gâtului și umerilor ei.

Ea îl săruta mai arzător decât îl sărutase vreodată Tamara. Îi mușca gura, îi despărțea buzele, îi inspira răsuflarea. Vreme de o secundă, redevenit comunistul științific, „Comisarul de fier”, Satinov s-a întrebat dacă așa ceva era corect și normal și a vrut să bată în retragere. Dar, în timp ce-i inhala respirația precipitată și gusta de pe buzele femeii ușoara amăreală a țigărilor și dulceața coniacului, pasiunea ei l-a molipsit. Daşka se încolăcise în jurul lui, astfel încât putea să-i simtă trupul și nevoia de el. I-a atins picioarele deasupra cizmelor, cucerit de robustețea lor delicioasă. Și când mâna s-a strecurat pe sub ciorapii ei americani de nailon, când a ajuns la pielea ei catifelată, amândoi au gemut tare.

Totuși, au reușit cumva să se oprească, iar peste câteva minute coborau înapoi panta spre casă.

— Tovarășă doctor, i-a vorbit el revenind la tonul poruncitor, suntem bolșevici de nădejde. Amândoi ne iubim partenerii de viață. Așa ceva nu trebuie să se mai repete *niciodată*.

— De acord, tovarășe general. Desigur.

— Intrați dumneavoastră prima, i-a ordonat el.

S-a aplecat, a cules niște zăpadă și s-a frecat, ca să se învioreze, pe față și pe buzele care-i păstrau gustul. Satinov, inconștientule, și-a zis, după toți anii aceștia în care nici măcar n-ai aruncat o privire spre altă femeie, cum ai putut să te comporți așa dintr-odată?

Dar simțea că se petrecuse o schimbare metafizică în el. Putea oare un astfel de moment să schimbe atât de mult un om? A clătinat din cap. Nu pe Herkules Satinov, cu siguranță.

33.

Cele trei eleve stăteau în loja de la Balșoi, agitate de șampania de Crimeea și fremătând de exaltare, pentru că nu avuseseră niciodată locuri cu o vedere la scenă atât de bună. Dar Roza se îmbătase puțin: era așa de slabă încât bulele i se urcaseră direct la cap. Nici nu s-au așezat bine și ea a închis ochii, ducându-și mâinile la tâmple.

— O, Doamne, am amețit, mi-e rău!

— Nu se poate să-i vină rău aici! a sâsâit Minka.

— Cum ar fi să vomite la marginea lojei, peste orchestră! a replicat Serafima. O duc acasă.

— Nu, a zis Minka. O duc eu. Mi-am arătat rochia, am fost admirată, am băut și șampanie. Chiar n-am nevoie să mai văd iar baletul.

— Oricât ar părea de ciudat, mie acum mi-a venit cheful, a zis Serafima, salutându-și prietenele care plecau.

Singură în loja splendidă, se uita la scenă, desfătându-se cu solitudinea ei, până când, pe la mijlocul celui de al doilea act, i s-a alăturat un tânăr în uniformă americană. A părut surprins c-o găsea acolo și nu s-a așezat lângă ea, ci a lăsat două scaune libere între ei. Și-a pus chipiul pe unul dintre ele.

Serafima l-a studiat pe furiș. Părea foarte diferit de compatrioții săi cu care avusese de-a face mai devreme, care erau necioplți și bine făcuți. Spre deosebire de ei, era înalt și zvelt și totodată educat, fără îndoială, fiindcă urmărea cu atenție baletul, iar buzele lui delicate zâmbeau atunci când dansatorii executau mișcările cele mai solicitante, uneori dând doar din cap gânditor pe muzica pe care părea s-o cunoască bine, ținând ritmul cu un deget.

La pauză, el s-a ridicat și a ieșit fără să-i arunce vreo privire. Ea a rămas pe scaun, întrebându-se ce să facă. Era mult prea timidă ca să se ducă de una singură la bar, fără sprijinul Minkăi și al Rozei, dar se simțea cam singură în lojă în timp ce publicul se revărsa afară la o țigară și un pahar. Astfel încât, după un

minut, s-a aventurat și ea pe coridorul cu covoare stacojii ca să-și mai dezmorțească picioarele și a dat de el acolo: americanul cel zvelt fuma o țigară. Toți ceilalți probabil că se năpustiseră spre bar, fiindcă ei erau singuri.

— O montare cu adevărat minunată, a spus el într-o rusă perfectă. Lepeșinskaia este cea mai bună dansatoare din lume la ora actuală.

— Mergeți la balet… în America? a întrebat ea, în engleză.

El i-a zâmbit dulce.

— Engleza dumneavoastră este superioară rusei mele.

I-a oferit o țigară dintr-o tabacheră de argint și ea a acceptat-o.

— Părerea mea este că Lepeșinskaia mai are de învățat ca balerină, a zis Serafima.

— Nu sunt de acord, a spus el, aprinzându-i țigara. Cred că a atins deja perfecțiunea. Întrebarea mea este: cât poate dura perfecțiunea?

— Are vreo importanță când e veșnică?

El a părut încântat de această remarcă și, aruncând o scurtă privire spre scări (fata și-a dat seama că americanul socotea cât timp mai era până când mulțimea urma să se întoarcă, o chestiune de secunde, în opinia ei), a început s-o întrebe într-o doară:

— Nu-mi stă în obicei, dar… Mă gândeam… V-ar deranja dacă aș…?

— Nu, câtuși de puțin, l-a întrerupt, uimită de propria ei încredere pripită și îmbujorându-se brusc (ce mult își detesta această ridicolă tendință de a roși!). Distrusese clipa încă înainte să înceapă.

— M-ați însoți la o plimbare după spectacol? a întrebat-o sfios, iar ea s-a bucurat că n-o invita să bea ceva, la urma urmei.

— Da, mi-ar face plăcere, a răspuns fata.

— Să ne întâlnim la cincisprezece minute după ce se termină baletul, pe strada din spatele teatrului.

S-a oprit cu un aer nesigur, ca și când, i s-a părut Serafimei, era gata să roșească și el.

— V-aș putea întreba cum vă numiți?

Ea i-a spus.

— Romaşkin? Ca scriitorul?

— E tatăl meu, a zis ea, așteptându-se ca americanul să spună, la fel ca toată lumea, „Aaa, sunteți fiica vedetei de cinema”, însă el n-a mai zis nimic și Serafima i-a apreciat tactul.

— Dar dumneavoastră? a întrebat ea.

— Eu mă numesc Frank Belman.

•

În după-amiaza următoare, Satinov ieșea din bibliotecă, de la ședința de stat-major, când a dat nas în nas cu doctorița Dorova. S-au privit ezitant, întrebându-se ce s-ar cuveni să facă ori să zică.

— Tot aici sunteți? a întrebat-o el grăbit. Prea grăbit, s-a gândit ulterior.

— Lucrez, a spus ea. Am ieşit dis-de-dimineaţă cu medicii noştri pe teren şi mai sunt încă multe de făcut. Îi dau raportul tovarăşului mareşal, a mai spus şi a intrat la şedinţă.

Fumul se ridica în lumina lămpilor joase şi verzi atunci când li s-a alăturat mai târziu Satinov şi un grup de ofiţeri şi aghiotanţi stăteau aplecaţi deasupra hărţii întinse pe masa de biliard.

— Tovarăşă doctor Dorova, a întrebat mareşalul Rokosovski, de ce anume aţi avea nevoie?

— Trebuie amenajat un nou spital de campanie înainte de începerea ofensivei, a răspuns Daşka.

— De acord, a spus Rokosovski.

— Îmi trebuie prin urmare un amplasament uşor accesibil dinspre front, cu dotările corespunzătoare, un spaţiu pentru cinci sute de paturi, saltele şi mijloace de transport.

— Femeile sunt mult mai eficiente decât bărbaţii, a zis Rokosovski, aprobat de un cor de hohote de râs masculine.

— Şi nu-i singurul lucru la care sunt bune, a orăcăit unul dintre generali. Satinov a simţit o iritare bruscă, pe care şi-a înăbuşit-o cu oarecare efort.

— Ce altceva vă mai trebuie, tovarăşă doctor? a întrebat el.

— Am nevoie să văd amplasamentul. Trebuie să ajung în seara aceasta la faţa locului şi să verific, astfel încât să ne putem apuca de treabă în zori. Se întunecă deja.

Rokosovski, cu o ţigară între dinţi, şi-a trecut o mână prin părul său blond-cenuşiu tuns scurt şi a cercetat harta din nou.

— Vede cineva un loc potrivit?

— Eu, a spus Satinov întinzându-se pe deasupra mesei. Aici. O cabană de vânătoare. La drumul principal. Aproape de calea ferată. La doar câţiva kilometri în spatele frontului.

— Se aprobă! a zis Rokosovski. Vă mulţumesc, tovarăşă Dorova. Să trecem mai departe. Intendenţa, raportul, vă rog!

Daşka a venit alături de Satinov, care ţinea un ac cu gămălie în mână.

— Tovarăşă doctor, i-a spus el, aici este amplasamentul dumneavoastră. Iată-l! Vi-l marchez.

A înfipt acul în hartă.

— Îl văd, a zis ea, aplecându-se ca să atingă locul cu degetul şi să-i permită lui să-i inspire parfumul elegant şi să-i vadă gropiţele de la încheieturile mâinilor.

34.

Frank Belman. Căpitanul Frank Belman din Trupele de uscat americane. Arăta prea tânăr pentru un căpitan. Aşteptându-l pe străduţa din spatele Teatrului Balşoi, nu departe de garderobă, Serafima era impresionată de discreţia lui: nu-i adresase niciun cuvânt în prezenţa altora; o ignorase în lojă, după scurtul lor dialog, ca şi înainte; şi vedea cum strada, care fusese plină de lume timp de zece minute după terminarea spectacolului, era complet pustie acum. Spre deosebire de americanii gălăgioşi de la bar, el părea să înţeleagă cum funcţiona sistemul sovietic. Chiar dacă era război şi atâtea fete erau dornice să pună mâna pe un american, Serafima ştia din discuţiile părinţilor prietenilor ei, care se aflau la conducere, că existau deja semne că această situaţie nu va mai fi tolerată multă vreme.

Fata a ridicat capul şi el era acolo: un tip solitar, care nu mai era în uniformă, avea o şapcă şi un palton bleumarin închis, o ţigară în gură. Era mai înalt decât ea, însă, cu obrajii rozalii şi catifelaţi şi cu ochii lui mari, semăna cu un student provincial la Litere. El i-a zâmbit şi a salutat-o voios cu două degete, ca şi când i-ar fi spus: Iată-mă, ăsta sunt şi-mi merge formidabil!

Serafima i s-a alăturat imediat. El o ţinea de braţ şi s-au îndepărtat de teatru. Era ca şi când ar fi făcut deja de multe ori acest lucru. La început, au discutat despre balet la modul serios, până când el a spus:

— M-am cam prefăcut. Chiar îmi place baletul, dar nu sunt expert. Am început să merg la spectacole doar aici, la Moscova. Cred că tu te pricepi mult mai bine decât mine.

— Eu vin tot timpul, a zis ea. Dar nu pentru balet în primul rând. Pentru noi, este un soi de…

— Parfum al lumii de odinioară? a sugerat el.

— Da. Anii ’30 au fost atât de dificili, iar războiul a fost îngrozitor. Dar acum, când suntem pe cale să-l câştigăm, a revenit un anume farmec la Moscova. Nu foarte mult…

— Dar suficient?

— Păi totul este relativ, dar pentru moscoviţi…

— Balşoiul este ca balul aristocraţilor din *Război şi pace*?

— Frank, se pare că îmi sfârşeşti frazele.

— Sau că tu îmi furi gândurile, Serafima.

Au râs amândoi.

— Câţi ani ai?

— Douăzeci şi doi, a spus el.

— Eu încă sunt la şcoală, a zis ea. Dar în ultimul an.

— Știu, a spus el, privind-o fățiș pentru prima dată. Mi-am dat seama.

Încă se plimbau când s-a dezlănțuit viscolul și în curând ninsoarea era atât de deasă încât nu mai vedeau nici la zece metri în față.

Serafima știa că perioada războiului le făcuse viața mai intensă: oamenii trăiau, iubeau și mureau mai repede decât înainte. Însă afinitatea dintre ea și Frank o tulbura și îi părea cam suspectă. Nu se mai aflase niciodată într-o astfel de situație, nu mai întâlnise un astfel de bărbat și nici vorbă să mai fi discutat așa cu cineva. Era cazul să se întrebe: Frank Belman era oare genul de bărbat care obișnuia să-și dea întâlnire cu rusoaicele după nici două minute de conversație? De unde știuse că trebuia să-și schimbe uniforma americană? Chiar dacă arată ca un intelectual cinstit, se gândea ea, n-o fi de fapt un seducător cinic sosit în Moscova cea mohorâtă să sucească mințile fetelor însetate de orice licărire a orașelor îndepărtate? Sau un spion american? Era o cursă oare? Cum putea să-și dea seama? Și totuși cumva știa.

— Cum s-a întâmplat acest lucru? a întrebat ea, oprindu-se brusc și întorcându-se cu fața la el.

— Ce vrei să spui?

— Păi faptul că mă aflu cu tine aici. M-ai ales anume, sau a fost doar rodul întâmplării?

Frank a izbucnit în râs, iar Serafima a observat, puțin invidioasă, cum i se așezau fulgii groși de nea pe genele negre, mai lungi chiar decât ale ei.

— Tu m-ai ales. În primul rând, erai singură în lojă – loja mea. Apoi, te uitai doar la balet, iar la mine deloc. Și, în al treilea rând, n-ai dat fuga la bar ca toate fetele, ci ai așteptat să înceapă următorul act. Așa am știut că nu ești ca celelalte.

— Eu cum aș putea să știu același lucru despre tine?

— Îți par asemenea celorlalți?

— Nu. Dar nici nu prea cunosc mulți bărbați.

El și-a pus mâna pe brațul ei.

— Uite, îmi dau seama la ce te referi – te-am invitat atât de repede. Dar am văzut că n-aveam decât un minut la dispoziție înainte ca tu să pleci și să nu te mai văd niciodată. Tu te întrebi dacă nu sunt cumva vreun agent al puterilor capitalist-imperialiste, iar eu recunosc că m-am întrebat cum de s-a nimerit o fată frumoasă în loja mea, singură, chiar în seara în care m-am hotărât să vin la balet.

Ea a surâs nesigură. Nu se gândise la acest lucru.

— Te întrebai dacă sunt vreo spioană așadar? Ea a ezitat puțin. Nu cred că sunt, dacă nu cumva e posibil și să fii spion fără s-o știi.

— Asta este o idee foarte rusească, a răspuns el. Însă dă-mi voie să-ți spun că sunt atașatul militar al Ambasadei americane. Traduc pentru ambasador. Dar presupun că ai putea afirma că sunt un blestemat de capitalist.

— Provii dintr-o familie bogată?

— Da.

— Locuiești într-un conac?

— Părinții mei locuiesc.

— Aveți servitori negri, cu mănuși albe, pe care îi exploatați?

— Mănuși nu, dar valetul nostru e negru.

— Și poartă redingotă albă, ca-n filme?

— Da.

— Atunci, ca o bună comunistă ce sunt, te declar dușman. Probabil că ar trebui să fii ceea ce noi numim unul care suge sângele clasei muncitoare!

El era, i-a spus, unul dintre americanii aceia care se simțeau în aceeași măsură bine în casele de țară englezești, ca și în conacele din Long Island. Tatăl său era Honorius Belman, președintele Corporației Uniunii Sud-Estice a Căilor Ferate, un texan născut într-o colibă de bârne, însă el, fiul său, studiase la Groton și Harvard, unde învățase limba rusă. Frank i-a povestit cum jucase polo cu plutocrați precum cei din familia Rockefeller, cum tatăl lui contribuise cu bani la campaniile lui Roosevelt și cum își petrecuse el o vacanță lucrând la Casa Albă. Toate acestea explicau de ce nu-l impresionaseră părinții ei faimoși, și-a dat seama Serafima.

După ce s-au plimbat ore întregi, s-au întors de unde porniseră. Au ajuns la Hotelul Metropol din piață, vizavi de Balșoi. Un hotel? Nu părea acel gen de bărbat. Dar poate că orice bărbat era acel gen de bărbat, și-a zis Serafima, în timp ce portarul în uniforma lui verde cu fireturi a făcut o plecăciune și ușa turnantă i-a răsucit în holul stacojiu.

•

Frank i-a oferit două păhărele de vodcă la barul Metropol, dar, spre ușurarea Serafimei, nu a pomenit nimic despre vreo cameră. Cânta o formație de jazz, iar pe ring dansau foxtrot uniforme care aparțineau unei duzini de națiuni. Epoleții și cizmele strălucitoare ale bărbaților, umerii goi și cosițele ondulate ale fetelor cu buze roșii sclipeau împrejurul lor. Au stat și s-au uitat câteva clipe, în timp ce vodca își făcea efectul. Ea se temea că el avea s-o invite la dans. Ura foxtrotul. N-avea simțul ritmului și stângăcia ei urma să strice totul.

— Ai v-vrea să d-dansăm? a întrebat-o Frank în zgomotul orchestrei. Când îl va fi cunoscut mai bine, avea să-și dea seama că el se bâlbâia puțin atunci când era agitat.

— Dacă dorești, a răspuns ea, încruntându-se.

— Ești supărată, i-a zis el. Ai fost supărată de când am intrat aici. Când te superi, îți cobori sprâncenele și arăți ca o lebădă furioasă. Mai frumoasă ca oricând, dar cam înfricoșătoare!

— Ei bine, lebăda cea furioasă își cere iertare. Din cauză că… nu sunt sigură că mă simt bine aici.

— Dar eu aveam impresia că tuturor fetelor le place să danseze, a spus el, cu un aer îngrijorat.

— Da, celor mai multe, dar nu tuturor.

El şi-a dres puţin glasul.

— Trebuie să-ţi fac o mărturisire. Deşi se spune că orice bărbat e capabil să danseze foxtrot, eu nu mă pricep deloc la dans. Nu-mi place să dansez… Îmi pare rău. Halal întâlnire, nu?

— Vai, Frank, nici mie nu-mi place deloc să dansez. Nu ştiu nici foxtrot şi nici altceva. Pot doar să discut şi să merg.

Şi au ieşit înapoi în noapte, iar Frank cita din poeţi de care puţini occidentali auziseră: Ahmatova, Pasternak, Puşkin, Blok. S-au plimbat pe Kamennîi Most, de cealaltă parte a Kremlinului. Prin ninsoare de-abia se zăreau turnurile, porţile şi stelele de sub plasa de camuflaj.

Serafima simţea cum fulgii îngheţaţi i se aşezau pe pielea caldă şi se topeau – era o încântare. S-a oprit, iar Frank şi-a scos mănuşile şi i-a oferit o ţigară din tabachera lui de argint. Suflau în tăcere fumul albăstrui înspre lumina cenuşie unde fulgii de nea sclipeau ca nişte nestemate sub felinare şi nu vorbeau.

Frank părea să se gândească intens la ceva. Apoi, şi-a dres glasul:

— Nu sunt un playboy. Despre multe astfel de lucruri n-am mai discutat cu nimeni înainte de tine. Aş p-putea… aş p-putea… să te ţin de mână?

Serafima i-a întins mâinile, iar când el i-a scos mănuşile, noaptea a amuţit dintr-odată şi ea a văzut că-i tremurau puţintel palmele. Era cu adevărat, şi-a spus ea, un moment desprins dintr-un trecut îndepărtat, din vremurile romantice.

Când tânărul îi ţinea mâinile într-ale sale, ea şi le-a întors şi şi-a împletit degetele cu ale lui; când îl strângea ea, o strângea şi el drept răspuns şi amândoi stăteau acolo sub ninsoare, faţă în faţă, copleşiţi de emoţia de a se fi găsit unul pe celălalt. Omătul capitonase oraşul, astfel că nu se mai auzea şi nu se vedea mai nimic. Trecuseră ore întregi de când se întâlniseră, însă relaţia lor, proaspătă ca neaua căzută peste noapte, părea să dureze de multă, multă vreme. Ea nu mai sărutase pe nimeni. Nici nu-şi dorise vreodată. Dar îşi dorea s-o sărute el acum.

— Serafima, aş putea…

Dar ea îşi ridicase deja faţa spre a lui şi i-a simţit gura lipindu-se de a ei în timp ce neaua deasă cădea împrejur.

35.

Satinov a traversat pe furiş spaţiul deschis până la uşa unei anexe gospodăreşti. Naziştii se aflau la nici 30 de kilometri distanţă şi se luptau pentru fiecare sat. El era aici, scăpat de sub supravegherea escortei personale, pe cale să pătrundă într-o clădire necunoscută şi să procedeze într-un mod care contrazicea toate instinctele şi regulamentele. A şovăit puţin, apoi, înjurând în barbă şi cu

degetul pe trăgaciul automatului său PPȘ, a deschis ușa, pregătit pentru o rafală inamică, dar bucuros să descopere, în schimb, căldura cu iz de fân a unor grajduri care-i aduceau aminte de călăritul de-acasă, la vila lui de la țară. Cei trei cai priponiți înăuntru au părut bucuroși să-l vadă, iar el a fost și mai încântat.

Cu pași grăbiți a trecut prin grajd și a traversat apoi curtea, a încercat ușa din spate a casei principale. Nu era încuiată și s-a strecurat înăuntru, încordat și leoarcă de sudoare, ajungând în bucătăria încăpătoare a unui *Schloss*, concepută pentru a găzdui o armată de servitori. Pe sonerii erau trecute numele camerelor. Ținându-și automatul cu încărcătorul rotund pe antebraț, a înaintat fără zgomot, printr-o ușă verde, într-un vestibul care dădea spre o sală.

Întâi, a văzut ochii portocalii. Doi, pe urmă alți doi. Apoi perechi-perechi. A ridicat țeava automatului: se va sfârși oare totul aici? Dar nu, erau doar capetele unei turme de elani, antilope și urși, prinse sus pe pereți, reflectând flăcăruile rubinii ale focului care trosnea în șemineu. Un pas mai departe; încă un pas; dușumeaua scârțâia, dar el înainta repede acum.

O mișcare undeva chiar în fața lui.

— Cine-i acolo? Mâinile sus sau trag!

Dar știa deja, evident.

Ea supraveghea focul.

— Ce părere ai despre spitalul cel nou al Frontului 1 Bielorus? l-a întrebat, întorcându-se, cu glasul ei cu accent galițian atât de sugrumat încât vorbele îi rămâneau parcă în gât. Am făcut ceai. Vrei o ceașcă?

S-au așezat unul lângă altul și ea a turnat ceaiul în cești de porțelan așezate pe farfurioare împodobite cu un blazon nobiliar. Mâinile îi tremură, a observat el, când porțelanul a zornăit și s-a vărsat puțin ceai. Era la fel de nervoasă ca el. Parfumul ei, îi spusese, era L'Origan de la Coty, puternic, dulce și iute, amintind de mierea care se topește în ceai și de lemnul aromat care arde pe foc. Se făcuse întuneric în cameră, iar ea și-a scos bereta și cojocul și a aprins cele două lămpi cu kerosen de pe masă.

— Nu știam dacă ai să vii, a spus. Nu știam dacă nu sunt cam încrezută. Sau dacă, mai rău, mă amăgesc singură… Dar am știut că eu voi veni oricum.

Satinov n-a spus nimic. Și-a imaginat că două dintre capetele de animale de pe pereți îi vorbeau. „Ai mai dorit vreodată o femeie atât de mult?" îl întreba bizonul cu ochi albi de sticlă. „A spus și Stalin că, după război, orice soldat are dreptul la puțină distracție."

Dar glasul capului de leu era mai critic și mai presant. „Gândește-te la Stalin. La Tamriko. La soțul ei, Ghenrih Dorov. Pleacă *acum*! Așa ceva contravine eticii bolșevice. Ieși de-aici în clipa asta! Ai prea multe de pierdut dacă rămâi."

Însă era în zadar. Satinov a clătinat din cap, și-a strâns mantaua mai tare și s-a tras lângă ea.

— Ei, iată-ne, a zis Daşka, sprijinindu-se de el o clipă, pe de o parte, şi-a dat el seama, din nervozitate, pe de alta, din sfială.

Doctorița a pus pe masă o sticlă de vodcă şi două păhărele.

— Trebuia să aduci tu băutura, a spus, dar am ştiut că nu-ţi va da prin cap. Aşa că, poftim!

I-a pus paharul în mână.

— Cred că am într-adevăr nevoie.

— Doamne, şi eu. Pentru o neverosimilă şi foarte secretă prietenie!

Au băut trei păhărele şi apoi el a sărutat-o din nou. Nu mai întâlnise o fată care să sărute aşa cum o făcea ea.

— Nu aici!

Ea l-a luat de mână, a luat şi una din lămpile cu kerosen, iar el a urmat-o pe o scară largă de lemn, unde atârnau o gazelă şi o zebră. Lui Satinov i s-a părut că toţi ochii de sticlă se roteau la trecerea lor. Îi aminteau de colegii lui din Kremlin.

Ajunşi la etaj, Daşka l-a condus pe coridorul lambrisat şi întunecos şi a deschis uşa din capăt. Satinov era mai agitat decât fusese în noaptea primei sale nunţi din Georgia, în anii ’20.

I se dusese vestea pentru viaţa pură pe care o ducea, încât Stalin, care punea porecle tuturor, lui îi zicea uneori „Coristul”. Fusese capabil să guverneze Caucazul, să ridice un nou oraş industrial în mijlocul Siberiei, ştia să danseze, să schieze şi să împuşte lupi. Dar aşa ceva… dacă nu se pricepea deloc? Dacă dădea greş pe de-a-ntregul?

— N-ai de gând să mă săruţi? l-a întrebat Daşka.

Se aflau într-un dormitor cu un alt cap de elan uriaş deasupra patului şi un foc care ardea deja. Uşa s-a închis în urma lor. Se sărutau din nou şi îndoielile lui Satinov dispărură într-o clipă. Aceasta, şi-a zis, era anticamera paradisului. A lipit-o cu spatele de uşă. I-a scos agrafa din păr şi cosiţele ei s-au desfăcut, încadrându-i faţa. El a apucat o şuviţă – părul era des, bogat şi negru, dar la capete devenea castaniu mai deschis şi puţin ondulat.

— E-n regulă, a spus ea, îmi place să fiu trasă de păr.

El i-a apucat fusta, mototolind materialul kaki gros până când a dat de banda de sus a ciorapilor ei de nailon.

— O, Doamne! O, Doamne! ofta ea.

L-a strâns în braţe, sărutându-l frenetic. Ca un elev care făcea dragoste pentru prima dată, Satinov parcă simţea permanent nevoia să se asigure că totul se întâmpla aievea.

Au ţopăit şi au şchiopătat pe podea, el cu pantalonii în jurul gleznelor, picioarele ei în cizme şi coapsele solide, goale, arămii, în jurul taliei lui, braţele ei cuprinzându-l de gât, buzele lor lipite, părul ei înfăşurându-l ca o ţesătură, împreunaţi, şi au ajuns până la pat.

— Așa de mult îmi doream să te simt. De-aseară nu m-am mai gândit la nimic altceva, a spus ea. N-am avut somn și n-am mâncat azi mai nimic. Vrei să mă dezbraci încet?

Bărbatul a bâjbâit după nasturii bluzei și ea l-a ajutat, fără să-și ia ochii de la el, cu pleoapele grele, aproape lăsate, iar marginile întunecate ale pupilelor ei păreau să se topească. Pe el îl uimea lascivitatea ei.

Nu mai cunoscuse nicio astfel de persoană din vremea adolescenței, de la Tiflis. Băieții de la seminar (da, studiase ca să devină preot la același seminar de la Tiflis ca și Stalin, însă mult mai târziu) fuseseră la o femeie ușoară, o țigancă cu părul de abanos. „Ăla de colo e mult prea fițos pentru treaba asta”, spusese femeia, dând din cap spre Satinov. „Ăla chiar se va face popă.” Și avusese dreptate, fiindcă bolșevicii erau un soi de preoți înarmați.

— Cu dumnealui ce ne facem? a întrebat Daşka, arătând spre capul de elan de deasupra lor.

— Ce zici de asta?

El i-a aruncat în sus bluza, care acoperea acum ochii elanului și lăsa să se vadă doar botul. Apoi, a continuat să-i desfacă nasturii fustei.

— Crezi că fustele armatei au fost concepute dinadins ca niște fortărețe inexpugnabile? l-a întrebat ea.

El i-a rulat ciorapii până sub genunchi și a început apoi să-i sărute coapsele catifelate de culoarea caramelei.

— Ani mulți au trecut de când nu m-a mai dezbrăcat nimeni așa.

Satinov a dat să-și arunce și el hainele, dar:

— Așteaptă, i-a spus ea. Vreau și eu să te dezbrac.

El a privit-o. Trupul ei era vărgat ca al unei tigroaice de la pâlpâirile portocalii ale focului și lampa îi dădea o nuanță de auriu mai închis. Însă răbda cu greu să-l privească mai mult de câteva clipe, înainte s-o acopere din nou cu sărutări, pe buze, pe gât, peste tot. Ea își mușca degetele. Au făcut dragoste încă o dată și după ce au terminat, ea a râs cu voce melodioasă și ascuțită, cu capul lăsat pe spate.

Satinov a deschis ochii și a văzut camera mohorâtă, patul simplu de lemn, mobila nemțească greoaie la lumina slabă a focului și a felinarului; era ca și când vedea totul pentru prima oară, inclusiv pe ea.

— Știi poeziile lui Ovidiu dedicate iubirii? l-a întrebat ea. El a scris că dormitorul este singurul loc unde poți să faci exact ce pofteşti și să fii cu adevărat tu însuți.

— Eşti mult mai cultă decât mine, a zis el. Am fost exmatriculat la șaisprezece ani pentru activități comuniste.

— Eu am crescut într-o casă de evrei ticsită cu cărți. A ezitat puțin. Mă simt așa de tulburată. De parcă lumea s-a cutremurat și s-a înclinat într-o parte, și totul și-a pierdut sensul de înainte, până și felul în care percep timpul. N-aș fi bănuit

niciodată că pasiunea după patruzeci de ani poate fi mai intensă decât atunci când eram tineri.

— Și deci niciodată n-ai…?

— … mai făcut așa ceva? Niciodată. Nici măcar o singură dată în toți acești ani de căsnicie. Nu știu ce m-a apucat. Dar tu?

— Chiar e nevoie să mă mai întrebi? Nu, nici eu n-am făcut așa ceva înainte.

— Aveam impresia că toți șefii sunt niște afemeiați.

— Nici n-am avut ochi pentru altă femeie și acum, uite!

— Și te cuprinde panica, tovarășe general?

— Pe tine nu, Daşka?

— Ar cam fi cazul, dar totul pare așa de natural, de parcă ne-am fi cunoscut din tinerețe. Știi, când aveam optsprezece ani, studiam medicina la Odessa și am trăit o poveste de dragoste cu un student la litere. Fumam opiu. Devenisem aproape dependentă de opiu și de el. Curând după aceea, l-am cunoscut pe Ghenrih și ne-am căsătorit. Cu el am știut mereu unde îmi era locul și că aveam un loc. Și aia este tot iubire. Și am nevoie de așa ceva, să știi.

Satinov s-a uitat la ceas și a oftat.

— Oamenii mei îmi vor simți lipsa. Trebuie să ne întoarcem. E aproape miezul nopții.

S-a îmbrăcat în grabă și a privit-o. Ea stătea încă întinsă exact așa cum o lăsase.

— La ce te gândești?

Daşka avea pe buze zâmbetul ei ușor strâmb și cu ochii întunecați.

— Mă gândesc la ziua de mâine. Toți se vor uita la mine și nimeni nu va ști ce-am făcut.

36.

În dimineața următoare, Satinov a fost din nou convocat la Stavka (adică la Cartierul General) de către „Suprem” (adică Stalin) ca să pună la cale ofensiva. Apoi, a fost trimis într-o serie de misiuni în Bulgaria, în România, să se întâlnească cu Mao Zedong în China… însă, în tot acest timp și de-a lungul lunilor care au urmat, își dorea cu înfocare s-o vadă iar pe Daşka. Nu era ușor să afle pe unde era doctorița: nu putea să-și roage subalternii să-i dea de urmă, fiindcă ar fi atras atenția și aproape sigur s-ar fi găsit cineva care să le dea raportul trepăduşilor lui Beria sau Abakumov. I s-ar fi întocmit un dosar pentru depravare, sau corupție, sau te miri ce, care ar fi fost ținut la păstrare până la momentul potrivit.

— Cine a mai fost pe la Cartierul General al lui Jukov? îl întreba pe Ciubin, aghiotantul său.

— Tovarăşul Malenkov a trecut în inspecţie, răspundea Ciubin. A, şi doctoriţa Dorova era acolo…

Apoi, putea s-o sune.

— Eu sunt, zicea el.

— Bună, eu, răspunde ea invariabil.

Puteau să stea de vorbă pe liniile telefonice dintre fronturi, recent instalate de cei de la transmisiuni şi care, prin urmare, nu erau încă ascultate, dar el nu-i spunea pe nume şi nici ea lui, aşa că doctoriţa inventase în schimb o altă persoană, „academicianul Almaz[9]”, un bătrân care nu era niciunul dintre ei, ci amândoi în acelaşi timp, o fiinţă hermafroditică care personifica dragostea lor.

— Sunasem ca să aflu cum mai stă cu sănătatea academicianul Almaz.

— Academicianul Almaz e grozav de bătrân.

— Mi-a fost tare dor de academicianul Almaz.

— Almaz se bucură întotdeauna când are veşti de la tine. Ar trebui să-l suni mai des. E aşa de bătrân şi de singur cuc zilele astea…

Să-i audă vocea cu acel accent idiş-galiţian cu „r”-uri rostogolite era pentru el o adevărată bucurie. Reamintindu-şi, aşa cum făcea mereu, întâlnirile lor, nu ştia sigur care anume – dintre numeroasele ei calităţi – îl încânta cel mai mult: să fi fost oare capacitatea ei uluitoare de a improviza un spital din nimic, de a salva o viaţă cu sânge rece, râsul acela melodios ori coapsele ei aurite? Şi totuşi nu a încetat niciodată s-o iubească pe Tamriko a lui, mama singurei sale fetiţe şi centrul vieţii lui (fără de care izbânzile lui ar fi fost cu neputinţă). Îşi amintea de asemenea cât de des îşi afirmase Daşka iubirea pentru Ghenrih, adăugând: „De altminteri, dacă l-aş părăsi, aş pierde totul”.

O dată, s-au întâlnit în anticamera lui Molotov „Cur de piatră” de la Kremlin. Pe lângă conducerea corpului medical al armatei, ei îi reveni acum şi Ministerul Sănătăţii. La vederea lui, a sărit în sus.

— O, vă salut, tovarăşe Satinov, dumneavoastră sunteţi!

— Da, tovarăşă doctor, eu sunt!

Au fost singuri câteva momente în acea încăpere mohorâtă, aşteptându-l pe omul acela mohorât pe care niciunul din ei nu dorea să-l vadă. Discutau, codat, firește, stând atât de aproape unul de celălalt încât bărbatul îi simţea răsuflarea. O clipă, a reuşit să-i atingă mâna şi ea l-a strâns de degete. O, s-a gândit el după aceea, ce nebunie!

— Ce mai face academicianul Almaz? Îi spui ce dor îmi este de el?

— Academicianul Almaz lucrează atât de mult, încât nici eu nu apuc să-l văd decât foarte rar.

---

9 *Diamant*, în lb. rusă. (N.t.).

— Dacă te-ntâlnești cu stimatul academician, a zis el, transmite-i, te rog, bătrânului înțelept că, în opinia mea, are cea mai frumoasă minte, și mâini, și ochi, pe care le-am văzut vreodată! Pentru un octogenar, desigur!

— Academicianul n-a fost niciodată mai entuziasmat să vină la o ședință cu tovarășul Molotov, a răspuns ea.

Nu puteau risca un sărut, însă niciodată, și-a spus el, nu se mai devoraseră astfel reciproc două perechi de ochi, generând căldură suficientă ca să încălzească până și odăile cenușii ale lui „Cur de piatră”. Apoi, Daşka a spus încetișor, în stilul acela al ei, abia deschizând gura:

— Cred c-ar trebui să încetăm să mai vorbim acum. Du-te și așază-te acolo.

Au intrat doi generali. Se despărțiseră la țanc.

— Tovarășe Satinov!

Molotov – purtând un costum de culoare închisă, cu capul rotund ca o ghiulea, cu fața pătrățoasă ca o cărămidă – a ieșit din biroul său.

— Să facem o mică plimbare în jurul Kremlinului?

— De acord, să facem, a încuviințat Satinov.

În timp ce discuta cu acest „Cur de piatră”, s-a uitat în spate, spre ea. Daşka l-a privit lung, cu o ardoare plină de dragoste în ochii ei negri, doar o clipă, după care s-a uitat în altă parte. Lui Satinov aproape că i se tăiase respirația. Ardea de dorința s-o atingă și s-o sărute din nou. Plimbându-se cu Molotov prin curțile Kremlinului, se simțea ridicol, amețitor de fericit.

Se întâlnea și vorbea cu ea atât de rar, încât nu se întrebase niciodată cu adevărat ce aștepta de la relația lor sporadică, care nu avea un viitor precis. Însă el era hotărât să savureze aceste momente speciale, pe care le punea pe seama nebuniei războiului și a morții. Ulterior, atunci când va sosi acest ulterior, avea să se întoarcă la adevărata lui natură, la lumea lui adevărată.

Dar, într-o seară, când se făcuse târziu și el era singur în biroul său din Kremlin, așteptându-și șoferul care să-l ducă să cineze cu Stalin, a auzit sunând telefonul din biroul gol învecinat. Își trimisese acasă subalternii, așa că a alergat pe coridor să răspundă.

— Almaz la telefon.

I-a recunoscut de îndată glasul caracteristic.

— Bună. Sunt impresionat de iscusința ta, a spus el. Academicianule drag!

— Academicianul nu poate să vorbească prea mult, a zis ea, dar voiam să știi că nu mai pot continua așa. N-am dormit de trei nopți.

El o auzea plângând și îl durea inima pentru ea.

— O să-mi pierd copiii, o să pierd totul, și mă simt așa de vinovată! Trebuie să renunț la tine. Poți să mă ierți?

Satinov avea mâna încleștată pe receptor și încerca să respire calm și adânc. Nu degeaba, își reamintea lui însuși, i se spunea „Comisarul de fier”.

— Înțeleg, a spus într-un târziu și a închis telefonul.

Pesemne, viața de revoluționar îl înzestrase cu talentul de a păstra secrete și de a rezista la presiuni, s-a gândit în timp ce stătea în camera goală. Era un conspirator înnăscut. Alții, precum Daşka și, evident, Tamriko, nu erau.

S-a întors în biroul său și a format un număr.

— Tamriko?

— Da, Herkules dragă.

— O să întârzii.

— Să ai o cină plăcută. Doreai să-mi spui ceva?

— Copiii sunt bine cu toții?

— Da. Le este dor de tine, cum îmi este și mie. Să vii acasă repede.

— Voi veni, a zis el bățos.

Dar nu mai telefonase așa niciodată și știa că ei o să-i facă plăcere.

Peste o oră, pe bancheta din spate a Packardului blindat care gonea prin codrii de argint înspre Blijniaia Dacea, era iar el însuși, „Comisarul de fier”. Aproape.

•

— Credem că după război, Stalin va lua măsuri drastice, a avertizat-o Frank pe Serafima. America va fi dușmanul Rusiei, deci trebuie să fim foarte precauți. În calitate de diplomat, eu sunt supravegheat și e foarte posibil să fii și tu, având în vedere situația. Norocul nostru este că ne-am găsit unul pe altul, dar nenorocirea noastră e că ne aflăm într-un loc și într-o perioadă în care nu putem să trăim așa cum o facem acum.

— Presupun că te-ai gândit să folosim vreun cod secret? l-a întrebat Serafima.

— Să-ți spun drept, chiar m-am gândit. Uite cum vom face. Eu am să las un semn de carte la secția de literatură străină de la „Casa cărților”. Dacă va fi într-un volum de Galsworthy, ne întâlnim la matineu. Dacă e în Edith Wharton, seara. În Hemingway, să nu te mai întrebi pentru cine bat clopotele. Bat pentru noi, revino prin urmare mâine. Va fi pregătit un bilet la Balșoi, sub un nume fictiv, pentru spectacolul din acea zi.

— Și deci să merg iar și iar la Balșoi?

— Poți urmări un act sau două, dar, după ce ies eu, ieși și tu, pe la ieșirile de incendiu din spate. Nu te va urmări nimeni.

— Și ne întâlnim pe stradă.

— Serafima, iubito, am un apartament. Marele avantaj este că nu apare înregistrat ca reședință diplomatică. I-a aparținut unui prieten rus, care a pierit în război, și nimeni nu știe de el. E foarte simplu, dar poate fi cuibul nostru. Nu-i departe de Balșoi, în spate. După ce ieși… ai v-v-vrea să ne-ntâlnim acolo?

Serafima a zâmbit. Știa că era în regulă, dar o distra gândul că, dintre toate fetele de la școală, unele părând foarte dezghețate, urma să fie tocmai ea, Serafima, cea care avea să facă dragoste prima. Ea îl iubea pe Frank și el o iubea la rândul lui, și părea absolut natural să facă acest lucru cu bărbatul alături de care dorea să-și petreacă restul vieții. Fata cunoștea principiile și datele de bază,

dar n-avea idee cum anume funcționau lucrurile de fapt. Dacă avea să rămână gravidă? Scandalul i-ar distruge viața. Nu era de datoria bărbatului să se asigure că nu se va întâmpla una ca asta? Dar exista o chestiune încă și mai gravă care o rodea.

— Pari îngrijorată, a spus el. Nu suntem obligați să facem chiar nimic. Putem să stăm de vorbă doar.

— Nu prea știu…

— Ai vrea să aşteptăm până după căsătorie?

— Nu e vorba de asta.

— Ce este atunci?

— Mă tem că nu sunt… perfectă. Şi că vei fi dezamăgit.

— Nimic la tine nu m-ar putea dezamăgi. Nimic.

Ochii lui Frank ardeau cu convingere.

Dar nu era vorba de un nimic. Era pielea de şarpe, arsura de pe trupul ei. Nimeni afară de familia ei n-o mai văzuse de când devenise adolescentă, dar ea nu uitase niciodată că e acolo, sub hainele ei. Purta rochii mai înalte şi mai simplu̧te ca să acopere acea pată de neșters. O simțea permanent, mai aspră și mai întărită decât restul corpului. O piele galbenă, încreţ̦ită și mâţ̦ă, care o făcea să se simtă urâtă ea însăși. Nu putea decât să spere că Frank o iubea îndeajuns de mult încât să pretindă că nu exista.

O groază remanentă o bântuia în somn, în clasă, în fiecare clipă, amenințând să-i spulbere fericirea așa cum se temuse mereu că se va întâmpla. Dacă Frank va fi scârbit de ea? Dacă va înceta s-o mai iubească? Oare să-i spună mai întâi despre asta?

Au aranjat să se vadă și ea a contramandat întâlnirea de două ori. Dar, în cele din urmă, a hotărât că va trebui pur și simplu să aibă încredere în el. Dacă era omul care credea ea, acel Frank pe care-l iubea, nu va considera pielea de șarpe ca parte integrantă din ea? Va trebui doar să afle.

37.

Satinov n-a mai revăzut-o pe Daşka până ce Stalin nu l-a răsplătit cu un premiu special: urma să devină reprezentantul „Supremului” pe lângă comandamentul mareşalului Jukov. Trei fronturi, 2,5 milioane de ostaşi sovietici şi 7 500 de tancuri se apropiau de Berlin. Stalin îl alesese pe Jukov ca să cucerească Berlinul, iar Satinov avea să-l însoțească.

Pe 15 aprilie, Satinov s-a prezentat la Cartierul General al lui Jukov din fața colinelor Seelow. În zorii zilei următoare, tunurile lui Jukov au făcut deschiderea – tunetele focului de baraj l-au zguduit pe Satinov până în măruntaie – şi oamenii

au pornit la luptă. Dar atacul nu s-a desfășurat conform planului. Luând cu asalt acele dealuri bine apărate, ruşii au suferit pierderi de 30 000 de oameni, iar Stalin l-a sunat furios pe Satinov în seara aceea.

— Cine se face răspunzător de crima aceasta? a întrebat. Găsiți vinovatul și-l scurtăm de-un cap!

Chiar și Jukov solicita noi spitale care să preia numărul uriaș de răniți. Așa se face că doctorița Dorova a fost convocată de urgență, sunată în toiul nopții de însuși mareșalul Jukov și ridicată din pat. Satinov n-a văzut-o. Era alături de Jukov în linia întâi, dar ea se afla în apropiere și el se pomenea mereu uitându-se prin jur, în speranța c-o va zări măcar în fugă.

Pe 19 aprilie, colinele Seelow au fost în sfârșit cucerite și Jukov a avansat spre Berlin, dar a fost nevoie de zece zile de lupte violente, stradă cu stradă, ca să pună stăpânire pe oraș. Numai după căderea Reichstagului și sinuciderea lui Hitler a văzut-o Satinov în mijlocul generalilor sovietici din sala cu stucatură albă a Școlii militare de pregătire tehnică Karlshorst. Era în ziua de 8 mai și Jukov și generalii americani și britanici îl așteptau pe feldmareșalul Keitel ca să pună capăt războiului. Șirurile de becuri cu arc de carbon radiau o lumină electrică albă și teatrală peste masa pe care naziștii urmau să semneze capitularea. Decorațiile din douăzeci de țări, părul pomădat și fețele bolovănoase ale generalilor hârșiți pe front, frunțile pudrate, buzele lucioase și frizurile ondulate ale aghiotanților, ale dactilografelor, ale șoferilor și ale PPJ-urilor erau iluminate de necruțătoarea lumină zincată.

Daşka purta ținuta de paradă, cu tunica și fusta elegant croite (împotriva tuturor regulamentelor) care îi puneau rotunjimile în valoare. Și ce bine îi scoteau în evidență pielea măslinie și ochii căprui chipiul de general al corpului medical, auriul, roșul, stelele și fireturile.

S-au scurs câteva ore și capitularea se amâna, fiindcă naziștii încercau să obțină clauze mai favorabile. Jukov și delegatul lui Stalin la negocieri, Vîșinski, strigau unul la celălalt, generalii dădeau buzna înăuntru și ieșeau; în cele din urmă au sosit și generalii nemți, afișându-și amărăciunea și rigiditatea prusacă de parc-ar fi fost niște insigne de prestigiu menite să le ascundă crimele sordide.

Când în sfârșit s-a încheiat ceremonia, Satinov a venit lângă ea:

— Tovarășa doctor Dorova.

— Tovarășe Satinov.

— Ce mai faceți?

— Bine. Ce zi!

— Vom putea povesti nepoților că am fost de față aici.

Ea l-a privit în ochi.

— Te gândești la fiul tău Vania? l-a întrebat ea cu blândețe.

— Da. Astăzi în sfârșit mă pot gândi la el cu adevărat.

Doar un tremur slab al obrazului său arăta cât era de mișcat, dar ea l-a remarcat.

— Mai bine să nu vorbim prea mult…

Doctorița a aruncat o scurtă privire spre stridentul Vîșinski.

— Așa e, dar mă bucur să te văd.

— Și eu.

•

Banchetul lui Jukov a ținut toată noaptea. Bucate peste bucate, douăzeci și cinci de toasturi – lui Stalin, Armatei Roșii, femeilor sovietice; lui Churchill și Truman, iar, pe la ora șase dimineața, când s-a terminat masa de gală, Satinov era alături de Jukov și de Vîșinski, luându-și rămas-bun de la prietenii lor occidentali cherchelițți, în lumina albăstruie a zorilor. Războiul se isprăvise. Când a regăsit-o, ea se uita la americanii care se urcau în mașini și plecau.

— Eu sunt, a zis el din spate.

— Bună, eu, a spus ea.

Avea obrajii îmbujorați de emoție, oboseală și alcool. Se încheia o noapte de toasturi după patru ani de război.

— Pot să te întreb… Te gândești vreodată la…

— Academicianul Almaz? În fiecare zi.

— Și eu, a spus Satinov, îndepărtându-se de ea și de trecutul lui. În fiecare zi.

38.

Spectacolul de matineu la Balșoi. Moscova toată era deja pe străzi. Armata Roșie se afla în Berlin. Naziștii semnaseră capitularea în noaptea precedentă. Imediat ce s-au stins luminile, Serafima a pus în aplicare planul lui Frank.

A ajuns afară prin ieșirea de incendiu și a traversat strada. Mai târziu nu-și mai amintise exact cum ajunsese în garsoniera aceea cu un singur scaun, din care umplutura se revărsa prin multiple spintecături, și cu un pat dublu. Nu exista nimic – nicio ilustrație – pe pereții igrasioși și mânjiți, cu excepția unei reproduceri, ieftine și pătate cu stropi de apă, a lui Pușkin deasupra scaunului.

Frank o aștepta. La fel de agitat ca și ea. Când el i-a întins o țigară, tremura atât de tare încât de-abia a reușit s-o aprindă, și au izbucnit în râs, ceea ce a spart puțin gheața.

— Cred c-ar trebui să bem ceva, a zis el, cu o sticlă de vin în mână: Telavi 2 din Georgia. Preferatul conducătorului vostru.

Fata i-a fost atât de recunoscătoare pentru vin încât a dat tot paharul pe gât și s-a simțit ușor amețită când el a început s-o sărute și s-o conducă spre pat. Era extrem de conștientă de pielea ei de șarpe și i se părea c-o poartă *pe deasupra*

hainelor. El nici nu știa deocamdată că există, iar ea nu se putea gândi la nimic altceva.

Apoi, a plecat puțin de lângă ea, a tras draperiile, a stins lumina și a aprins două lumânări pe polița căminului. Serafima nu îndrăznea să facă niciun zgomot; ar fi vrut să șoptească ceva, dar inima îi bătea ca un timpan de orchestră. Când s-a întors, tânărul a sărutat-o pe gură și i-a tras ușurel în jos rochia, dezmierdându-i gâtul cu buzele. Pe Serafima o invada o senzație necunoscută: un fior îi săgetase coapsele și se furișa apoi înspre pântece, răscolind-o cu forța-i arzătoare. Preț de o clipă, a uitat până și de pielea de șarpe, dar apoi mâna lui s-a oprit chiar în dreptul ei peste rochie.

— Stai! a zis ea.

— Ce este?

— Nu… n-ai greșit cu nimic, dar trebuie să-ți spun ceva…

— Știu că n-ai mai făcut așa ceva, a spus el, căutându-i chipul.

I-a mai trecut prin cap și altceva.

— Și, chiar dacă ai mai făcut-o, nu contează. Indiferent cum ar fi, nu contează.

— Nu, nu e vorba de asta. Am putea… să ne oprim pur și simplu și să-ți spun ceva?

•

S-au trezit îmbrățișați. În camera ei de la ultimul etaj al Spitalului de geriatrie pentru femei din Tempelhof, care era atunci plin de răniți sovietici. Fără pudră și ruj, cu pletele dese pe umeri, cu rimelul întins, era mai fermecătoare ca înainte. Acest timp era extrem de prețios, iar el se străduia să-și întipărească în minte fiecare detaliu al frumuseții ei.

— Visez că mă plimb cu tine pe străzi, a spus ea.

Pe străzile Berlinului nu circula nimeni în afară de ostașii sovietici, tancuri și jeepuri. Toate clădirile și toate străzile fuseseră distruse. Peisajul selenar al acestui oraș nimicit părea la fel de ireal ca tabloul generalilor sub lumina de carbon în momentul capitulării. Asfaltul și trotuarele erau crăpate, noroioase și impregnate cu schije, resturi de stofă, ziare mucegăite, pantofiori de copii, chiar și câte un om întreg (al cui fiu, al cui tată?) aplatizat în cârpe și carton, făcut una cu pământul de șenilele brutale ale tancurilor.

Și totuși în acea dimineață pașii lor păreau muzicali în plimbare, iar aerul sclipea ca și când ar fi fost incrustat cu nestemate. Amândoi purtau tunici simple, fără însemne, și au trecut neobservați când au vizitat cancelaria unde Hitler își pusese capăt zilelor și Reichstagul. Însă în principal doar au hoinărit prin oraș. Uneori, când erau singuri o clipă, el o săruta și ea îl săruta la rândul ei cu pasiune. Doctorița l-a tras de mână într-un gang năruit.

— Ia-mă aici, i-a șoptit.

Nevoia, dorința și curajul ei nesăbuit l-au umplut de încântare. Satinov nu mai acționase niciodată cu atâta senină nepăsare. L-ar fi putut recunoaște orice soldat, ar fi putut fi denunțat de oricare dintre miile de cekiști care amușinau prin Berlin. Dar, după douăzeci de ani de sârguință disciplinată, nu-i venea să creadă ce nemaipomenit de plăcut se simțea alături de femeia de care se îndrăgostise pe neașteptate în acest peisaj al distrugerii.

•

S-au întors la comandament înainte de prânz, cu pași lenți, fără nicio tragere de inimă, ca să afle că el fusese convocat la Moscova. Idila lor durase mult prea puțin.

— Să ai grijă, îngeraș. Va fi tare greu să ne vedem în Moscova. Aproape imposibil.

— O să mă gândesc la vreo variantă, a zis el.

— Știi cât îi iubesc pe Ghenrih și pe copii.

— Și știi și tu că niciodată n-aș părăsi-o pe Tamriko, pe care o iubesc.

— E imposibil. De neconceput, a fost și ea de acord.

Stalin nu i-ar fi permis niciunuia dintre conducători să divorțeze. Să facă așa ceva nu i-ar fi ruinat doar cariera, ci i-ar fi distrus întreaga familie. Daşka avusese dreptate.

— Dar te iubesc și pe tine, a zis el. E posibil așa ceva?

Ea a șovăit și, atunci când și-au luat la revedere oficial și el s-a urcat în mașină, l-a salutat și l-a îmbrățișat apoi *à la russe*. Cu buzele lipite de urechea lui, i-a șoptit atât de repede „Te iubesc, îngerașul meu”, încât el de-abia i-a prins cuvintele.

— Mai mult decât ieri. Mai puțin decât mâine.

— Și eu te iubesc, Daşka, a murmurat la rândul lui. Mai mult decât ieri. Mai puțin decât mâine.

•

— Când eram mică, o servitoare a răsturnat o oală cu apă fiartă și m-a opărit. Am o cicatrice într-o parte, pe care… n-a mai văzut-o nimeni vreodată și… Îi spun pielea mea de șarpe. Am vrut să-ți spun ca să știi la ce să te aștepți.

Frank s-a întors către ea. Stăteau întinși unul lângă altul, în patul lui îngust.

— Din cauza asta erai așa de neliniștită?

Ea a dat din cap.

— Oh, iubito, credeam că te-ai săturat de mine. A sărutat-o tandru pe buze. *Sladkaia*, dulcea mea, i-a șoptit, n-are importanță. Numai tu îți faci griji și cât de curând n-ai să-ți mai faci nici tu, crede-mă.

— Să-ti arăt?

— Nu-i nevoie, iubito, te voi vedea în toată splendoarea ta de îndată…

— Dar eu aș prefera să-ți arăt, ca să știi. Ca să depășesc momentul.

— Dacă te face mai fericită, atunci arată-mi.

S-au ridicat în capul oaselor.

Flăcările lumânărilor dănțuiau, iar ea continua să tremure de emoție chiar dacă era îngrijorată. L-a privit. Ochii lui dulci și căprui străluceau de empatie și de dragoste pentru ea și în ei se reflecta lumina lumânărilor. El i-a desfăcut rochia. Apoi ea s-a întors din nou cu fața spre el și a lăsat-o în jos până în dreptul sânilor. A ezitat acolo și s-a gândit să dea bir cu fugiții – afară pe ușă, pe străzi. Dar el a clătinat din cap așa cum fac oamenii când admiră ceva minunat. Ea a dus mâna la spate și și-a desfăcut sutienul, șovăind și acolo. Și-a coborât încă un pic rochia, acoperindu-și sânii cu mâinile. A închis ochii, să nu citească vreun dezgust pe fața lui, pe urmă și-a ridicat treptat brațele și a spus:

— Uite!

— Pot să te ating? a întrebat el, iar ea și-a dat seama după voce că zâmbea și s-a simțit teribil de ușurată. A tresărit puțin când mâna lui i-a pipăit pielea de șarpe. Buricele degetelor lui au parcurs pielea fină și au traversat pe urmă granița către asperitatea care se întindea de la șoldul ei până la piept.

— Sunt de părere că ești incredibil de frumoasă și nu mai pot aștepta multă vreme.

I-a desenat din nou cu degetele ușurel pielea de șarpe și ea s-a înfiorat.

— Ești sigur?

— Mai mult decât am fost vreodată de ceva. Poate fi secretul nostru împărtășit. Să fie legământul iubirii noastre. De-a pururi.

— Talismanul nostru.

— Da, talismanul nostru. Știi poezia?

El a recitat:

— O frumoasă vrăjitoare
Mi-a întins un talisman.
Și mi-a spus: Păstrează-l bine!
Talismanul fermecat…

Serafima l-a întrerupt și a continuat:

Are forțe-n el, divine,
Căci cu dragoste ți-i dat.

Nu-i venea să creadă că fusese binecuvântată cu acest bărbat bun, care îi preschimbase temerea într-un talisman al dragostei. El i-a uscat lacrimile de pe obraji cu sărutur.

— Aș putea acum să te dezbrac chiar eu, te rog?

Dezbrăcarea, cu toată tensiunea și anxietatea aferente, urmate de succes și ușurare, o emoționase profund. Vedea acum stele roșietice în fața ochilor – de la

vin oare? – și valuri de căldură îi străbăteau corpul. Își dorea cu înfocare ca el s-o atingă în locurile unde trupul ei vibra cu o plăcere necunoscută căreia nu-i putea rezista, pe care n-o putea nici satisface și nici încheia. Nu voia să se oprească nici chiar atunci când el s-a întins după un pachețel pe care ea a observat că scria „Trojan”. Bărbatul i-a acoperit ochii cu mâna, surâzând.

— Asta e mult mai jenant decât…, a spus el și au râs nervos amândoi, iar ea a înțeles că se referea la pielea ei de șarpe, și că ambele urmau a fi sărbătorite.

După aceea, ea s-a simțit frumoasă pentru prima dată în viață. Se dezbărase de stângăcie; da, și-a spus zâmbitoare, întocmai așa cum un șarpe își leapădă pielea.

39.

Daşka Dorova și Herkules Satinov nu s-au mai întâlnit până în prima zi a noului trimestru de la Școala nr. 801. Era luna mai și, la Porțile de Aur, el putea s-o vadă pe Daşka și ea putea să-l vadă pe el și, uneori, când treceau unul pe lângă celălalt, ea îi șoptea: „Mai mult decât ieri. Mai puțin decât mâine”. Sau doar un singur cuvânt: „Almaz!” Însă permanent puteau fi văzuți de către soți, colegi, propriii lor bodyguarzi și asistenți, și amândoi se fereau să-și facă familiile să sufere ori să le atragă atenția „Organelor”.

Când își cerceta inima, Satinov știa că o iubea pe Tamriko. O iubea și pe Daşka, dar cu un alt soi de dragoste, și ea era pe locul doi, după Tamriko. El nu vedea nicio contradicție. Existau multe nuanțe de iubire, își spunea. Se completau reciproc. Cât privește secretul, nu-l costa nimic: era bolșevic.

Cei doi găsiseră o modalitate de a vorbi la telefon. Uneori, suna telefonul în sala de ședințe de lângă biroul lui.

— Bună, eu sunt!

Ea se folosea de cuvintele lui.

— Bună, eu.

— Te iubesc, spunea ea.

— Te iubesc și iubesc să fiu iubit de tine: e cea mai neașteptată bucurie a mea, giuvaerul secret al vieții mele.

— Dar încotro vor duce toate acestea? întreba ea, îngrijorată dintr-odată.

— Pentru mine, nu trebuie să ducă nicăieri. Ele sunt și atâta tot.

Ea râdea.

— Ești chiar tu oare, „Comisarul de fier”? Cum a reușit să supraviețuiască marele romantic toți anii aceștia, în epoca glaciară?

— Îmi imaginez cum te voi săruta când vom avea șaizeci de ani.

— Într-o bună zi, dacă vom fi amândoi singuri cumva, Doamne ferește, atunci știu că vom fi împreună.

— Cu ce eşti îmbrăcată? întreba el. Ce faci astăzi?

Îl detesta pe Ghenrih, fiindcă să posezi cu adevărat înseamnă să ai acces la textura vieţii altcuiva, a decis el; e vorba de proximitate; dragostea ca geografie. Tânjea să-i asculte respiraţia duioasă în somn şi să-i simtă parfumul părului la trezire. Îşi dorea să-i stea alături când ea se spăla pe dinţi şi s-o aştepte la baza scărilor pe care cobora. Când se aşeza să citească, unde şedea?

— Mă simt ca în paradis atunci când vorbim, i-a spus el într-o seară.

— Când vorbim, e ca şi când n-ar mai fi nimeni altcineva de faţă, a încuviinţat ea. Îmi plac dialogurile noastre şi te iubesc. Mai mult decât ieri. Mai puţin decât mâine.

•

Totul a fost diferit pentru Serafima în trimestrul acela. Înainte ca ea şi Frank să fi făcut dragoste, pe băieţii de la şcoală îi intriga rigiditatea ei, dar acum parcă fusese pulverizată cu un praf de atracţie invizibil. Multă vreme a trecut până ce ea şi-a dat seama că era vorba de sex.

Băieţii păreau să simtă, chiar dacă nu ştiau exact ce era. Îi căutau privirea. Se uitau la ea şi, atunci când ea se întorcea brusc, întorceau şi ei ochii în altă parte. O invitau să ia parte la asociaţiile lor sportive, la cluburile literare, la taberele de comsomol. George şi Minka o numeau „Enigma”; băiatul cel nou, Andrei Kurbski, se îndrăgostise de ea; Nikolaşa Blagov o iubea până la obsesie. Până şi Vasili Stalin sesizase diferenţa, faptul că ea devenise deja femeie. La ore era preferata lui Benia Golden. Apoi, nitam-nisam, profesorul Rimm se apucase să-i scrie nişte scrisori de dragoste ciudate şi pline de stângăcie.

— E ridicol! Probabil că sunt singura fată din şcoală care nu mai e virgină. Dar cum pot ei să-şi dea seama? l-a întrebat pe Frank.

— Există fluiere pe care doar câinii le pot auzi.

El îi zâmbea, dar ea îi sesizase încordarea din ochi. Îl îngrijora puţin.

— Ca o oază într-un deşert: chiar dacă nu văd izvorul, oamenii simt răcoarea apei.

Adevărul era că-i făcea plăcere toată această atenţie. Şi-a pus întrebarea ce era mai condamnabil în ochii şcolii şi ai partidului – faptul că făcea dragoste aproape zilnic (cu condiţia să scape de mama ei, care voia mereu s-o ia la cumpărături) sau că iubea un american arhicapitalist. Îşi dedica toată fiinţa protejării comorii pentru care trăia. Era o taină primejdioasă, fără îndoială. Dar nu putea face rău nimănui, nu-i aşa?

•

Şi apoi a venit ziua Paradei Victoriei şi a morţii lui Nikolaşa şi a Rozei pe pod. La Porţile de Aur, în dimineaţa următoare, Daşka a reuşit să-l prindă o clipă liber pe Satinov. Asigurându-se că nu-i putea auzi nimeni şi vorbind în mare grabă, ea i-a spus:

— Herkules, sună-mă astăzi la sala de şedinţe de la clinică.

Loșa l-a dus cu mașina la porțile Kremlinului și el a urcat scările spre biroul său din Palatul Galben. La ora zece dimineața a sunat-o.

— Trebuie să renunț la tine, a zis ea. Această îngrozitoare tragedie schimbă totul. Trebuie să-mi pun copiii pe primul loc. Nu pot să fac ceva care le-ar dăuna. Trebuie să-mi recâștig familia.

— Desigur, a reușit el să spună. Ai dreptate. Înțeleg.

— Tu ai să faci parte mereu din viața mea. Nu a mai existat nimeni afară de tine și de Ghenrih și nu va mai fi nimeni altul vreodată.

Lui i se pusese un nod în gât și de-abia mai vorbea. Sunt „Comisarul de fier”, își spunea, nu e admisibil să mă comport așa.

— N-am mai iubit niciodată astfel, a spus el, și te voi iubi până la moarte.

— Nu se poate să-mi tot spui asta, a zis ea. Bărbatul își dădea seama că doctorița plângea. Trebuie să trecem peste aceste sentimente. Dar voi fi mereu aici alături de tine.

— Și eu alături de tine. N-ai să mă uiți?

— Cum aș putea să te uit? Sper c-ai să poți să mă ierți.

— Te voi ierta mereu, Dașka, a spus el. Mereu.

Însă, după ce a pus receptorul în furcă, a conștientizat că nu l-ar fi putut răni mai tare nicio lovitură de pumn în stomac. După ce a împărțit ordine subalternilor, a încuiat ușa și s-a prăbușit apoi în genunchi lângă portretul lui Stalin în mărime naturală, pictat de Gherasimov; s-a pornit pe un plâns cu suspine, lovind parchetul cu fruntea iar și iar.

— Cum voi putea trăi fără dragostea ta? Cum voi putea continua?

•

Când Frank a ajuns la Balșoi după câteva zile și ea nu era acolo, l-a cuprins o spaimă cumplită. Nu conveniseră cum să-l anunțe unde era. Și nu știa nimeni despre el, prin urmare nimeni nu-i putea transmite mesajul.

Tânărul i-a lăsat mesaje secrete la „Casa cărților” și a venit în fiecare zi la Balșoi, cu speranța că o va vedea la locul ei obișnuit. Dar nu. Trecea noapte după noapte și nici urmă de Serafima.

El nu putea să doarmă, nu putea să mănânce; îi treceau prin minte cele mai drăcești lucruri: că era violată, sau torturată, sau că fusese împușcată deja ori expediată în vreun lagăr dintre cele mai îndepărtate. Dar dacă Satinovii și Dorovii puteau să vorbească despre ceea ce se petrecea și să-și împartă durerea celor dragi, nimeni din lumea lui Frank nu știa despre Serafima. Nu discutase despre relația lor cu ambasadorul sau cu alți colegi diplomați și nu-i cunoscuse niciodată familia. Se imagina sunându-i părinții – văzuse atâtea filme cu mama ei –, dar era prea târziu acum pentru așa ceva.

Ar fi preferat s-o vadă că dădea fuga la școală, teafără și fericită, chiar dacă asta ar fi însemnat că-l părăsise și că n-avea s-o mai vadă vreodată. Însă ea nu era

la porțile școlii în zilele în care el aşteptase afară, privind de la distanță, disperat să zărească o clipă o fată înaltă cu părul lung şi bălai.

Iar, într-o seară, la balet, el a aruncat o privire jos în stal şi ea era acolo. Se întorsese!

•

Satinov o ținea în brațe pe Tamriko în timp ce ea îi povestea despre Mariko.

— Cel mai mare privilegiu al copilăriei, spunea ea, este că-ți trăiești în siguranță prezentul. De aceea m-am făcut profesoară. Îmi doream asta pentru Mariko.

Arestarea fiicei lor şi scenele chinuitoare de la Lubianka îl făcuseră să se clatine din temelii. Pentru prima oară în viață îşi pierdea direcția. Nici nu clipise când tovarăşii săi fuseseră arestați şi împuşcați, când corpul său de armată fusese încercuit, nici chiar atunci când fiul său cel mare a fost dat dispărut şi apoi declarat mort. Dar, acum, se silea din răsputeri să zăgăzuiască potopul vijelios al obsesiei sale pentru o femeie care nu-i era soție.

A sunat telefonul său *vertuşka* special. S-a dezlipit din brațele lui Tamriko şi a ascultat glasul monoton al lui Poskriobîşev, care îl convoca la cină la Stalin. Ceea ce reprezentase de fiecare dată o încercare şi o îndatorire părea acum să-i ofere un soi de alinare. Măcar nu urma să se mai trezească la patru dimineața şi să se perpelească în chinuri până la un nou răsărit plin de răni.

•

La cină, Stalin se lăuda cu isprăvile lui din exilul siberian.

— Într-o zi, am mers pe schiuri douăzeci de kilometri, am împuşcat patru potârnichi, m-am bătut cu un lup – l-am împuşcat drept în țeastă – şi apoi am izbutit să mă întorc pe schiuri, prin viscol, în sat.

Poveştile lui Stalin din exil deveneau tot mai gogonate cu fiecare repetare, iar Satinov începuse să se gândească la Daşka. Dintr-odată, ea a prins să-i zică: „Vei face mereu parte din viața mea, îngerul meu, cum aş putea să te uit, mai mult decât ieri, mai puțin decât mâine”. Stalin continua să vorbească, aproape că-i vorbea lui, poate îi cerea vreo părere. Dar mai conta Stalin atunci când pe el îl săruta Daşka? Adună-te, îşi spunea, nu pierde firul…

Ochii lui Stalin îl săgetau metalici şi galbeni, însă el tot nu reuşea să se concentreze. Se afla în cuşca unui tigru mâncător de oameni şi nu-i păsa dacă urma să fie înfulecat. Stalin arăta acum spre el. O mie nouă sute patruzeci şi cinci este apogeul tău, şi-a zis. Ai luat parte la asaltul Reichstagului, orașe, străzi şi uzine îți poartă numele, dar toate acestea nu se compară cu pierderea ei. Pentru numele lui Dumnezeu, ține-ți mintea trează! Însă nu era capabil.

Fețele pătate şi verzui ale lui Beria, Hruşciov, Molotov şi palidul şi asudatul Jdanov îl priveau dintr-odată. Stalin arăta cu degetul. Hruşciov, plin de negi, cârn şi chel, dădea din mâini, în timp ce zgomotul din jurul lui se îndepărta pentru ca apoi să dispară complet.

Satinov ar fi vrut să-i spună lui Stalin că înțelesese în sfârșit că toate filmele și toate cântecele populare aveau ca temă tocmai această dilemă în care se găsea el: iubirea pierdută. Ar fi vrut să-i spună lui Stalin că el era acum doar un om obișnuit. Nimic mai mult. Nu-și pierduse credința în marxism-leninism, dar se lăsa în voia celui mai crâncen sentimentalism burghez, exact acel filistinism romantic care îl dezgustase în „Cazul copiilor". Își amintea cum îi respinsese pe George și pe Andrei, precum și pasiunea lor pentru Pușkin. Atunci când George afirmase „Iubirea e totul", el îl luase peste picior. Acum, spectrul spaimei aceleiași dorințe îl consuma pe el zi și noapte.

Pe neașteptate, Beria i-a dat un ghiont zdravăn.

— Ce înseamnă asta? Nu-l asculți pe Iosif Vissarionovici? Vorbești singur? Trezește-te, bețivan prăpădit. Tovarășul Stalin te întreba despre Berlin.

Stalin se uita fix la el, cu o privire care-i pătrundea până în suflet.

— Poate tovarășul Satinov e obosit? Cu toții suntem. Care-i problema, băiete? Băutura, sfârșeala sau dragostea?

Ceilalți au râs.

— Băutura! a strigat Hrușciov.

— Sau e dragostea? l-a tachinat Beria.

— Nu Herkules al nostru. În niciun caz, a spus Stalin. El îi e prea fidel soției. „Coristul" nostru! Săgeata noastră dreaptă.

— Oricum ar fi, trebuie să bei un gaj pentru insolență, a zis Beria. Poftim, dă-l peste cap! Dintr-un foc!

Satinov a băut vodca dintr-o singură sorbire și încă una, la cererea lui Beria, dar singurul efect a fost că imaginea Dașkăi îi apărea și mai strălucitor de încântătoare. A rezistat impulsului de a izbucni în hohote de plâns incontrolabile.

— Ce se întâmplă, tovarășe? a întrebat Stalin, pe un ton nemulțumit și iritat. Dorește cumva tovarășul Satinov să se retragă și să-și vină în fire?

— Categoric nu, a replicat Satinov cu tărie, amintindu-și că, în anii '30, Stalin obișnuia să-i nimicească pe aceia dintre conducători care nu se mai dovedeau competenți și silitori. (Însă, chiar și confruntat cu această înspăimântătoare perspectivă, o voce dementă dinăuntrul lui spunea: „Nu-mi pasă dacă mă aleg cu un glonț în ceafă. Daşka este tot ce contează. Sunt gata să mor pentru ea și, dacă n-o pot avea, n-are decât să se sfârșească totul".)

— De fapt, Iosif Vissarionovici, aș fi încântat să preiau în sarcina mea și alte ministere, dacă-mi acordați încrederea dumneavoastră.

— De pildă care, *bicio*?

— Pe front, am mai învățat câte ceva despre echipamentele medicale…

O, Doamne, trebuia să-și retragă afirmația, dar era prea târziu.

— Dacă doriți, aș fi fericit să supervizez Ministerul Sănătății.

Stalin și-a mijit ochii cu picățele căprui. Păunii lui țipau afară în grădină – un sunet tulburător. Înăuntru liniștea era deplină.

— Bine, a spus el în cele din urmă. De ce nu? Și la Sănătate e o harababură totală, ca peste tot. Fă ordine acolo.

Mai târziu, Satinov stătea alături de Mikoian la pisoarele de la parter.

— Fii cu băgare de seamă, Herkules, i-a spus Mikoian, armean la origine și cel mai cumsecade dintre ștabi. Ți-ai pierdut mințile? Doar un sinucigaș ațipește când îi vorbește Stalin.

Satinov spera ca cina să continue toată noaptea și ca, la un moment dat, înspre dimineață, să iasă împleticindu-se în grădina cu trandafiri și păuni a lui Stalin și să nu se mai trezească niciodată.

PARTEA A PATRA

Jocul lui Stalin

Adevăratul bolşevic nu ar trebui şi nu ar putea
să aibă familie, pentru că lui i se cere
să se dedice trup şi suflet partidului.

IOSIF VISARIONOVICI STALIN

40.

Daşka se lupta să supravieţuiască. Simţea că aerul din plămânii ei se transforma în clei, că înainta căznindu-se printr-un beton pe cale de a se întări. Cu Minka şi cu Senka dispăruţi, fiece clipă stătea sub semnul unei tristeţi devastatoare. Dacă s-ar fi oprit un moment, ştia că s-ar fi prăbuşit şi nu era sigură că ar mai fi putut să se ridice vreodată. Firea lui Ghenrih şi bolşevismul lui fanatic începeau de asemenea s-o ducă la limita disperării. Oare supunerea faţă de Stalin şi devotamentul faţă de justiţia cekistă contau pentru el mai mult decât ea, Senka şi Minka? Şi totuşi Ghenrih cel rigid şi neclintit era familia ei; unica ei grijă erau copiii şi aceştia urmau să revină acasă numai dacă ea rămânea alături de soţ.

Acum, la Porţile de Aur, conducându-l pe Demian până la uşa şcolii, l-a văzut pe Herkules Satinov, magnific în uniforma lui de vară de general, dar la fel de tras la faţă şi de istovit ca şi ea. Ştia că nu se cădea să stea de vorbă cu el. Însă era îngrozită că avea s-o privească în ochi, aşa cum îl privise şi ea odată, şi că-şi vor reaminti tot ce fusese între ei.

Numai la gândul că drăguţului de Senka îi era dor de ea, că plângea în patul lui şi nu putea suporta mâncarea i se făcea efectiv rău, asta fără să ia în calcul spaima lui din timpul interogatoriilor; şi dacă suferea vreo criză de astm? Toate aceste orori păreau s-o asalteze din interior şi din afară. Doamne, fă să aibă milă de el şi să se întoarcă acasă curând!

A aruncat o privire spre părinţii, gărzile de corp şi profesorii din jur. Era o dimineaţă tipică în faţa şcolii, dar vieţile lor continuau să ticăie, în vreme ce a ei

tăcuse acum cu desăvârșire. Nimic nu mai era la fel pentru ea: totul, chiar și lumina soarelui și spectacolul verii erau mânjite cu un negru funerar.

Herkules știa cu siguranță ceva despre Senka. Trebuia să-l descoase. Rapid. Dar se temea că ar putea să audă cineva conversația lor dureroasă și să observe cum se sprijineau reciproc. Orice greșeală le-ar putea fi fatală lui Senka și Minkăi și ar face-o pe ea să-l deteste pe Herkules. Când a privit-o, obrazul lui a început să pulseze ușor și ea a perceput furtuna lăuntrică a sentimentelor reprimate.

— Bună dimineața. Mă întreb dacă vremea stă să se schimbe, l-a abordat ea. Soarele este… absolut orbitor. Nu cred că mai rezist.

— Nu vă uitați la soare, a răspuns Satinov, pronunțând cuvintele încet și cu grijă. Poate că acum vă orbește, dar nu va fi mereu atât de strălucitor.

Oare voia să zică: lasă ancheta să-și urmeze cursul și copiii tăi se vor întoarce curând? Ce zicea oare? Ce fel de sistem am creat noi, care se poartă așa cu copiii? Îi venea să urle la Satinov: Ce știi tu? Însă nu trebuia nici să urle, nici să se uite spre soare. Știa că e pusă la încercare și nu avea voie să lase să se vadă nimic din frica și furia ei. „Simulează”, se îndemna singură, dar era aproape cu neputință. A simțit iar ca o lovitură în stomac și o crampă i-a contorsionat măruntaiele de parcă cineva îi răsucea un tirbușon în pântece. Pentru o clipă, a avut senzația c-o să cadă din picioare.

— Desigur, desigur, a zis ea. Dar se va schimba curând vremea?

— Se schimbă deja, a spus el.

Ce însemna asta? Că ancheta se apropia de sfârșit, că Senka și Minka veneau acasă?

— Daşka, a zis el, trăgându-se aproape de ea. Am auzit că vine ploaia…

— Ploaia? a întrebat ea deznădăjduită. Dar copiii nu vor simți ploaia fiindcă sunt înăuntru?

— Exact, a zis Satinov. S-ar putea să-i atingă câțiva stropi, dar *noi* suntem cei care ne vom uda.

— Noi?

— Viitorul comunismului, a spus el prudent, depinde numai de tineretul sovietic.

Daşka a clipit apăsat, concentrată asupra semnificației acestei propoziții. Fără îndoială că voia să spună că nu-i mai interesau așa mult copiii. Stomacul i s-a relaxat și s-a strâns apoi ca un laț. Sau însemna că intenționau să se folosească de copii împotriva *lor*, a propriilor părinți? O nouă crampă în pântece a făcut-o să se cutremure și și-a dus mâinile la burtă. Durerea ascuțită dinăuntrul ei însemna că sângera. Nu era surprinsă: toată lumea avea un călcâi al lui Ahile, și acolo o loveau pe ea întotdeauna disperarea și panica. Însă purta un taior de culoare crem și fusese luată complet pe nepregătite. Întârziase la o ședință de la minister, iar acum sângera. Trebuia să dea fuga acasă să se schimbe. Dar ceva a determinat-o

apoi să se oprească: și-a dat seama că nici nu întrebase despre familia lui Satinov. Ce mai făcea Tamara și unde se afla Mariko? Doar Marlen era cu el.

— Trebuie să fug, a spus ea. Mariko e aici? N-am văzut-o.

Chipul lui Satinov s-a înmuiat elocvent o clipă.

— Momentan, nu poate să vină la școală, a zis el șovăind.

Și Mariko? Avea numai șase ani, cu patru ani mai mică decât Senka! Prin ce erau obligați să treacă el și Tamara!

— Și tu? a zis ea în șoaptă.

Valuri de compasiune pentru el și, da, pentru Tamara, creșteau în ea. Abia și-a stăpânit impulsul de a-l atinge. Dragostea pentru el o invada. Dacă mai zăbovea, ar fi devorat-o. Dar, în același timp, dezgustul, regretul și vinovăția au dat la o parte acele sentimente și au purificat-o. S-a înfiorat de ceea ce făcuse o dată.

A înțeles brusc că se foloseau de copii împotriva lor. Dacă Senka spusese ceva necugetat? Dar Minka? Va supraviețui oare vreunul dintre ei?

41.

— Nu e nevoie să acționați cu brutalitate, i-a spus Benia Golden colonelului Lihaciov. Întrebați-mă doar și vă voi răspunde. N-am nimic de ascuns și îmi știți secretele mai bine decât mine.

Benia era un cunoscător al anchetelor cekiste și știa cum se transformau de la un stadiu la altul, tot așa precum știa că, deși multora dintre conducători le stătea în putere să deschidă și să amplifice cazuri, numai Stalin era în măsură să le redirecționeze, să le reconstruiască și să le remodeleze.

— Să discutăm despre viața ta, arestat Golden.

Benia și-a studiat anchetatorul în lumina becului chior care atârna jos, deasupra mesei, ca o cădelniță dintr-o biserică ortodoxă, și a observat cât de echidistanți erau porii umflați și roșietici de pe fața lui, în mod voit parcă.

— Eu sincer nu pricep cum de te-au angajat la școala aia. Nu pricep de fapt nici cum de te mai afli printre cei vii. Ia să vedem… S-a uitat în dosar. Născut la Lvov. În 1939, ai fost găsit vinovat de conspirație teroristă. Pedeapsa cu moartea comutată la douăzeci și cinci de ani de muncă silnică, dar, în iunie 1941, ți s-a dat voie să te înrolezi într-un *știraf* batalion…

Lihaciov l-a măsurat din priviri aproape cu respect.

— N-ai față de dur.

— Nici nu sunt, a admis Benia.

Lihaciov și-a aprins o țigară.

— Și cum naiba ai ajuns acolo?

Benia a ridicat din umeri.

— Habar n-am.

În timpul retragerii catastrofale din iunie 1941, când tancurile lui Hitler goneau spre Moscova şi milioane de soldaţi erau încercuiţi şi luaţi prizonieri, unora dintre criminalii internaţi în lagăre li s-a permis, ca o favoare specială, să intre în batalioanele disciplinare, aşa-numitele *ştrafî*.

Benia Golden era deţinut politic, iar „politicii" n-aveau dreptul să se înroleze nici măcar ca *ştrafniki*. Dar au existat şi câteva excepţii. Benia a făcut cerere fiindcă voia să apere Rusia de nazişti şi fiindcă ştia că ar fi pierit oricum în lagăr. Solicitarea i s-a aprobat.

— Carevasăzică, a spus Lihaciov, îţi datorezi viaţa unei erori birocratice. O să cercetăm noi.

Ştrafniki primeau sarcini imposibile – misiuni pe viaţă şi pe moarte: să cureţe câmpuri de mine, să apere poziţii fără speranţă. Căpătau a zecea parte din raţiile de hrană obişnuite în Armata Roşie şi, păziţi de poliţia secretă, puteau fi împuşcaţi fără nicio justificare sau judecată pentru cea mai uşoară abatere. Dacă-şi făceau cum trebuie datoria, puteau, în foarte rare cazuri de bravură eroică, să-şi câştige libertatea. Dar asta era ceva aproape nemaiauzit. *Ştrafniki* nu apucau să trăiască atât.

— Cum a scăpat cu viaţă un jidan pricăjit ca tine? l-a întrebat Lihaciov.

Spre propria lui surpriză, Benia luptase ca o fiară. Superiorii îl propuseseră pentru Steaua de Erou al Uniunii Sovietice, dar, ca fost deţinut politic, nu i s-a putut acorda. Rănit şi lăsat la vatră în 1943, a solicitat un post de profesor la Şcoala nr. 801 şi, uimitor, l-a primit.

Dar, în ciuda tuturor atrocităţilor prin care trecuse, era conştient că rămăsese acelaşi ori cel puţin o versiune deteriorată, cinică şi cu inima zdrobită a ceea ce fusese odată. Iar într-o jumătate de om, se gândea acum Benia Golden, este mai dificil să loveşti decât într-unul întreg. Puteau să-i distrugă doar trupul. Din această pricină, stătea calm într-una din încăperile pe care şi le amintea din urmă cu şase ani şi aştepta să înceapă ancheta.

— Din primul moment în care ai ajuns la Şcoala nr. 801, ţi-ai propus să subminezi ideologia marxist-leninistă, îi spunea Lihaciov.

— Nu, a răspuns Benia, am vrut să predau literatura aşa cum credeam eu că ar trebui predată.

— Există şi altă cale decât cea a Partidului?

— Eu nu fac politică.

— Ai otrăvit minţile copiilor cu filistinism romantic, care s-a manifestat în „Clubul romanticilor fatali".

— Nici pomeneală. Eu îl ador pe Puşkin. Aveam o şansă de a le insufla tinerilor dragostea de literatură. În anii '30 am iubit o femeie. Puşkin era bardul nostru. Poezia noastră, poezia iubirii adevărate, a fost „Talismanul" şi, ori de câte ori mă aflam în preajma lui Puşkin, eram aproape de ea.

— Îmi provoci greață, jidane, a mârâit Lihaciov. Te-ai strecurat ca un vierme în școala aia ca să corupi copiii conducătorilor și să pui la cale o conspirație pentru asasinarea tovarășului Stalin.

Acesta era așadar răspunsul la una dintre întrebările importante pe care și le pusese Benia. Când începuseră să aresteze mai mulți copii, el pricepuse că nu mai era vorba doar de moartea a doi adolescenți. Totul devenise cumva o „conspirație".

— N-am luat niciodată parte la vreun plan secret, a răspuns el, afară de cazul în care ar fi vorba de un complot pentru a-l îndrăgi pe *Evgheni Oneghin*.

— Această conspirație era dirijată de „N.V."?

— Nu a existat nicio conspirație. Cât despre „N.V.", vă referiți la numele lui Blagov? Nikolai Vadimovici?

— Ne crezi tâmpiți? Nu e Blagov.

— Atunci, nu cunosc niciun N.V.

— Cine este N.V. în *Oneghin*?

— A, în *Oneghin* ar fi Nina Voronskaia, a spus Benia cu un aer gânditor. Ea este singurul N.V. din poem. Să vă recit. Oneghin o zărește pe Tatiana alături de această fermecătoare amfitrioană:

Ședea la masă în salon
Cu Nina Voronskaia, care
E-a Nevei Cleopatră.

Benia a închis ochii, aflându-și alinarea în versuri.

— Ai vreun număr de pagină pentru citatul ăsta? a întrebat Lihaciov.

— Pagină? Capitolul opt, strofa șaisprezece, dacă nu mă-nșel.

Lihaciov și-a notat cu scrisul lui infantil.

— Și acest N.V. se referă la o fată, așadar?

Lui Benia Golden îi venea să râdă, într-atât de simplistă era întrebarea lui Lihaciov. O conspirație. O persoană necunoscută numită după un personaj din *Oneghin*? Putea, la urma urmei, să fie o fată persoana pe care o căutau?

— Eu cunosc textul lui Pușkin, a zis el precaut. Dar nu știu dacă N.V. o fi fost animal, plantă sau mineral.

42.

— Bună dimineața, Profesorașule. Hopa sus! a zis gardianca durdulie pe care Senka o poreclise Budinca. Ne mai înveți cuvinte noi astăzi?

Senka i-a remarcat atitudinea diferită. Purta tot pijamaua de mătase vărgată cu care era îmbrăcat când îl ridicaseră; ar fi fost cazul să şi-o schimbe de mult. Mama nu l-ar fi lăsat în ruptul capului să poarte aceeaşi pijama atâta vreme!

— Ai dormit ceva? l-a întrebat Budinca.

— Am dormit mai bine.

— Foarte bine. Ai nevoie să te refaci pentru ceea ce va urma!

O oră mai târziu, Budinca i-a adus micul dejun. I-a zâmbit, i-a ciufulit părul şi i-a oferit chiar două felii de pâine Borodinski în plus şi ditamai triunghiul de brânză de capră.

— Ai slăbit, tinere. Trebuie să te punem la îngrăşat. Vor veni îndată să te ia şi să te ducă la şueta zilnică.

Şuetă? Brânză? Senka se întreba ce se petrecea. S-a mirat în continuare atunci când gardienii care îl însoţeau s-au ţinut de şotii, ba unul din ei şi-a bălăngănit cheile ca pe un felinar. Să fi rezolvat oare cazul crimelor? Dacă bărbaţii aceştia zgrunţuroşi erau cu adevărat membri ai Ceka, întemeiată de eroicul tovarăş Dzerjinski, „Cavaleri ai revoluţiei” adică, ar fi trebuit să-l rezolve deja. Până şi Senka l-ar fi rezolvat mult mai rapid. Pesemne că nu mai exista niciun alt copil de zece ani pe Pământ care era nevoit să se gândească la astfel de chestiuni serioase.

A fost condus într-o altă încăpere, unde a dat de un nou anchetator, colonelul Komarov. Unde era „Homarul”? Schingiuia pe altcineva sau zăcea undeva beat mort într-o movilă de fecale, spera Senka. Ba şi mai bine încă, poate că altul îl lua *pe el* la pumni!

Individul cel nou şi creţ nu arăta deloc a cekist. Oricât ar părea de ciudat, îi zâmbea. Senka a căscat gura şi şi-a dat puţin peste cap ochii căprui, făcând mutra pe care mama lui o numea de stea de matineu. Negreşit că cineva aici se gândea că merită totuşi să-ţi baţi capul cu copiii. Când anchetatorul şi-a aprins o ţigară, Senka a observat că-i lipsea o jumătate dintr-un deget la mâna dreaptă.

— Când aş putea s-o văd pe mami? a întrebat el, încurajat de atitudinea aparent prietenoasă a lui Komarov.

Mami zicea adesea că simţea nevoia să-l alinte cât mai des cu putinţă şi cel puţin de zece ori pe zi. Dar biata mama nu-l mai alintase de săptămâni întregi deja!

— Ce face mami, e bine? Tare mă tem că-i este dor de mine. Mie mi-e teribil de dor de ea.

— O s-o vezi curând dacă ne vei fi de ajutor, a răspuns Komarov, punând picior peste picior şi scârţâind din cizme.

— Am fost de ajutor până acum, nu-i aşa?

— Ai fost, nimic de zis.

Nu *foarte* de ajutor, şi-a zis Senka. Doar un prostănac ar fi prea serviabil.

— Așa, a spus Komarov aplecându-se în față, încruntându-și binevoitor fruntea îngustă și brăzdată de cute și prefăcându-se că era foarte interesat de Senka. M-am dus ieri la meci s-o văd pe Spartak.

O, nu, și-a zis Senka, ăsta îmi vorbește ca și când aș fi la fel ca toți ceilalți băieți. Mare greșeală, colonele Komarov.

— Pun pariu că-ți place fotbalul! Pun pariu că ești un adevărat bărbat pasionat de fotbal!

— Păi…

Senka a cântărit dacă să-i facă pe plac ori să-i spună mai degrabă adevărul cu privire la poziția lui față de sporturi. Dacă i-ar fi pus „Homarul” întrebarea, probabil ar fi mințit, dar acesta părea mai amabil.

— De fapt, nu-mi place fotbalul.

— Eu aveam impresia că toți băieții se dau în vânt după fotbal.

— Nici vorbă, a zis țanțoș Senka.

— Păi, atunci pun prinsoare că-ți place baschetul! Ești vreun pui de baschetbalist cumva?

— Nu, a zis Senka.

— Drumețiile?

— Glumiți? Urăsc frigul și lipsa confortului.

— Ce-ți place atunci?

— Opera. Baletul. Literatura. Poezia.

Komarov a scuturat din cap, iar Senka a adăugat:

— Serios. Detest toate sporturile.

— Ești foarte matur pentru vârsta ta, a spus Komarov.

Încotro băteau? Ce căutau acum? Senka s-a gândit: „Fă-le jocul până vei afla”.

— Nu tocmai, dar prefer să port costum în orice împrejurare.

Komarov și-a stins brusc țigara.

— Ia povestește-mi despre tăticul tău.

„Pregătește-ți toate mijloacele de apărare”, și-a spus Senka. „Sună adunarea pe metereze. Încarcă tunurile. Ascute hangerele. Nu-i a bună.”

— El muncește din greu la Comitetul Central. Nu râde la glumele mele, ca mami, și nici nu mă alintă. E foarte sever, dar mami spune că se poartă așa din pricină că slujba lui e foarte importantă.

— Discută vreodată politică?

— Niciodată.

— Ce povestește de la serviciu?

— Nimic. Zice că munca lui e secretă și că, dacă-i pun întrebări despre ea, s-ar putea să mă și pocnească. Zdravăn.

— Pe bună dreptate. Îl pomenește vreodată pe tovarășul Stalin, de pildă?

Senka s-a concentrat foarte tare ca să spună ceea ce trebuia.

— Nu, doar atunci când zice „Astăzi sărbătorim ziua de naștere a Marelui Stalin” și, în fiecare seară, la cină, înainte să mâncăm, îi aduce mulțumiri „Marelui Stalin”.

— Părinții tăi sunt mulțumiți de locuință?

— Da, sunt încântați de locuință.

— Câte vile aveți la țară?

— Două. Ca toată lumea.

— Cei mai mulți n-au nicio vilă, a replicat Komarov. Două reprezintă ceva exagerat? Mama ta își dorește mai multe vile?

— Nu.

Încotro bătea acum?

— N-o interesează chestiunile de ordin material.

Ceea ce era o minciună, desigur, și-a spus Senka. Mamei îi plac vilele și obiectele de lux din Occident.

— Mama ta se îmbracă foarte bine, nu-i așa?

— E cea mai frumoasă mamă din lume.

„Dragostea pentru mami e *slăbiciunea* ta. Gândește-te atent!”

— Vă spune de unde face rost de parfumuri și haine?

— Mami muncește din greu. E doctoriță.

— Dar îi și plac lucrurile de calitate, nu? Câte haine de blană are? a întrebat Komarov.

— Nu știu, dar arată splendid în ele.

— Mi-ar face plăcere să aflu mai multe despre mama ta. Vrei să-mi povestești?

Ciudată treabă, și-a zis Senka, nu mai existau întrebări despre ei, copiii.

— Ce anume doriți să știți?

— Părinții tăi discută politică vreodată? l-a întrebat iarăși Komarov.

„Nu cu noi de față”, s-a gândit Senka. „Doar atunci când șușotesc în baie (deși eu aud uneori lucruri pe care n-ar trebui să le aud).” Era gata să spună asta, pe urmă, și-a dat seama că, dacă șușoteau, o făceau pentru că nu voiau să fie auziți de nimeni; prin urmare, a decis să se abțină.

— Discută despre ce avem la cină, la ce filme să mergem, despre vreme.

Komarov s-a întins și l-a mângâiat pe Senka pe obraz; apoi, a coborât pe falcă până la bărbie, pe care a ridicat-o puțin cu ciotul degetului său. Senka a rămas complet nemișcat și a încercat să nu tremure.

— Trebuie să ne ajuți. Dacă n-o faci, n-o să-ți mai vezi mama. Niciodată.

— O fac. Promit, a murmurat Senka.

— Bun, a zis Komarov îndreptându-și spatele și vorbind normal. L-ai auzit pe tatăl tău plângându-se că „genialul lui patron” obișnuia să se încreadă în el, iar acum nu-i mai apreciază aptitudinile?

Senka a intrat numaidecât în alertă, adrenalina funcționând din plin. Tatăl său îl idolatriza pe Stalin, toată lumea o știa – însă o dată, după ce Stalin îl pusese pe liber la începutul războiului, îşi criticase comandantul. Dar cum de știa Komarov așa ceva? Se întâmplase în grădina vilei. Nu mai fusese nimeni de față în afară de el și de părinții lui. Minka era plecată. Dar și-a amintit acum că Demian fusese prezent. Demian auzise.

— Nu sunt decât lucruri mărunte, a zis afabil Komarov. Mai nimic. Dar îți amintești probabil ocazia, nu?

— Să-l critice pe șeful guvernului sovietic ar fi ceva cu totul neobișnuit pentru tatăl meu, a spus Senka.

— Nu te juca cu mine, copile. Să nu minți. Și mai este ceva. Îți aduci aminte când a declarat mama ta: „După tot ce au pătimit, compatrioții noștri evrei de aici au nevoie de un loc al lor”? Se referea probabil la o patrie a evreilor? Un Sion în Uniunea Sovietică. Ea este evreică, nu? Numele ei de fată nu era Daşka Moiseievna Diamant?

Se plimbaseră pe lângă Granovski la puțină vreme după ce trupele sovietice eliberaseră Babi Yar, unde atâția evrei fuseseră uciși de naziști. Senka și-a amintit cât de tare o tulburaseră aceste lucruri pe mama lui. Nimeni nu mai fusese acolo, cu excepția lui Demian. Așa că acum știa că, atunci când Demian livrase „Cartea de catifea” poliției secrete, le dăduse și această informație fatală. Senka a simțit cum i se prelingea un fior de spaimă pe spinare. Demian era un nemernic, iar puștiul știa că stătea mereu îmbufnat fiindcă mama lor îl iubea pe Senka mai mult decât pe el. Ei bine, Demian era un imbecil. Aceste două relatări puteau să-i distrugă ambii părinți.

— Încerc să mă gândesc, a zis el încetișor.

— Tu ai idee cât de vastă e Uniunea Sovietică? Ia gândește-te la toate tancurile, uzinele, stepele, armele și popoarele ei, la forțele armate și la puterea „Organelor” și apoi imaginează-te pe tine, Senka Dorov, zece ani. Ce șanse ai? Te-am putea strivi și face una cu pământul. Tot ce ți se cere este să-ți amintești două comentarii mărunte de-ale părinților tăi. Nu-i mare lucru, nu?

— Mă gândesc, dar nu sună corect niciunul.

— Pot să admit că fratele tău ar fi inventat eventual unul dintre ele, a spus Komarov rezonabil. Dar părerea noastră este că cel puțin *una* dintre relatările lui trebuie să fie adevărată.

— Una dintre ele?

— Da, una dintre ele.

O relatare îl acuza pe tatăl său, iar cealaltă pe mama. Senka știa că niciuna nu se încadra la „chestiuni mărunte”. Prima: criticarea lui Stalin însuși. Cealaltă: naționalism sionist antisovietic. Dacă te duceai direct la coduri și le transpuneai în limbajul partidului, ambele puteau fi considerate trădare. Oricare dintre ele

putea conduce la arestare imediată și probabil la execuție. Da, mami și tati: câte un glonț.

Lumea lui Senka a început să se învârtească. Respirația i s-a accelerat, dar nu-i ajungea suficient aer în plămâni. Burtica i-a fost cuprinsă de spasme.

— Doar nu putea să le inventeze pe amândouă, nu?

Komarov a simulat cu nonșalanță nepăsarea, dar apoi și-a rontăit ciotul inelarului și Senka a înțeles că ticul acesta confirma importanța întrebării.

— Ce vreți să spuneți? a întrebat Senka.

Astmul făcea ca plămânii să-i pară goi și începea să facă sforțări să respire. Îi venea rău; avea nevoie de zahăr. Și-a adus aminte de ziua în care nu putuse să sară peste cal în sala de sport și cum îl scosese din bucluc atunci falsul leșin. Trebuia să recurgă la ceva. Ce repede se ajunsese de la zeflemea la eșafod!

— Uite, e foarte simplu. Ți-am spus două povești, iar una dintre ele trebuie să fie adevărată.

Komarov se aplecă și îl atinse din nou pe Senka pe falcă și pe bărbie.

— Alege una, i-a șoptit.

Senka s-a simțit ca un animal prins în capcană. Dacă ar fi confirmat oricare dintre povești, „Organele” ar fi avut o mărturie împotriva unuia din părinții săi. Tați sau mami ar fi fost luați de lângă el și probabil lichidați. Oricum ar fi ales, urma să ducă la pieire o persoană iubită. Cu cât se zbătea mai mult, cu atât mai tare îi strângeau picioarele dinții de oțel. S-ar fi oferit pe el însuși în locul părinților, dar nu avea această variantă și se simțea atât de rău încât se clătina pe scaun. Mama sau tata? Tati sau mami? Și de ce trebuia să facă el această alegere îngrozitoare?

— Nu poți să refuzi această modestă solicitare a partidului, îi spunea Komarov. Alege una sau nu mai ieși niciodată de aici.

— Mă simt așa slăbit… Nu mai pot să respir.

Și Senka a alunecat de pe scaun pe podea, înghițit de beznă.

43.

Chiar dacă avea aproape optsprezece ani, Vlad Titorenko nu făcea față interogatoriilor de la Lubianka nici pe departe la fel de bine ca Senka. Dacă îl venerase înainte pe prietenul său, Nikolașa Blagov, manifesta acum o deosebită considerație pentru anchetatori și mai cu seamă pentru colonelul Lihaciov, al cărui chip violent și mânios îl identifica cu cel al statului sovietic. Ar fi făcut orice, se gândea, pentru un semn de aprobare din partea lui Lihaciov. În schimb, fusese bătut, dar, de fiecare dată când Lihaciov îl lovea, ura lui Vlad față de Nikolașa creștea și mai mult. Cretinul ăla ciudat, trădătorul ăla părea să-și râdă

de el de dincolo de mormânt, cu planurile lui absurde. Iar acum Vlad urma să fie expediat în Siberia şi dezmoştenit de părinţi. Subnutrit, privat de somn, bâiguia despre conspiraţii, mâinile i se foiau fără astâmpăr, bâţâia din picioare şi devenise aşa de iritabil încât tresărea la orice mişcare bruscă. Până şi pe temniceri îi îngrijora starea lui şi-l plasaseră sub supraveghere continuă, să nu-şi pună capăt zilelor cumva.

Într-adevăr, spunea Vlad, Nikolaşa, acel şarpe veninos, ticluia o lovitură de stat şi folosea „Clubul romanticilor fatali” ca acoperire. Era un contrarevoluţionar înrăit, un pervers îndrăgostit de Serafima şi, sigur că da, domnule, toţi şacalii lui de prieteni făceau parte din conspiraţie. Cine era „Noul voievod” misterios? Păi, nu prea ştia. Cekiştii propuneau nume şi el era de acord. Directoarea Medvedeva pesemne sau poate profesorul Golden ori, cine ştie, mareşalul Şako? Odată văzuse cum mareşalul îi dăduse o palmă pe fund Serafimei la Porţile de Aur. Da, putea să fie chiar el acela. Sau să fi fost profesorul Rimm? Şi Vlad continua să trăncănească, înnebunit de dorinţa de a fi pe placul „Organelor”. Dar nu părea să-i reuşească deloc.

Până astăzi, când l-a găsit pe celălalt anchetator, colonelul Komarov, citind paginile de sport ale ziarului, cu cizmele pe birou şi cu o ţigară în gură. Vlad a aşteptat tăcut, în poziţie de drepţi. Komarov a ridicat privirea, i-a făcut semn să ia loc şi, fără să spună nimic, i-a oferit o ţigară. Când a dat să i-o şi aprindă, Vlad a sărit în sus de pe scaun, de parcă se aştepta la o lovitură. După ce l-a convins să se aşeze la loc, băiatului îi tremurau mâinile aşa de tare încât a trebuit să-i aprindă Komarov ţigara şi să i-o întindă apoi pe deasupra mesei – ca între adulţi, ba chiar între prieteni.

— Ai fost foarte cinstit cu noi, Vlad. O să te duci acasă în scurt timp. Să-ţi revezi părinţii.

— Vai, vă mulţumesc, tovarăşe colonel.

Ochii lui Vlad s-au umplut de lacrimi.

— Nu mai trebuie să discutăm despre aiurelile astea. Putem să vorbim despre orice. Sport. Casă. M-am plictisit să discutăm despre năzbâtii şcolăreşti.

A făcut o pauză.

— Unde se află părinţii tăi în prezent?

— Nu ştiu… Se duc la ţară la sfârşit de săptămână.

— Tatăl tău e un om deosebit de capabil, nu?

— Da.

— Ce şi-ar dori să te faci?

— Ar vrea să devin inginer, ca el. Dar eu nu mă descurc prea bine la şcoală. L-am cam dezamăgit.

— Cum aşa? Tocmai îi spuneam colonelului Lihaciov că vei ajunge un bărbat sovietic de toată isprava. Eşti capabil să faci orice îţi propui, eşti un patriot.

— Eu? Vai, vă mulţumesc, tovarăşe colonel.

— Așa că tatăl tău ar trebui să te aprecieze puțin mai mult. Dar pesemne e prea ocupat cu serviciul lui important.

— Da, iar mama e convinsă că va fi avansat în curând.

— Zău? Și de ce nu l-au avansat deja?

— Păi, ei sunt de părere că ar trebui să fie. Cred că a fost trecut cu vederea fiindcă toți sunt așa de ocupați.

— Toți, adică cine?

— Păi, autoritățile.

— Comitetul Central?

— Da. Tata zice că nu l-au remarcat, altminteri ar fi primit o însărcinare mai importantă până acum. E foarte inteligent și harnic, știți, un bun comunist.

— Și zice că e din vina Comitetului Central? L-ai auzit tu spunând-o?

— Da, însă doar mamei, când stau de vorbă în dormitorul lor, noaptea.

— Ea e mândră de el?

— Sigur că da. Zice că, dacă nu erau avioanele lui, n-am fi câștigat războiul.

— Și *el* ce a spus?

— A fost de acord.

— Tu ai vizitat vreodată fabrica de Ia Satinovgrad?

— Da, tata ne-a dus o dată chiar înainte să înceapă războiul.

— Ai auzit că s-au prăbușit multe avioane?

— Da, dar n-a fost din vina tatălui meu.

— De unde știi?

— A fost foarte îngrijorat, dar a spus că problema este că nu au putut fi modificate proiectele.

— De ce nu?

— Nu era de datoria lui.

— A discutat despre asta cu tine?

— Păi, da…

Komarov s-a aplecat înainte, mușcându-și degetul bont.

— Cine avea datoria s-o facă?

— Tata zicea că mareșalul Șako și că i-a adus la cunoștință lui Șako, dar au căzut de acord că nu puteau să modifice proiectele.

— A precizat tata și motivul?

— Nu. Doar că proiectele fuseseră aprobate la vârf.

— Care vârf?

— Nu știu exact.

— Îl cunoști pe tovarășul Satinov, de bună seamă?

— Da, el supervizează ministerul tatălui meu.

— Poate că s-a referit la tovarășul Satinov când a dat vina pe „vârf”. El e membru în Biroul Politic și în Consiliul Apărării Statului.

— Cred că…

— Aşa, spune!

— Cred că tata se referea la cineva deasupra lui Satinov.

— Cine e deasupra lui Satinov?

— Păi… tovarăşul Stalin.

— Aşadar, tatăl tău afirmă că şeful guvernului sovietic a aprobat avioanele care se prăbuşesc?

— Da – adică nu… da… nu ştiu exact.

Komarov a ridicat din sprâncene fără să zică nimic şi, cum era de aşteptat, Vlad a umplut golul:

— Cred că voia să spună că cei de la vârf nu se pricep la avioane şi aprobă proiecte care conduc la prăbuşirea lor.

— La cine te referi? Vrei să spui că şeful guvernului sovietic semnează proiectele?

— Cred că dânsul semnează tot.

Vlad a remarcat că Komarov scria repede. Vreme îndelungată, n-a zis nimic, s-a mărginit să asculte scârţâitul peniţei pe hârtie.

— Trebuie să semnezi această declaraţie chiar acum, a spus Komarov, întinzându-i hârtia.

— Şi vor veni părinţii mei să mă ia?

Stomacul lui Vlad s-a strâns dureros. A simţit un gol incandescent în piept şi spaima cum îi urca pe gâtlej.

— Nu sunt sigur, a spus Komarov lăsându-se pe spate în scaun şi încrucişându-şi braţele. După tot ce mi-ai spus, nu mai sunt convins.

44.

Herkules Satinov sosise în Germania. Limuzina ZIS care îl preluase de la aeroportul Tempelhof gonea şi vira prin peisajul apocaliptic berlinez. Luminile pâlpâitoare ale felinarelor decupau tablouri efemere de viaţă precară: o femeie care ducea un bidon cu apă, haite de câini, grupuri de derbedei alergând fără oprire, un nebun care dansa în jurul unui foc.

Satinov s-a uitat atent la ochii roşii şi plini de disperare ai oamenilor şi animalelor, care reflectau luminile coloanei de maşini ce gonea printre matahalele calcinate ale tancurilor, printre munţii de moloz şi carcasele distruse ale clădirilor. Însă fiecare umbră şi fiecare ruină îi amintea de Daşka – aici o îmbrăţişase, acolo se sărutaseră, străfulgerări de frumuseţe într-o lume căzută pradă catastrofei.

Stalin, care participase toată ziua la discuţii alături de preşedintele american şi de primul-ministru britanic, purta noua uniformă cafenie de generalisim, cu

epoleți auriți și o singură decorație. Satinov și-a dat seama că ședințele Conferinței de la Potsdam decurseseră cum nu se putea mai bine. Umbla țanțoș și degajat și își recăpătase parțial energia.

— *Gamajoba bicio,* mă bucur că ni te-ai alăturat, a zis Stalin în gruzină. Bucătarul de la Aragvi este cu noi și m-am gândit că ți-ar face plăcere o *supra* georgiană!

— Mulțumesc, Iosif Vissarionovici, a răspuns Satinov, gândindu-se că era cam exagerat să zbori până la Berlin pentru niște fasole *lobio*.

S-a uitat împrejur. Beria, Mikoian și Ghenrih Dorov se aflau și ei acolo.

O nouă echipă, și-a zis, iar mintea lui experimentată analiza semnificația transmisă. Ghenrih Dorov nu reprezenta un semn bun: nu participa niciodată la mesele lui Stalin și era mai degrabă slugă decât conducător. Stalin îl scosese la înaintare ca pe un câine rău, iar prezența lui denota o întețire a persecuției sau o anchetă cu consecințe tragice. S-a gândit pe loc la Daşka – oare cum o fi fost să fii măritată cu „Puiul opărit”? L-a salutat din cap, iar Ghenrih i-a răspuns printr-o grimasă de cordialitate amenințătoare. Fuseseră arestați și copiii Dorov, s-a gândit Satinov, dar nu acesta era motivul pentru care Ghenrih se găsea acolo. Îi era deja devotat lui Stalin până la slugărnicie, indiferent că avea copiii în închisoare sau ba. Nu, se afla acolo pe post de sperietoare. Să bage groaza în cineva. Să bage groaza în mine.

— Sper că ai avut un zbor plăcut. Eu urăsc să zbor cu avionul. Prefer trenul, a zis Stalin. Dar îmi doream să te privesc în ochi.

Mariko, fiica de șase ani a lui Satinov, era în pușcărie, împreună cu fiul său de optsprezece ani, George, iar Stalin voia să-l privească în ochi ca să verifice dacă se mai putea baza pe el. Era un soi de ritual de inițiere, iar el, Satinov, nu era singurul în această situație. Nevasta președintelui Kalinin se afla la închisoare; tânăra și frumoasa Bronka, soția lui Poskriobîșev, dispăruse cu totul, moartă pesemne. Stalin îi transmitea că familia reprezintă un privilegiu, tot așa cum și viața este un privilegiu, și că ambele sunt la discreția partidului. Iar partidul era Stalin. Un sistem foarte ciudat, dar așa funcționa societatea bolșevică și Satinov era deprins cu el.

S-au așezat la masă, Satinov în dreapta lui Stalin și Beria în stânga.

— Ai văzut palatul unde se ține conferința? a întrebat Stalin.

— L-am văzut, a răspuns Satinov, imaginându-și-o pe Mariko țipând, smulsă de gardieni brutali de lângă mama ei.

— E sărăcăcios pe lângă ale noastre, a spus Stalin meditativ. Țarii se pricepeau să construiască, nu glumă.

— Așa este, a încuviințat Satinov, auzind-o pe Tamriko cum urla la el: „Au luat-o pe Mariko! Are doar șase ani, Herkules. Salveaz-o!”

Satinov și-a venit în fire, conștient că pe chip nu trebuia să i se citească decât venerație și afecțiune față de Stalin.

Dar noaptea părea să nu se mai termine. Știa că, la un moment dat i se va oferi un indiciu despre Mariko și George dacă Stalin avea să constate cu satisfacție că-și învățase lecția și că nu ascundea niciun fel de resentimente. Cât de curând avea să afle și de ce Ghenrih Dorov era acolo. Jocuri de felul acesta fuseseră probabil necesare înaintea războiului, dar, mai erau și acum, s-a întrebat?

— Și deci totul e bine la Moscova? a întrebat Stalin.

— Nicio hotărâre nu se poate lua în absența dumneavoastră, dar tovarășul Molotov și noi ceilalți facem tot ce putem.

— Trebuie să luați decizii și fără mine, a zis Stalin. Am obosit.

— Dar avem nevoie de dumneavoastră, tovarășe Stalin! a strigat Beria.

— Uniunea Sovietică are nevoie de geniul dumneavoastră, tovarășe generalisim, a adăugat Dorov.

Stalin a dat din mână și ochii lui galbeni s-au întors spre Satinov.

— Și Tamriko e bine?

— Foarte bine, a răspuns Satinov.

Soția mea e înnebunită de durere, s-a gândit. Micuța noastră Mariko este la închisoare din ordinul tău, iar tu te uiți la mine știind perfect acest lucru.

— Toți cei de-acasă sunt foarte mândri că dumneavoastră vă aflați aici, la Potsdam, omul care a câștigat războiul și care ne-a condus la Berlin.

— Însă țarul Alexandru a ajuns tocmai până la Paris în 1814, a zis Stalin. Am discutat cu tovarășul Dorov despre tine.

— Despre mine? Satinov a înghițit în sec. Acesta era indiciul.

Stalin a prelungit tăcerea. Satinov s-a gândit la Tamriko și la copiii lui, s-a gândit la Daşka și și-a zis: „Împușcă-mă, dar dă-le drumul copiilor. Și nu te atinge de Tamara”.

În cele din urmă, Stalin i-a adresat rânjetul lui de satir.

— Nu-ți face probleme, Herkules! Comitetul Central e de părere că tu și Beria ar trebui să fiți avansați la gradul de mareșal.

În primul rând, Satinov s-a gândit, în mod absurd, dacă noul lui rang ar impresiona-o pe Daşka. N-ar trebui s-o impresioneze, dar știa că așa se va întâmpla. I-a aruncat o scurtă privire soțului ei, iar acesta s-a uitat în altă parte.

— Mă simt onorat și firește că voi sluji întotdeauna partidul. Dar eu nu sunt militar.

— Nici Beria nu este. Nici pe departe!

O privire disprețuitoare spre Beria.

— Însă, Herkules, ești deja general-colonel, a replicat Stalin.

— Dar cunoștințele mele de ordin militar nici nu se pot compara cu ale dumneavoastră…

— Ca să nu mai vorbim de geniul dumneavoastră strategic! a intervenit și Beria.

— Nu am comandat niciodată măcar un pluton, a insistat Satinov. Generalii se vor simți ofensați.

— Asta și e ideea, a spus Stalin. Am supus la vot și s-a decis.

— Încrederea pe care mi-o arată partidul mă onorează, a zis Satinov.

Promovarea nu era de natură să-l liniștească. Stalin promova adesea oamenii numai ca să-i aresteze peste o săptămână. Satinov și-a adus aminte cum fusese Kulik avansat la gradul de mareșal la două zile după ce soția lui cea tânără și frumoasă se făcuse nevăzută pentru totdeauna. Avansarea era menită să le dea peste nas generalilor, ca și recenta arestare a mareșalului Șako. Dar, dacă o accepta, însemna că accepta în același timp și arestarea lui Mariko și viceversa, acceptarea lui, potrivit regulilor și uzanțelor lor anapoda, urma să-i grăbească ei eliberarea.

Când și-a luat la revedere la sfârșitul serii, Ghenrih Dorov i-a întins mâna lui umedă și flască.

— Felicitări, tovarășe mareșal.

Însă ochii lui spuneau: „Tovarășul Stalin m-a trecut odată pe linie moartă, dar acum are din nou nevoie de mine. Tovarășul Stalin vrea ca eu să stau cu ochii pe tine”.

Satinov a scăpat de Dorov, dar, după ce se urcase în mașină, Beria a băgat capul înăuntru prin geamul deschis.

— Am auzit că Mariko e bine, i-a spus în șoaptă. Cu mănuși. Să nu-ți faci griji.

45.

— Nu, tata nu discuta niciodată despre avioane cu noi, a insistat George Satinov.

Trecuse de mult de miezul nopții la Lubianka, dar luminile ardeau ca de obicei.

— Dar cu mama ta? a întrebat Lihaciov.

— Nu știu despre ce discutau.

— Nu i-ai auzit vorbind niciodată?

— Niciodată. N-ar fi vorbit despre avioane sau politică. Pe ea n-o interesează chestiunile de ordin militar – zice că tata n-are decât să le discute cu generalii.

— Care generali?

— Nu știu.

— Șako a venit vreodată în vizită?

George a sesizat, cu neliniște, că Lihaciov nu a folosit apelativul „tovarăș” referindu-se la Șako.

— Nu cred.

— Ei, haide, George. Familia Șako locuiește în aceeași clădire cu voi. N-au fost în vizită niciodată?

— Nu, din câte îmi aduc aminte.

— Părinții tăi se mai ceartă uneori?

— Toată lumea se mai ceartă.

— Pe teme de politică?

— Nu discută politică.

— Mama ta e comunistă?

— Da, chiar așa.

— Știai că tatăl ei a fost un burghez care călătorea frecvent în Germania între 1918 și 1921?

— Nu a pomenit niciodată despre așa ceva.

— E mulțumită de apartament și de vilă?

— N-am auzit-o să se plângă vreodată.

— Dar tatăl tău?

— Tatăl meu nu se plânge de nimic. Nici nu prea vorbește mult în general.

•

— Andrei Kurbski, atunci când ai fost în apartamentul familiei Satinov, în ce încăperi ai intrat?

— Ce vreți să spuneți?

— În hol ai fost, de pildă?

— Da.

— Descrie-l.

— Colosal. Cu parchet. N-am mai văzut niciodată ceva așa somptuos.

— Pe urmă?

— Ne-am dus la bucătărie.

— Cine se afla acolo?

— Toată familia și servitoarea.

— Povestește-mi despre tovarășul Satinov și soția lui.

— Nu e nimic de povestit. Păreau apropiați unul de altul.

— Dar fiii?

— Erau toți foarte respectuoși față de el. Îi știau de frică.

— Despre ce vorbeau?

— Nu-mi aduc aminte.

— Mama ta e acasă, dar o putem aresta oricând, să știi. Sigur trebuie să-ți amintești tu ceva.

— Mi se pare că fratele pilot povestea despre lupte de câini și despre avioane.

— Tovarășului Satinov?

— Nu, mamei sale, lui Mariko, lui George și mie.

— A pomenit ceva despre avioane care se prăbușesc?

— Nu.

— După ce s-a băut ceaiul, unde te-ai dus?

— M-am dus cu George în cabinetul tatălui său. Ne-am prostit pe acolo o vreme.

— Erau hârtii pe birou.

— Da, cred că erau.

— Nu te-ai uitat la ele?

— Nu.

— Dar ai văzut ce fel de hârtii erau?

— Nu.

— Dar ar fi putut fi procese-verbale ale Biroului Politic sau proiecte de avioane?

— Nu știu.

— Hai, Andrei, concentrează-te. N-ai văzut să scrie „Strict-secret” pe ele?

Andrei s-a înfiorat. Îi era frig și somn. S-a gândit la mama lui, singură în cămăruța aceea meschină, așteptându-l să vină acasă.

— Posibil.

•

— Mariko Satinova, câți ani ai? a întrebat colonelul Komarov.

— Am șase ani.

— Te-ai întâlnit cu mama ta dimineață?

— Da.

— O să mergi cât de curând acasă, dar, dacă tot ești aici, m-am gândit să stăm puțin de vorbă.

— Bine, a spus Mariko nesigură.

Komarov a văzut că făcea sforțări să se arate curajoasă.

— Ce-i ăla? Un cățeluș?

— Da. Am douăzeci și cinci de cățeluși și merg la școala mea, fiindcă sunt toate fetițe, și fac lecții, învață mate și marxism, cum face toată lumea la școală.

— Ce joc distractiv, Mariko! Mami și tati se joacă și ei cu tine?

— Tati nu. El e foarte ocupat, dar mami se joacă.

— Și frații tăi?

— Da. Puțin. Dar George e mereu pe-afară, Marlen e foarte preocupat de comsomol, iar David tot zboară cu avionul.

— Îți povestește despre avioane?

— Da. Sunt periculoase.

— Chiar? Periculoase pentru că le pot doborî nemții?

— Da, și câteodată se prăbușesc.

— I-a spus el asta lui tati?

— Nu mai țin minte.

— Și tati ce a zis?

— Salut-o pe cuți!

— Salut, cuți. Tati ce-a zis? A dat vina pe cineva?

— Nu știu.

— Mama și tata au vorbit despre asta?

— O să vină repede mami?

— Trebuie s-o fi auzit pe mami cum stătea de vorbă cu tati, nu? Despre avioane? Accidente?

— Nu știu. Uneori, vorbesc în șoaptă.

— Și ce spun?

— Lucruri importante, care nu sunt pentru copii.

— Dar cățeii tăi aud vreodată ceva?

Mariko a strâns-o la piept pe Plăcințica și și-a băgat fața în blănița ei.

— Nu, sunt prea ocupați să studieze marxism la „Școala pentru cățele" din Moscova.

•

Senka Dorov petrecuse câteva ore în tihna și căldura infirmeriei, ca să-și revină după atacul de panică.

— E ceva serios? Se preface? îi întrebase Komarov pe doctori. Dacă moare aici, o să plătiți cu toții pentru asta! Avem nevoie de el sănătos cât mai repede cu putință.

Doctorii îl purtaseră pe targă la infirmerie, cu mască de oxigen, și îi aduseseră limonadă, pâine cu gem și ceai cu zahăr. Hrana se dovedise a fi stimulentul necesar pentru creier, dar fălcile de oțel ale ticăloasei capcane i se împlântau tot mai adânc în picior cu fiecare clipă.

Mami sau tati? Cum să-l distrugă pe unul dintre ei? Și cum se ajunsese aici? Numai din cauza tâmpitului de Demian, turnătorul ăla!

Și-a analizat opțiunile. Tati era așa de aspru și de lipsit de haz. Așa era justiția bolșevică. Oare n-ar înțelege tati și ar zice „partidul are întotdeauna dreptate" și „mai bine să moară o sută de nevinovați decât să scape un dușman"? Tati ar spune: „Ai făcut ceea ce trebuia să faci, Senka. Dacă partidul decide că sunt vinovat, atunci sunt vinovat și o afirm sus și tare!"

Oare tati îl iubea de fapt? Nu i-o arătase niciodată. Mama, pe de altă parte, o făcea zilnic. Și totuși remarcile ei despre evrei erau negreșit mai puțin grave și, dac-ar alege-o pe ea, n-ar fi arestată? Tatăl său îl criticase pe însuși Stalin, iar pentru așa ceva risca să-și piardă capul.

Alege-o pe mami și ambii părinți vor fi bine. Aceasta trebuia să fie decizia corectă. Și dacă era de fapt o mină îngropată într-un câmp? Dacă era ceva mai grav decât avea el impresia? În cazul acela, și-ar nenoroci propria mamă, ființa pe care o adora mai mult decât orice pe lume!

Socotelile lui Senka au devenit mai reci și mai precise. I se oferise o falsă alegere. Știa că, indiferent pe care dintre părinți l-ar alege, „Organele" i-ar

distruge pe amândoi, laolaltă cu întreaga familie. Trebuia să existe o cale de ieşire din labirint.

Acum, stătea în camera de anchetă şi amabilităţile, atâtea câte fuseseră, se terminaseră.

— Senka, depune-ţi mărturia, a spus colonelul Komarov.

— Fratele meu Demian mai degrabă greşeşte, a zis Senka. Cuvintele corespund, dar a încurcat vorbitorii.

— Depune mărturia, băiete, şi nu mai încerca s-o faci pe deşteptul. Oi avea tu doar zece ani, dar, la a douăsprezecea aniversare a zilei tale de naştere, rişti un glonţ, *vişka*. Să nu-ţi dea cumva prin cap să minţi, c-o să te ia maică-ta cu fărăşul de aici. Ai simulat starea aia de rău?

— N-aş face niciodată una ca asta.

— Păi, sper că nu. Dă-i drumul, băiete.

Senka şi-a îndreptat spatele. Făcuse alegerea. Acum, trebuia să se asigure că o nimerise.

— E simplu, tovarăşe colonel, a spus el, vorbind cu încredere şi luciditate. Aveţi citatele taman pe dos. Mama a fost cea care s-a referit la „stăpânul genial”, nu tata. Tata n-a vorbit absolut niciodată despre şeful guvernului sovietic. La el, discreţia e ridicată la rang de religie. Tot ceea ce întreprinde Marele Stalin este just. Tati se consideră un simplu slujitor al partidului, al Marelui Stalin şi al clasei muncitoare. Nu foloseşte niciodată cuvântul „stăpân” – *hoziain* – când se referă la şeful guvernului sovietic.

— Păi, cine s-a plâns de stăpânul genial? Cine este stăpânul genial?

— Mama s-a plâns, iar stăpânul genial la noi în familie… *eu* sunt. Se văita că sunt aşa de răsfăţat. Era ironică.

Komarov a încetat să mai scrie şi a ridicat privirea.

— Dar mama ta e cea care promova naţionalismul evreiesc-sionist. Ea e evreică, nu?

— Demian a făcut şi aici o confuzie. Îmi amintesc exact. Eram la ţară şi tatăl meu – nu mama – tatăl meu se plângea de „compatrioţii evrei de aici” care ar fi cazul să-şi găsească un loc al lor. Dar se referea la vecinii noştri.

— Care vecini?

— Familia Rozenblat, care ne tot roagă să-i lăsăm să folosească terenul nostru de tenis. În cele din urmă, tata a spus nu, m-am săturat; de acum încolo, familia Rozenblat, „compatrioţii noştri evrei de aici”, era cazul să-şi găsească locul lor la anul. Tati se săturase să-l mai împartă cu ei.

Komarov şi-a trecut inelarul cel retezat peste buze.

— Dar tatăl tău nu este evreu, nu?

— Nu, tata a fost crescut ca rus ortodox, prin urmare, el nu se poate face vinovat de naţionalism sionist, nu-i aşa? De fapt, dădea mai degrabă dovadă de antisemitism întrucâtva. Sper, aşadar, tovarăşe Komarov, că am răspuns tuturor

întrebărilor dumneavoastră. Dacă ceea ce căutați este adevărul, acesta e adevărul și jur în fața partidului. Prostănacul de frate-meu v-a relatat poveștile corect, dar le-a încurcat între ele.

Komarov l-a privit lung pe Senka. Acesta a așteptat, cu inima zbătându-i-se în piept de emoție. Urma vreo lovitură? Avea s-o mai revadă pe mama vreodată? Apoi, Komarov și-a lăsat capul pe spate și a izbucnit în râs.

— Ești mai isteț decât mi-am închipuit. Și întâmplarea face să am ceva pentru tine. De la mama ta.

— Despre ce e vorba?

— E o surpriză. Una plăcută.

A pocnit din degete.

— Hai, du-te.

46.

Ora patru dimineața. Sună telefonul în apartamentul familiei Satinov. Tamara nu prea doarme de fapt și iat-o deja în picioare, cu receptorul la ureche. Nu s-a mai putut odihni cum trebuie de la arestarea lui George și absolut deloc din momentul în care au luat-o pe Mariko. Noapte de noapte prinde o pojghiță subțire de somn și în fiecare dimineață se simte groaznic, ca jupuită de vie. Nu este singura: toți părinții celor implicați în „Cazul copiilor” sunt în aceeași situație. Îi vede la Porțile de Aur cum se căznesc să zâmbească, sângerând pe dinăuntru, străduindu-se să facă față unei noi zile, cu această înspăimântătoare sabie a lui Damocles deasupra capului. Oare cine a putut să creeze o situație atât de diabolică, se întreabă ea, care nu le permite nici măcar să vorbească despre temerile lor altfel decât noaptea, în șoaptă, sau în vise pe care încearcă să le uite?

— Tovarășul Satinov este acolo?

Vocea de la telefon e lipsită de expresie.

— Nu știu sigur. Pot să mă duc să verific, zice Tamara.

— Sunteți soția tovarășului Satinov?

— Da?

— Să fiți la ora șapte la Lubianka.

— O, Doamne. Ce vreți să-mi spuneți?

— Puteți să vă luați copiii.

Tamara izbucnește în lacrimi și plânge atât de tare încât Satinov dă buzna în cameră, temându-se de o catastrofă și mai mare. Dar nu e vorba de așa ceva. Sunt vești bune, o asigură el, strângând-o la piept. Nu se mai pot culca la loc, acum. Trebuie să se pregătească să plece la Lubianka.

•

Era dimineața devreme și Senka abia închisese un ochi toată noaptea. Era convins că urma să se întâmple ceva bun. Care era surpriza promisă de Komarov? Să fi fost vorba de mama lui? Venea oare să-l ia acasă? O salvase?

Toată noaptea îi șuierase în urechi vuietul inimii care pompa sângele prin corp cu freamăt și dor.

— Deșteptarea, băiete! a strigat Budinca, gardianca. Îmbracă-te!

— Ceva nou? Mă duc acasă? a întrebat Senka.

Budinca și-a ridicat mâinile ca niște mistrii – era interzis să-i informezi pe arestați cu privire la soarta lor.

— Dă-ți toată silința, „Profesorașule”! Avem o surpriză pentru tine. Închide ochii acum! Ta-da!

Și iată-le, atârnând pe un umeraș în spatele ei. Costumul, cămașa și cravata lui Senka. Și pantofii lui cei mai buni.

— Costumul meu! Ce bine-mi pare să scap de pijamaua asta!

— Să fii recunoscător, a spus Budinca. Nu toți „oaspeții” noștri sunt la fel de norocoși, te asigur.

Odată îmbrăcat în costumul său iubit, cu cămașă și cravată de om mare, Senka și-a mâncat micul dejun, remarcând cubulețul de zahăr și felia de pâine neagră suplimentare. Doi gardieni l-au condus apoi către camerele de anchetă. Pe aici e ieșirea? s-a întrebat. Pe aici se ajunge la mami?

Și-a imaginat surâsul Dașkăi, brațele deschise, parfumul ei dulce.

Însă gardienii au deschis ușa unei alte camere de anchetă, unde îl aștepta colonelul Lihaciov, „Homarul”.

— Dar credeam că…

Senka a simțit că-l podideau lacrimile.

— Știu eu ce credeai, a zis „Homarul”, trăgând din țigară. Dar dacă vrei să te duci acasă, trebuie să semnezi aici.

A împins spre el pe birou un mic teanc de hârtii prinse cu o clemă.

— Ce e asta? a întrebat Senka.

— E declarația ta.

— Declarația mea? Dar am recunoscut deja în privința caietului.

— Ne trebuie o altă declarație.

Senka și-a înghițit suspinele și a încercat, istovit, să socotească ce-i de făcut. Îl auzise pe tatăl său cum îi spunea o dată mamei: „Trebuie să respecți o singură regulă: să nu recunoști nimic niciodată”. Acum se confrunta cu o astfel de situație. A văzut-o vag pe mama lui cum se pierdea din nou în depărtare.

— Este un proces-verbal care cuprinde tot ce ne-ai spus și n-ai altceva de făcut decât să-l semnezi, a spus „Homarul”.

Senka s-a așezat pe scaunul tare și s-a uitat la hârtii, cuprins brusc de îndoială că mama lui s-ar afla acolo. Îl duceau de nas și, pentru o clipă, s-a lăsat din nou copleșit de disperare. Apoi, adunându-și puterile încă o dată, a pornit să citească,

începând cu titlul „Protocol de anchetă pentru Semion Ghenrihovici Dorov”. În fața lui se aflau pagini după pagini de dialog, ca o piesă de teatru, cu rolul său notat „Dorov SG” pe fiecare rând. Nu-și mai amintea totul, dar părea în regulă, așa că s-a întors la prima pagină, dactilografiată cu litere mai mari:

„*Eu, Semion Ghenrihovici* «*Senka*» *Dorov* (*născut în 1935*), *recunosc că am fost membru al unei conspirații antisovietice. Împreună cu o facțiune compusă din alți elevi ai Școlii nr. 801, constituiți într-o organizație antisovietică de tineret intitulată* «*Clubul romanticilor fatali*», *am conspirat să răsturnăm orânduirea sovietică de stat și am pus la cale acte de terorism împotriva membrilor Biroului Politic.*

Semnătura…….
Data……

— Vrei s-o vezi pe mamă-ta?

— Da.

— Atunci semnează și să terminăm cu povestea asta.

— Dar n-am fost niciodată membru al clubului. Eram prea mic. Știu că nu trebuie să semnez așa ceva.

— Ai semnat deja o declarație.

— Pentru că *chiar am luat* caietul. Dar *niciodată* n-am uneltit împotriva guvernului. Nu am decât zece ani.

— La doisprezece o să fii suficient de matur ca să primești pedeapsa supremă.

Senka s-a înfiorat.

— Da, despre moarte vorbim. Putem foarte bine să te mai ținem aici câteva luni și pe urmă: bang. Așa că semnează!

— Nu am uneltit niciodată și nu trebuie să semnez. Nu am făcut nimic!

Senka nu și-a mai putut stăpâni lacrimile și a început să se smiorcăie.

Lihaciov trepida, scos din sărite de bocete. Hotărât lucru, era deosebit de frustrant să ai de-a face cu niște copii.

— Vino-ți în fire, arestat! a strigat la el. Semnează!

— N-am s-o fac! N-am s-o fac! Indiferent ce mi-ați face, nu semnez! Știu că nu trebuie s-o fac!

După tot ce pătimise, se temea că declarația putea fi folosită împotriva mamei și tatălui său.

— Pe toți dracii! Toată lumea trebuie să semneze.

— Toată lumea?

Senka a ridicat ochii spre Lihaciov. Cine mai era aici? Minka o fi fost pe-aproape?

— Sora mea semnează?

Lihaciov a zvâcnit din nou, s-a întins pe spate în scaun cât era de lung și și-a trosnit degetele.

— Bine, hai cu mine.

L-a tras afară pe Senka din încăpere, l-a scos pe coridor, a deschis o altă ușă și l-a împins într-o cameră cu un perete de sticlă acoperit cu un paravan.

— Senka! Era Minka, îmbrăcată tot cu rochia ei roșie și elegantă. Părea mai slabă, dar era aceeași.

— Minka!

Au fugit unul spre celălalt, s-au strâns în brațe și s-au sărutat printre lacrimi.

— Ce pereche drăguță, i-a zis Lihaciov colonelului Komarov, care se afla în cameră cu Minka.

Ea continua să-și țină mâna pe după umerii înguști ai lui Senka.

— Ai semnat ceva? l-a întrebat.

— Nu, a spus el, ștergându-se la ochi cu mânecile costumului. Nu am considerat că trebuie s-o fac.

— Nici eu, a zis Minka.

— Minka, dar tu *ai fost* membră a „romanticilor fatali”, i-a spus Senka în șoaptă.

— Gândește-te la mami și la tati! i-a răspuns și ea, tot în șoaptă.

— Fără șușoteli! a mârâit Lihaciov. Semnați și gata. Amândoi.

— Nu semnăm, a zis Minka.

Komarov și-a rontăit degetul bont și l-a întrebat apoi pe colegul său Lihaciov:

— Să le ușurăm sarcina?

Lihaciov a încuviințat din cap, iar Komarov s-a dus lângă paravan și a apăsat pe un buton.

— Ei, pe cine avem aici?

Din difuzoarele metalice s-a auzit o voce feminină cu un ușor și caracteristic accent galițian, care întreba:

— Mai durează mult, Ghenrih? Unde sunt?

Era mama lor.

— Încetează, Daşka, a răsunat vocea tatălui lor. Nu ține de noi. Funcționarii „Organelor” se ocupă de această chestiune potrivit regulilor justiției sovietice. Așa că așteptăm.

Komarov a apăsat butonul din nou.

— Sunt în camera cealaltă. Vreți să-i vedeți sau nu?

— Semnați sau rămâneți la pușcărie! a adăugat Lihaciov.

Minka și Senka se țineau de mână.

— Nu semnăm, nu-i așa, Minka? a întrebat Senka, recăpătându-și autoritatea de profesoraș.

— Îmi pare rău, tovarăşi colonei, a zis ea. Suntem convinşi că nu trebuie să semnăm.

— Avem curaj, a adăugat cu dârzenie Senka. N-o vom face.

Komarov i-a aruncat o privire lui Lihaciov, care a părăsit încăperea. Apoi, a acţionat paravanul, care s-a ridicat ca un rulou dând la iveală o sală de aşteptare. Senka şi Minka şi-au văzut părinţii care stăteau stingheriţi alături de Irina Titorenka şi de Satinovi. Cu toţii erau tăcuţi.

— Ceilalţi au semnat? a întrebat Minka. George şi Vlad?

— Sigur că da. Toată lumea trebuie să recunoască, a spus Komarov.

— Şi atunci ei de ce nu sunt acolo?

— Toată lumea trebuie să semneze. E ordin de sus!

— Uite! a ţipat Senka, înspăimântat. Vorbeşte cu mami! Le spune că nu mai ieşim niciodată de-aici! Să semnăm?

Colonelul Lihaciov vorbea cu părinţii, iar tatăl lor se ridicase şi se apropiase de peretele oglindă. A arătat spre ei şi Komarov a apăsat pe butonul difuzorului.

— Copii, a spus Ghenrih Dorov. Sunteţi acolo? Minka? Senka? Eu nu pot să vă văd, dar colonelul zice că mă auziţi. Semnaţi acum şi sunteţi liberi să vă întoarceţi acasă!

Lihaciov a intrat în cameră din nou, fudulindu-se întrucâtva.

— Poftim, aţi auzit! le-a spus el.

Minka şi Senka s-au uitat unul la celălalt.

— Am văzut-o pe mami, a zis Senka. E în camera cealaltă…

Minka l-a cuprins în braţe. Plângea şi ea.

47.

Soţii Satinov sosiseră primii, la ora şase dimineaţa. La vederea sălii, Tamara s-a clătinat şi el a apucat-o de braţ.

— Vai, Herkules, asta este camera unde mă vedeam cu Mariko.

— Să avem răbdare, a spus el, liniştind-o.

În această încăpere sinistră şi cenuşie, mirosind a tutun stătut şi a sudoare, se aflau patru şiruri de scaune de lemn, cu şezutul lustruit de familiile agitate care aşteptaseră de-a lungul anilor. Nu mai era nimeni acolo. Satinov s-a gândit la cina cu Stalin: avusese dreptate. Stalin dorise să-l privească înainte de a-i da drumul lui Mariko. Însă copiii tot nu erau acasă. Oare Mariko se uita deja la ei din spatele oglinzii aceleia uriaşe de pe peretele din faţa lor? Câte sute de mii de oameni primiseră odată un astfel de telefon şi nu-şi mai văzuseră niciodată copiii, soţiile şi fraţii?

— Ce se întâmplă? Vin? a izbucnit Tamara. Herkules, n-o să mai vină!

— Sst! a spus Satinov. Trebuie să aşteptăm. Altceva nu mai avem de făcut.

•

O oră mai târziu, şi-au făcut apariţia mama lui Vlad, Irina Titorenka, apoi mama lui Andrei, Inesa Kurbskaia şi pe urmă soţii Dorov. La vederea Daşkăi, inima lui Satinov a tresăltat dureros şi el s-a uitat în altă parte.

Ghenrih purta un costum de culoare închisă şi îşi răsucea pălăria neagră de fetru pe deget, un semn de încredere în sine, prin care declara: „Marele Stalin are nevoie de mine din nou!” Satinov l-a salutat din cap. Apoi, Tamriko s-a ridicat să-i dea bineţe Daşkăi, al cărei păr lung şi bogat era prins la spate într-un coc. Ce încâlcite sunt vieţile noastre, şi-a spus Satinov privind cum femeile pe care le iubea cel mai mult pe lume se îmbrăţişau la Lubianka aşteptându-şi copiii adoraţi.

Acalmie. S-a scurs o oră. Gânduri înspăimântătoare: dacă iese Mariko, dar nu şi Senka, sau Vlad iese şi Andrei nu?

Tamriko îi stătea alături, cu chipul ei atât de drăgăstos şi de sincer. El a oftat, i-a luat mâna cea delicată şi i-a strâns-o.

Uşa s-a deschis brusc. Au tresărit toţi părinţii şi a intrat Vlad Titorenko. Tuns foarte scurt, cu uniforma şcolară în ultimul hal, cu ochii lucioşi ca de drogat. Mama lui, o femeie guşată, rujată excesiv, cu o pălărie mov ca o oală de noapte răsturnată şi cu o haină care se asorta, a strigat „Vlad!” şi şi-a tamponat lacrimile cu o batistă galbenă murdară.

Vlad s-a tras înapoi şi s-a uitat împrejur, în mod evident speriat.

— Tata e aici? a întrebat.

Însă pe doamna Titorenka această întrebare a părut s-o tulbure şi mai tare.

— Nu, nu… vezi tu… nu e aici. E plecat.

În felul acesta, Satinov a aflat că fusese arestat subalternul său, Titorenko. De douăzeci şi cinci de ani, el, „Comisarul de fier”, prosperase în această lume nesigură şi clandestină. Poate că urma să i se întoarcă acasă copiii, şi-a spus, dar subalternii îi erau arestaţi. Nu era a bună pentru el, dar nicio lovitură fatală deocamdată.

Un cekist a intrat şi a discutat ceva cu Ghenrih, care a vorbit în faţa oglinzii, sfătuindu-i pe Minka şi pe Senka să semneze hârtiile. Au trecut câteva minute. Chiar şi Satinov, care participase la asaltul Palatului de Iarnă în 1917, care aşteptase lansarea ofensivei la Stalingrad într-un buncăr secret, era nervos de-acum şi inima îi bătea darabana.

Daşka şi Ghenrih s-au ridicat în picioare. Uşile s-au deschis şi s-a auzit glasul dulce şi piţigăiat al lui Senka vorbind despre revederea cu mama lui:

— E doctoriţă, din câte am înţeles, spunea cekistul ţinând uşa deschisă.

— O, da, e cea mai bună doctoriţă din lume, a strigat Senka. Are grijă de toţi cei de la vârf.

Şi iată-l pe Senka. Daşka a zburat spre băieţelul ei şi spre Minka. Ghenrih şi-a pus pălăria pe cap şi a rămas mai în spate, cu o figură care voia parcă să spună că arestarea şi apoi eliberarea copiilor săi erau ceva cât se poate de banal.

— Senka, iubitule! a ţipat Daşka, cu braţele deschise, aplecată în întâmpinarea lui.

Senka s-a aruncat în braţele ei şi a sărutat-o pe obraz. Preţ de o clipă, Satinov n-a văzut decât ciuful zbârlit al lui Senka, strâns de Daşka la piept. Pe urmă, ea a îmbrăţişat-o şi pe Minka, iar Ghenrih a atins-o pe mână:

— Nu aici. Să nu uităm că suntem bolşevici, a zis el cu voce aspră.

— Desigur, a spus Daşka.

S-au îndreptat spre uşă, iar Daşka s-a uitat înapoi şi i-a făcut semn din cap lui Tamriko.

— Succes! i-a urat.

L-a privit scurt şi pe el, apoi s-au dus.

— O, Doamne, unde e Mariko? Unde sunt copiii? Tamara începuse să intre iarăşi în panică.

S-a deschis uşa. Ei s-au ridicat în picioare. Însă era Andrei, palid la faţă, dar nevătămat în rest. A plecat cu mama lui.

Satinov şi Tamriko erau singuri din nou. Se ţineau de mână, încordaţi, fără să poată vorbi. O clipă mai târziu, uşa s-a deschis iar.

— Mămicuţo! a strigat o voce subţirică. Mariko, urmată de George, a intrat în fuga mare, cu un căţel de jucărie în mână. A străbătut încăperea alergând aşa de repede încât Tamriko şi Satinov de-abia au avut vreme să se ridice înainte ca ea să se arunce în braţele mamei. Tamriko a învârtit-o iar şi iar.

— Ia uite ce ţi-am adus! Uite cine a venit să te aştepte! Tamriko a băgat mâna în poşetă şi a scos un pumn de căţei. Nişte prieteni vechi şi încă unul nou!

Mariko a ţipat de bucurie, a înhăţat căţeii şi şi-a strâns din nou mama în braţe.

— Bună, tată, a zis George cu sfială. Era tot în echipamentul de fotbal.

— Arăţi bine, George, a spus Satinov energic, parcă ai mai slăbit puţin. Mă bucur să te văd!

I-a pus o mână pe umăr, gest familiar fără precedent. George părea recunoscător şi Satinov a înţeles că fiul se temuse de furia lui.

— Haideţi, a zis Satinov, sărutând-o pe creştet pe Mariko. E vremea să mergem acasă.

Maşina i-a dus la Granovski în tăcere.

— Tată, îmi pare aşa de rău! A trebuit să semnez, a spus George îndată ce au ajuns în apartamentul lor.

Tatăl şi fiul ştiau amândoi că declaraţiile copiilor pot fi folosite împotriva părinţilor.

Satinov l-a privit pe George îndelung, dorindu-şi să poată traversa întunecata vale a propriei sale reticenţe. Ar fi vrut să-i spună cât de mult îl iubea şi că nu-l socotea vinovat de nimic. Însă nu avea idee cum să înceapă.

— Ştiu, a spus el repede. Ţi-ai învăţat lecţia. Justiţia îşi va urma cursul. Între timp, trebuie să-ţi închei trimestrul la şcoală. Să nu mai vorbim despre asta.

— Mulţumesc, tată, a zis George serios.

— Uite, tati, uite! Mariko a dat buzna în cameră cu o grămăjoară de căţei în braţe. Căţeluşele mele au stat la coteţ pentru că au fost obraznice, dar acum s-au întors la şcoală. Sunt foarte bucuroasă.

•

— Arestat Golden, ştim bine că te-ai desfrânat cu o mulţime de femei şi ai atentat la bunele lor moravuri sovietice.

— V-am spus că nu este adevărat.

— Ţi-ai sedus elevele.

— Niciodată.

Benia s-a gândit la fericirea întoarcerii sale, revenirea din morţi, a doua lui şansă. Să le predea copiilor de la Şcoala nr. 801 îi adusese mai multă fericire decât aproape orice altceva în viaţă, fără îndoială mai multă decât bucuria incontestabilă de a scrie o carte de succes. Acum, se terminase totul.

— Ştim de la informatorul nostru că te-ai întâlnit cu eleva Serafima Romaşkina la cafeneaua de lângă „Casa cărţilor”. Ai întreţinut raporturi sexuale cu eleva Serafima Romaşkina?

— Nu.

Pe Benia l-a surprins că, dintre toţi copiii, cazul se centrase acum pe Serafima. Şi-a dat seama că ea se găsea în mare primejdie.

— Ce ai discutat cu ea?

— Puşkin. Poezie.

— Poezie? Ai corupt-o să se abată de la marxism-leninism insuflându-i idei individualiste mic-burgheze?

Benia a răsuflat adânc. Anchetatorul dăduse peste ceva, dar nu făcuse încă legătura. În anii ’30, Benia iubise o femeie care dispăruse în maşina de tocat din lagăre. Acum, din pură întâmplare, ajunsese s-o înveţe pe verişoara ei despre literatură şi dragoste. Se întâlnise cu Serafima la o cafea.

— Cunoşti poezia mea preferată de Puşkin? o întrebase Benia. Este cea mai romantică dintre poeziile lui şi are o însemnătate specială pentru mine: „Talismanul”.

— Ce coincidenţă fericită, oftase Serafima, împreunându-şi mâinile, cu o sclipire în ochi. Nu arătase niciodată mai frumoasă, şi-a spus el. Este şi preferata mea. E poezia noa… poezia mea, vreau să zic. Şi pentru mine este foarte specială.

Benia a înțeles pe loc că era și ea îndrăgostită. O clipă, și-a întors privirea în altă parte, pentru ca fata să nu-i vadă ochii, însă ea era așa de fericită încât n-a observat nimic și el s-a pomenit binecuvântând-o în versurile dedicate de Pușkin unei fetițe pe nume Adele, copila iubită a unui prieten:

La joc, Adele, fară-ntristare.
Ți-s anii tineri calmi și lini.
Te dăruie iubirii…

Și ea îl ascultase cu capul înclinat într-o parte…

— Arestat Golden! Cekistul l-a adus înapoi în prezentul crâncen. Ce-ați discutat? Ai fost implicat alături de Serafima și de amicul ei în complotul lor antisovietic?

— Ce vreți să spuneți?

— Am cercetat temeinic, Golden, și știm că acest „Caz al copiilor” a fost o conspirație inspirată din afara țării, prin Serafima, de către iubitul ei secret american, un spion capitalist străin.

Benia și-a mușcat buza. Descifrase extrem de lent această enigmă, dar acum pricepea totul: N.V., superba prințesă, era numele de cod pe care Nikolașa i-l atribuise Serafimei. N.V. și Serafima erau interșanjabile. Serafima se afla la un pas de dezastru. Și-a dat seama ce trebuie să facă.

— Ați interpretat greșit faptele, a zis el.

Colonelul Lihaciov l-a privit cu mânie.

— Depune-ți mărturia sau te rup în bătaie!

Benia a închis ochii, rememorând acele zile elegiace din iarna lui 1930, când fusese îndrăgostit.

— Mărturisesc că eu am inventat „Clubul romanticilor fatali”, de inspirație mic-burgheză și antileninistă, a spus el rar. Eu i-am dictat lui Nikolașa Blagov ideea complotului antisovietic. M-ați întrebat mai înainte cine este N.V. Eu sunt N.V. Majoritatea moscoviților au avut de-a face cu străini în timpul războiului și probabil că și Serafima s-a numărat printre ei. Dar dați-mi voie să declar solemn în fața partidului, în fața Marelui Stalin însuși, că Serafima nu este amestecată în niciun complot străin. Eu sunt complotistul.

— Recunoști toate aceste lucruri, arestat Golden?

— Da. Dați-mi hârtia s-o semnez.

— Ești conștient că acesta este potrivit Articolului 58, un act terorist, la care se aplică cu pedeapsa maximă?

Benia a încuviințat din cap. Apoi, în timp ce colonelul Lihaciov concepea textul declarației, a stat cu mâinile încrucișate. Imagini fermecătoare îi treceau prin minte. O săruta pe femeia iubită, cu mult timp în urmă, în fața Hotelului Metropol, pe viscol. Îi surprinsese Agripinei privirea când tânăra pregătea ceaiul

în cancelarie. Găsise un volum rar într-un talcioc. Și acum, ultima sa faptă bună, proteja o fată care avea atâtea motive să trăiască. Și-a închipuit că auzea forfota și murmurul copiilor care-și ocupau locurile în clasă înainte de orele lui despre Pușkin. Iată-l pe George. Și Andrei. Minka. Iar, în spate, cu privirea ațintită spre fereastră și spre cireșii în floare, visând fără îndoială la dragostea ei tainică, Serafima.

El a bătut din palme și și-a auzit propriul glas reverberând de foarte departe și foarte demult, dintr-o lume dispărută:

— Dragi prieteni, iubiți romantici și visători plini de dor! Deschideți cărțile. Trag speranța că vă veți aminti mereu ceea ce vom citi astăzi. Suntem gata să pornim într-o călătorie minunată.

48.

Puțin după prânz. Razele soarelui se revarsă prin vârtejul firișoarelor de praf din apartamentul lui Frank, țesând un caleidoscop auriu pe peretele opus ferestrei. Chiar dacă încă nu știe că prietenii ei sunt pe cale de a fi eliberați, Serafima simte că se vor întoarce acasă curând și totul pare să-i meargă de minune. Frank se află acolo deja și nu e nevoie să-și spună nimic o vreme. El o salută elegant cu două degete, ca de obicei, și ea își dă seama că e foarte binedispus.

Tânăra savurează mireasma de lămâie a apei lui de colonie, pielea catifelată, părul moale (ca de fată), ochii lui. Îl sărută pe obraz, el îi cuprinde apoi bărbia în mână și începe s-o sărute. Serafima închide ochii și scoate un geamăt.

El începe s-o dezbrace, și de data asta ea îi descheie singură cămașa, cu degete devenite dintr-odată uimitor de agile, capabile să bată recordul de viteză la desfăcut nasturi. Și când bărbatul o ajută să-și tragă rochia peste cap, fata nu se mai teme să dea la iveală pielea de șarpe. Dimpotrivă, abia așteaptă să-i arate că e tot a lui, cu totul, cu moliciuni și asperități. Complet dezbrăcați, simte cum tânjește pielea de șarpe după atingerea lui. Dorului ei îi răspund degetele lui, care mângâie ușurel pielea arsă și pergamentoasă.

— Asta înseamnă că ești a mea și că vei fi mereu a mea, murmură tânărul.

O frumoasă vrăjitoare
Mi-a întins un talisman.

După ce au făcut dragoste, el o ține în brațe.

— Serafima Konstantinovna…

— Îmi folosești patronimicul? De ce?

— Trebuie să te întreb ceva.

Serafima simte cum i se încordează trupul în timp ce el își ia inima în dinți.

— Vrei să fii soția mea?

— Glumești?

— Nu. Nu prea sunt eu cine știe ce măscărici, nu?

— Păi nu, încuviințează ea. Ești un tânăr serios.

Se oprește, reflectează.

— Să știi că nu trebuie să faci asta. Nu prea cred că mi s-ar da voie să ies din țară, și ți-ar crea și ție atâtea probleme…

— Iubito, nu vreau decât să-mi petrec tot restul vieții alături de tine. Uite, ți-am adus ceva.

El deschide o cutiuță roșie căptușită cu satin. Înăuntru se află un inel de aur cu trei diamante în linie, cel din mijloc de dimensiuni mai mari.

— Mi-aș dori să-l porți pentru restul vieții cu mine. Te rog, te rog, spune da.

Serafima este atât de copleșită încât se teme să nu leșine. Cu numai câteva săptămâni în urmă, se afla la închisoare. Acum, ar urma să treacă din Moscova comunistă în New York City, America, de la școlăriță la soție. Dintr-odată, tot ce-și dorește este să se mărite cu Frank. Dar sunt atâtea lucruri care o sperie! Colegii ei de școală sunt închiși încă, iar ea simte ce primejdii implică relația lor.

— Te simți bine? întreabă Frank, îngrijorat. Ai trecut prin atâtea în ultima vreme! Nu trebuie să-mi dai răspunsul acum. Doar că…

— Ce anume? întreabă ea.

— Doar că n-aș suporta să fim din nou despărțiți, eu să nu știu unde ești și tu să nu știi cât de mult te iubesc.

Fata îi întinde mâna încet.

— Da, zice ea. Mă mărit cu tine. Și vreau să fiu pe vecie cu tine.

El îi pune pe deget inelul, care i se potrivește de parcă l-ar fi purtat dintotdeauna.

— Ce șanse erau? întreabă el. I se potrivea bunicii mele și ți se potrivește și ție.

El îi ridică mâna cu inelul, i-o sărută și o sărută apoi pe buze.

— Acum, pentru că vei fi doamna Belman, trebuie să ne facem planurile cu grijă.

•

A doua zi, la Porțile de Aur. Aer de vacanță. Polenul plutește ca o furtună de zăpadă. Miroase a liliac. A mai rămas doar o săptămână de școală.

— Sunt convins că nu mai trebuie să vă spun eu, le-a zis Satinov celor trei copii, în timp ce mergeau pe strada Granovski, însoțiți de gărzi de corp în față și în spate. Să nu discutați nimic despre caz între voi.

La poartă și-au regăsit prietenii și s-au pupat de trei ori, simțindu-se aproape ca niște adulți după coșmarul prin care trecuseră.

— Ce-i nou? l-a întrebat George pe Andrei, ca în vremurile bune. Numai că, după „Cazul copiilor”, totul era foarte diferit.

— A ieşit toată lumea din închisoare, a spus Andrei. Slavă Domnului!

— Cu excepţia profesorului Benia Golden, a completat Minka Dorova, cuprinzând-o pe Serafima cu braţul. Dar sunt sigură că şi el va ieşi în curând.

Satinov s-a uitat cum intrau copiii pe porţile şcolii. Poate că situaţia se schimbase, o normalitate fragilă părea să se fi stabilit totuşi, îşi zise el întorcându-se în stradă şi apoi se opri.

Era acolo Daşka Dorova, singură, sărutându-l pe Senka al ei, iubitul său „Profesoraş”, înainte să intre în şcoală.

Ea s-a îmbujorat la faţă la vederea lui.

— Salutări, tovarăşe Satinov. Parcă am fi la începutul unui nou trimestru, a zis doctoriţa. Şi felicitări pentru avansare!

Ziua a părut dintr-odată ameţitor de însorită. El tânjea să-i explice că avansarea nu prea era chiar ce părea să fie. Numai ea ar fi putut înţelege şi doar discutându-l cu ea ar fi fost un subiect vrednic de pomenit.

— Astăzi nu trebuie să vorbim despre vreme, a zis el în schimb, amintindu-şi cum arăta cu părul ei negru şi des, acum strâns decent într-un coc, desfăcut pe umerii goi de culoarea chihlimbarului.

— Tocmai a ieşit soarele pentru mine, a spus ea, cu unul dintre acele zâmbete puţin strâmbe şi strălucitoare care-i erau proprii.

— Mă întrebam…

— Ce anume? a zis ea, cu sufletul la gură.

— Mă întrebam ce mai face… dragul de academician Almaz? Ce-i mai face guta?

— E mai bătrân şi mai prăpădit ca oricând. Şi şchioapătă mult, mult mai rău!

— Oare să-i dau un telefon într-o zi? Am voie oare, ce zici?

Ea a ezitat o clipă, apoi a venit mai aproape, pentru ca el să-i simtă parfumul elegant.

— Cred că da, a spus ea. Da, aş merge până într-acolo încât să afirm că abia aşteaptă s-o faci.

49.

Era timpul pentru o vacanţă. Revenit la biroul său din Colţul cel Mic după Conferinţa de la Potsdam, Stalin se simţea sleit de puteri şi bolnav.

Era arbitrul planetei. Şi-ar fi imaginat aşa ceva pe vremea când Beso, tatăl lui, îi arăta cum să pingelească o cizmă în atelierul lui din Gorî? Când îmbrăca stiharul cu guler alb la seminarul din Tiflis? Când traversa munţii cu puşca pe

umăr și cu măgari încărcați de sacii cu bani din băncile jefuite? Când petrecuse toți anii aceia în surghiunul arctic, pescuind cu eschimoșii și seducând țărăncuțe? Dar misiunea lui tot nu era îndeplinită. În continuare nimeni nu-l sprijinea: soțiile, prietenii, camarazii – cu toții niște netrebnici, pămpălăi sau trădători. Îi aduceau numai necazuri. Roosevelt, pe care îl apreciase și admirase, murise; Truman nu era decât un neguțător de mărunțișuri, nu om de stat. Churchill pierduse alegerile: ce fel de sistem era acela care-l dădea la o parte tocmai pe cel ce câștigase un război? N-avea niciun sens, mai ales când l-a văzut pe înlocuitorul lui Churchill: Attlee arăta ca un șef de gară de provincie. Mai mult decât atât, Attlee era socialist, iar Stalin îi disprețuia pe socialiști, considerându-i niște liberali prostănaci și niște papă-lapte, mai răi decât imperialiștii. Un pumnal înfipt în spinare, asta li se cuvenea lor.

Americanii dispuneau acum de arma lor cea nouă, bomba atomică, cu o putere de distrugere uimitoare, astfel încât tocmai când el, Stalin, triumfase, se vedea silit să-și investească toată energia ca să ajungă Statele Unite din urmă. Furnicăturile insuportabile din ceafă, durerile brațelor și slăbiciunea membrelor se accentuau, iar specialiștii îi spuseseră că avea nevoie de odihnă. Nu mai avusese concediu din 1937, așa că a luat hotărârea să se ducă la vilele sale de la Marea Neagră. Trebuia să-i lase pe Molotov și pe Satinov la comandă, iar ei urmau s-o dea în bară, firește. Aveau prea multă încredere în oameni. Nu erau capabili să vadă dușmanii. Erau ca niște pisoiași orbi. Dar nu mai conta, trenul lui era deja pregătit. Mai avea două lucruri de făcut înainte să plece.

Poseda, în opinia lui, un talent special pentru scenariile de film. Ar fi putut deveni scriitor, dacă ar fi ales acel drum și-și amintea ce emoționat fusese atunci când i se publicaseră poeziile adolescentine. Acum, citea toate scenariile și dădea aprobare pentru toate filmele de la studiourile Mosfilm. În tren, pe drumul către casă, hotărâse ce era de făcut cu scenariul lui Eisenstein pentru *Ivan cel Groaznic, partea a doua*.

În mica sală de cinema din apropierea biroului său, cu cele cincisprezece scaune acoperite cu velur roșu de Burgundia, stăteau așezați cei șapte conducători și ministrul Cinematografiei, cretinul de Bolșakov. Urma să li se alăture scenaristul Romașkin și să vizioneze cu toții câteva cadre din filmul său *Katiușa II*, care se turna chiar atunci. Stalin și-a adus aminte că fiica lui Romașkin, Serafima, era cumva încurcată cu Vasili și implicată în „Cazul copiilor”, dar nu mai ținea minte pe unde ajunsese cazul ăsta. Acesta era motivul pentru care se întâlnea cu Abakumov mai târziu.

Filmul începuse, iar Stalin a urmărit cadrele și și-a dat aprobarea până la scena în care Sofia Zeitlin îl săruta pe actorul care juca rolul soțului.

— Opriți filmul! E vulgar! le-a spus. Sărutul durează prea mult. Așa ceva nu e sovietic. Ia uitați cum o ține. Sărutul trebuie să dispară. Ce te-a apucat, Bolșakov, de-ai lăsat să treacă așa o obscenitate?

— Vai, tovarăşe Stalin, am crezut că este în regulă, dar oricum nu i-aş fi dat drumul fără aprobarea dumneavoastră.

Lui Stalin îi făcea plăcere să-l vadă înjosindu-se.

— Ce spuneţi, tovarăşi? Să-l iertăm sau să-l pedepsim?

Stalin s-a ridicat şi, pufăind din pipă, se plimba încoace şi-ncolo prin faţa ecranului.

— A ierta? Sau a nu ierta?

Nu se auzeau decât pufăitul său şi scârţâitul cizmelor sale de piele. Nimeni nu scotea un cuvânt. Lui Bolşakov i se înroşise chipul şi chelia îi strălucea de sudoare.

— Să iertăm sau să nu iertăm? Hai, bine, Bolşakov, te iertăm. Însă data viitoare mai uşor cu pupatul!

Pe urmă, Stalin i-a dat indicaţii lui Romaşkin pentru un nou proiect: trebuia să rescrie *Ivan cel Groaznic, partea a doua*. Pe Eisenstein nu se mai putea conta în privinţa scenariului.

— Nu arăta doar că Ivan era crud, a zis Stalin. Arată de ce *trebuia* să fie crud. Înţelegi?

Romaşkin şi-a notat indicaţiile, dar la încheierea şedinţei a întrebat dacă putea să creeze un rol şi pentru soţia lui, Sofia Zeitlin.

— Sigur că da, a spus Stalin. Una-i una, alta-i alta. De ce nu?

Sofia Zeitlin era o frumuseţe, clar, o adevărată seducătoare, fără doar şi poate (o, da, mareşalul Şako se considera el un cavaler galant, dar avusese câte ceva de povestit odată ce i se administrase o bătaie zdravănă, binemeritată). Însă întreaga ei înfăţişare, ochii aceia negri şi cutezători şi sprâncenele bogate erau evreieşti, numele Zeitlin era idiş şi el se întreba dacă femeia este suficient de *rusoaică*… Evreii mişunau peste tot. Ar fi vrut să confişte chiar războiul, susţinând că ei, şi nu ruşii, suferiseră cel mai mult de pe urma naziştilor. Unii dintre ei îşi doreau propria lor ţară sionistă în Crimeea, alţii voiau o nouă Iudee în Palestina. Nu erau niciodată loiali nimănui. Dacă sprijineau realmente America? Până şi Svetlana lui cea dragă se măritase cu un evreu. Evreii ăştia se infiltrau în propria lui familie.

Lui Stalin i se învârtea capul din nou, aşa că a cerut să fie dus la Blijniaia Dacea, unde s-a întins pe canapeaua din biroul său. Abakumov, avansat acum la rangul de ministru al Securităţii Statului, se afla deja acolo, în poziţie de drepţi. În cursul următoarei jumătăţi de oră, a dat raportul despre raziile din Berlin, naţionaliştii ucraineni care urmau să fie executaţi, noi informaţii de spionaj cu privire la proiectul atomic american din partea agenţilor britanici, cazul unui conte suedez arestat la Budapesta.

Stalin a încercat să se concentreze, dar îl dureau încheieturile, suferea de asta încă de pe vremea exilurilor sale în Siberia. Abakumov era un poliţist rudimentar, un mocofan, fără îndoială, dar, slavă Domnului, era priceput.

Acum ajunsese la scandalul aparatelor de zbor, pe care l-a numit „Cazul aviatorilor”. Mareşalul Şako fusese îngenuncheat, dădea vina pe toată lumea, inclusiv pe Satinov, pentru avioanele defecte, şi îl denunţase pe mareşalul Jukov pentru că şi-ar fi atribuit merite exagerate în obţinerea victoriei. („Foarte bine”, şi-a zis Stalin, „îi arătăm noi lui Jukov cine-i şeful aici.”) „Cazul copiilor” era rezolvat şi aceştia mărturisiseră înainte de a fi puşi în libertate că scriseseră materiale antisovietice.

Se stabilise că nu Serafima, fiica lui Romaşkin şi Zeitlin, se aflase de fapt în spatele complotului. Abakumov îl demascase pe duşmanul care-i instigase pe elevi să adopte romantismul antisovietic şi să se joace de-a conducătorii: criminalul, care şi recunoscuse, era nimeni altul decât scriitorul Benia Golden, care izbutise să se oploşească la Şcoala nr. 801 pe post de profesor.

— Credeam că l-am rezolvat înainte de război, a spus Stalin.

Abakumov era gata să dea explicaţii, dar Stalin i-a făcut semn că n-avea rost.

— Poate că, de această dată, după ce vom fi încheiat conturile cu el, va fi mai scurt cu un cap. Însă trebuie să aplicăm o pedeapsă şi copiilor, nu?

— Da, tovarăşe Stalin. Dar mai am de raportat un element suplimentar. În loc să aplicăm luptele greco-romane, am eliberat-o mai devreme pe Serafima, anticipând că ea ne va conduce la vreun eventual contact nepotrivit. Cunoşteam, printr-un informator de la şcoală, că se întâlnea cu cineva. Ni s-a spus că iubitul ei îi lăsa bileţele prin anumite cărţi străine la „Casa cărţilor”.

— Ce cărţi?

Stalin era curios. Îi plăceau cărţile.

Abakumov şi-a consultat notiţele, în timp ce Stalin se foia nerăbdător.

— Romane de Hemingway, Edith Wharton, Galsworthy.

— Gusturi bune, a zis Stalin remarcând că Abakumov nu auzise în mod evident de niciunul dintre aceşti scriitori. „Ţărănoi necioplit.”

— Da, şi am urmărit-o, firește, de la Teatrul Balşoi, iar ea ne-a condus la un cuibuşor de nebunii. Am constatat că se întâlneşte regulat cu un tânăr diplomat american. Am pus microfoane în apartament. El a cerut-o în căsătorie şi ea a fost de acord.

— Se fut în apartamentul acela?

— Da, tovarăşe Stalin.

— Ea n-are decât optsprezece ani. Ca tată…

Apoi şi-a amintit că fiica lui, Svetlana, avusese la şaisprezece ani o relaţie cu un scenarist de patruzeci, însurat pe deasupra. Evreu. O pălmuise atunci.

— E tânăr şi americanul, a continuat Abakumov, dar toată povestea asta pute. Începând din 1941, am permis unui număr de peste opt mii de femei sovietice, care au cunoscut militari din forţele aliate, să-şi urmeze partenerii în străinătate şi presupun prin urmare că-i vom da voie şi Serafimei să plece în America alături de logodnicul ei, dar, dacă ţinem cont că provine dintr-o familie de seamă…

Stalin s-a lăsat pe spate pe canapea, trăgând din țigară și închizând ochii o clipă. Țara era devastată, înconjurată de dușmani, infiltrată de spioni, amenințată de America. Disciplina era esențială. Dar fata aceasta era îndrăgostită. Era tânără. Fusese închisă. De ce să nu se îndrăgostească tinerii? s-a întrebat el. Și-a adus aminte de soțiile lui, de numeroasele lui iubite. „Dacă aș fi avut parte de mai multă iubire în viață”, și-a zis abătut… „Dar, noi, bolșevicii, constituim un ordin militaro-religios asemenea cavalerilor templieri. Revoluția s-a aflat mereu pe primul plan. N-am fost un soț bun și iată-mă acum singur.” A oftat. Singur mereu.

— Cred că ar trebui să mai acordăm o lună de zile pentru aceste povești de dragoste de război, a spus Stalin în cele din urmă. Apoi, se închid porțile.

Tocmai își amintise că Serafima era fiică de evreică.

•

Era ziua de naștere a lui Satinov și, înainte să plece acasă de la birou, a observat că îi apăruse în tăvița cu documente un plic pe care scria, bătut la mașină, „Tov. Satinov. Secret”. Când l-a deschis, n-a găsit înăuntru decât o pagină smulsă dintr-o carte cu povestiri de Cehov. Nu mai era nimic altceva în plic, așa că a început să parcurgă textul.

Satinov citise foarte puțină literatură, cu toate că Stalin îl îndemna adesea să citească din Cehov ca să se perfecționeze. „Eu am îmbătrânit, dar continui să studiez fără încetare”, afirmase Stalin, dar Satinov era în permanență prea ocupat.

Acum, citea această pagină dintr-o povestire intitulată „Doamna cu cățelul”. Eroul și eroina, amândoi căsătoriți, se întâlnesc în stațiunea Ialta și între ei se înfiripă o relație. Satinov a citit că „se iubeau ca două ființe foarte apropiate, ca soț și soție, ca doi prieteni buni și afectuoși. Lor li se părea că însăși soarta i-a predestinat unul pentru altul”. Atunci când iubitul era în drum spre ea, el se gândea:

> „*Niciun suflet de om nu are știință despre aceasta și nimeni n-o să știe probabil vreodată. El trăia două vieți*: *una oficială, pe care o vedeau și o cunoșteau toți cei doritori să i-o cunoască, plină de adevăruri și de minciuni convenționale, asemenea vieții cunoscuților și prietenilor săi, dar trăia și o alta, o trăia în taină. Printr-o ciudată potrivire de împrejurări, poate cu totul întâmplătoare, tot ce era pentru el mai însemnat, mai interesant și mai necesar, în care el era sincer și nu se mințea pe sine, tot ce constituia esența vieții sale era o taină pentru alții*.”

Acest pasaj era subliniat. Satinov a apăsat butonul soneriei de pe birou. Ciubin, aghiotantul său, şi-a făcut numaidecât apariţia, cu agendă, creion şi mărul lui Adam scos înainte.

— Trimite pe cineva la „Casa cărţilor” să cumpere povestirile lui Cehov.

— Acum, tovarăşe?

— În clipa asta, Ciubin. Ai grijă să includă o poveste care se cheamă „Doamna cu căţelul”.

Când a citit povestirea, i s-a părut că citea despre el şi despre Daşka. Într-adevăr, nu exista un alt cadou mai potrivit.

•

În ultima zi de şcoală, părinţii implicaţi în „Cazul copiilor” au fost chemaţi la şcoală puţin mai devreme de încheierea programului.

Satinov s-a întâlnit cu Tamriko în faţa cabinetului directoarei. Femeia era îngrijorată de ceea ce avea să urmeze.

— Dacă, i-a şoptit ea, va trebui cumva să meargă înapoi la închisoare? Dacă-i vor aresta din nou? N-aş putea suporta să-i pierd a doua oară.

Satinov a sărutat-o pe frunte.

— Mariko nu va fi afectată, a spus el. Nici în cazul lui George nu va fi aşa de rău pe cât te temi.

Câteva clipe mai târziu, şi-au făcut apariţia Ghenrih şi Daşka Dorov, împreună cu ceilalţi părinţi. Tatăl Serafimei, scenaristul Konstantin Romaşkin, era prezent şi el. Satinov ştia că Sofia se afla la filmări. Tamriko stătea lângă Satinov, îşi strecurase mâna într-a lui, iar el o strângea, observând cu o urmă de tristeţe – sau de ironie – că soţii Dorov făcuseră exact acelaşi lucru. Irina Titorenka şi Inesa Kurbskaia veniseră singure.

Directoarea Medvedeva era tot suspendată din funcţie şi îi revenise profesorului de matematică, bătrânul tovarăş Nudelman, sarcina să deschidă uşa şi să-i invite înăuntru.

— Vă rog să luaţi loc, iar eu voi preda ştafeta tovarăşului colonel Lihaciov, care se află aici ca să vă informeze, a spus Nudelman.

Colonelul Lihaciov, în ţinută militară, i-a salutat pe tovarăşii Satinov şi Dorov, dar s-a mulţumit doar să dea din cap spre femei. Ce fermecător era acest călău! Satinov a încercat să-şi alunge din minte gândul că un asemenea degenerat deţinuse controlul asupra micuţei sale Mariko.

Lihaciov clipea ca şi când nu era deprins cu lumina puternică şi sănătoasă din această încăpere şcolară, plină de afişe multicolore şi de muşcate vesele. A desfăcut fermoarul servietei şi a scos un dosar bej cu inscripţia Ministerul Securităţii Statului şi „Strict secret”. A extras din dosar o singură coală.

— Tovarăşi şi cetăţeni, a început el grandilocvent. Următorii copii, cu toţii elevi ai Şcolii nr. 801…

Le-a citit numele. George Satinov era primul. Mâna lui Tamriko se încleştase mai tare peste cea a lui Satinov, iar el şi-a imaginat că Daşka trebuia să-l strângă şi ea pe Ghenrih cu putere, fiindcă ambele mame se gândeau la copiii lor cei mai mici, temându-se de închisoare. A fost menţionată Mariko. Apoi, a urmat Minka Dorova. Chipul mamei sale a încremenit în aşteptarea următorului nume… Da, Senka Dorov. Daşka a scos un geamăt uşor. Satinov şi-a închipuit că auzea inimile tuturor bătând la unison, dar pesemne era numai a lui, pentru că s-a pomenit dintr-odată suferind nu doar pentru o singură femeie şi copiii ei, ci pentru două.

— Toţi cei de mai sus au semnat declaraţii prin care şi-au recunoscut participarea la o conspiraţie în vederea răsturnării regimului sovietic şi sunt prin urmare pasibili, potrivit Articolului 58, de o condamnare între zece şi douăzeci şi cinci de ani, iar, pentru cei care au depăşit vârsta de doisprezece ani, şi mă refer aici la toţi inculpaţii pomeniţi mai sus, cu excepţia lui Mariko Satinova, şase ani, şi Senka Dorov, zece, pedeapsa capitală.

Moartea! Lui Tamriko i s-a tăiat respiraţia şi un frison i-a străbătut mâna cu care îl ţinea strâns pe Satinov. Daşka şi-a dus mâna liberă la gură.

Lihaciov a ridicat ochii spre ei şi a continuat să citească. Preţ de o clipă, Satinov s-a gândit că a făcut o prostie sfătuindu-l pe Ghenrih Dorov să-i îndemne pe copii să semneze declaraţiile. Greşise îngrozitor? Oare Abakumov – cu Stalin în spatele lui – îi trăsese pe sfoară pe toţi?

— Cu toate acestea, a continuat Lihaciov, trei dintre judecători au luat hotărârea să nu urmeze această procedură, ci să suspende orice sentinţă formală, în temeiul vârstei numiţilor inculpaţi, care vor executa următoarea pedeapsă.

În cabinet era aşa o linişte încât lui Satinov i s-a părut că percepea foşnetul măturătorilor de pe stradă.

— Sunt condamnaţi la o lună de exil şi vor fi însoţiţi, dacă este cazul, de tutori sau de bone, în Alma Ata, Turkestan. Vizitele parentale sunt permise o dată pe săptămână.

Lui Tamriko îi curgeau lacrimi pe obraz: lacrimi de uşurare. Patru săptămâni de exil, în compania personalului, însemna o vacanţă de vară cât se poate de bună chiar şi pentru Mariko, pe care putea s-o însoţească draga ei dădacă Leka.

Ieşind din cabinetul directoarei, Satinov i-a mulţumit în barbă tovarăşului Stalin pentru înţelepciune şi judecata sănătoasă. Satinov era conştient că aşa-zisul „Caz al aviatorilor” putea să-l prindă din urmă, dacă Stalin o dorea, însă aşa ceva părea puţin probabil. Copiii erau liberi, iar Tamriko şi Daşka se aflau în siguranţă. Nimic altceva nu mai conta. Le-a privit cu admiraţie pe cele două femei care discutau la câţiva paşi depărtare, întrebându-se cum reuşise oare să le aibă pe amândouă în viaţa lui, şi era dus pe gânduri atunci când s-a trezit cu Ghenrih Dorov alături.

— E o mare uşurare că acest caz s-a încheiat cu bine, a zis „Puiul opărit”, aruncând priviri iscoditoare în jur ca să se asigure că nu trăgea nimeni cu urechea. Dar mi-e teamă, tovarăşe Satinov, că trebuie să vă previn, în calitate de prieten, că există o sumedenie de nereguli în administrarea Ministerului Forţelor Aeriene şi a fabricii de avioane de la Satinovgrad. Voi avea nevoie de două săptămâni ca să-mi întocmesc raportul şi să-l prezint Comitetului Central. Când va fi vremea, va trebui să ne întâlnim şi să rezolvăm problemele. Dar vă promit că n-am să vă reţin prea mult.

50.

Serafima, la fel ca toţi ceilalţi implicaţi în „Cazul copiilor”, petrecuse o lună de exil în Asia Centrală. Locuise într-un apartament cu Minka şi Senka, cu Satinovii alături (în timp ce Andrei, mai strâmtorat financiar, a închiriat o cameră în celălalt capăt al oraşului), iar părinţii îi împrumutaseră servitoarea, astfel că, exceptând căldura dogoritoare, această comunitate de tineri exilaţi izbutise în cele din urmă chiar să se bucure de sejur. Serafima şi Frank îşi scriseseră zilnic şi uneori reuşiseră chiar să aranjeze câte o convorbire telefonică la oficiul poştal; şi în felul acesta, ea putu să-i audă vocea şi să facă împreună planuri pentru noua lor viaţă.

În ziua în care s-a întors la Moscova, părinţii nu erau acasă.

— Mama ta e pe platoul de filmare, a zis şoferul în timp ce automobilul Rolls se îndrepta spre Studiourile Mosfilm din Vorobiovî Gorî.

După ce a trecut de legendara statuie musculoasă a Muncitorului şi Colhoznicei, a fost îndrumată către Studioul Unu.

Fiecare stradă din acel orăşel cinematografic părea să ducă la mama ei. „Acolo este”, striga un tehnician, conducând-o prin studioul uriaş, care arăta ca un hangar. „Pe acolo”, spunea un paznic. „Tocmai termină o scenă pe câmpul de bătălie”, îi şoptea un actor în uniformă germană, cu sânge şiroindu-i pe obraz. „Vezi?”

Sofia Zeitlin, care filma pentru *Katiuşa II*, stătea lângă un tun gri, într-un decor cu tranşee de culoarea noroiului, luminat de reflectoare puternice, care, cu toată fluorescenţa lor, nu reuşeau să-i copleşească ochii negri şi buzele purpurii. Purta o tunică verde inutil de strâmtă şi o fustă kaki mai scurtă decât ar fi fost normal (sau cel puţin aşa i s-a părut Serafimei). Ţinea în mâini un automat PPŞ şi-şi aşezase călcâiul pe unul dintre hitleriştii „morţi” (dintre care o parte erau manechine, iar alţii, tineri actori ruşi în uniforma Wehrmachtului) care zăceau în diverse poziţii inerte adecvate.

În scenariu (conceput, ca și primul *Katiușa*, de soțul ei și aprobat de Stalin personal), ea joacă rolul unei infirmiere a cărei unitate fusese nevoită să bată temporar în retragere. Însă ea rezistă pe poziții și luptă, pare să ucidă aproape o întreagă armată nazistă, reușind totodată să manevreze un lansator de rachete și să distrugă un tanc tip Tiger. (În primul film, unde se întâmplase cam același lucru, trăsese un întreg depozit de rachete „Katiușa”, de unde și numele filmului.)

Mult iubitul ei soț, un soldat oarecare, dă telefon la Kremlin pentru a interveni în favoarea ei, împotriva birocraților care se opun ca ea, o simplă infirmieră, să preia comanda. Iar acum femeia află vestea că tovarășul Stalin o sprijină…

— Tăiați! a strigat regizorul prin portavoce. Bravo, minunat lucrat, Sofia. Am terminat-o și pe asta. Vă mulțumesc tuturor! Gata pentru astăzi.

Un băiețandru a apăsat clapeta și un tehnician transpirat a ajutat-o pe Sofia să pășească peste cadavrele de pe podea, în timp ce un altul i-a preluat arma.

— Fiica ta a venit să te vadă, a anunțat-o regizorul prin portavoce.

Toată lumea s-a uitat la Serafima, care s-a tras înapoi, iar mama ei a dus mâna streașină la ochi, privind printre reflectoare.

— Eşti acolo, Serafimocika?

— Da, a răspuns ea.

— Vino în cabina mea, a strigat Sofia, a cărei voce a răsunat cu ecou în studioul cavernos. „Ea chiar n-are nevoie de nicio portavoce”, și-a zis Serafima.

În cabina care mirosea a lalele, pudră și farduri, un cârd de asistente păreau să lucreze pe diferite porțiuni ale mamei sale. Una îi îndepărta fardul de pe față cu un burete; a doua îi scotea cizmele; a treia așeza buchetele în glastre, în vreme ce Sofia ședea relaxată pe scaun fumând o țigară cu un port-țigaret.

— Ei, iată-te, Serafima! Cum a fost în Turkestan? După cum vezi, mă suprasolicită ca de obicei și nu e tocmai ușor pentru o actriță de vârsta mea. Mereu apar tot felul de ingenue, gata de orice pentru roluri, și fiecare din ele are câte un „patron”, câte un șefuleț gata să tragă sfori pentru ea…

— Mamă, trebuie să-ți vorbesc între patru ochi.

— E ceva important?

— Da, mamă.

— Poți să ai încredere în ajutoarele mele, nu-i așa, fetelor?

— Desigur! au ciripit asistentele.

— Nu, e ceva confidențial, a insistat Serafima. Și urgent. Se poate?

— Bine atunci. Lăsați-ne puțin singure, fetelor.

După ce s-a golit încăperea, Serafima i-a povestit Sofiei că a cunoscut un american, că se logodiseră și că intenționau să se căsătorească.

Sofia avea un aer consternat.

— Dar nu trebuie să te măriți cu el, fără îndoială, a spus ea.

— Ne iubim, mamă, a zis Serafima, și vom locui în America.

— Cum? Sofia părea rănită. Ne părăsești pe mine și pe tata? Nu poți face una ca asta.

Serafima a zâmbit.

— Tu m-ai îndemnat deseori să fac ce-mi spune inima, mamă, și chiar asta fac în prezent.

— Și te-ai logodit? Nu văd niciun inel. Are și diamant?

— L-am încercat înainte să plec și mi se potrivește de minune. Dar e foarte mare și i l-am dat înapoi. Îl voi purta în America.

— I l-ai dat înapoi? Eu n-am dat în viața mea vreo bijuterie înapoi. Vai, Serafimocika! De ce un american? Tatăl tău și cu mine n-o să te mai vedem niciodată.

Sofia a suspinat și a început să plângă. Dar Serafimei până și lacrimile ei i se păreau supradimensionate și extravagante.

Nitam-nisam, și-a tamponat ochii și îi curgea rimei pe obraji.

— Te felicit, draga mea. Dar… când ai de gând să pleci? Negreșit că-l vom cunoaște și noi mai întâi, nu-i așa?

— În curând, mamă.

— Dar îți dai seama că e un moment teribil de nepotrivit pentru mine, iubito?

— Nu pot să amân plecarea, mami.

Sofia și-a stins țigara și a luat mâinile Serafimei într-ale ei.

— Te rog, amână-ți plecarea în străinătate. De dragul meu.

— Nu pot. Mă așteaptă. Ar vrea să mă ia cu el în America pe loc. Iar eu vreau să fiu cu el, și când am fost la închisoare…

— Dar acum ești acasă. Poți să pleci oricând în străinătate cu el. Eu cunosc o actriță care s-a măritat cu un ziarist englez și s-au dus împreună la Londra acum câteva săptămâni. Ce contează dacă mai aștepți doar câteva săptămâni?

Serafima s-a încruntat.

— Dar de ce?

— Pentru că mă pregătesc pentru cel mai important rol din viața mea. Tata a scris special pentru mine rolul țarinei din *Ivan cel Groaznic, partea a doua*, și relația ta cu un străin, un american, ar putea strica totul. Cum ar apărea așa ceva în ochii… – nici măcar Sofia nu lua vreodată numele lui Stalin în deșert – … Comitetului Central?

Serafima și-a blestemat mama – egoismul și egocentrismul ei, mai precis –, dar o iubea și voia s-o știe fericită. În plus, tatăl era și el implicat. Oare chiar intenționa să-și înceapă căsnicia cu nefericirea mamei sale? Putea să-și clădească viitorul pe dezamăgirea celor dragi?

— Te rog, fă-o pentru mine, zicea Sofia. Viața mea nu e tocmai lapte și miere. Ai impresia că totul merge perfect între mine și tatăl tău? Fiecare zi e o Golgotă! Tu ai făcut atâta vâlvă cu activitățile „Clubului romanticilor” tăi, iar eu sunt mai

mereu singură. Tot ce-ți cer este să mai aștepți câteva săptămâni înainte să anunți public ce intenționezi să faci.

— Cât timp îți trebuie? a întrebat Serafima.

— Trei săptămâni și se va hotărî distribuția. Hai să zicem o lună?

Ce se putea schimba într-o lună? Dar Serafima a simțit cum o cuprindea o neliniște chinuitoare. Era adevărat că acest „Caz al copiilor” o stânjenise pe mama ei. De fapt, i-ar fi putut chiar ruina cariera, și nu se plânsese nici măcar o dată. Și-a alungat presimțirile, s-a întors și a îmbrățișat-o.

— Doar o lună, mamă, i-a spus. Doar o lună, după care eu și cu Frank plecăm în America.

51.

Trecuseră șase săptămâni de la condamnarea copiilor și, chiar dacă ei se întorseseră deja din Asia Centrală, Herkules Satinov era tot acolo, cu cariera și chiar cu viața atârnând pe marginea prăpastiei. Ciudat era că, deși subalternii săi și o parte a generalilor din Forțele Aeriene fuseseră arestați, deși Ghenrih Dorov îl atenționase că existau probleme la ministerul lui, nu sesizase primejdia. Timp îndelungat tot crescuse întruna, dar acesta era stilul de conducere al lui Stalin – bazat pe toane și presiune – și tocmai faptul că-și imaginase că ar fi în siguranță reprezenta pentru Stalin un motiv să-i aplice o lovitură.

Acum, Satinov stătea singur, neras – la mii de kilometri de Moscova, de Tamriko, de familia sa și de Kremlin – în bucătăria rudimentară a unei căsuțe de țară aflate la marginea Samarkandului, fumând o țigară cu tutun brut din partea locului, sorbind dintr-un pahar de coniac armenesc și gândindu-se la Daşka Dorova.

Un bărbat în uniformă cu petlițe albastre, cu ochi înguști de uzbek, s-a uitat din pragul ușii la el și s-a făcut din nou nevăzut; Satinov nu l-a băgat în seamă. Era luna septembrie și arșița din această casă cu pereții roșii, clădită pe pământ roșiatic, era insuportabilă, iar el stătea la bustul gol. Nu se simțea bine: avea junghiuri în piept, dar nu știa dacă era vorba de arsuri la stomac sau de angină.

Arsurile acestea, se gândea, reprezintă o boală chinuitoare pe care o duci cu încântare. Cum de-și pierduse controlul? Fusese gata să renunțe la tot pentru o femeie care-i întorsese viața pe dos și că i-o făcuse aproape un chin. Eliberarea copiilor aprinsese iar focul pasiunii dintre ei, în ciuda rațiunii lui și a presimțirilor ei sumbre tot mai puternice, iar această scurtă și ultimă rază luminase cu o strălucire aparte. Însă convorbirile telefonice grăbite și unica lor întâlnire erau mai rele decât nimic, pentru că stârneau în el asemenea accese de

sete de nestins încât n-avea idee cum să le astâmpere. Ultimul telefon al ei aproape că fusese o ușurare.

— S-a terminat odată pentru totdeauna, spusese ea. Fără întoarcere. Alături de tine, am trecut puntea către lumea pasiunii, dar îmi dau seama că nu sunt făcută pentru o astfel de viață și acum traversez înapoi. Nu putem risca să pierdem ceea ce este cu adevărat de preț; nu ne putem clădi fericirea pe nefericirea celor pe care-i iubim. E ușor să pornești astfel de lucruri, dar ca să le pui capăt e o artă, nu-i așa? Iar acum trebuie să te las, îngeraș. Trebuie să-ți spun adio.

Și pe urmă, în aceeași zi, mai târziu, și-a făcut apariția în tava lui cu hârtii un alt plic, pe care stătea scris la mașină „Tov. Satinov. Secret". L-a deschis și a dat de o pagină smulsă dintr-o ediție ieftină a lui *Oneghin* de Pușkin. Nu citise niciodată cartea.

— Ciubin!

— Da, tovarășe.

— Dă fuga și adu-mi un *Oneghin*.

Sărmanul Ciubin, năucit încă o dată de capriciile literare subite ale șefului său, făcuse ceea ce i se ordonase, și Satinov a început să citească *Oneghin* până când a dat de pagina pe care i-o trimisese ea. Și dintr-odată, iat-o. Aplecat deasupra biroului, a cercetat-o absorbit. A trecut vreme îndelungată de la duelul lui Oneghin. După mulți ani de peregrinări prin străinătate, Oneghin se întâlnește din nou cu Tatiana. Acum ea este o doamnă măritată și influentă din Sankt Petersburg – *o prințesă rece-n toate* –, iar Oneghin înțelege că e îndrăgostit nebunește de ea și-i scrie ca să i-o mărturisească. Tatiana are inima zdrobită – și aici se găsea pasajul subliniat cu creionul de Daşka:

Splendoarea asta mă apasă,
E-un searbăd trai sub vălul ei,
Seratele, mondena-mi casă,
Succesele… în ele ce-i?
…
Îmi sunteți drag (*la ce-aș minți-o*!)
Dar altuia sunt dată; *deci îi voi păstra credință-n veci*.

Aici se afla, în tăcerea din biroul său, cu portretul lui Stalin în mărime naturală și cu armata de telefoane, aici se afla răspunsul Daşkăi. Se înfuriase pe copiii lui care trăiau într-o lume romantică, iar acum, pe ascuns, el însuși, „Comisarul de fier" al lui Stalin, făcea același lucru. Cu toate că fiecare vers îl jupuia parcă de viu, a citit și a recitit pasajul, întrebându-se dacă mai putea face față fie și câteva clipe acestui *montagne russe* emoțional, care-l purtase de la nefericire la euforie și înapoi în numai câteva zile, un cerc al fericirii și disperării care durase aproape fără încetare pe parcursul lunilor petrecute împreună.

În prezent, năduşind de cald în casa cu pereţii roşii din Samarkand, retrăia în amintire cum se derulase relaţia lor. Şi-a spus că fusese norocos să facă dragoste cu o asemenea femeie. „Eşti aşa de fericit să iubeşti şi să fii iubit”, şi-a spus sieşi cu voce tare. Pe urmă, şi-a adus aminte cum odată, când o asigurase că nu e plinuţă deloc, ea îi răspunsese scurt: „O spui pentru că eşti îndrăgostit de mine”. Fiind atât de îndrăgostit, îşi pierduse puterea şi pierduse respectul ei.

Ca pe un film din mintea lui, a revăzut iar (pentru a mia oară) scena veselă din separeul de la restaurantul Aragvi. Sexul umple doar câteva ore din întreaga noastră existenţă, şi-a dat el seama, şi totuşi acele minute preţioase valorează mai mult decât luni şi ani de zile din vieţile noastre normale.

În timp ce arşiţa central-asiatică se ridica împrejurul său în valuri care îi distorsionau vederea, a clătinat din cap. Ce sumă de contradicţii mai era şi ea: calmă şi cu sânge-rece în sfera ei, dar capabilă totodată de această complet nesăbuită frivolitate jucăuşă, care îi doborâse pe amândoi. Uneori, el se distra – şi se tortura singur – imaginându-şi ce oră era la Moscova. „Oare ce face ea acum”, se întreba el. „Îl culca pe Senka? Se dezbrăca la sfârşitul zilei?” Ce tare îl ura pe Ghenrih din pricina apropierii intime de secretele banale ale vieţii ei cotidiene!

Îl ura pe Ghenrih deopotrivă pentru rolul jucat în exilul său prelungit de la Samarkand, cu toate că fusese doar curierul lui Stalin. Ghenrih ar fi făcut orice i-ar fi poruncit Stalin. Un val de furie setoasă de sânge l-a cuprins pe Satinov şi a visat să-l distrugă pe Ghenrih chiar el – dar asta ar răni-o pe Daşka şi familia ei. Nu, era mult mai bine ca el, Satinov, să îndure chinul de unul singur la Samarkand, în timp ce toţi cei pe care-i iubea – Daşka, Tamriko şi copiii lui – se aflau în siguranţă departe la Moscova. Poate că uşurarea cea mai mare o reprezenta faptul că Ghenrih Dorov n-avea nicio bănuială legată de relaţia cu soţia lui. Nimeni nu ştia şi, cu puţin noroc, nimeni nu va şti niciodată nimic. Iar, dacă „Organele” îl trimiteau pe lumea cealaltă cu un glonţ în cap, secretul avea să piară odată cu el.

Şi astfel, aici, în casa din Samarkand, se trezea în fiecare zi cu gust de cenuşă în gură şi sare urcându-i pe gâtlej. Căci noapte de noapte, el, mareşalul Herkules Satinov, vărsa lacrimi în pat.

52.

— Te rog să nu mă judeci prea aspru, Serafima, a spus generalul Abakumov, care stătea de vorbă cu mama ei în camera de zi a apartamentului lor.

S-a căznit să se ridice, cu scârţâit de cizme şi zăngănit de medalii, iar antebraţul i s-a ciocnit cu un clinchet de catarama centurii.

— Dar am preferat să vin eu însumi, în loc să trimit vreun subaltern.

— Ce se întâmplă? a întrebat Serafima.

Fruntea noduroasă şi sprâncenele întunecate ale lui Abakumov o înspăimântau şi a făcut un pas înapoi. Îi aducea aminte de perioada petrecută la Lubianka, perioadă care îi dădea şi acum coşmaruri.

S-a uitat la mama ei şi a înţeles că ceva nu era în regulă.

— Spune-mi, mamă.

Abakumov şi-a dres glasul.

— Cererea ta de a călători în străinătate cu logodnicul a fost respinsă, la fel ca şi cererea de căsătorie.

Serafima a rămas fără suflare, simţindu-se sfârşită dintr-odată, doar foarte vag conştientă de mâna mamei sale pe braţ.

— Dar toată lumea primeşte aprobare. Atâtea fete au plecat peste hotare…

— Îmi pare rău, a zis Abakumov. Asta voiam să-ţi spun. Nu e nimic personal şi n-are de-a face cu „Cazul copiilor”. Tocmai plecarea atâtor fete, care s-au măritat cu străini, a grăbit schimbarea regulilor.

— Ne puteţi ajuta cumva, tovarăşe general? a întrebat Sofia, pironindu-l cu privirea ei arzătoare.

— Mă tem că nu. M-am interesat deja pentru dumneavoastră. Decizia vine de la Comitetul Central. Fată dragă, ascultă la mine: drumul vieţii e plin de meandre şi unele seminţe cad pe loc pietros. Asta-i treaba.

•

Satinov se plimbă prin centrul Samarkandului, pe lângă uzbeci, kazahi şi tadjici primitivi care merg, stau pe vine, mestecă *hat*, sorb ceai pe terasele de lemn ale *ceai-hanalelor* şi privesc cum se învârteşte lumea, departe de Moscova, în robele şi scufiile lor brodate. Se aşază şi îşi bea şi el ceaiul într-o *ceai-hana*. Apoi, traversează ruinele Registanului, vechea piaţă, şi merge printre zidurile îngroşate de noroi către mormântul lui Tamerlan, urmat de „însoţitorii” lui, agenţi uzbeci în civili.

Tamerlan, cuceritorul cel şchiop şi nemilos care era un Stalin al timpului său, zace sub o cupolă azurie cu striaţii şi caneluri, ca turbanul unui uriaş. Satinov priveşte lespedea simplă de jad care acoperă mormântul împăratului şi înţelege că toate realizările lui, ba chiar şi măreţele fapte ale lui Stalin însuşi, vor fi uitate şi ele într-o bună zi.

Pare puţin probabil… dar dacă statul lui Lenin, construit peste milioane de morminte, va fi răsturnat la un moment dat? se gândeşte el. Poate vor merge până într-acolo încât vor schimba denumirile de străzi şi oraşe care îmi poartă acum numele. Dacă de fapt contează cu adevărat numai copiii mei, iubita mea soţie şi ea, pasiunea mea secretă? Dacă numai *dragostea* îmi va justifica de fapt existenţa?

Se înclină în fața catafalcului modest al lui Tamerlan. Satinov își dorește moartea, o moarte subită, neașteptată, și nu se teme de ea. Privirea i se tulbură în timp ce mulțumește cerului pentru această savuroasă tristețe care îl desăvârșește.

•

Sus, pe un munte cu vedere la Marea Neagră, un bătrân în costum alb de in își fuma pipa, cu ochii mijiți în lumina orbitoare a soarelui, irisurile galbene împestrițate cu negru ca modelul albinei, pomeții înalți și ușor arși de soare presărați de un arhipelag de pistrui și ciupiți de vărsat.

— Iar aici, le-a spus oaspeților, bătrâna dumneavoastră gazdă a plivit grădina de legume. Munca cinstită e minunată pentru suflet.

Grădinarul, un roșcovan vârstnic care semăna cu Stalin, săpa, iar Stalin l-a salutat din cap și i-a adresat câteva cuvinte în gruzină.

— Zice că roșiile nu-s rele deloc, a explicat Stalin. Nu vreți să luați la Moscova niște smochine și niște roșii?

Frank Belman, copilăros și zvelt în uniforma sa militară americană impecabilă, traducea prompt într-o rusă curgătoare. Atunci când râdea, cutele de pe fața lui Stalin te duceau cu gândul la rânjetul tigrului, dar lui Frank nu-i stătea gândul decât la Serafima. Când se întâlniseră după ce planurile de călătorie le fuseseră zădărnicite, el s-a temut că fata se va îmbolnăvi de deznădejde și de durere.

— Ei bine, vă mulțumesc pentru vizita pe care mi-ați făcut-o aici, le-a spus Stalin celor doi americani. Un om bătrân mai are nevoie și de puțină odihnă…

Vizita se terminase. Stalin a mers agale pe potecă cu pasul lui crăcănat, a urcat treptele spre verandă și a intrat pe sub stâlpii albi în vila răcoroasă, unde mirosea a flori de portocal și tutun. Frank a remarcat că fiecare colțișor al casei era ticsit cu cărți: a văzut romane de Edith Wharton, Hemingway și Fadeev[10], biografia lui Nadir Șah și a ducelui de Marlborough, teancuri de reviste literare și un volum deschis, pe care Stalin făcuse adnotări cu creion albastru.

Stalin i-a condus prin casă și au ieșit pe partea cealaltă, unde automobilul Buick al ambasadorului aștepta alături de limuzinele lui Stalin. Un general rotofei și cam afumat, pesemne șeful pazei, a salutat și i-a urmat pe scări în jos spre alee. Vila lui Stalin din Abhazia, de la malul mării, reprezenta totalitarismul întrupat în arhitectură, și-a zis Frank. Clădirea era o fortăreață inexpugnabilă, situată în vârful unei stânci abrupte, cu vedere la Marea Neagră, vizibilă exclusiv dinspre apă și accesibilă doar printr-un tunel îngust săpat în roca solidă a muntelui. Frank se concentra din greu ca să traducă fiecare nuanță a cuvintelor ambasadorului, dar era cu mintea în altă parte. La Serafima.

— Vă mulțumesc că ne-ați primit, generalisime, a spus Harriman. Trebuie să vă mărturisesc că noi, americanii, de la Casa Albă și până la oamenii simpli de pe

10 Alexandr Alexandrovici Fadeev, scriitor proletcultist sovietic. (N.t.).

stradă, continuăm să fim uluiți și recunoscători pentru eroismul și sacrificiile Armatei Roșii sub geniala dumneavoastră conducere.

— Vă rog să-i transmiteți președintelui Truman salutările mele, a răspuns Stalin. Și sper că v-au plăcut mâncarea și vinul georgian.

— *Didi madlobt*! a spus ambasadorul în gruzină.

Prieten cu tatăl lui Frank, Harriman era înalt și voinic, cu umeri lați de jucător de polo și sprâncene stufoase.

Stalin îl privea binevoitor pe Harriman. Conversația părea să decurgă îngrozitor de lent, în opinia lui Frank, care de-abia se abținea să nu intervină. Îl înspăimânta gândul că Harriman uitase de el sau, mai rău, hotărâse că nu era acum momentul potrivit pentru o solicitare.

— Generalisime, înainte de a vă lăsa în acest loc minunat și odihnei binemeritate, aș putea să vă cer o favoare personală?

Frank era așa de agitat încât abia a reușit să traducă, deși acestea erau cuvintele pe care dorise să le tălmăcească mai mult decât orice altceva din tot ce se rostise acolo.

— Cereți-mi orice. După toți acești ani, am devenit prieteni, a zis Stalin, care părea puțin emoționat. Ca aliați, am trăit împreună ceva experiențe.

— Mulțumesc. Interpretul meu, aici de față, căpitanul Belman, care a asigurat traducerea la câteva dintre întâlnirile noastre, s-a logodit cu o domnișoară rusoaică pe nume Serafima Romașkina.

— Felicitări! a zis Stalin.

Ochii i-au fugit scurt la Frank și înapoi. Niciun semn că ar fi știut cine era ea.

— Noi credem în iubirea dintre aliați.

— Este vorba de fiica actriței Sofia Zeitlin și a scenaristului Konstantin Romașkin.

— Ai gusturi bune, a zis Stalin.

O scurtă grimasă, apoi din nou impenetrabila mască orientală.

— Însă, pesemne din cauza unei omisiuni, a continuat Harriman, acestei fete i-a fost refuzată permisiunea de a părăsi Uniunea Sovietică.

Stalin s-a uitat pieziș la Frank, iar el s-a străduit să-și ia un aer modest și serios totodată.

Stalin a oftat.

— Țara noastră e plină de lingușitori, a spus el. Lenin o numea boala rusească. Ziarele dumneavoastră îmi spun dictator, dar, după cum vedeți, nu controlez eu totul. Biroul Politic are opiniile sale și câteodată trebuie să am grijă să nu-i supăr pe refractarii de-acolo.

I-a făcut un semn cu mâna generalului gras aflat în apropiere.

— Tovarășe Vlasik, notează numele.

Generalul scria deja într-o agendă micuță. Frank a simțit insondabila privire de gheață a lui Stalin:

— Nu-ți face griji, tinere, mă voi ocupa eu.

53.

Ora șase după-amiază. Suna telefonul. Așteptând în bucătărie, Satinov, cu o barbă cenușie țepoasă și pantaloni kaki pătați, fără cămașă, desculț, a răspuns.

— Ce mai faci, dragule? a întrebat Tamara.

— Bine.

Odată ce și-a înăbușit dezamăgirea de moment că nu era o altă voce, care să spună „eu sunt”, el a fost mulțumit s-o audă.

— Ce se mai aude cu proiectul?

— Muncesc din greu aici, a mințit el.

— E așa de mult de lucru cum te temeai?

— Mai mult chiar. Sunt ocupat din zori până… Abia am intrat pe ușă acum.

— Și recolta de zahăr va îndeplini planul?

— Eu așa sper, dacă reușim să aplanăm problemele.

— Iubitule, știi cumva când urmează să te întorci?

— Nu, dar sunt mereu cu gândul la voi. Ce mai fac copiii?

— Mariko e chiar aici. Vrei să vorbești cu ea?

— Da.

— Ești bine, Herkules? Ai o voce cam deprimată.

— Sunt doar obosit.

— Ți-o dau pe Mariko.

— Bună, tăticuțule!

Un glas la fel de minunat pentru el precum cântecul privighetorii. A făcut eforturi să se abțină din plâns.

— Mariko, draga mea, ce-ți mai fac căței la școală?

— Astăzi au lecție de muzică.

— Pupă-i și din partea mea.

Vocea îi tremura. Dragostea, l-a săgetat dintr-odată un gând, e suficientă numai dacă poate să existe în lumea în care trăiești.

— Mariko, te sărut din toată inima, a zis Satinov.

— Pa, tăticuțule! Ți-o dau iar pe mami.

— Te iubesc, Herkules, a spus Tamriko. Iar el a simțit cum ea îi trimitea o rază de căldură care părea prea fierbinte ca să emane din trupul ei firav. L-a atins cu precizie, așa cum intenționase, ca o săgeată care zboară spre țintă printr-o pădure deasă.

— Și eu te iubesc, Tamriko.

— Pe mâine atunci, a spus ea și a închis.

Pe Satinov l-a izbit gândul că s-ar putea să nu le mai vadă niciodată pe Tamriko şi pe Mariko. Şi că fusese atât de dominat de obsesia periculoasă pentru Daşka încât aproape nu-i mai păsase de adevărata lui viaţă. Doar acum, când Tamriko i-o dăduse pe Mariko la telefon, îşi amintise procesele-verbale de la interogatoriul mareşalului Şako. În calitate de membru al Biroului Politic, primise şi el un exemplar. Apăreau acolo următoarele:

ANCHETATOR: Cine se face răspunzător de sabotajul criminal al acestor avioane?

ARESTAT ŞAKO: Un singur om e vinovat, Satinov.

De câtă tortură fusese nevoie ca să-i smulgă o astfel de afirmaţie bravului său prieten? Însă el, Satinov, citise cuvintele ca un orb şi îşi văzuse de viaţa lui tot aşa cum un somnambul circulă pe scările şi pe coridoarele familiare ale vieţii sale fără să le vadă.

În dimineaţa următoare, Ciubin intrase în birou.

— Tovarăşul Molotov vă întreabă cu respect dacă ar putea să discute ceva cu dumneavoastră şi cu tovarăşul Dorov în biroul său.

Satinov a parcurs culoarele lungi şi a intrat în anticamera unde i-a găsit pe Molotov şi pe Dorov aşteptându-l cu nişte mutre ciudate. Înainte să deschidă gura şi să spună ceva, colonelul Osipov, comandantul gărzii lui Molotov, se interpusese între el şi ei.

— Să trăiţi, tovarăşe Satinov.

— Te salut, colonele.

— Acesta e pentru dumneavoastră.

I-a înmânat un plic.

Strict Secret

Către: *Tov. Satinov H.A.*
De la: *Tov. Stalin I.V., Molotov V.M., Jdanov A.A., Beria L.P.*
Biroul Politic stabileşte că:

1. Tovarăşul Satinov a comis grave greşeli în producţia de avioane;

2. Organele de securitate vor cerceta actele de sabotaj şi distrugere din sectoarele tovarăşului Satinov;

3. Tovarăşul Ghenrih Dorov este însărcinat să ancheteze conduita tovarăşului Satinov;

4. Tovarăşul Satinov este suspendat din funcţia de secretar al Partidului Comunist şi de prim viceprim-ministru;

5. Tovarășul Satinov va fi trimis numaidecât să se ocupe de recoltele de zahăr din Turkestan.

Semnat: Stalin, Molotov, Jdanov, Beria

S-a uitat după Molotov și Dorov, dar aceștia dispăruseră.

— Când urmează să plec? îl întrebase Satinov pe Osipov.

— Ați citit-o? întrebase Osipov, privindu-l bănuitor.

— Desigur. Trebuie să plec acum?

— Nu. Mai întâi, v-au pregătit „Organele” o întâlnire. Urmați-mă.

Și astfel a fost condus în sala de ședințe a tovarășului Molotov. La masă, între doi agenți de securitate în civil, ședea un om distrus, atât de slab încât de-abia umplea costumul ponosit, cu gulerul cămășii foarte larg în jurul gâtului încovoiat, cu chipul plin de răni și de bășici, iar mustățile atât de bogate odinioară erau acum complet pricăjite. Osipov l-a pus pe Satinov să ia loc în fața acestui om și el a înțeles că era vorba de o așa-zisă „confruntare”, menită să-i smulgă lui o mărturisire.

— Îl recunoașteți pe omul acesta, tovarășe Satinov?

— Da.

— Cine este?

— Colonelul Loșa Babanava.

— Sunteți de acord, tovarășe Satinov, că Babanava știe *absolut totul* despre dumneavoastră?

— Nu, nu chiar totul, spusese Satinov.

Babanava nu știa despre Dașka. Sau poate că da?

— Dar așa este, știe multe lucruri.

— Babanava a opus ceva rezistență. E un bărbat puternic. Dar acum trebuie să ne spui ce știi, Loșa.

— Le-am spus tot. Tot. Îmi pare rău, șefule.

Loșa a ridicat ochii, iar Satinov i-a privit scrutător. Chiar trădase oare Loșa prietenia lor? Nu l-ar fi învinovățit dacă ar fi făcut-o, dar trebuia să aibă în vedere ce știa fosta sa gardă de corp. Era posibil să-i cunoască Loșa unicul secret: Dașka?

— Vedeți? a întrebat colonelul Osipov. Evitați, așadar, alte complicații, tovarășe Satinov, și confirmați-ne ceea ce a declarat deja Loșa. Loșa?

O pauză. Unul dintre agenți l-a bătut pe mână pe Loșa, arătându-i o foaie de hârtie bătută la mașină aflată în fața lui. Acesta a părut să se trezească din somn.

— V-am auzit spunând adesea că avioanele noastre erau coșciuge zburătoare pentru piloți și că era vina lui Stalin.

— Nu e adevărat. N-am spus așa ceva. Nici măcar o dată.

Loșa a părut să ațipească și a fost bătut pe mână din nou. De această dată, întâmpina dificultăți încercând să-și găsească afirmațiile pe hârtie și colonelul Osipov i-a șoptit la ureche. El a dat din cap.

— Ați fost recrutat ca spion de către americani și sioniști.

— Niciodată, a ripostat Satinov. Am fost un leninist devotat încă de la vârsta de șaisprezece ani.

— Și încă ceva, Loșa, a zis colonelul Osipov.

— Da, a spus Loșa, ați vândut…

Satinov și-a ținut respirația.

— … pe front, atunci când erați la cartierul general al lui Rokosovski și la Berlin, ați vândut în mod fraudulos produse medicale de la Ministerul Sănătății pentru profit personal.

Satinov încerca să pătrundă în sufletul lui Loșa, brusc conștient că ei mai aveau puțin și îi demontau toată viața. Doar un pas până la Dașka. Prusia. Berlinul.

— Știu tot, a spus Loșa, cu lacrimi curgându-i pe față. Aveați impresia că nu-mi sunt cunoscute acțiunile dumneavoastră imorale. Dar le-am spus – zboing – absolut tot!

•

Pe urmă, Satinov fusese dus direct la gară și urcat într-un compartiment rezervat, cu doi cekiști de pază. Acum, două săptămâni mai târziu, încă nu căzuse în prăpastie, dar se clătina pe marginea unui abis în care avea să-i atragă inevitabil după el pe Tamriko și pe copii și probabil pe Dașka și ai ei de asemenea. Copiii lui Troțki fuseseră cu toții lichidați, iar frumoasa fiică a lui Tuhacevski trimisă dincolo de cercul polar. Deocamdată, el se afla într-un limb, nici viu, nici mort, nici în rai, nici în iad. Și continua să fie fermecat de Dașka până la uitare de sine.

Conștientizarea propriei căderi, a rolului jucat de Ghenrih și a trădărilor lui Loșa era permanent întreruptă de amintirea din nou derulată a ultimei sale întâlniri cu Dașka din separeul de la Aragvi, o amintire atât de vie încât îi simțea, îi mirosea și îi gusta plăcerea într-o furtună de imagini și de senzații. Chiar și acum revedea sclipirea dinților ei albi atunci când terminaseră deodată, gâfâind și râzând, săruturile lor cu gust de vin alb, gura ei splendidă și strâmbată într-un surâs, atlazul coapselor ei goale de culoarea chihlimbarului și felul în care stătea ea pe el, deasupra lui, cu zadarnica speranță că vreun chelner care ar fi dat buzna în alcov n-ar fi ghicit în ruptul capului că el era adânc intrat în ea, modest acoperit de rochia ei albă plisată.

— Știi bine că nu putem continua așa, spusese ea după aceea, aparent la fel de uimită de comportamentul lor pe cât era și el, cu pupilele dilatate de exaltare. Dar nu mă privi așa de solemn. Mai sărută-mă o dată.

Acum, când aceste amintiri se făceau bucăţele şi îşi luau zborul, şi-a dat seama că dacă nu se smulgea din acest marasm, era pe cale să se aleagă cu un glonţ în ceafă, mai devreme, nu mai târziu.

54.

— Iar aici ai ceva de la mine, ca să-ţi urez o căsnicie lungă şi fericită, a spus Senka, întinzându-i o carte intitulată *Filosofia occidentală după 1900.*

— Senka, dragule, a exclamat Serafima. O voi preţui de-a pururi.

Ea stătea pe peronul gării Bielorusia într-o rochie înflorată de vară, cu o valijoară de piele crem, în vreme ce trenul pufăia jeturi uşoare şi albe de abur. Peste tot de-a lungul peronului murdar de funingine, oamenii îşi luau rămas-bun într-o miriadă de permutări. Oricine ar fi văzut-o pe Serafima şi pe cei care o însoţeau ar fi presupus că era vorba de membri ai familiei şi de colegi veniţi s-o petreacă la plecarea în vacanţă, însă ea se temea că nu-i va mai vedea vreodată nici pe ei şi nici Rusia. Şi, oricât era de îndrăgostită de Frank (care o aştepta la noul său post din Paris) şi abia aşteptând să înceapă o nouă viaţă în Occident, îşi dădea seama că vechiul clişeu se adevereşte: sufletul ei era rusesc, iar asta însemna că o cuprindea deja dorul de Moscova, de cristalele diamantine de gheaţă de la geamuri, de versurile incrustate pe soclul poetului din Piaţa Puşkin, de mestecenii argintii din păduri, de iureşul ascuns al apei sub zăpadă la sosirea dezgheţului, de ocrul şi de bleu-verzuiul vechilor palate – şi toate acestea încă înainte să-şi fi privit prietenii în ochi. Copiii din familiile Dorov şi Satinov veniseră cu toţii s-o conducă. Îi legau nu doar anii de şcoală, ci şi „Cazul copiilor”, şi deocamdată abia începuse să-şi ia rămas-bun de la Senka. Era aşa de emoţionată încât cu greu îşi găsea cuvintele.

— Iartă-mă, dar îţi cam curge rimelul, a zis Senka, podidit de lacrimi şi el, iar ea l-a îmbrăţişat, micuţ cum era în costumul lui de profesoraş, şi l-a strâns tare.

— Ştiu, „Profesorașul” meu drag, a spus ea. Arăt groaznic?

— Mă tem că arăţi înfiorător, dar mie nu-mi pasă. Îmi va fi mereu dor de tine şi o să mă gândesc la tine cât voi trăi, fiindcă tu ai fost dintotdeauna adulta mea favorită, Serafimocika. Şi voi veni să te văd, a spus el. Te rog să-mi faci o rezervare, ca de obicei, pentru apartamentul prezidenţial-imperial de la Hotelul Waldorf-Astoria!

— Promiţi că vii? l-a întrebat ea.

— Ei, haide, Senka, ai supărat-o, a zis Minka, dându-şi frăţiorul la o parte. Serafimocika, să ai baftă, draga mea prietenă. Să ne scrii curând şi va trebui să venim cu toţii să te vizităm.

A cuprins-o pe Serafima cu braţele şi a ţinut-o strâns.

— Și când te gândești că totul a început în ziua aceea la Balșoi și că ai reușit să ții secretul atâta vreme.

— Băieții mari spuneau mereu că ești o enigmă, a râs Senka. Și câtă dreptate aveau! Cred că e cea mai grozavă poveste de dragoste de care am auzit vreodată, mai grozavă decât poveștile trubadurilor medievali.

— Oprește-te, Senka, altfel mă faci iar să plâng, a spus Serafima.

Tatăl ei a coborât din vagon, după ce îi aranjase cufărul.

— Doamne, dar greu mai era, a spus Romașkin, ștergându-se pe frunte.

— Conține toate cărțile ei, a zis Sofia Zeitlin. Purta un taior violet, cu guler alb de vizon, și o pălărie cu boruri largi acoperită cu voal alb de dantelă.

— Succes, draga mea.

— Deja mi-e dor de tine, a spus tatăl ei. Să ne trimiți o telegramă imediat ce ajungi la Paris. Și întoarce-te să ne vezi cât de curând sau te vom vizita noi excesiv de des!

S-a șters la ochi, iar Sofia l-a îmbrățișat așa cum n-o mai făcuse de ani de zile.

— Trebuie să te cam sui. Peste cinci minute pleacă, a adăugat el.

George i-a dat mâna Serafimei și a ajutat-o să se urce în vagonul unde îi fusese rezervat locul cel mai bun. Un hamal în uniformă a întrebat-o dacă mai are bagaje de pus deasupra scaunului.

Senka a sărit în vagon și a luat-o de mână pe Serafima.

— Cât voi trăi, a zis el, îmi voi dori să fi fost eu în locul acelui american. Chiar sunt prea mic pentru tine?

— Vai, Senka, a spus Serafima, râzând printre lacrimi, hai, coboară fuguța!

Trenul a scos un geamăt, ușile s-au trântit, iar vagoanele au scârțâit și s-au pus în mișcare de parcă s-ar fi trezit din somn. Senka și George au sărit jos din tren. Un fluier a dat semnalul. Serafima a auzit cum o striga cineva, s-a uitat printre Dorovi și Satinovi și l-a văzut pe Andrei Kurbski alergând pe peron. S-a aplecat pe geam în afară să-și ia rămas-bun chiar în vreme ce trenul s-a urnit din loc.

O trombă de fum a șuierat de parcă trenul tușea. Și apoi n-a mai fost timp pentru niciun bun rămas, fiindcă trenul s-a îndepărtat, lăsându-i în urmă pe George, pe Dorovi și pe Andrei Kurbski, care făceau cu mâna și i-au trimis sărutări până ce tânăra i-a pierdut din vedere.

•

Dragă tovarășe Stalin, venerabil părinte,

Am comis erori cumplite în activitatea mea de supervizare a industriei aeronautice. Îmi pare nespus de rău că greșelile și aroganța mea au condus la pierderea avioanelor și a vieților bravilor noștri piloți. Îmi cer iertare. Ca bolșevic, mă pun cu smerenie la picioarele partidului și ale Marelui Conducător, a cărui încredere am dezamăgit-o și de a cărui înțelepciune am atâta nevoie

spre a reuși în calitate de soldat disciplinat al partidului. În genunchi înaintea dumneavoastră, mult stimate Iosif Vissarionovici, îmi recunosc păcatele. Vă rog să mă pedepsiți așa cum veți considera de cuviință. Sunt gata să duc la îndeplinire orice sarcină, oricât de importantă sau de neînsemnată, și să vă sprijin nemijlocit să conduceți țara și mișcarea comunistă spre noi izbânzi, cu geniul dumneavoastră orbitor și autoritatea vizionară.

Vă privesc ca pe un părinte mult iubit de la care am numai de învățat. Lipsit de această îndrumare paternă, sunt și eu, asemenea tuturor colaboratorilor dumneavoastră, pierdut și în mare nevoie de călăuzire.

Herkules Satinov

Trecuse de mult de miezul nopții la Samarkand, iar gândacii din coliba cu pereți roșii a lui Satinov mărșăluiau cu tot atât aplomb pe podea precum tancurile la defilările din Piața Roșie.

Satinov și-a lăsat stiloul pe masă și a chemat paznicii. Scrisoarea urma să fie expediată fără întârziere lui Stalin, oriunde s-ar fi aflat.

Trăgea doar speranță că nu era prea târziu.

55.

În timp ce trenul străbătea pajiștile de smarald și fostele câmpuri de bătălie devastate din Bielorusia, Serafima stătea în compartimentul ei luxos și privea mestecenii argintii ce se înălțau zvelți ca la paradă, satele ruinate, tancurile înnegrite și scheletele de camioane înșirate unele după altele. Uneori, femei înfometate, cu priviri sălbatice, alergau pe lângă tren, cerșind cu degete gălbejite o fărâmă de hrană.

Serafima s-a lăsat pe spate în fotoliu, imaginându-și-l pe Frank cum o așteaptă pe peronul Gării de Est din Paris, cu acel salut șmecheresc cu două degete care o dădea gata întotdeauna. O va aștepta oare cu flori? Ce își spun două persoane care sunt gata să înceapă o nouă viață împreună? Nimic din toate acestea nu conta, fiindcă se iubeau.

Ea nu putea să-și închipuie cum va fi la New York. Știa că, după câteva luni petrecute la Conferința Miniștrilor de Externe de la Paris, Frank avea s-o ducă la casa lui din Manhattan. A închis ochii și a încercat să rememoreze imagini din filmele americane, dar s-a oprit. Singurul lucru care conta era să-l revadă pe iubitul ei Frank, să-l sărute, să-l îmbrățișeze, să fie soția lui. S-a gândit la clipa în

care se întâlniseră la Balșoi, la prima oară când făcuseră dragoste și cum îi mângâiase pielea de șarpe de pe trup și o făcuse să se simtă ca și când era cel mai minunat talisman al iubirii pe care l-a cunoscut lumea vreodată. Și-a amintit împușcăturile de pe pod, despre care avusese impresia că marcaseră sfârșitul poveștii ei de iubire; cum o arestase Abakumov; celula de la Lubianka; cum insistase mama ei să-și amâne plecarea, astfel încât să primească rolul acela, și frământările ei după ce fusese de acord; groaznicul moment când i se refuzase viza; felul miraculos în care îl privise Stalin pe Frank și făcuse să fie posibil totul.

— Încă cincisprezece minute până la Minsk, a spus stewardul. Ați dori ceai? Limonadă? Suc? Vin? Șampanie?

— Da. Ceai, vă rog.

Trenul își reducea deja viteza la intrarea în Minsk când el a adus ceaiul într-un ceainic de porțelan și i l-a servit cu un șervet pe braț. I-a întins ceașca pe o farfurioară, ca și când s-ar fi aflat, și-a zis Serafima, în salonul de primire al unui duce englez.

A aruncat o privire pe geam. Se vedeau cartierele mărginașe avariate ale Minskului în timp ce ea își bea ceaiul și observa o casă care, deși nu mai avea niciun zid, continua să păstreze toate paturile și mesele, jucăriile și cărțile familiei sale dispărute. Pe unde o fi acum acea familie? Acesta a fost ultimul ei gând, înainte ca lumea să înceapă a se învârti în cercuri tot mai iuți și mai amețitoare, răpindu-i toată vlaga. A auzit foarte vag cum se făcea țăndări ceașca în timp ce capul îi cădea înainte și uitarea se lăsa domol peste ea ca o glugă neagră de velur.

•

Satinov dormea atunci când a început să sune telefonul. Trecuse de mult de miezul nopții, dar a ridicat receptorul.

— Tovarășul Satinov?

— Da?

— Tovarășul Stalin dorește să vă vorbească.

Vibrațiile pe linie zbârnâiau și șerpuiau de-a lungul cablurilor care traversau stepe și deșerturi.

— *Bicio*! Băiete! Ești ocupat tare?

Era el.

— Tovarășe Stalin, salutări bolșevice.

— Dacă nu te întrerup din munca de recoltare a zahărului, ai timp să stăm de vorbă?

— Da, tovarășe Stalin.

— Herkules, ai fost reales secretar al Partidului și prim viceprim-ministru.

Un suflu de ușurare.

— Vă mulțumesc, tovarășe Stalin.

— Partidul este întotdeauna corect, Herkules. Tovarășul Stalin nu e părtinitor niciodată. Vino și fă-i o vizită unui bătrân care se pricepe să cultive cele mai bune roșii din Georgia și o să cântăm împreună „Suliko” noaptea pe verandă. Îți mai amintești?

— Da, sigur că da.

— Fără resentimente, da?

— Absolut.

— Prea mulți informatori în țara asta. Prea mulți lingăi! Dar totul se cere verificat.

— Vigilența este îndatorirea noastră de căpetenie.

Satinov a înțeles că Loșa, deși fusese torturat, nu-l trădase. Însă *știa* despre relația cu Dașka, de aceea pomenise Prusia și Berlinul: ca să-i transmită lui Satinov că știa și că mai degrabă și-ar da viața decât să-l trădeze. Satinov a simțit dintr-odată un nod în gât. Nu avusese niciodată un prieten mai bun decât Loșa. Dar știa că Loșa n-are să scape cu viață.

— Să trecem la lucruri serioase, a spus Stalin. Molotov a dat dovadă de nesupunere și aroganță. Du-te la Moscova. Trage-i un perdaf zdravăn. Și încă ceva. Poți să preiei Sănătatea?

— Dacă doriți, tovarășe Stalin.

— Ne trebuie un ministru nou. Cu doctorița aia n-a mers treaba – e la control acum. Și soțul ăla al ei, ce cârpaci! Am trimis un avion după tine.

Telefonul a amuțit și Satinov a rămas jumătate așezat, jumătate ghemuit pe marginea patului, privind în gol pe întuneric, asimilând veștile. „Doctorița aia… la control.” Magia iscată de bunăvoința lui Stalin se risipea în fața temerilor pentru Dașka. Ce făcuse el?

Scrâșnet de frâne și uși trântite; străduța s-a luminat și niște bărbați în uniformă au aprins și luminile din casă. Colonelul Osipov, care îi adusese la cunoștință mazilirea în urmă cu câteva săptămâni, a intrat în cameră.

— Haideți, tovarășe Satinov, a spus, scuturându-l așa cum faci când vrei să trezești un copil. Zorii vin mai devreme pentru cei norocoși.

•

Prima zi a trimestrului de toamnă la Școala nr. 801.

Mulți copii terminaseră și directoarea Kapitolina Medvedeva era mândră că majoritatea intraseră la Universitatea din Moscova, iar câțiva dintre ei fuseseră admiși la prestigiosul Institut de Limbi Străine. Cum stătea la Porțile de Aur în acea dimineață de septembrie, așteptând sosirea părinților și copiilor, a observat cu coada ochiului că Innokenti Rimm se așezase, așa cum îi propusese ea, în spate, pentru ca accesul copiilor în școală să se facă mai repede și să se evite o coadă lungă.

— Totul e pregătit după cum ați cerut, tovarășă directoare, a zis Rimm.

— Foarte bine, tovarășe Rimm.

Acum putea să fie mulțumită că-și recăpătase slujba pe care o iubea, știind că un singur detaliu o salvase de la soarta cumplită care se abătuse asupra colegului său Golden.

După ce ascultase acuzațiile grave care i se aduceau la tribunalul Sectorului Educație al Comitetului Central, ea întrebase:

— Onorați inspectori, tovarăși, îmi dați voie, vă rog, să iau cuvântul? Este vorba de un mesaj din partea celor mai înalte autorități, pe care cred că-l veți socoti relevant în cazul de față.

Și le înmânase bucățica de hârtie pe care stătea scris neciteț cu creion roșu:

Către profesoara Medvedeva. Svetlana cunoaște istorie, nu glumă. Partidul prețuiește profesorii buni. I. St.

•

Da, Svetlanei Stalina îi plăcuse istoria și, într-o dimineață înzăpezită din 1938, fetița cu pistrui și cu părul roșcat venise la școală cu un bilețel pe care i-l predase profesoarei sale favorite.

Kapitolina nu pomenise nimic despre bilețel și nu-l arătase nimănui. Iar această bucățică sacră de hârtie o salvase.

Soseau limuzinele. Și iată-l pe tovarășul Satinov cu fiica sa Mariko. Arăta mai bronzat și mai zvelt ca înainte, iar liniile feței îi erau mai pronunțate.

— Bună dimineața, tovarășe Satinov, a spus Kapitolina Medvedeva. Bine ați venit pentru un nou trimestru la Școala nr. 801.

PARTEA A CINCEA

Serafima

Şi-n ea reînvie,
Cu vis şi inima-n tumult,
Fecioara simplă de demult.

ALEKSANDR PUŞKIN,
Evgheni Oneghin

56.

Decembrie 1953

Apropie-te, altfel nu vezi. Dar nu veni prea aproape, fiindcă atunci te vor vedea.

Gara Iaroslavski slab luminată: o sală îngheţată, cu lumini care pâlpâie în bezna unei ierni moscovite străbătute în viteză de siluete cu glugă şi de jumătăţi de chipuri mascate cu pălării, fulare şi paltoane ale celor care aşteaptă. Unii dintre ei au aşteptat de foarte multă vreme momentul acesta.

Soseşte trenul: două minuscule puncte luminoase care cresc în timp ce şarpele se răsuceşte şi se încolăceşte intrând în gară.

Valul mulţimii se duce înainte. Unii se postează pe marginea peronului, asumându-şi rolul de a întâmpina oficial. Alţii – care ştiu la ce să se aştepte sau care se aşteaptă să fie dezamăgiţi, ori aceia care nu vor să fie recunoscuţi – se ţin deoparte. Nimeni nu cutează să ridice vocea deasupra unui şuşotit, astfel încât gara, cu acoperişul ei înalt şi baroc, pare o catedrală plină de fantome. Doar aburii geroşi ai răsuflărilor şi fumul de ţigară gri-albăstrui atestă că se vorbeşte totuşi. Îi uneşte pe toţi o emoţie comprimată; sunt veseli şi totuşi se tem, astfel încât percepi bătăile de inimă înăbuşite şi respiraţia accelerată pe sub şaluri şi haine de blană.

Celor care s-au ţinut deoparte le este greu acum să mai distingă ceva printre fuioarele de fum. Trebuie să se căznească să-şi facă loc mai în faţă, ca să nu-şi

piardă prietenii și familia care se întorc din lagărele de tristă faimă de la Peciora și Norilsk, din acel îndepărtat cerc polar al lui Hades.

Iată-i! Oamenii coboară din tren, purtându-și genţile, boccelele și geamantanele ponosite de piele. Traşi la faţă și gălbejiți, dar la fel de nerăbdători și de speriați ca aceia veniți să-i întâmpine. Unii se îmbrățișează; alţii varsă lacrimi; alţii îi caută pe cei dragi care n-au supravieţuit lungii aşteptări și nu sunt prezenți.

Uite, acolo! Un chip familiar. Ea să fie? Nu, ar fi putut fi, însă… Ori acolo?

Două femei se dau jos din tren, sprijinindu-se reciproc: una e mai în vârstă, cealaltă mai tânără. Au îmbătrânit amândouă, dar s-au conservat aşa cum se conservă și pergamentul în lumea infernală a gulagului. Ea este? Da, fără nicio îndoială, sunt ochii ei întunecați și gura arcuită, chiar dacă buzele par mult mai subțiri. Poartă un trenci de gabardină foarte peticit și o căciulă din blană de iepure complet roasă și îşi ajută prietena, mult mai înaltă și încă și mai neîngrijită, cu valijoara ei crem prinsă cu sforicele subțiri. Iar când se întorc să cerceteze peronul și să vadă cine le-ar putea întâmpina… da, ele sunt. Daşka Dorova și Serafima Romaşkina revenite la viaţă într-o lume unde s-au schimbat atât de multe lucruri; unde Stalin e mort și Beria a fost executat; unde se închid o parte din lagăre și mulți deținuți sunt eliberați.

Cu paşi lenți, pornesc pe peron, iar feţele lor se luminează sub felinare și apoi se întunecă iar, dispărând uneori în abur și ivindu-se din nou, cu şomoioage de ceaţă care se încolăcesc în jurul lor ca niște pelerine, se nasc și renasc iar și iar. Acum păşesc mai grăbit, cu feţele ridicate, cu buzele puţin întredeschise, Daşka și Serafima, ţinându-se de mână pentru a se îmbărbăta.

El vine mai aproape să vadă cine le întâmpină; le priveşte cum se apropie de semicercul familiilor care aşteaptă, cu oameni înghesuiți unii în alţii, le observă cum încetinesc cu speranţă și teamă. Obrazul ei este dureros de scofâlcit și ridat, flacăra aproape i s-a stins, ea, care era aşa de atrăgătoare și elegantă odinioară. Părul i-a albit pesemne, se gândeşte el și simte un junghi dureros amintindu-și ce bogat, ce des și ce negru era.

Ea o strânge în braţe pe Serafima – ce apropiate par să fie –, apoi Serafima o apucă într-o direcţie și Daşka, în alta.

El o urmăreşte pe Daşka. A lăsat să-i cadă valiza și a desfăcut braţele, chipul îi întinereşte cu ani și ani, zâmbeşte, e ca și când zorii s-au ivit mai devreme, iar razele rozalii ale soarelui răsărind luminează și încălzesc bezna sumbră din această gară înghețată. Fără să se gândească, mușchii picioarelor lui se încordează gata de sprint să ajungă primul, ca ea să știe că este încă iubită și că a fost mereu în tot acest timp. Va fi știut ea acest lucru? S-o fi gândit la el? Dintr-odată, tot ce-și doreşte este să-i sărute faţa, ochii, buzele, să-i spună atâtea lucruri, să stea liniștiți de vorbă ca și când n-ar mai fi nimeni de faţă, să asculte

poveștile ei despre lagăr, să afle dacă academicianul Almaz mai trăiește, să-i spună că a iubit-o mereu.

Niciun pas în plus, își zice el. Trage-ți pe ochi pălăria. Retrage-te în umbră. Fiindcă acum poate să vadă cine i-a ieșit ei în întâmpinare: în lumină, a apărut Ghenrih Dorov, numai că este un nou și abia recognoscibil Ghenrih Dorov. Pare că s-a mai împlinit la față, e rumen în obraji, chiar și părul lui alb pare mai des. A divorțat de Daşka în 1945, când ea a fost arestată. În ierarhia lumii lor strict controlate, era singurul lucru posibil. Alternativa ar fi fost pesemne moartea.

Ghenrih, căruia i se interzisese să calce în Moscova, venise s-o aștepte. Putea fi arestat doar pentru că se afla acolo și, totuși, pentru prima oară în viață, încălcase o regulă de partid ca s-o facă să se simtă iubită după ce trecuse prin toate acestea. Lui îi dau lacrimile privind. E recunoscător că ea este așteptată și prețuită așa cum merită. Acesta e motivul pentru care se află aici, nu? Însă de fapt e dezamăgit și plin de amărăciune; se simte într-un fel dat la o parte.

Ghenrih o ține în brațe pe Daşka și el poate să vadă că ei discută. Acum, ea are să afle cum, în ziua în care a murit Stalin, conducătorii l-au mazilit pe Dorov pentru „excesele” lui și l-au exilat departe de capitală. Puterea îl otrăvise, dar prăbușirea părea să-l fi reîntinerit.

Ce zice ea?

— Unde e Senka?

Iar Ghenrih îi răspunde:

— Senka te așteaptă, laolaltă cu ceilalți. Acum e matur deja. Abia așteaptă să te vadă. N-a trecut nici o singură zi în care să nu fi vorbit despre tine…

Mulțimea se împinge în față. Trage-ți pălăria în jos. Topește-te în umbră ca și când n-ai fost niciodată acolo. Ieși pe străzi și adună-te, scoate-ți din cap această închipuire cu stafii, renegă acest act de slăbiciune donquijotesc, revino la Tamriko și la căminul vostru plăcut și așezat.

57.

Daşka fusese cea care îi salvase viața. Cu opt ani înainte, când se suise în trenul care urma s-o ducă spre Paris și spre noua ei viață, viitorul ei alături de Frank părea un vis împlinit.

Și apoi se trezise înapoi la Lubianka după ce trecuse efectul pastilelor. Călătoria ei cu trenul, plecarea, permisiunea de a părăsi țara, toate fuseseră doar promisiuni făcute americanilor. Îmbolnăvirea ei subită însemna acum că nu mai putea călători până ce nu se întrema puțin. Ulterior, și-a dat seama că tragedia ei personală a fost doar un simptom al relației pe cale de a se deteriora dintre Stalin

şi americani şi că n-avea să se mai ivească niciodată vreun prilej de a cere o astfel de favoare, nici bunăvoinţa de a o acorda.

Zece ani în temeiul Articolului 58 pentru spionaj în slujba unei puteri străine (cu alte cuvinte, întovărăşire cu un american, totuşi, nu conspiraţie în vederea răsturnării orânduirii de stat, pentru care ar fi primit o condamnare la moarte sau douăzeci şi cinci de ani): abia atunci a început să priceapă despre ce fusese vorba de fapt la interogatoriul ei. Colonelul Komarov i-a explicat că nu mai era suspectată de a fi pus la cale conspiraţia „romanticilor fatali", deoarece profesorul ei, Benia Golden, dictase acest mârşav complot sionisto-troţkisto-american prostănacului de Nikolaşa Blagov, fiindcă era îndrăgostit de ea.

— Dar nu e adevărat aşa ceva, protestase Serafima.

— Mai poftești încă zece ani pentru minciună? a întrebat-o Komarov. Nu trebuie decât să confirmi declaraţia lui şi cu asta se închide „Cazul copiilor".

— Ce se va întâmpla cu el?

Komarov a făcut un semn de-a curmezişul beregatei şi Serafima a înţeles că Benia Golden se sacrificase nu doar de dragul ei, ci şi ca să-i elibereze pe toţi copiii cărora le predase la Şcoala nr. 801.

•

Printr-un miracol, a supravieţuit călătoriei cu trenul până la Peciora spre deosebire de cei care au murit şi ale căror trupuri le-a văzut azvârlite din garniturile în mişcare, spre deosebire de sclavii pe care avea să-i vadă curând spetindu-se la doborât copaci şi construit de cale ferată pe orice vreme, pierind în zăpadă, lăsaţi să zacă ţepeni în mormintele lor de omăt până ce ieşeau la iveală, perfect conservaţi, primăvara.

Când a sosit la Peciora a fost repartizată în brigăzile de tăietori de lemne, dar în câteva zile, nopţile nedormite în baracă, raţiile la limita inaniţiei şi efortul fizic istovitor i-au provocat o febră atât de severă, încât a ajuns în pragul morţii. Zăcea în dormitorul comun şi lua serios în considerare propunerile caraliilor libidinoşi şi ale şefilor de bandă, să le devină ibovnică. Cum să supravieţuiască altminteri? Dar adevărul era că nici nu-şi dorea: trăgea nădejde că va pieri de inimă rea, dacă nu de foame sau friguri. Pentru ce să trăiască? Moartea urma să fie darul ei de nuntă pentru Frank, cu nimic mai puţin romantic şi sacru pentru că rămânea neştiut.

A reuşit cumva să ajungă la infirmerie, o şandrama cu câteva saltele pătate de sânge şi lipsită de medicamente. Lângă ea zăcea un cadavru cu o gură zimţată deschisă într-un ultim ţipăt mut. Nu existau doctori. Ea îşi tot pierdea şi îşi recăpăta cunoştinţa şi apoi, într-o bună zi, a deschis ochii.

— Vei supravieţui, Serafimocika, i-a spus o voce familiară.

Lângă ea afla Daşka Dorova, care o privea zâmbitoare, şi Serafima s-a întrebat dacă nu se afla cumva în rai şi se uita de sus la Porţile de Aur din faţa Şcolii nr. 801, cu George, Minka şi Senka.

— Doamna doctor Dorova, ce e cu dumneavoastră aici? V-a denunțat cineva?

— Nu discutăm niciodată astfel de lucruri între noi, deținuții. Dar, ca să-ți spun drept, pur și simplu nu știu. Fii atentă, iubito, m-au însărcinat să organizez un spital de lagăr – destinat și paznicilor, firește – și (s-a aplecat deasupra Serafimei și i-a șoptit) le-am spus că ai pregătire de infirmieră. Ai înțeles, îngeraș? Am nevoie de tine.

Și astfel, de-a lungul anilor care au urmat, Daşka Dorova a insistat neîncetat pe lângă autorități să capete câteva paturi și medicamente de bază și ca toți medicii și infirmierele din lagăr să-i fie repartizați, salvându-se în felul acesta pe ea, pe Serafima și numeroase alte vieți.

Cu timpul, cele două femei au căpătat încredere una în cealaltă. Adesea discutau la o țigară, până seara târziu, despre „Cazul copiilor", despre semnificația lui și despre contribuția personală a Serafimei la stimularea jocului actoricesc al „romanticilor fatali", cu speranța că lumea lor artificială de poezie și idilă romantică va distrage atenția colegilor de clasă de la ea și secretul ei.

La început, Serafima își găsea alinarea recitând „Talismanul", privind albastrul cerului și spunându-și că n-are să înceteze niciodată să-l iubească pe Frank, că într-o bună zi vor fi împreună, indiferent ce s-ar întâmpla. De-a lungul orelor nenumărate, vreme de ani întregi, în care ea și Daşka fumau și beau arak armenesc – vara, chinuite de nori de țânțari în pridvorul barăcii, în jurul focului, iarna, învăluite în nesfârșita noapte arctică; zile dominate de succese mărunte, dușmănii și ranchiună, și primejdiile mortale ale vieții de lagăr –, Daşka vorbea despre copii și mai ales despre micul ei Senka, ale cărui scrisori le citea și recitea, aproape învățându-le pe de rost. Cu răbdare, Daşka asculta discursurile Serafimei despre dragoste și regret, fără să-i spună ce-ar trebui să facă. Însă o ghida pas cu pas către o nouă conștiință, o nouă Serafimă.

— Orice poveste de dragoste e un recviem, i-a spus ea.

Într-o noapte, Serafima a privit-o cu un licăr sălbatic în ochi.

— Nu se mai întoarce niciodată, a zis ea. Nu-l voi mai regăsi nicicând. Totul n-a fost decât un vis care nu s-ar fi putut împlini vreodată. Și toți anii aceștia i-am trăit în minciună.

S-a ridicat, a dat de perete ușa barăcii și a fugit afară în zăpadă.

— Frank, oriunde ai fi, îți dau drumul. Fii liber! a strigat ea spre bolta albastră înstelată. Adio, dragostea mea!

— Întoarce-te înăuntru, fato! i-a poruncit Daşka din pridvorul de lemn.

— Oare mă aude din America? Mă auzi, Frank? Sunt o stafie pentru tine acum și nu aștept niciun răspuns. Dar vreau să-ți trăiești viața și să fii fericit.

— Sst! O să atragi gardienii și o să trezești pacienții și nici n-ai măcar o haină pe tine, prostuțo. Hai înăuntru!

Daşka s-a aventurat prin zăpadă încălțată cu papucii de blană ca s-o ia pe Serafima și s-o tragă înapoi în baracă.

— Te simți mai bine, Serafimocika, drăguțo? a întrebat-o ea când erau așezate iar în fața focului. Ai făcut ceea ce trebuia. De-acum, vei fi mai fericită și îți va fi mai ușor să înduri viața asta nouă a noastră.

Serafima a luat-o de mână pe Daşka.

— Îți mulțumesc pentru toată răbdarea pe care ai avut-o cu mine.

— Cicatricile îți vor rămâne de-a pururi, a spus Daşka. Chirurgii nu pot niciodată să scoată fragmentele de șrapnel. Îți rămân în corp pentru totdeauna, aproape uitate, până ce într-o zi, la o smucitură, îți dau o durere năprasnică de-ți vine să urli. Dar o să supraviețuiești, te asigur.

Nu era pentru prima oară când Serafima își punea întrebări despre Daşka. O respecta în calitate de fost ministru și medic, dar era o persoană foarte retrasă, o enigmă, atât de robustă în aparență. Orbită multă vreme de firea solară a Daşkăi, Serafima a văzut că exista și umbre în ea.

— S-ar părea că ai trecut și tu prin astfel de experiențe.

Daşka a tras din țigară, privind în gol către foc.

— Contează nu pe cine iubești *tu*, ci mai degrabă *cine* te iubește pe tine.

•

Acum, după opt ani, Serafima și-a luat rămas-bun de la Daşka în gara Iaroslavski și s-a uitat cum îi ura soțul ei bun venit acasă. Ca atâția alții, Serafima nu reușise să-și anunțe părinții, dar cerceta cu înfrigurare mulțimea chipurilor, să vadă dacă n-a venit cineva s-o aștepte. Anumite familii fuseseră înștiințate. Altele nu știau când vor veni acasă cei dragi. Era gata să iasă în stradă și să facă semn vreunei mașini care s-o ducă la apartamentul părinților săi, când a identificat o figură familiară, cu un zâmbet sfios.

— Andrei? Tu ești? l-a întrebat, dintr-odată foarte încântată să-l vadă.

— Da, a răspuns Andrei Kurbski.

Era tot chipeș și viguros, dar mult mai ponosit.

— Sunt așa de bucuros să te văd!

— Pe cine ai venit să aștepți?

— Pe tine, firește.

— Dar de unde ai știut că sunt în trenul acesta?

— N-am știut.

— Ce noroc că ne-am ciocnit unul de altul!

— Nu tocmai noroc. Nu-mi plăcea să mă gândesc că n-are să fie nimeni aici atunci când te întorci acasă.

— De unde ai știut că ne-au eliberat acum?

— Mama ta mi-a spus că erai la Peciora. Am cerut cuiva o favoare și astfel am aflat că se va întâmpla cândva în cursul acestei luni.

— Acestei luni? Dar asta înseamnă că…

Andrei a zâmbit și și-a aranjat ochelarii greoi, îmbujorându-se ușor.

— Da, am așteptat la fiecare tren.

— Seară de seară?

— Da. Nu-i așa rău… Îmi iau cu mine o carte, fumez câteva țigări și mă mai încălzesc uneori cu o dușcă de vodcă. A, uite, am și pentru tine.

I-a dat o ploscă mică și ea a luat o înghițitură. Vodca și-a croit drum fierbinte în jos pe gâtlejul ei.

— Mulțumesc, Andriușa! Ea a mai luat o gură. N-am pe nimeni altcineva care să mă aștepte. N-am nicăieri unde să mă duc.

— Știu, a spus el. De asta mă aflu aici.

Ea și-a dat seama că el trebuia s-o fi iubit mereu, chiar și atunci când nu se știa dacă mai trăia ori dacă se va mai întoarce vreodată. Putea să vadă totodată că el nu prea știa în ce măsură să dea în vileag acest devotament, temându-se să n-o sperie.

— Dar nu mi-ai scris niciodată… n-am știut nimic, i-a spus ea.

— Cum ți-aș fi putut spune? a întrebat el. Nici nu știam de unde să încep.

Ea a dat să-și acopere fața cu degetele.

— Arăt chiar groaznic. Poate că am fost întrucâtva atrăgătoare odinioară, dar acum probabil că-s ca o vrăjitoare.

— Nu și pentru mine, a zis Andrei, repezit. Ai fost mereu tu însăți, iar acum și mai și. Ai uitat pesemne că te-am condus la tren în ziua aceea, când plecai să te măriți în Occident. Mi-am jurat atunci că te voi întâmpina la trenul de întoarcere.

— Da, m-ai condus, a zis Serafima, amintindu-și chipul lui când trenul se pusese în mișcare. Nu se gândise la el nici măcar o singură dată în opt ani și totuși acum îi dădea puteri sentimentul că-i fusese alături de pe atunci și că într-un fel îl cunoscuse bine încă de mult.

— E frig aici, nu-i așa? Tremur.

El i-a luat valiza de jos.

— Îmi dai voie? Presupun că vrei să mergi la părinții tăi, dar – i-a studiat fața – eu am un apartament micuț, la mine e cald și plin de cărți și…

În timp ce el își croia drum prin mulțime spre strada unde parcase mașina, Serafima îl urma cu șiroaie de lacrimi pe obraz. Nu plângea doar din recunoștință pentru bunătatea lui, ci pentru că doar în clipa aceasta renunța cu adevărat la Frank Belman. Aici lua sfârșit vechea ei viață și începea una nouă alături de Andrei Kurbski.

Trecând pe sub arcadele gării, ea a văzut un bărbat înalt stând în umbră. Cu ochii încețoșați de lacrimi, a întrezărit un chip care-i amintea de Herkules Satinov. Dar nu putea să fie el: era acum o persoană mai importantă ca oricând, ce să fi căutat aici? Trăgându-și peste ochi pălăria neagră de fetru, bărbatul s-a făcut nevăzut în noapte și, cât a clipit Serafima, el a dispărut.

Epilog

1973

Agenții de pază au sunat de la punctul de control al clădirii Granovski.

— Musafirul urcă spre dumneavoastră, tovarășe mareșal.

— Mulțumesc, a spus Satinov.

Trecut de șaptezeci de ani, dar la fel de zvelt ca un bărbat cu mult mai tânăr, și-a privit ceasul. Era ora șapte dimineața. Tamriko se afla la dacea cu Mariko, rămasă nemăritată. O delegație americană era prezentă la Moscova pentru negocierea unui tratat de limitare a armamentului, astfel încât el, ca ministru al Apărării, fusese ocupat să-i întrețină pe oaspeții din SUA la Balșoi și apoi la o masă festivă care a durat până târziu în noapte. Când ajunsese acasă în sfârșit, suna telefonul. Satinov a ascultat cu atenție.

— Bine, a spus el. Vino dimineață devreme.

Aștepta așadar această vizită, dar nu dormise aproape deloc, întrebându-se ce ar putea însemna.

Acum s-a ridicat și a traversat sufrageria cu candelabru unde, în această eră a lui Nixon și Brejnev, nu se mai găsea niciun portret al lui Stalin în mărime naturală pe perete; în schimb, exista un tablou care-l reprezenta pe el în uniformă de mareșal. A mers pe coridorul lustruit până la ușa principală, a ezitat o secundă, a deschis-o și șocul i-a tăiat respirația.

•

În apartamentul său ticsit cu cărți din blocul de lângă Patriarșie Prudî, Serafima Kurbskaia stătea pe un scaun.

— Am primit un telefon, i-a spus soțului ei, care o privea din pragul ușii.

— Știu.

— Era de la ambasada americană. Vor să mă întâlnesc cu cineva.

— Mă gândeam eu.

— De unde știi?

— M-am așteptat mereu la acest telefon, a zis Andrei, și i-am văzut din întâmplare numele în *Pravda*. E șeful delegației americane.

— Nu le-am spus că mă duc.

— Și vrei să mergi?

— Pot foarte bine să nu merg. N-aș vrea să-ți faci griji.

— Dar *vrei* să-l revezi?

— Cred că da.

— Atunci trebuie. Serafima?

— Da?

— Îți datorez acest lucru. Și dacă mai simți ceva…

— O, Andrei, nu-mi datorezi nimic. Eu îți datorez ție atâtea. Douăzeci de ani fericiți. Copiii noștri, cărțile noastre, poezia, teatrul.

Andrei a venit lângă ea, s-a așezat alături și a luat-o de mână. Serafima a observat ce palid era.

— N-am discutat acest lucru niciodată, dar, pe vremea când eram la școală, eu… am făcut ceva ce-am regretat pe urmă mereu. Am acceptat să colaborez cu „Organele”, ca să mă pun pe mine și pe mama la adăpost, ca un soi de poliță de asigurare, după tot ce avusesem de îndurat. Cum și pe atunci te iubeam, m-am străduit să fac cât mai puțin rău cu putință, însă… Când mă gândesc la trecut, culcat lângă tine, noaptea…

Andrei s-a ridicat, a făcut câțiva pași prin cameră, și-a șters ochelarii, a revenit și s-a așezat din nou lângă ea.

— Eu am fost cel care le-a spus că te duceai la „Casa cărților” în fiecare după-masă, iar acum mă întreb dacă nu cumva și din cauza mea au aflat despre tine și Frank Belman.

Serafima și-a lăsat capul pe umărul lui.

— Știam că lucrezi pentru „Organe”. Mi-am dat seama în celula mea de la Lubianka. Am avut o groază de timp la dispoziție. Și, când m-am întors din lagăr, ai știut în care tren eram pentru că-ți întrebaseși ofițerul de legătură.

Ea s-a oprit puțin.

— Andriușa dragă, nu ți-am luat-o niciodată în nume de rău. Știu bine că și tu, la fel ca milioane de alte persoane, n-ai avut încotro, mai ales pe vremea când eram elevi. *Trebuia* s-o protejezi pe mama ta. Ești un om bun. Și ești al meu.

Andrei a oftat. Apoi a cuprins-o în brațe.

— Mulțumesc, dar aș vrea să te duc cu mașina să te-ntâlnești cu el, să fii liberă să faci ce dorești și să mergi oriunde dorești. Am fost așa de norocos să fii a mea toți anii aceștia! Acum a venit rândul meu să mă revanșez.

•

— Îmi pare așa de rău, a zis Satinov la ușă, ștergându-se pe frunte. O clipă, mi s-a părut că semeni așa de mult…

— Cu mama?

— Da. Iartă-mă, profesore Dorov, am cam îmbătrânit.

— Presupun că era de vârsta mea, în jur de patruzeci de ani, când ați cunoscut-o.

— Da.

Satinov s-a întors și a făcut un semn spre salonaș.

— Te rog, intră.

După ce au luat loc amândoi, Senka Dorov, care avea ochi negri şi câţiva pistrui pe obraz, păr negru des şi o gură plină, cu un rictus uşor pieziş, s-a uitat prin încăperea somptuoasă. Portretul uriaş al distinsei gazde, focul care ardea în şemineu şi candelabrul îi aminteau toate de copilăria lui, când ambii părinţi fuseseră la conducere. O slujnică a adus ceaiul.

— Cu ce te pot ajuta? l-a întrebat Satinov.

— Aş trece direct la subiect, dacă-mi permiteţi, a spus Senka. Mama a murit acum două zile.

Vestea l-a izbit pe Satinov în plexul solar.

— Îmi pare aşa de rău!

— A murit de cancer la Piatigorsk, unde se retrăseseră ai mei. Era bolnavă de ceva vreme.

Senka s-a oprit puţin.

— Ea m-a rugat să vă înmânez personal acest pachet.

— Mulţumesc. Când erai mic, erai cel mai apropiat de mama ta.

— Şi am rămas apropiaţi şi mai târziu. Până în ultima clipă. Bănuiesc că nu v-aţi mai văzut de foarte multă vreme, nu?

— Da, de prin 1945 de fapt. Semeni foarte mult cu ea, Senka, aşa cum semănai şi când erai doar un băieţel şi ţi se spunea „Profesoraşul”.

— Dar o cunoşteaţi bine.

Era mai degrabă o afirmaţie decât o întrebare.

— Într-un fel.

Satinov nu regretase niciodată că rămăsese alături de Tamriko, după cum nici nu se gândise vreodată s-o părăsească. După aventura cu Daşka, redevenise bărbatul de dinainte, cel puţin la suprafaţă. Stilul de viaţă rigid al elitelor a continuat sub Stalin şi sub cei ce l-au succedat şi toată lumea se purta cu el ca şi când era aceeaşi persoană rezervată şi rece de dinainte. Însă, în toată această vreme, Daşka a făcut parte din viaţa lui ca una din acele bombe neexplodate lansate de Luftwaffe, pe care le găsea câteodată cineva prin grădină, îngropate adânc, dar capabile încă să arunce tot cartierul în aer. Cu timpul, şi-a dat seama că se purtase prosteşte cu Daşka – şi totuşi era o prostie pe care avea s-o preţuiască tot restul vieţii.

— Păi iată ce m-a rugat să vă transmit, a zis Senka puţin jenat, oferindu-i un pachet ambalat în hârtie maro şi legat cu sfoară de-a curmezişul. Poftim! Misiune îndeplinită!

— Mulţumesc încă o dată.

Satinov îşi dădea seama că pe faţa lui nu se citea absolut nimic. În definitiv, să-şi ascundă sentimentele devenise o a doua natură pentru el.

— Înainte să plec, aş putea să vă întreb ceva, tovarăşe Satinov? Arestarea mamei a fost o lovitură teribilă pentru mine când eram mic. Dar n-am înţeles

niciodată de fapt din ce pricină *a fost* arestată. Dumneavoastră făceaţi parte din conducere pe atunci. Oare aţi ştiut ceva?

— Nici măcar noi nu ştiam totul. Vedeam doar ceea ce voia Stalin să vedem.

— Deci ştiţi că a fost arestată pentru divulgare de secrete de stat şi sprijinirea unui duşman al poporului. A fost citată din nou, în „Complotul doctorilor", pentru tentativă de ucidere a unor conducători prin otrăvire şi dacă n-ar fi murit Stalin…

— Ar fi fost împuşcată.

— Da. Era de părere că scăpase ca prin urechile acului. Dar e posibil să fi fost ceva legat de tatăl meu?

— Tot ce se poate. Stalin le-a arestat pe soţiile lui Molotov, Kalinin şi Poskriobîşev.

— Ei bine, tata a murit acum mulţi ani şi mă întreb dacă nu cumva arestarea ei a avut o legătură cu „Cazul copiilor".

— Se poate şi asta. L-a ajutat pe Benia Golden să obţină postul de la şcoală. Ştiai că fuseseră colegi de facultate la Odessa?

Senka a înclinat capul, iar pe Satinov l-a frapat încă o dată asemănarea cu Daşka.

— Şi mai e ceva, a zis Senka. M-a frământat mereu un lucru. E posibil să fi avut de a face cu mine cumva?

Satinov a reflectat puţin.

— Spune-mi, a zis în cele din urmă. Mama vorbea vreodată despre pacienţi acasă?

— Nu. Uneori, discuta în şoaptă cu tata şi am auzit vreo două-trei nume.

— Ca de pildă?

— Păi, de pildă Jdanov, dar toată lumea ştia că suferea de inimă.

Satinov a încuviinţat din cap.

— Ştiai o mulţime de lucruri pentru cineva aşa de tânăr, doar nu degeaba erai „Profesoraşul".

Surâsul de răspuns al lui Senka era leit cu al mamei sale.

— De ce m-aţi întrebat dacă mama vorbea despre pacienţi?

— Din simplă curiozitate. Era aşa de discretă!

Satinov i-a oferit o ţigară şi a luat şi el una.

— Trebuie să fi fost o adevărată experienţă arestul în „Cazul copiilor", nu?

— Mariko a dumneavoastră era şi mai mică.

— Adevărat, dar n-a stat acolo decât o perioadă scurtă. Tu ai petrecut mult mai mult timp la Lubianka.

— A fost înfricoşător, dar m-am străduit din răsputeri, chiar dacă eram atât de tânăr, să nu le creez probleme părinţilor.

— Ştii că i-am executat pe Komarov şi pe Lihaciov împreună cu Abakumov în 1954?

O expresie de silă s-a putut citi pe chipul simțitor al lui Senka. „La ce să te aștepți de la un intelectual liberal?” și-a zis Satinov.

— Erau niște golani, a spus el. După moartea lui Stalin, am citit procesele-verbale ale interogatoriilor tale din dosarele KGB. Trebuie să-ți spun: ți-au întins o capcană groaznică.

— Voiau să mă determine să-mi incriminez părinții.

Satinov a clătinat din cap.

— „Organele” noastre erau pline de elemente criminale în timpul lui Stalin.

Senka părea îngrijorat.

— La acea vreme, am avut impresia că soluția mea a funcționat. Dar, după ce au arestat-o pe mama, n-am mai fost așa sigur. Tare aș vrea să știu dacă port vina pentru ce i s-a întâmplat ulterior.

Satinov s-a ridicat și s-a îndreptat spre seiful său cromat uriaș. L-a deschis, a scos un teanc de hârtii și le-a răsfoit.

— Mă uitam pe ele zilele trecute. Și uite aici ce abil ai fost. Vezi? Jos, sub mărturia ta: „A nu se da curs acuzațiilor”.

A făcut o pauză.

— Eram acolo când ai ieșit. Îți mai aduci aminte?

— Da, foarte clar.

— Când ai văzut-o pe mama ta cum stătea acolo în sala de așteptare, erai foarte surescitat. Noi te auzeam vorbind despre ea, erai așa de mândru!

Senka și-a lăsat capul pe spate întocmai ca Daşka.

— Așa e!

Satinov a pocnit din degete.

— Dar apoi ai mai spus ceva. Aproape că-mi sună și acum în urechi. Ce era?

— Păi, am spus că mami este cel mai bun medic din Rusia.

— Și altceva?

— Că are grijă de toți cei de la vârf!

— Așa, asta era, a zis Satinov, reamintindu-și zilele petrecute în exil, când aproape că avea resentimente față de Daşka, din cauză că-l făcuse s-o iubească așa de mult. Uneori, se întrebase, la rândul lui, dacă nu cumva o dusese la pierzanie chiar el. Acum, în sfârșit, Senka rezolvase enigma.

Ceea ce nu știa Senka era că Poskriobîșev, secretarul lui Stalin, își făcuse o programare la mama lui chiar înainte de Parada Victoriei, în iunie 1945. Îi spusese că el personal n-avea nimic. În schimb, merseseră cu mașina la o dacea unde ea îl consultase pe Stalin, diagnosticase arterioscleroză și o criză ușoară de inimă și îi recomandase cel puțin trei luni de odihnă. Conștient că fragilitatea trupului era singurul obstacol în calea supremației sale, Stalin nu i-a mai cerut părerea niciodată. Doctorii săi erau singurii oameni de pe fața pământului care aveau putere asupra lui, iar diagnosticele lor, singurul lucru care îi amenința autoritatea.

Acum, Satinov a înțeles că Senka, după ce-și protejase mama cu atâta eficiență, anunțase într-o cameră plină de cekiști: „O, da, e cea mai bună doctoriță din lume. Se îngrijește de toți cei de la vârf!” Transmise cumva din gură în gură, aceste cuvinte ajunseseră la urechile lui Stalin. *Toți cei de la vârf*? Toți? Stalin și-o fi pus problema: vorbise ea despre pacientul numărul unu? Așa ceva era mai mult decât suficient ca să-i aducă pieirea. De aici și acuzația „divulgare de secrete de stat”.

Satinov a oftat, artrita lui era dureroasă. Fusese singurul căruia îi povestise Daşka. Nu divulgase secrete de stat câtuși de puțin.

— Nu putea să fie vorba de așa ceva, nu? a întrebat Senka, din nou îngrijorat.

— Nici pomeneală. Ai reușit să ieși de-acolo fără să fi spus absolut nimic greșit.

Senka s-a liniștit în mod vădit și i-au sclipit ochii întunecați.

— Ce ușurare, a spus el. Mulțumesc. Acum chiar ar trebui să plec.

Satinov s-a ridicat și i-a întins mâna.

— A avut mama ta de spus și ceva pentru mine? Legat de pachet?

Senka l-a privit îndelung pe Satinov în ochii cenușii.

— Nu. Nimic.

Satinov a înțeles în acel moment că Senka știa despre dragostea lui pentru Daşka – și s-a bucurat. Povestea lor continua să trăiască.

•

Cu o șapcă albastră pe cap, Andrei conducea o Lada bej pe aleea din fața unei vile guvernamentale urâte, o casă de vânătoare din lemn care arăta ca o cabană elvețiană supradimensionată. Patru limuzine ZIL erau parcate acolo, maiestuoase ca niște șalupe regale. Doi bodyguarzi, exemplare de Homo Sovieticus, în costume foarte strâmte, cravate late maronii și părul rar pieptănat peste chelie, au coborât treptele cu nonșalanța de macho a agenților KGB în exercițiul funcțiunii. Andrei le-a prezentat buletinele pentru a patra oară în decursul unei singure ore, iar bodyguarzii au hămăit ceva în stațiile de emisie-recepție, le-au înapoiat buletinele și au arătat spre Serafima.

Andrei a coborât din mașină și i-a deschis portiera soției. A privit-o cum urca pe scări în cabană. Ajunsă sus, ea l-a privit, i-a zâmbit și i-a făcut cu mâna discret. Apoi, a intrat.

El a rămas în mașină pe gânduri. Soarta i-o scosese pe Serafima în cale, iar acum căsnicia lui stătea în balanță. Nikolașa și Roza muriseră pentru iluzia romantică: iubirea totalitară ca melodramă nesăbuită și posesie disperată, o orchestră de trompete și trăsnete. Acum vedea limpede că adevărata poezie a dragostei era un râu șerpuit, o acumulare de întâmplări, importanța detaliilor.

S-a întins în spate și a luat un teanc de lucrări de control de pe jos. Sprijinindu-le de volan, a început să le corecteze cu un stilou cu cerneală roșie. Chiar după moartea lui Stalin, directoarea Medvedeva îl angajase să predea

Pușkin la Școala nr. 801, unde îl îndrăgiseră generații întregi de elevi pentru modul flamboiant în care-i dădea viață lui *Oneghin*.

Da, și-a zis Andrei Kurbski, el și Serafima datorau atât de mult generozității clandestine a oamenilor cumsecade care avuseseră curajul să se arate amabili și calzi chiar și într-o epocă glaciară. Dar cel mai mult îi datorau lui Benia Golden, și nu numai dragostea pentru poezie. Îșî botezaseră fiul Benia și fiica Adele, după versurile pe care i le recitase Benia Serafimei. Andrei își începea întotdeauna orele cu cuvintele lui Benia: „Dragi prieteni, iubiți romantici și visători plini de dor…”

•

Serafima a traversat însoțită casa de vânătoare și a fost condusă prin grădină până la marginea pădurii de mesteceni. Energic și zvelt, Frank Belman o aștepta într-un sacou din păr de cămilă, o cravată Hermès cu buline, pantaloni largi de culoare galbenă și o pereche de mocasini Gucci. S-a întors și a venit spre ea, oprindu-se la un pas distanță. Femeia nu știa la ce să se aștepte, dar el i-a întins mâna formal.

— Mă bucur foarte mult că ai venit, i-a spus. Sper că nu te-a deranjat că te-am contactat…

— Nu, și n-am fost surprinsă, a zis Serafima. Știam că ne vom întâlni din nou într-o bună zi.

— Vorbesc în engleză fiindcă știu că ești profesoară de engleză.

— Ce bine informat ești!

— Putem să facem o plimbare prin pădure? Engleza era materia ta preferată, alături de Pușkin.

— Ai memorie bună.

— Normal.

Părea foarte sigur de sine acest prinț al Americii capitaliste, cu mult mai încrezător decât tânărul și șovăielnicul Frank pe care și-l amintea. Nu era sigură că mai rămăsese ceva din Frank *al ei* în acest milionar și om de stat cărunt și bronzat. Nu mai e nimic pentru mine aici, și-a zis Serafima.

— Pare atât de demult, a continuat el.

— Da.

Ea s-a simțit dezamăgită și totodată ușurată când și-a dat seama că dorea să plece acasă. Cum ar putea să încheie cu tact?

— Știi că sunt însurat și am patru copii? a întrebat-o.

— Mă bucur pentru tine.

— Și tu?

— Da, sunt și eu măritată și am doi copii.

El a dat din cap.

— Arăți minunat.

— Iar tu pari un adevărat plutocrat american.

S-a străduit să şi zâmbească.

— Ca unul dintre acei ticăloşi pe care ni-i înfăţişează maşina de propagandă!

Apoi a şovăit puţin.

— Frank, îmi pare bine că te-am întâlnit din nou, chiar îmi pare bine, dar cred c-ar trebui să plec acum.

Frank a părut foarte îngrijorat.

— Am spus ceva ce nu trebuia? Aş fi vrut să-ţi pun atâtea întrebări…

Serafima a făcut un pas înapoi.

— Şi eu simt acelaşi lucru. Sunt atâtea de spus şi de fapt nu este nimic. Aşa că, dacă nu te superi, te las acum.

•

Satinov a închis uşile cabinetului, unde se petrecuseră atâtea evenimente importante din viaţa lui. La acest birou stătea atunci când l-a sunat Stalin să-l anunţe cu privire la invazia nazistă. Aici a aflat că fusese ucis fiul său Vasia. În acea oglindă veneţiană se privise plângând după Daşka în timp ce o încuraja pe Tamriko, după arestarea copiilor. Aici îi arătase Mariko „Şcoala pentru căţele” în ziua când se întorsese de la închisoare, aici Marlen îşi prezentase logodnica părinţilor, iar George şi soţia lui îl aduseseră pe primul lor născut. Acum, stătea pe scaunul de piele şi se uita la pachetul care părea înconjurat de o licărire slabă, ca o lanternă îngropată adânc sub gheaţă.

A tăiat sfoara, imaginându-şi cum făcuse Daşka aceste noduri, cu degetele ei scurte şi mâinile cu pielea aurie. Mai târziu, el şi Brejnev aveau să negocieze cu americanii pacea viitoare a planetei. Dar acum nu se putea gândi la nimic altceva decât la femeia pe care o iubise atât de mult odinioară. Şi-a amintit cum, o lungă perioadă după ce Daşka ieşise din scenă, viaţa lui alături de Tamara şi de copii se asemănase cu o navă potolită, pe care n-o mai aruncau de colo până colo talazuri uriaşe şi furtuni violente şi el îşi pusese întrebarea dacă asta n-o fi cumva moartea, până ce îşi dăduse seama că această seninătate tihnită marca începutul revenirii sale la fericire…

În pachet se găseau o uniformă de culoare verde, împăturită perfect, oarecum decolorată, o carte şi câteva obiecte mai mici. El s-a uitat întâi la carte, *Povestirile complete* ale lui Cehov, într-o ediţie ieftină din 1945. A deschis-o instinctiv la „Doamna cu căţelul”, să recitească pagina pe care i-o trimisese odată, dar pagina lipsea şi rămăsese doar o margine zdrenţuită în carte. Acesta era chiar volumul de care Daşka se folosise ca să-i spună că-l iubea – şi pe care îl păstrase toţi aceşti ani.

Apoi, a scos din pachet uniforma cu mâini la fel de tremurătoare ca atunci când îi atinsese prima dată corpul şi o dezbrăcase treptat, ca să-i dezmierde pielea dogoritoare. S-a ridicat să cerceteze mai bine uniforma şi a despăturit-o apoi bucată cu bucată pe podea, ca şi când ar fi dezvăluit un trup. Se aflau acolo tunica strânsă în talie, cu crucea roşie şi însemnele corpului medical, o bluză

verde, o fustă kaki, mai scurtă decât o permiteau regulamentele, o pereche de ciorapi negri de mătase, o pereche de cizme militare simple, o beretă bleumarin și, prinsă de reverul tunicii, o insignă mică a Crucii Roșii. A privit concentrat fiecare articol absolut copleșit de toată atenția investită în acest ultim dar, de senzualitatea femeii care păstrase toate aceste obiecte și de bucuria nemărginită de a ști că-l iubise fără încetare în tot acest timp.

S-a lăsat deodată să cadă în genunchi și s-a întins cât era de lung peste uniforma ei. A dus bluza la nas și i-a recunoscut parfumul, Coty, din anii de demult.

— Bună, eu sunt! îi răsuna în urechi vocea ei.

— Bună, eu, a spus el, cu lacrimile șiroindu-i pe obraji.

Nu știa cât timp a zăcut acolo, încercând să-și vină în fire. Dar, după o vreme, s-a ridicat în picioare și s-a șters pe haine, s-a dus lângă șemineu și a aruncat în flăcări acele obiecte. Tunica a lăsat-o la urmă. A desprins insigna medicală și a băgat-o într-un buzunar al pantalonilor. Când a dus tunica la buze pentru ultima oară, din ea a căzut pe covor ceva greu și s-a uitat în jos: era stetoscopul ei. De modă veche, din piele. A verificat să nu fi rămas nimic în foc și a pus stetoscopul pe birou.

S-a auzit un ciocănit la ușă: era tânărul său aghiotant.

— Pornim spre ambasada americană peste cinci minute, tovarășe mareșal.

— Foarte bine, a zis Satinov.

— Soția și fiica dumneavoastră s-au întors, tovarășe mareșal.

— Mulțumesc.

După ce s-a închis ușa, el s-a dus la seiful cromat de mărimea unui stat de om aflat în colțul cabinetului, l-a descuiat și a scos pagina îngălbenită, ruptă acum mult timp dintr-o povestire de Cehov. A deschis cartea și a reunit pagina cu marginea rămasă, potrivind cele două jumătăți. Apoi, a închis brusc volumul. A zâmbit. Fila și cartea erau în sfârșit reunite așa cum el și doamna cu cățelul nu putuseră să fie niciodată. A strecurat cartea, printre altele, pe raftul aflat lângă biroul său și încă zăbovea cu mâna pe ea atunci când a intrat Tamriko în cabinet să-l sărute.

Soția a remarcat imediat stetoscopul.

— E ceva nou, a zis. Din timpul războiului pesemne?

— Da, a spus el, e doar ceva din război. Mi l-a trimis un medic veteran.

— Un veteran?

Ea l-a privit pătrunzător.

— Și ai de gând să-l păstrezi?

— Aș putea? a întrebat el.

— Da, desigur. Trebuie. E un obiect frumos. O amintire.

•

— Adio, Frank, a zis Serafima, întinzându-i mâna cu răceală.

— Adio.

I-a întins și el mâna.

— Vrăjitoare dragă!

Ea stătea nemișcată.

— Îmi amintesc, să știi. Totul, a spus el cu voce domoală.

— Și eu, a zis Serafima, și un zâmbet i-a luminat fața. Atunci vei aprecia că-i predau la școală pe Hemingway, Edith Wharton și Galsworthy.

Numele acestor autori păreau să-l impresioneze la fel de puternic precum o emoționase pe ea cuvântul „vrăjitoare”: bărbatul și-a întors privirea în altă parte și aerul dintre ei a părut să se schimbe.

— Codul nostru!

El avea glasul înecat de emoție.

— Serafima, nu mi-am putut ierta niciodată arestarea ta și anii petrecuți în lagăre. Mi-a luat ani buni ca să aflu ce s-a întâmplat. Bineînțeles că n-am crezut nicio clipă că-ți venise rău în tren, dar nu puteam să mai fac nimic. N-aveam cum să iau legătura cu familia ta fără s-o fi pus în pericol și mă simțeam atât de vinovat că ți-am distrus viața! Doar acum, odată cu această *détente*[11], am reușit să mă interesez de tine. Slavă Domnului c-ai supraviețuit, dar ceea ce voiam de fapt să-ți spun este…

S-a oprit și i-a cuprins mâinile.

— … poți să mă ierți pentru tot ce s-a-ntâmplat?

Serafima își găsea cu greu cuvintele.

— Nu trebuie să-ți ceri iertare. Ai fost cea mai mare binecuvântare din viața mea. Și încă ești. Și vei rămâne mereu.

Ea l-a privit, amintindu-și cum o întâmpina de fiecare dată cu salutul lui caracteristic, cu două degete, debordând de emoție c-o revedea.

— Când te-ai căsătorit?

— În ’51. Te-am așteptat șase ani.

— Eram încă în lagăr atunci.

Serafima și-a imaginat inelul lui de logodnă cu diamant pe degetul altei femei, soția, mama copiilor săi. Dar ea îi redase libertatea în noaptea aceea plină de ninsoare, când era împreună cu Daşka. Ea, stafia, nu mai avea niciun drept asupra lui.

— Știi, mi se întâmplă încă adesea să spun cu glas tare „mi-e dor, te iubesc, te doresc”, a zis el.

— Și mie, a murmurat ea. Mă gândeam la tine… în fiecare zi petrecută în lagăr. Când priveam spre soare la amiază și la steaua polară în miez de noapte.

— Nu trece nici măcar o zi fără să-mi amintesc de tine, Serafimocika.

---

11 Destindere (fr.). (N.t.).

— Și eu de tine, Frank, a zis ea. Dar suntem căsătoriți amândoi și amândoi avem familii la care ținem.

— Așa este, a spus bărbatul, strecurându-și o mână în buzunar ca și când ar fi căutat acolo ceva anume. Dar n-am putea să ținem legătura?

Ea s-a gândit câteva momente și apoi a clătinat din cap.

— Nu ne mai putem întoarce în trecut. Însă trebuie să știi că te voi iubi mereu și nimic nu va schimba vreodată acest lucru.

— La fel simt și eu, a zis el. Dar ce mult mi-aș dori să fie iar 1945 și să ne facem planuri despre cum vom trăi împreună.

Au continuat să se plimbe scăldați de razele soarelui de după-amiază.

— Cât ai stat în lagăr? a întrebat-o el.

— Opt ani.

— Ce mult! Ce groaznic! Cum ai reușit să supraviețuiești?

— M-a salvat o prietenă dragă, o doctoriță, dar și gândul la tine, la clipele petrecute împreună, mi-a fost de mare ajutor.

Frank a închis ochii o clipă.

— Părinții tăi mai trăiesc?

— Da. Mama.

El a clătinat din cap.

— Dacă n-ar fi fost ea, am fi împreună acum. Și a primit acel rol blestemat din film?

— Tocmai asta e partea caraghioasă, a spus Serafima. Până la urmă, n-a mai primit niciun rol important. Stalin a decis că era prea evreică.

— Mama ta s-a simțit vinovată, presupun.

— Și pentru asta, și pentru arsura din copilărie, dar s-a străduit din răsputeri să-și răscumpere greșeala și să-mi obțină eliberarea.

— Ce vrei să zici?

— N-aș povesti acest lucru nimănui altcuiva decât ție. Dar a pus la bătaie tot ce avea, mai întâi cu Beria și pe urmă cu Abakumov, ca să-mi câștige mie libertatea.

— Adică…? Doamne, biata femeie!

— Beria s-a servit pur și simplu, cu forța, apoi s-a dovedit că nu mai conducea el „Organele”, în timp ce Abakumov a curtat-o ca un cavaler de modă veche, dar ea i-a cedat prea târziu, chiar înainte ca el însuși să fie demis și arestat.

— S-a dat pe nimic, cum ar veni? Dar, în același timp, și-a răscumpărat păcatele, nu?

— În ce mă privește, nu era nevoie, însă da, presupun că se poate spune așa.

— Cred că trebuie să ne cam întoarcem, a zis el.

— Da, cam trebuie.

El a dat să spună ceva, s-a oprit, apoi a mai făcut o încercare:

— Înainte să pornim înapoi, îmi dai voie să fac un gest la care m-am gândit de-a lungul tuturor acestor ani?

Serafima a răsuflat adânc, în timp ce el s-a apropiat. A încuviințat din cap. Avea s-o sărute?

Bărbatul și-a pus mâna pe bluza ei, chiar deasupra pieii de șarpe.

O frumoasă vrăjitoare
Mi-a întins un talisman.

Recita într-o limbă rusă fără cusur, iar Serafima a continuat:

Și mi-a spus: *Păstrează-l bine*!
Talismanul fermecat
Are forțe-n el, divine,
Căci cu dragoste ți-i dat.

— Nu l-ai pierdut niciodată, a spus ea încetișor, simțind o exaltare pătimașă, exact ca atunci când, tânără fiind, el îi mângâiase pielea de șarpe și făcuseră dragoste. Și-a simțit carnea răspunzând la atingerea lui.

— Nu, a zis, fiindcă mi l-a dat o vrăjitoare.

Au luat-o înapoi ținându-se de mână. Când le-a apărut în față casa, el a sărutat-o pe buze și l-a sărutat și ea la rândul ei.

— Sărutul este exact ca atunci, a spus Serafima.

A observat că el plângea și a parcurs ultimii metri de una singură, ca să-i dea răgaz să-și revină. A urcat scările, a traversat clădirea și a ieșit la mașină pe partea cealaltă.

— Unde dorești să te duc? a întrebat-o Andrei când s-a urcat în mașină.

Mâinile lui, băteau rapid darabana pe volan, a remarcat ea.

— Acasă, desigur, a răspuns. Unde altundeva?

•

În aceeași zi, mai târziu, după multe ore de negocieri, mareșalul Herkules Satinov și diplomatul Frank Belman se plimbau împreună prin pădure, cu sentimentul acela de camaraderie și satisfacție pe care ți-l dă un proiect finalizat, la capătul unui efort meticulos și plin de sârguință. Obosiseră amândoi. Belman era mult mai tânăr și a observat că Satinov se deplasa anevoie. După ce au discutat despre vreme, Satinov a spus:

— Trag speranță, domnule ambasador, că ați găsit ceea ce vă doreați în dimineața aceasta.

— Da, domnule mareșal. Am găsit tot ce voiam să găsesc.

S-a făcut liniște și se auzeau numai păsările și pașii lor ușori pe covorul acelor de pin.

— Nici nu ne putem dori altceva, a zis Satinov. Să vindecăm rănile trecutului.

O altă pauză.

— Și dumneavoastră? a întrebat Frank. Spuneați că ați primit o vizită din trecut.

— Da, a zis Satinov privind pădurea.

Tonul lui era reținut.

— S-a dovedit mulțumitoare.

— Nici nu ne putem dori altceva, a spus Frank și a băgat mâna în buzunar, să simtă inelul cu diamant pe care nu-l dăduse nimănui altcuiva, pe care-l păstrase tot acest timp și pe care îl adusese astăzi pentru ea.

— Dacă mă gândesc bine, a zis Satinov, cred că suntem amândoi niște bărbați norocoși.

— Aveți dreptate, a spus Frank, ținând inelul ca pe un talisman. Suntem cei mai norocoși dintre toți. Dar sper c-ați reușit și dumneavoastră să vindecați rănile trecutului.

— În ce mă privește, nu era nimic de vindecat, a zis morocănos Satinov și a luat-o înainte, jucându-se cu un obiect pe care-l ținea în mână. Frank s-a gândit că erau poate mătănii, dar, când l-a ajuns din urmă a văzut că era o insignă medicală subțire.

O amintire din război.

Istorie

FAPTE ŞI FICŢIUNE

Personajele principale ale acestui roman – Satinov, Daşka, Serafima, Benia şi Belman – sunt pe de-a-ntregul inventate de mine. Nu este o carte despre putere, ci despre viaţa privată şi, mai presus de orice, despre iubire. Dar acţiunea e plasată în interiorul elitei staliniste de la Kremlin, iar acest lucru înseamnă că dilemele obişnuite ale vieţii de familie, recompensele şi primejdiile copilăriei, adulterului şi ale carierei au o cu totul altă miză decât dacă povestea s-ar fi petrecut în Hampstead. Aceasta este o carte de sine stătătoare, dar unele familii şi personaje apar şi în precedentul meu roman, *Sashenka*.

În mod evident, unii dintre conducătorilor sovietici, generali şi agenţi ai poliţiei secrete sunt inspiraţi din realitate, iar unele aspecte ale personalităţii lor sau, în anumite cazuri, chiar cuvintele lor corespund realităţii istorice. Scopul meu a fost acela de a crea o atmosferă cât mai autentică, dar din fericire este o carte de ficţiune.

Celor interesaţi de plauzibilitatea intrigii sau de sursele de inspiraţie le pot spune că mai multe mărturii reale au stat, în linii mari, la baza romanului.

În 1943, doi elevi ai căror părinţi se numărau printre funcţionarii sovietici de rang înalt, şi-au pierdut viaţa în urma unor împuşcături de pe Kamennîi Most. Prietenii lor, printre care mai mulţi copii ai protipendadei, inclusiv fiii lui Anastas Mikoian, membru al Biroului Politic, au fost arestaţi, fiind suspectaţi de implicare într-o conspiraţie antisovietică. Întreaga poveste apare în cartea mea *Stalin*: *Curtea ţarului roşu*, şi, de asemenea, în memoriile lui Anastas Mikoian *Tak bîlo*[12], şi ale fiului acestuia, *Stepan Anastasovich Mikoyan*: *An Autobiography*: *Memoirs of Military Test – Flying and Life with the Kremlins's Élite*. Am discutat chiar eu cu unii dintre copiii în cauză, cu Stepan şi Sergo Mikoian şi cu nepotul lui Stalin, Stan Redens. Tinerii au stat închişi şase luni şi au fost eliberaţi numai după ce au semnat declaraţii şi au recunoscut. Au fost, drept pedeapsă, trimişi în exil şase luni în Asia Centrală. „Romanticii fatali" şi „Jocul" sunt întrutotul invenţia mea.

În 1944-1945, maiorul Hugh Lunghi de la Ambasada britanică a cunoscut şi s-a îndrăgostit de o fată din Rusia, cu care intenţiona să se căsătorească. Lunghi a fost interpretul lui Churchill în timpul întâlnirilor cu Stalin de la conferinţele celor Trei Mari. Când a încercat să plece din Rusia, logodnica sa a fost otrăvită în

12 Aşa a fost (rusă).

tren şi adusă înapoi la Moscova. La o întrevedere privată cu Stalin, ambasadorul britanic l-a rugat să-i permită fetei să plece. El a făgăduit că se va ocupa de chestiune. Cu toate acestea, logodnicei nu i s-a dat drumul niciodată. A fost, în schimb, arestată pentru trădare şi condamnată la muncă silnică în lagăr. Lunghi nu a mai reuşit s-o contacteze până în anii ’60, când amândoi erau căsătoriţi cu alte persoane.

Stalin le respingea cu obstinaţie orice favoare copiilor conducătorilor sovietici şi mai cu seamă alor săi. A refuzat schimbul de ostatici când fiul său cel mare, Iakov, a căzut în mâinile naziştilor şi-l scoteau din sărite escapadele capricioase şi depravate ale celui de-al doilea fiu al său, Vasili. În timpul războiului, Vasili şi-a condus unitatea într-o expediţie la pescuit, în timpul căreia el şi subordonaţii săi au folosit grenade ca să prindă peşte. Un om şi-a pierdut viaţa, iar Stalin, furios la culme, l-a demis şi l-a degradat pe Vasili. Dar atât era de mare veneraţia faţă de fiul „Conducătorului” (şi ambiţiile personale ale lui Stalin legate de băiat) încât acesta a fost repede avansat la loc, cu mult peste capacităţile sale limitate, la gradul de general de aviaţie. Sub supravegherea lui, o paradă aviatică s-a transformat într-o adevărată catastrofă şi s-a soldat cu prăbuşirea unui avion, astfel încât a fost din nou degradat.

În 1945, Vasili Stalin l-a informat pe tatăl său, la Potsdam, că aparatele de zbor sovietice se prăbuşeau frecvent din cauza unei erori de fabricaţie. Stalin a organizat atunci aşa-zisul „Proces al aviatorilor” împotriva mareşalului aerului Novikov şi altor ofiţeri din conducere, precum şi împotriva ministrului Aviaţiei, Şakurin. Procesul a fost îndreptat şi împotriva lui Gheorghi Malenkov, membru în Biroul Politic, responsabil cu industria aeronautică eliberat temporar din funcţie, dar era de fapt parte a unei campanii susţinute având ca scop diminuarea puterii mareşalilor sovietici, în special a eroului suprem, mareşalul Gheorghi Jukov. Novikov şi mai mulţi alţi ofiţeri au fost torturaţi sălbatic şi unii dintre ei au fost împuşcaţi. Malenkov a fost o vreme trimis să supravegheze recoltele din Asia Centrală.

Stalin a încurajat rivalitatea dintre cei doi şefi ai poliţiei secrete: Beria, aflat de multă vreme la cârma NKVD[13], şi Viktor Abakumov, şeful SMERŞ, care raporta direct la Stalin. Abakumov şi Beria i se plângeau încontinuu lui Stalin unul de celălalt. În 1945, Stalin a redus puterea lui Beria la chestiunile care ţineau de poliţia secretă, după ce l-a demis din funcţia de ministru de Interne. Beria a rămas totuşi principalul coordonator de sub Stalin şi viceprim-ministru, preluând conducerea celui mai important proiect de la acea vreme, crearea bombei atomice sovietice. Protejatul lui Beria, Merkulov, a rămas ministrul Securităţii Statului până când a fost demis, în 1946, şi înlocuit cu Abakumov.

13 Comisariatul Popular al Afacerilor Externe. (N.red.).

După moartea lui Stalin, Beria, Merkulov și Kobulov au fost executați în 1953, iar Abakumov, în 1954.

În 1945, Stalin a suferit un atac coronarian sau un atac cerebral minor. Era extrem de sensibil în privința detaliilor oricărei boli care i-ar fi putut submina puterea politică și suspicios față de medici: de aici și „Complotul doctorilor". Propriii săi medici, care-l îngrijeau de multă vreme și care îi diagnosticaseră arterioscleroza, au fost arestați.

Abuzarea sexuală a deținutelor și a simplelor cetățene constituia prerogativa neoficială a șefilor poliției secrete, care se foloseau adesea de amenințarea cu arestarea celor dragi spre a le șantaja ca să le cedeze: la arestarea sa din 1953, au ieșit la lumină sute, dacă nu chiar mii de violuri și abuzuri săvârșite de Beria. Cei doi aghiotanți șefi ai săi, coloneii Sarkisov și Nadaraia, au fost demascați ca proxeneți și răpitori ai fetelor care-i atrăgeau atenția lui Beria pe străzile Moscovei. S-a dovedit că Beria contractase boli venerice de două ori în timpul războiului. Abakumov a abuzat și el de poziția sa. În 1946 a ordonat arestarea cunoscutei actrițe de cinema Tatiana Okunevskaia, după ce aceasta îi respinsese avansurile; înainte, Beria o drogase și o violase. Stalin închidea ochii la aceste fapte ale potentaților privilegiați, dar îșI încuraja acoliții să strângă probe care puteau fi folosite împotriva acestora mai târziu.

După 1945, afirmarea Americii ca superputere și sprijinul dat de americani sioniștilor, care a dus la crearea statului Israel, au transformat prejudecățile pe care Stalin le avea deja împotriva evreilor într-un antisemitism obsesiv și letal. Stalin a fabricat o serie de procese contra evreilor din Uniunea Sovietică, soldate inițial cu demiteri, apoi, cu arestări; actorul de teatru idiș Solomon Mihoels, care era în același timp și unul dintre conducătorii comunității evreiești, a fost ucis într-un fals accident de mașină, în 1948. Totul a continuat cu procesele fatale antievreiești din anii 1949-1950 (în urma cărora cei mai mulți acuzați – oficiali ai partidului și scriitori – au fost executați), în „Complotul medicilor" din 1952-1953, medicii de la clinica Kremlinului, în mod special cardiologii și cei de origine evreiască, au fost acuzați de crimă și de tentativă de crimă asupra membrilor Biroului Politic, începând cu Andrei Jdanov, care murise de inimă în 1948.

Soția lui Nikolai Bulganin, membru al Biroului Politic, ministru al Forțelor Armate și mareșal, preda limba engleză la unul dintre liceele de elită din Moscova.

În această perioadă, Eisenstein scria și regiza filmul *Ivan cel Groaznic – Partea întâi* și *Partea a doua*. Stalin superviza scenariul. Katiușa a fost un faimos lansator de rachete sovietic și a existat și un cântec de succes intitulat „Katiușa", dar nu și vreun film cu acest titlu.

Cuplul celebru compus din scriitorul Konstantin Romașkin și vedeta de cinema Sofia „Mouche" Zeitlin este inspirat parțial din experiențele faimoaselor

actrițe de film Tatiana Okunevskaia și Valentina Serova. Aceasta din urmă a fost măritată cu Konstantin Simonov, un renumit poet şi funcţionar sovietic. Cum am explicat mai sus, Okunevskaia a avut de suferit din cauza lui Beria şi a lui Abakumov. Serova a fost mai norocoasă, dar a avut o aventură cu Vasili Stalin. Poveştile lor apar în mai multe cărţi, inclusiv în autobiografia lui Simonov, dar sunt cel mai bine relatate în excelenta lucrare a lui Orlando Figes, *The Whisperers*.

În privinţa femeilor din guvern există o inexactitate. Stalin n-avea deloc încredere în femei – şi în doctori – şi nu a promovat niciodată vreo femeie ca ministru cu portofoliu, cu toate că au existat mai multe cazuri de soţii ale unor conducători care au deţinut posturi de secretar de stat în guvern, printre care şi nevestele lui Molotov şi Andreev, membri ai Biroului Politic. Ambele au fost demise, probabil din cauza originilor evreieşti. Ca şi Daşka Dorova, Polina Molotova a fost în cele din urmă arestată şi soţul a divorţat de ea. La întoarcerea din detenţie, după moartea lui Stalin, şi-a reluat ea căsnicia.

Detaliile vieţii de zi cu zi, universul şcolar şi birocraţia corespund de asemenea realităţii, dar am comprimat câteva date pentru a sluji mai bine povestirii. De pildă, transformarea comisariatelor poporului în ministere – astfel încât poliţia secretă s-a transformat din NKGB în MGB[14] şi NKVD a devenit MVD[15] – s-a petrecut puţin mai târziu, în 1946, la fel ca şi avansarea lui Vasili Stalin la gradul de general, acordarea de grade militare agenţilor poliţiei secrete, demiterea lui Merkulov din funcţia de ministru al Securităţii Statului şi înlocuirea sa cu Abakumov şi adevăratul „Proces al aviatorilor”. Veritabilul „Caz al copiilor” a avut loc în 1943. Întreaga poveste privind realitatea istorică din spatele acestui roman poate fi găsită în cartea mea *Stalin: Curtea ţarului roşu*, dar recomand de asemenea *Gulagul*, de Anna Applebaum, precum şi *The Whisperers* şi *Just Senă Me Word* ale lui Orlando Figes, care conţin exemple numeroase de genul celor înfăţişate în acest volum şi în *Sashenka*.

14 MGB – Ministerul Securităţii Statului. (N.red.).

15 MVD – Ministerul Afacerilor Interne. (N.red.).

Mulțumiri

Doresc să mulțumesc următorilor prieteni și surse ale căror istorisiri au insuflat acestui roman elixirul pasiunii și detaliul autenticității: Hugh Lunghi, Gela Cearkviani, Nestan Cearkviani, generalul Stepan Mikoian și fiica sa Așen Mikoian, Sergo Mikoian, Stanislas Redens, Galina Babkova, Rachel și Marc Polonsky, Sofia Șulman.

În primul rând, Hugh Lunghi. M-am împrietenit cu el în perioada în care îmi scriam cărțile despre Stalin, fiindcă a tradus pentru Churchill la câteva dintre întâlnirile celor Trei Mari. Hugh a avut bunăvoința să-mi relateze întreaga desfășurare a poveștii de dragoste rusești care mi-a inspirat tema Serafimei. Nu aș fi putut scrie cartea fără el.

Gela Cearkviani, fiul lui Kandid Cearkviani, prim-secretar al Georgiei, pe vremea lui Stalin, între anii 1938 și 1951, și-a publicat elegantele amintiri despre viața elitei bolșevice, *Memoirs of a Provincial Communist Prince.* Sofia Șulman a avut amabilitatea de a-mi permite să-i citesc fascinantele amintiri, intitulate *Life Journey of a Secular Humanist*. Gela Cearkviani și Sofia Șulman au răspuns întrebărilor mele referitoare la anii lor de școală din Rusia lui Stalin. Generalul Stepan Mikoian, pilot al Forțelor Aeriene Militare, și Sergo Mikoian, fiii lui Anastas Mikoian, membru al Biroului Politic, au fost amândoi arestați (Sergo avea atunci paisprezece ani) în adevăratul „Caz al copiilor” și mi-au povestit experiențele lor, ca și Stanislas Redens, nepotul lui Stalin, care a fost și el arestat.

Le mulțumesc soților Polonsky, grație cărora am avut ocazia de a locui în apartamentul lui Molotov din clădirea Granovski.

Le sunt deosebit de recunoscător Selinei Walker, eminentul, neobositul și meticulosul meu redactor și editor, și nemăsurat de splendidei Georgina Capei, cel mai bun agent literar cu putință. Le mulțumesc părinților mei, care au revăzut acest text.

Mai presus de toate, mulțumirile mele se îndreaptă către soția mea Santa, pentru supremul dar al dragostei senine și al prieteniei fără de seamăn, precum și pentru iscusitele sfaturi cu privire la această carte, precum și către iubiții mei copii, Lily și Sasha, care au constituit sursa de inspirație pentru adolescenții care apar în ambele mele romane rusești.

Sfârşit

virtual-project.eu